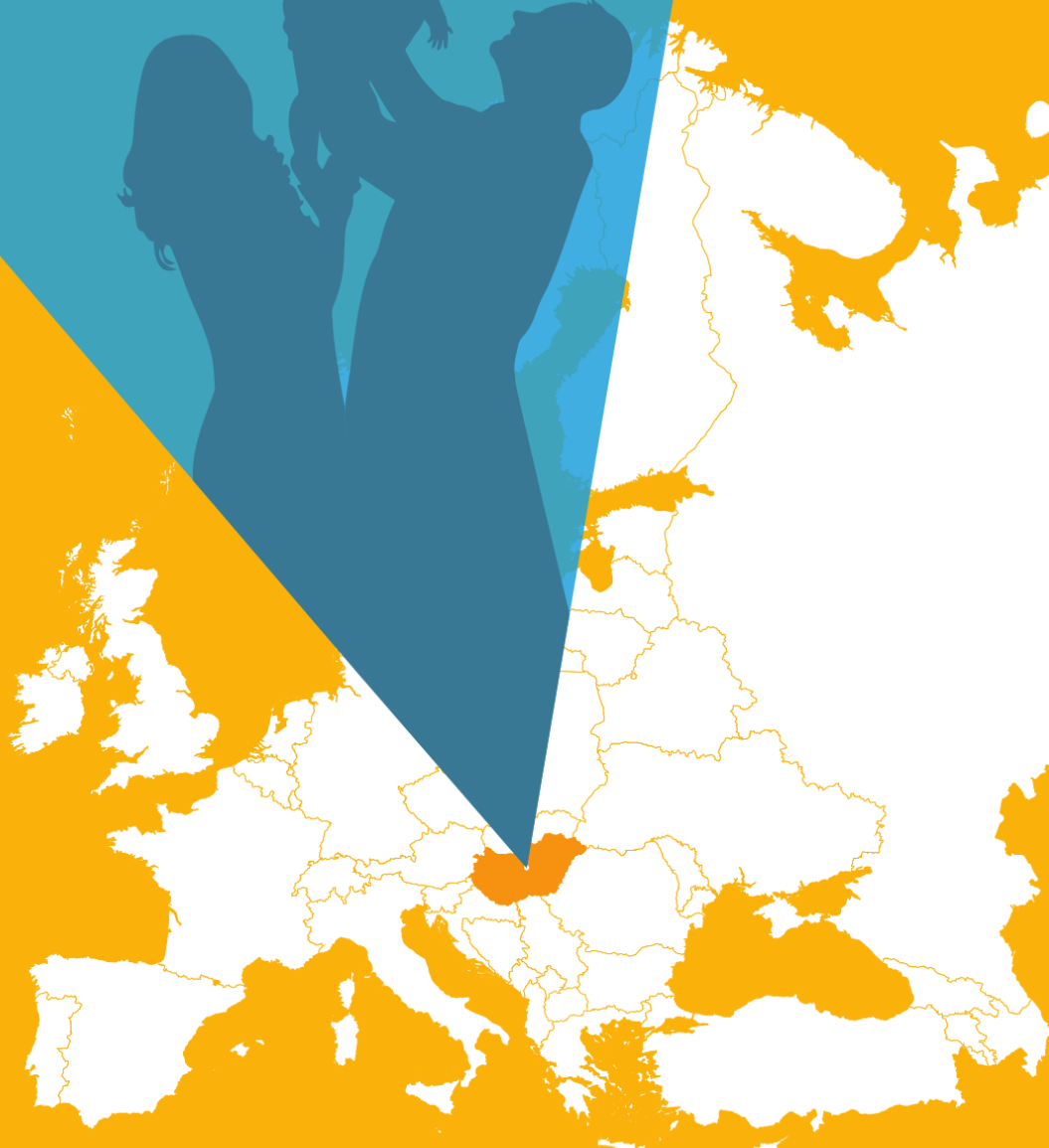

EURÓPAI CSALÁDPOLITIKAI KITEKINTŐ

EURÓPAI CSALÁDPOLITIKAI KITEKINTŐ

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

www.koppmariaintezet.hu

2019.

TARTALOM

ELŐSZÓ	8
EURÓPA NÉPESSÉGE	9
A CSALÁDPOLITIKA HELYE A DEMOGRÁFIAI VÁLSÁGGAL KÜZDŐ EURÓPÁBAN	15
Család és közösség: a család mint közügy	15
A családfogalom bővülése	17
A családformák változása, a hagyományos családok válsága	18
A jóléti államok típusai és családpolitikai elvei	20
A családpolitika értelmezése és kihívásai	23
Az Európai Unió családpolitikai hatása	25
Az európai demográfiai válság háttere	27
A CSALÁDPOLITIKA TÁRSADALOMPOLITIKAI DIMENZIÓI	28
Társadalompolitika és szociálpolitika	28
Családpolitikai szemléletű társadalompolitika	29
Az eredményes családpolitikai rendszer alapjellemzői	30
ORSZÁGPORTRÉK	35
EU ORSZÁGPORTRÉK	38
Ausztria	38

Belgium	46
Bulgária	54
Ciprus	59
Csehország	64
Dánia	69
Egyesült Királyság	74
Észtország	82
Finnország	87
Franciaország	93
Görögország	98
Hollandia	103
Horvátország	108
Írország	113
Lengyelország	118
Lettország	124
Litvánia	129
Luxemburg	134
Magyarország	139
Málta	146

Németország	150
Olaszország	156
Portugália	161
Románia	166
Spanyolország	170
Svédország	175
Szlovákia	180
Szlovénia	185
NEM EU ORSZÁGPORTRÉK	190
Albánia	190
Azerbajdzsán	194
Belarusz	198
Bosznia-Hercegovina	203
Észak-Macedónia	208
Georgia	212
Izland	217
Koszovó	221
Moldova	225
Montenegró	230

Norvégia	234
Oroszország	239
Örményország	245
Svájc	249
Szerbia	254
Törökország	258
Ukrajna	262
ÖSSZESÍTŐ TÁBLÁZATOK	268
EU országok	268
Nem EU országok	274
A CSALÁDPOLITIKA MINT A NÉPESEDÉSI PROBLÉMÁK MEGOLDÁSA ÉS A NÉPESSÉGCSERE ALTERNATÍVÁJA	278
A családok fontossága és pluralizálódása	278
Népességváltozás és kezelése	282
A családpolitika eredményességének összetevői	288
A családpolitika jelentőségének tágabb kontextusa	290
UTÓSZÓ	295

ELŐSZÓ

Európa számos kihívás előtt áll, amelyek közül az egyik legsúlyosabb a demográfiai válság. Az „öreg kontinens” folyamatosan idősödik, lakossága pedig egyre fogy. Gyakran elhangzik, hogy Európa az üres bölcsők kontinense, miközben a világ más tájain a túlnépesedés az egyik legnagyobb probléma. A népesedési folyamatok jelentős hatást gyakorolnak Európa helyzetének, súlyának és jelentőségének átalakulására a világban. A termékenység az Európai Unióban túlnyomó többségben jóval elmarad attól a szinttől, amely a népesség egyszerű reprodukciójához szükséges. Demény Pál világhírű demográfus professzor rámutatott (Demény, 2015), hogy amennyiben továbbra is ilyen alacsony marad a termékenység, az érintett országok népessége mindössze két generáció, azaz 60 év alatt a felénél is kevesebb lesz. Ezek a változások ma még kevésbé láthatók, hiszen rövid távon a népességfogyás és a népesség öregedése szinte észrevétlen, de a jövőben várhatóan erőteljesebben fognak megmutatkozni hatásai, nemcsak a politika színterein, hanem az európai családok mindennapjaiban is.

Demény Pál szerint (Demény, 2016), Európa demográfiai problémáit a tömeges bevándorlással kezelni illúzió, hiszen a bevándorlás ugyan rövid távon növelheti a termékenységet, de csak azon az áron, hogy gyökeresen átalakul a befogadó társadalom kulturális és etnikai összetétele. Ezt felismerve a magyar kormány más utat választott, inkább hatékony családpolitikával szeretné elérni a népességfogyás megállítását, középpontba helyezve a gyermeket vállaló és nevelő családokat, amit Orbán Viktor miniszterelnök így fogalmazott meg a II. Budapesti Demográfiai Fórumon elhangzott beszédében 2017-ben: „A magyar kormány jövőképeinek középpontjában a család áll, mert az erős családok erős és versenyképes társadalmat, gazdaságot, erős és versenyképes Magyarországot és Európát hoznak létre”.

Kötetünk célja, hogy átfogó képet adjon a különféle európai családpolitikákról, Európa családjainak az egyes országokban megvalósuló támogatásáról, a helyi családpolitikai intézkedésekről és ezek hatásairól a gyermekvállalásra és a gyermekek nevelésére.

Az országportrék rendszerező betekintést nyújtanak abba, hogy egy-egy országban milyen a demográfiai helyzet, milyen családtámogatási ellátások léteznek, milyen kapcsolódási pontok vannak a családok és a munka világa között és milyen generációs politikák valósulnak meg. Gyakorlati információkat tartalmazó kézikönyvünk ilyen módon az európai államok családokat támogató politikáinak széles körű összehasonlítására ad lehetőséget a 2019 elején rendelkezésre álló adatok alapján.

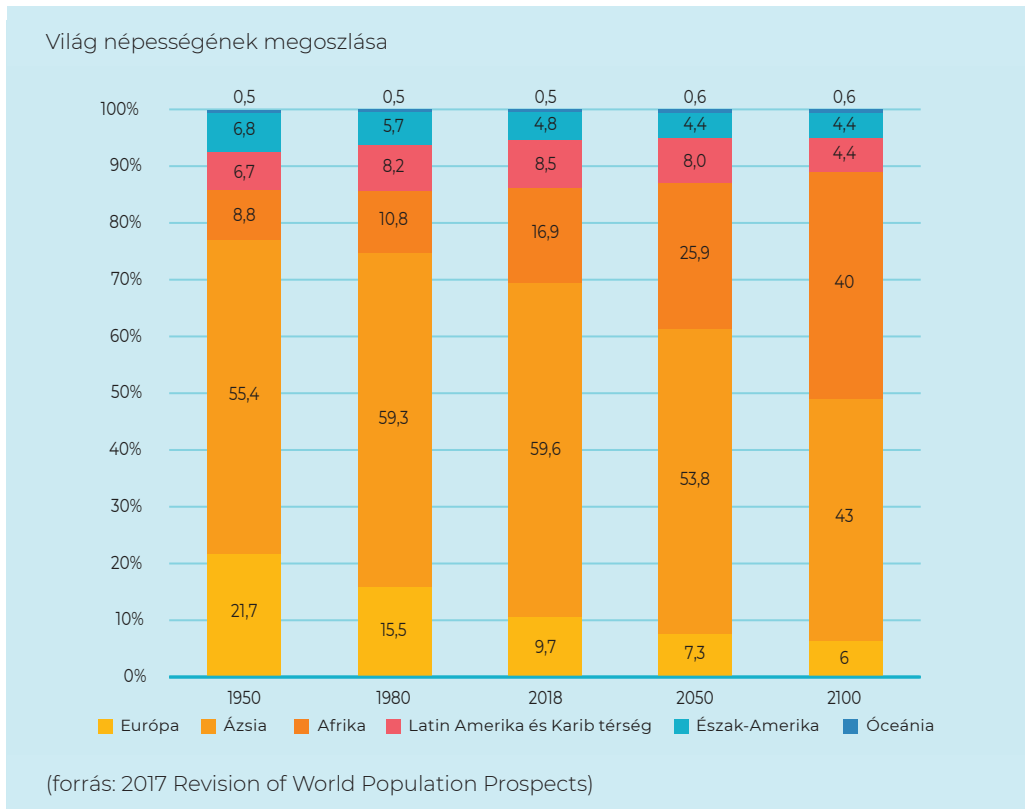
A kötet elkészítése során segítségünkre volt a Külügyi és Külgazdasági Intézet, valamint Gallai Sándor, a Budapesti Corvinus Egyetem Politikatudományi Intézetének igazgatója. Köszönöm nekik és minden munkatársamnak, Dr. Molnár Balázsnak, Prof. Dr. Aczél Petrának, Székely Andrásnak, Farkas Péternek, Agócs Gergelynek, Nyírády Adriennek, Szarvas Andreának, Joó Kingának és Kállay-Kisbán Krisztiának az „Európai családpolitikai kitekintő” kötet létrehozásában végzett közös munkát. Bízom benne, hogy a kézikönyvet hasznos olvasmányként fogja forgatni valamennyi tisztelt olvasónk.

Fűrésztünde
KINCS elnöke

EURÓPA NÉPESSÉGE

(Farkas Péter – Agócs Gergely)

Földrészünk népessége 2018-ban 740 millió fő, a világ népességének 10%-át képviseli (ENSZ, 2017). 1950-ben a népesség 550 millió fő volt, tehát napjainkig a növekedés mindössze 35%, amely a legkisebb mérvű növekedés a kontinensek között. Az előrejelzések szerint 2100-ra a kontinens népessége 650 millió főre fog csökkenni, s ezzel Európa lakosságának részaránya 10-ről 6 %-ra csökken majd.

Európa népesedési folyamatait a XVIII. század végéig a demográfiai átmenet első szakaszára jellemző igen lassú, visszaesésekkel tarkított növekedés jellemezte (Probáld et al., 2014). A Római Birodalom bukása és a nagy népvándorlások viharai a középkor hajnalán az ókori csúcserték felére (46 millió fő Kr. u. 200 körül), Kr. u. 600-ban 23 millió főre apasztották kontinensünk létszámát. Az újabb gyarapodás hosszú periódusának a XIV. század folyamán a földrészen végigsöprő pestisjárványok vetettek véget: Itália, Anglia, Spanyolország és Franciaország népessége 30–40%-kal esett vissza (Marosi, 1975). Az elnéptelenedett városok és falvak gyászos képet mutattak, ugyanakkor a munkaerőhiány miatt megemelkedett bérek és a földbőség által lenyomott élelmiszerárak már

a következő növekedési szakasz feltételeit érlelték meg. Hogy a felívelés nem volt gyorsabb, annak oka a harmincéves háborúban keresendő, amely Közép-Európa egyes részein – főként a Rajnától a Balti-tengerig nyúló sávban – 1618 és 1648 között felére-harmadára csökkentette a lakosságot.

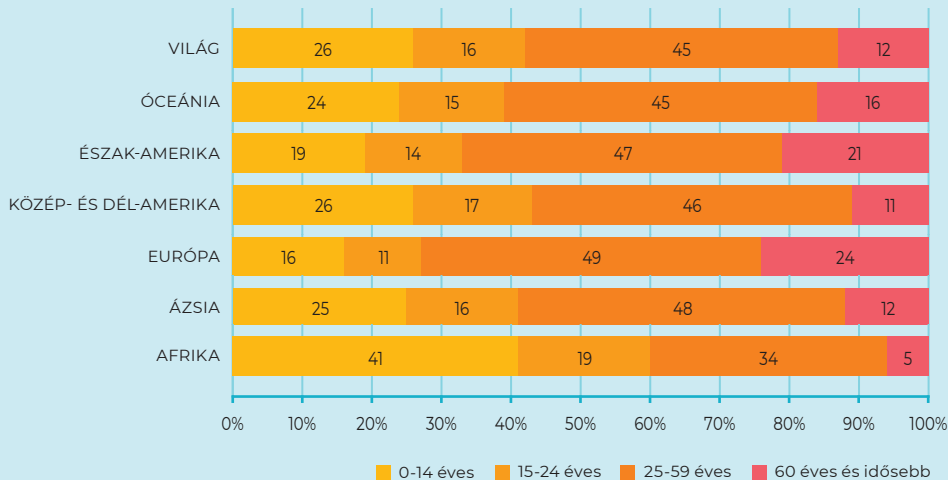
A XVIII. századtól felgyorsuló népességnövekedést elsősorban az egész világgazdaság gyújtópontjává, centrumává fejlődött iparosodó társadalmak demográfiai forradalma váltotta ki. A halandóság csökkenése több okra vezethető vissza: lassanként javultak a közegészségügyi viszonyok, háttérbe szorultak a nagy járványok, az Újvilágból származó burgonya és kukorica elterjedése változatosabbá tette az étrendet, a fejlettebb közlekedés és kereskedelem pedig segítette az élelmiszerekkel való jobb ellátottságot, a még mindig kísértő éhínség leküzdését.

A népesség természetes szaporodása a XIX–XX. század fordulóján tetőzött, ám még ekkor is elmaradt attól a demográfiai robbanástól, amely valamivel később a fejlődő országokon hullámozott végig. A demográfiai átmenet elhúzódásában nagy szerepe volt a tengerentúlra irányuló kivándorlásnak, amely épp a fiatalok köréből mozgatott meg jelentős tömegeket (az I. világháborút megelőző bő fél évszázadban kb. 50 millió főt) és ezzel mérsékelte a természetes szaporodás ütemét. Ráadásul a születési arányszám folyamatos csökkenése sem egyszerre következett be: Franciaországban már 1820-ban elkezdődött, majd innen még a XIX. században áterjedt Dél-Németországra, Katalóniára, valamint Anglia és a Baltikum jelentős részére. A demográfiai átmenet harmadik szakaszába való belépés eltérő időpontja így jelentősen megváltoztatta az egyes európai államok és régiók arányát az össznépességen belül.

A XX. század folyamán a születési arányszám Európa-szerte tovább csökkent; ezt a folyamatot csak a II. világháború után szakította meg enyhe demográfiai föllendülés (Probáld et al., 2014). A halandósági mutatók eleinte gyorsan, majd az utóbbi pár évtizedben már csak mérsékeltén javultak. A XX. század vége felé a lassuló természetes szaporodás egyre inkább stagnálásba, vagy fogyásba ment át. A termékenységi arányszám 2006-ban már a legszegényebb és legelmaradottabb országokban is alatta maradt a népesség utánpótlását biztosító szintnek. Európa fejlett országai közül először Németországban, az 1970-es évektől mutatkozott természetes fogyás. A szülési kedv a dél-európai országokban is erősen alábbhagyott, és ezek termékenységi mutatói már jóval alacsonyabbak, mint a földrész átlaga (Gyulavári, 2014). Franciaországban vagy a skandináv országokban viszont most az európai átlagnál több gyereket vállalnak a családok, holott néhány évtizede még épp fordított volt a helyzet. Egyes népmozgalmi mutatók (természetes fogyás, termékenység) hasonlósága ellenére is éles észak–déli demográfiai választóvonal szeli ketté kontinensünket.

Európa népességének korösszetétele alapján is kiérdemli az „Öreg Kontinens” elnevezést. Az idős korcsoportok számának egyedülállóan nagy részaránya jellemző földrészünkre.

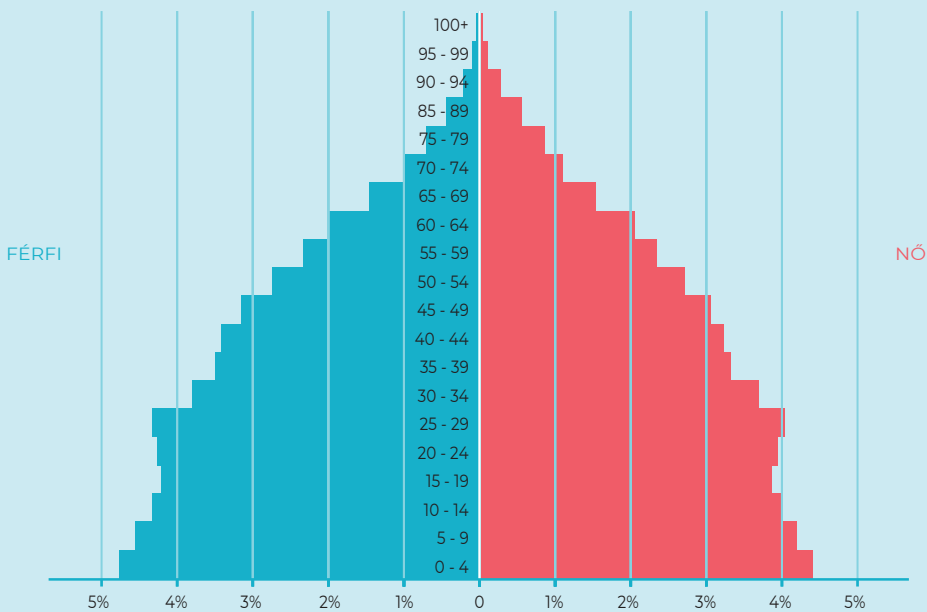
Kormegoszlás kontinensenként

(forrás: 2017 Revision of World Population Prospects)

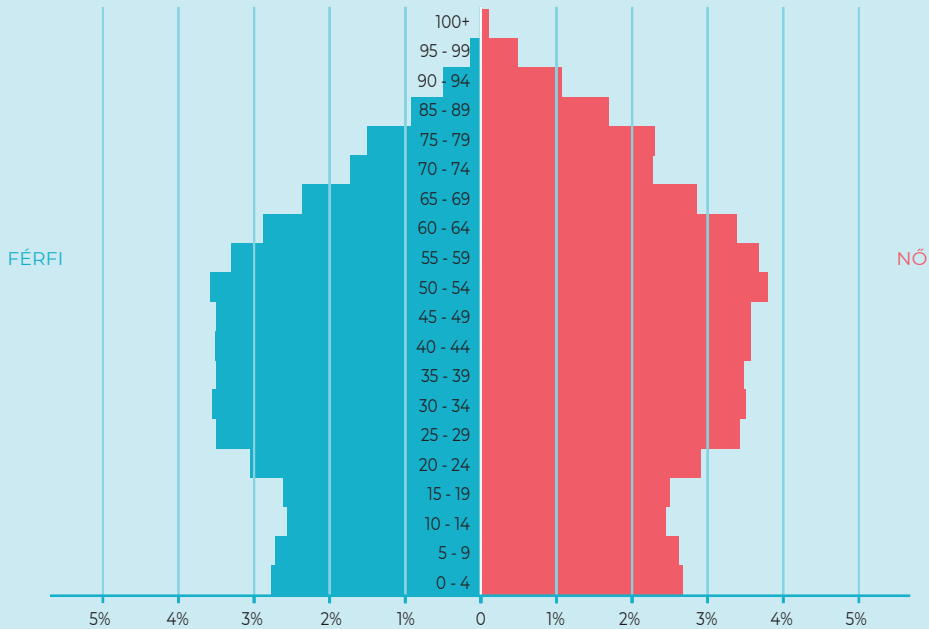
Ha összehasonlítjuk a fiatal és az idős korosztályok részarányát Európa és a világ más társadalmaiban, jól látható, hogy Európa egészének demográfiai kilátásai túlnyomórészt negatívak.

A világ népességének összetétele nemek és korcsoportok szerint, 2017

(forrás: 2017 Revision of World Population Prospects)

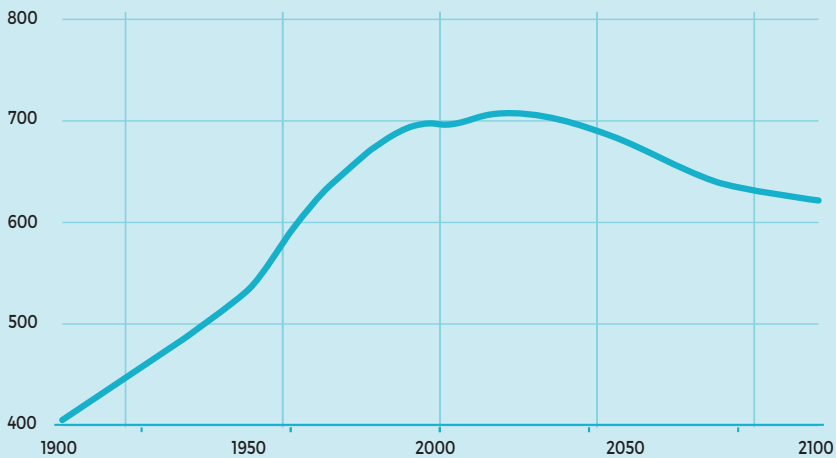
Európa népességének összetétele nemek és korcsoportok szerint, 2017

(forrás: 2017 Revision of World Population Prospects)

Minden előrejelzés szerint a XXI. században Európa „őshonos” lakosságának létszáma csökkenő képet mutat. 2030 után Európa népességének csökkenése – és ezzel párhuzamosan az öregedése is – várhatóan fel fog gyorsulni.

Európa népessége 1900 – 2100

(forrás: ENSZ Népesedési Osztálya)

Az utóbbi évtizedben Európa „őshonos” lakosságának csökkenésével párhuzamosan megjelent a folyamatos és nagyarányú migráció. Gyakorlatilag a népvándorlás óta nem érkezett ilyen tömegben eltérő kulturális háttérrel rendelkező bevándorló a térségbe, mint az utóbbi években, és ennek a folyamatnak még messze nincsen vége.

Mindez Európa népességét, annak összetételét jelentősen befolyásolhatja. A migrációs folyamatok alakulásában a kiinduló országokban és globális szinten jelentkező okok mellett az Európai Unió demográfiai helyzetéből következő indítástások is jelentős szerepet játszanak.

1950-hez képest 43%-kal csökkent Európa termékenysége, hiszen az 1950-es 2,77-hez képest a 2017-es termékenységi arányszám uniós átlaga már csak 1,59 volt. A migráció és a demográfiai válsággal érintett országok kapcsolatát talán Demény Pál (Demény, 2016), fogalmazta meg a legvilágosabban, eszerint „...a népességnomás országok vagy ország-csoportok közötti különbsége a magasról az alacsony nyomású helyre áramoltatja az embereket. A hatás potenciális ereje megsokszorozódik, ha az alacsony nyomású terület kedvezőbb természeti és ember alkotta adottságokkal rendelkezik, és jobb helyzetben van a személyes biztonság és az egyéni szabadságjogok terén.”

Mindez szerepet játszik abban, hogy Európa az újkori, migrációs népvándorlás szakaszába lépett. Kérdés azonban, hogy az elindult folyamatok milyen hatással lesznek az európai társadalom összetételére, a tömeges migráció mindössze kisebb mértékű népességpótlást vagy az európai népesség teljes cseréjét eredményezi-e a későbbiekben, amit megelőz a párhuzamos társadalmak kialakulása.

E tekintetben már a mostani adatok is sokatmondók. Érdeemes megvizsgálni és összevetni az őshonos és az adott államon kívül született anyák termékenységét, ami sok tekintetben segítheti a válaszadást. 2016-ban az Eurostat adatai szerint több tagállamban is jelentős különbségek voltak a hazai és a külföldi állampolgárságú anyák termékenységi számai között.

Hazai és külföldi állampolgárságú nők termékenysége országonként (2016)

2016	Hazai születésű nők	Külföldi születésű nők
Franciaország	1,87	3,15
Svédország	1,79	2,27
Írország	1,75	1,96
Egyesült Királyság	1,84	2,09
Norvégia	1,67	1,94
Belgium	1,52	2,22
Hollandia	1,67	1,76
Cseh Köztársaság	1,62	1,69
Németország	1,46	2,28
Észtország	1,74	1,37

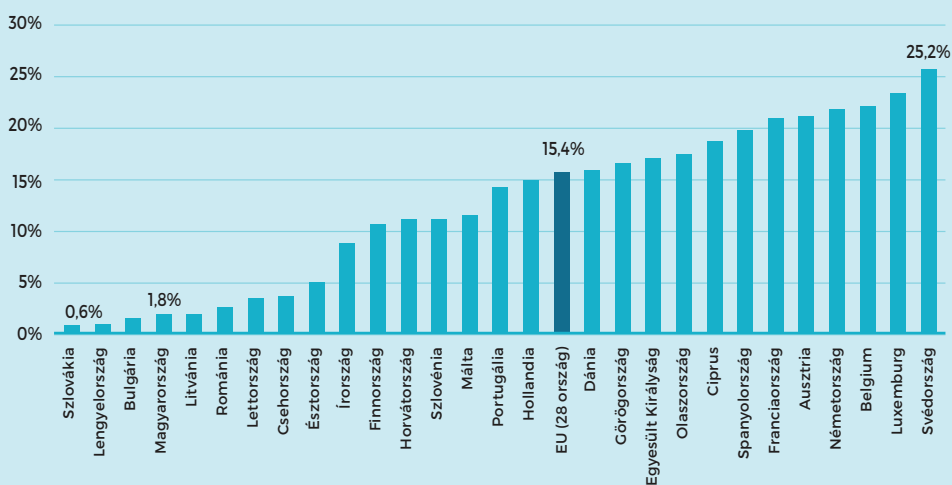
Hazai és külföldi állampolgárságú nők termékenysége országonként (2016)

2016	Hazai születésű nők	Külföldi születésű nők
Finnország	1,64	1,97
Svájc	1,5	1,92
Bulgária	1,62	1,24
Ausztria	1,51	2,01
Magyarország	1,48	0,79
Szlovákia	1,48	1,24
Lengyelország	1,38	1,92
Görögország	1,38	1,76
Portugália	1,37	1,67
Olaszország	1,32	1,8
Spanyolország	1,27	1,58

(forrás: Eurostat adatok alapján végzett számítás)

Jól látható, hogy a bevándorlással érintett országokban a külföldi állampolgárságú nők között nagyobb a teljes termékenységi arányszám, mint a hazai állampolgársággal rendelkezők között. Franciaországban, Svédországban, az Egyesült Királyságban, Spanyolországban és Olaszországban is jelentős a különbség a két érték között. Az eddigi nehézkes integráció még nagyobb kihívást jelent, ha a gyermekek között is jelentős számban jelennek meg bevándorlási háttérrel rendelkező más etnikai, kulturális és vallási csoportokhoz tartozó gyermekek, akik növekvő létszámuknak köszönhetően kevésbé kényszerülnek a nyelv elsajátítására, a befogadó hazájuk kultúrájának megismerésére és elfogadására.

Európán kívül született nők szüléseinek aránya az összes élveszületés között (2016)

(forrás: Eurostat adatok alapján végzett számítás)

A CSALÁDPOLITIKA HELYE A DEMOGRÁFIAI VÁLSÁGGAL KÜZDŐ EURÓPÁBAN

(Gallai Sándor)

Család és közösség: a család mint közügy

Az európai civilizáció kialakulásában és sajátosságait tekintve meghatározó a klasszikus görög–római és a zsidó–keresztény kulturális örökség. Számtalan területet találunk – a görög filozófiától a római jogrenden át a keresztény erkölcsig –, amelyek hatásai olyan mélyen ivódtak a kultúránkba, hogy alapvetően befolyásolják napjaink gondolkodását és viselkedési mintáit. Bár vallási értelemben a kereszténység több ágra szakadt, s Európát kelet–nyugat (ortodox vs. római) és észak–dél (protestáns vs. katolikus) dimenzióban egyaránt megosztja, az egyházak súlya és tekintélye megmaradt, az uralkodók sokáig nem- vagy csak korlátozottan tudták függetleníteni magukat az egyházi befolyástól. A felvilágosodással az emberi jogok biztosítása és az egyéni szabadság védelme került a politikai progresszió zászlajára, a keresztény etika hatása azonban még a szekularizált európai társadalmak normáiban is fennmaradt. A vesztfáliai béke után a Nyugat–Európában megszilárduló nemzetállami keretek illetve a kelet–európai kis népek birodalmi bezártsága a kontinens két felén eltérő típusú nacionalizmust hívott életre. Az ipari forradalom nyugaton, illetve a második jobbágyság keleten kizárta a konvergencia lehetőségét, és elmélyítette a fejlettségi, politikai és kulturális különbségeket. Ugyanígyen hatást gyakorolt a kommunista hatalomátvétel és a keleti blokk vasfüggöny mögé zárása is. Bár a rendszerváltással erős konvergencia indult el, és különösen az Európai Unióhoz csatlakozottak körében több tekintetben végbe is ment, az eltérő örökség mind a mai napig megmutatkozik.

A családok fejlődése és a családpolitika terén is markáns eltéréseket találunk Európa különböző régióiban, mégis kijelenthetjük, hogy az európai társadalmakban hagyományosan nagy szerep hárult a családokra. Nem véletlen, hogy a reprodukcióban, továbbá a kulturális normák és értékek átadásában elsődlegesnek számító családok válságával párhuzamosan, részben éppen erre hivatkozással jelennek meg a nyugati és/vagy az európai civilizáció hanyatlásáról szóló újabb gondolatok és munkák.

Oswald Spengler szerint az európai (nyugati) civilizáció hanyatlásának a kozmopolita városi életforma vidéki tradicionalizmus feletti győzelme ágyazott meg, s a világháború(k) a kultúrkör „degenerálódásának” a megnyilvánulása(i) volt(ak).¹ Joseph Daniel Unwin kiemelkedő történelmi civilizációk és többszázévtudományi törzs tanulmányozása alapján úgy találta, hogy a fejlett kultúrák alapját monogám kapcsolatokon nyugvó közösségek adták, míg a szexualitásnak ennél tágabb kereteket biztosító kultúrák hanyatlásnak indulnak vagy eleve alacsony fejlettségűek maradnak (Unwin, 1934).

¹Spengler műve 1918-ban jelent meg eredetiben (I. kötet), így csak az I. világháborúra reflektált érdemben. Az 1922-ben kiadott második kötettel bővített könyve magyar nyelven is elérhető (Spengler 2011).

Hasonló álláspontot képviselt Pitirim Sorokin is: azok a társadalmak tudnak leginkább bővílni és virágozni, amelyek stabil családokra, monogámiára, hűségre és felelősségre épülnek (Sorokin, 1956). A szexuális értelemben megengedőbbek, a rövid kapcsolatokat, könnyű válást és a változtatható családi viszonyokat elfogadók instabilabbak és hanyatlásra vannak ítélve. Évezredekben és kultúrákon átívelő tanulmányok elemzése alapján arra a megállapításra jutott, hogy a társadalmak összeomlását előidéző politikai változásokat rendszerint a házasság és a család intézményét aláásó szexuális forradalmak előzték meg.

A birodalmak és civilizációk bukását vizsgáló Carle Zimmerman (2008)² a hanyatlást jelző viselkedésminták között általánosnak találta a házassági szertartás jelentésvesztését, a házasságtörés gyakoribbá és elfogadottabbá válását, a házasságok szétesését, a családi felelősségvállalás megtagadását, a szülőkkel szembeni tisztelet növekvő hiányát. Ugyanezek szerepelnek az ókori római és görög civilizációk végső hanyatlásának tünetei között is, melyeket azonban Zimmerman – egyebek mellett – az indoklás nélküli válás, az alternatív házasodási formák, a gyermekhiány, a nárcizmus és hedonizmus, illetve a családelenesség népszerűsítésének jelenségével is kiegészített.

Az akkori idők és napjaink párhuzamaira Jonathan Sacks is utal pesszimista helyzetértékelésében.³ A rabbi azért vizionálja az európai civilizáció vesztét, mert ok-okozati összefüggést lát abban, hogy Európában található a világon a legnagyobb arányú szekuláris populáció és ez az egyetlen olyan kontinens, ahol fogy a népesség. Úgy látja, hogy a szekularizáció és a materialista szemlélet térnyerése vesztesen leértékelt a családokat és olyannyira visszavetette a termékenységet, hogy az európai társadalmak nettó népességvesztése aggasztó mértékűvé vált.

Moteszarrei és szerzőtársai is úgy vélik, hogy a társadalmak széthullását a szélsőséges egyenlőtlenlégek szokták előidézni, de szerintük ez csak akkor vezet elkerülhetetlenül összeomláshoz, ha az egyenlőtlenlégek növekedésével egyidejűleg az alapvető erőforrások is kimerülnek (Moteszarrei et al., 2014). Márpedig a megújuló források a megnövekedett népesség igényeit nem feltétlenül tudják kiszolgálni, miközben a nem megújuló felhasználása erőltetett ütemben folyik, és a készletek gyors ütemben apadnak. Ehhez társul, hogy a nyugati társadalmakban az elmúlt évtizedekben egyre inkább szétnyílt a vagyoni olló, és az alsó középosztályok leszakadásával járó 2008-as pénzügyi válság óta ez a folyamat veszélyesen felgyorsult.

Fentiek alapján a családok helyzete és állapota messze túlmutat a magánszféra világán, hiszen a családok stabilitása, életképessége és funkcionális működése az adott közösség erejéről és jövőjéről árulkodik. A családi viszonyok és a családban történtek korábban jellemzően a magánélethez tartoztak, az állam szerepe az anyakönyvezésre szorítkozott.

²A kötet 1947-ben jelent meg először, 2008-ban James Kurth szerkesztésében rendezték újra kiadás alá.

³Lásd <https://www.theguardian.com/world/2009/nov/05/birth-rate-chief-rabbi-sacks> és <https://www.telegraph.co.uk/news/religion/6507782/Europeans-too-selfish-to-have-children-says-Chief-Rabbi.html> (letöltve: 2019. 01. 10.).

Manapság a kormányzat több területen is megjelenik a családok életében, például a gyermekek kötelező iskoláztatásával, a kapcsolaton belüli erőszak súlyosabb büntetésével, vagy a gyermekvállalás és gondozás támogatásával. A családok megrendülése a közösség egészének stabilitását veszélyeztetheti, ezért a támogató családpolitika nem csupán az egyéneket és a kisközösségeket segíti, hanem a társadalom egészét is szolgálja. Az egyének elszegényedésének – a kiterjedt foglalkoztatáson és a jól célzott szociálpolitikán felül – a családok megfelelő működése is komoly gátat szabhat. A család a társadalom természetes reprodukciójában is létfontosságú, ezért a népesedéspolitikában is meghatározó a szerepe. Ráadásul a családok hagyományosan a szocializáció elsődleges vagy kiemelt aktorai, így közreműködnek a közösségen belüli normák és magatartásformák átörökítésében is. Azonban ha a család intézménye válságba kerül, és a családok egyre nagyobb számban bomlanak fel, ezek a funkciók sorra sérülni fognak. Az erőszakos bűncselekmények szaporodása rendszerint összefügg a stabil családi és közösségi háttér hiányával (Fagan 1995). A családok nagyszámú szétesése tehát rendre a közösség bomlásához vezet, ezért boldogulásuk nem csupán az érintettekre tartozik, hanem a családok védelme és segítése a társadalom egészére kiható, általános jelentőséggel bíró közügy.

A családfogalom bővülése

A család eredendően egymással szoros kapcsolatban lévő és együtt élő emberek kisközössége, melyben a tagok közötti kötelék születéssel vagy házassággal létesül (azaz vérségi, illetve rokoni kapcsolat). Közvetlen családtagnak a házastársakat, a szülőket, a gyermekeket és a testvéreket tekintjük, míg a tágabb – nem feltétlenül egy fedél alatt élő – család fogalmába a nagyszülők, a nagybácsik és a nagynénik, az unokatestvérek és oldalágon a házastárs rokonai, a sógorság tagjai is beletartoznak.

A XX. század elején különösen Kelet-Európában, de még Nyugaton is jelentős volt a vidéki, jellemzően mezőgazdaságból élők aránya. A farmokon és az uradalmakban több nemzedék élt együtt kiterjesztett, nagy- vagy összetett családként (Wall et al., 2011), s a gyermekek is velük, helyben nőttek fel. Míg azonban a gazdagok és farmerek körében a házasság a státusz és a jólét megerősítésének eszköze volt, addig – vagyon és önálló egzisztencia hiányában – a zsellérek és a cselédek nem házasodhattak szabadon. Bár e tekintetben a városokban élő munkásoknak megadatott az önállóság és az érzelmi alapú választás, esetükben a lakóhely és a munkahely éles szétválása, valamint a hét minden napjára és mindkét szülőre kiterjedő munkavállalás miatt a kisebb gyermekek felügyelete és nevelése az idősebb gyermekekre, illetve az iskolákra maradt. Az előbbi a gyerekmunka visszaszorítása–tilalma, az utóbbit az általános tankötelezettség bevezetése tette lehetővé. A lakóhely (kisebb) mérete a városokban sok háztartásban korlátozta a nagycsaládi együttélést, de még a tehetősebb családokban, s ennek részeként a bővülő középosztályhoz tartozó fehérgallérosok, kereskedők és vállalkozók körében is fokozatosan felszámolódott a többgenerációs együttélés, és csökkenni kezdett a gyerekszám, miközben terjedni kezdett az egykeresős családmódel, melyben a férfi vált az egyedüli családfenntartóvá, a feleség pedig a háztartást vezette.

A középosztály megerősödésével és a nemzedékek szétválásával a II. világháború utáni

évekre olyannyira általánossá vált a csak a szülőket és a még nem önállóított gyermekeiket magában foglaló családmag,⁴ hogy elterjedtsége csúcsán a nyugat-európai háztartások 80%-át tette ki (Richter, 2017). A kommunista hatalomátvételt követően Kelet-Európában a felgyorsult iparosítás és urbanizáció eredményeként ugyancsak a családmagra épülő háztartás lett meghatározó, ám itt – ideológiai ihletésből és anyagi kényszerből – a nők is dolgoztak, azaz kétkeresős háztartások jöttek létre, ami alól kevés volt a kivétel.

A múlt század utolsó harmadában – különösen az Egyesült Államokban, de Nyugat-Európa nagyobb részében is – a családformák gyorsuló ütemben pluralizálódtak, és bár a családmag továbbra is megmaradt a legelterjedtebb formának, az atipikus családok (úgy mint az egyszülős és gyermektelen családok, az élettársi viszonyban és az egyéb tartós kapcsolatban élők, a választott és a kevert családok, valamint az örökbe fogadott gyermeket nevelő családok) száma és aránya megugrott. E változások a nyugat-európai jogrendszerekben is leképeződtek, mivel az atipikus családformák terjedése közepette egyre több országban belevették a család fogalmába, illetve a klasszikus családokkal egyenértékűnek ismerték el a választott és a mozaikcsaládokat, illetve a regisztrált vagy tartós élettársi viszonyokat.

A családformák változása, a hagyományos családok válsága

Az atipikus családformák terjedése összefüggött a hagyományos családmodell változásával (Tóth 1997, Thornton – DeMarco, 2001), illetve annak válságával (Neményi, 2003, Neményi – Takács, 2005), sőt részben ezek következményének is tekinthető. A klasszikus családmodell visszaszorulása és a többféle típus térnyerése mögött számos társadalmi okot felfedezhetünk. Vannak, akik a szekularizációt és az individualizmust teszik az első helyre (Thornton – DeMarco, 2001), mivel mindkettő összefügg a házasság intézményének leértékelődésével, a házasodni szándékozók számának jelentékeny csökkenésével, és a házastársi kapcsolatok egyre gyakoribb bomlásával, márpedig ezek kifejezetten negatívan hatottak a hagyományos szerkezetű családokra és az abban élők arányára (Jones, 2005). Mind a vallásosság visszaszorulása, mind az individualizáltabb életvitel összefüggött az urbanizációval, az agrárszektor és a vidéki életforma leépülésével, az egyének feletti közösségi kontroll gyengülésével, ami teret engedett az egyéni létformák pluralizálódásának, a család mint társadalmi egység térszűkítésének (Vaskovics, 2002). E folyamatnak további fontos kísérője volt a női emancipáció: továbbtanulásuk, magasabb végzettségi és képzettségi szintjük kedvezett a nők munkaerőpiaci aktivizálódásának, gazdasági aktivitásuk hozzájárult a családon és a társadalmon belüli helyzetük átértékelődéséhez.

Ráadásul mindez egybeesett a szexuális forradalom máig legnagyobb hatású hullámával⁵, amely az 1960-as években az Egyesült Államoktól Nyugat-Európáig számtalan tabut döntött le (Glant, 2012) s – igaz, némi késéssel és korlátozottabb következményekkel – elérte Kelet-Európát is. Mindez a családokra is kihatott a házasság előtti

⁴A szociológiai szakirodalomban ezt szokás „nukleáris családnak” is nevezni.

⁵Amerikában korábban az 1920-as években is komoly kulturális és életviteli fordulat ment végbe (White 1992).

nemi élet elfogadottabbá válásával⁶, a házassági kedv lanyhulásával, a nyitott házasság terjedésével, a házasságok gyakoribb felbomlásával. A női továbbtanulással és munkavállalással, illetve a fogamzásgátlás könnyebbé válásával életkorban kitolódott – és egyidejűleg csökkent – a gyermekvállalás (Tomka, 2009), miközben dinamikusan nőtt a gyermektelenek, a házasságon kívül (egyedül és élettársi kapcsolatban), illetve az egyszülős és mozaik családban élők aránya.

Míg a XXI. század első éveitől kezdődően egyre több nyugat európai ország engedélyezi a meglegházasságot, akár jelentős társadalmi ellenállás ellenére is – mint amilyen pl. a franciaországi Manif pour Tous mozgalom félmillió felvonulása –, addig több középkelet európai uniós tagállam, Bulgária, Horvátország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Szlovákia az alkotmányában rögzítette, hogy a házasság egy férfi és egy nő közötti kötelék. Horvátországban és Szlovéniában népszavazáson utasították el a meglegházasságot.

A gyermekvállalás alakulására az egyének vágyai és biológia lehetőségei mellett egyaránt hatást gyakorolnak a kulturális minták, a vallási tényezők valamint a gazdasági várakozások. Tanításaival és értékrendjével a keresztény vallás családos életformára és a gyermekáldás elfogadására ösztönöz, azonban a szekularizáció, az egyéni önmegvalósítást és örömeiket előtérbe helyező individualizmus terjedése ezzel ellentétes hatást gyakorolt. Mindez Nyugat-Európában a fogyasztói társadalom kiépülésével és a jólét bővülésével egyidejűleg ment végbe. A családalapítási kedvet és a gyermekvállalási hajlandóságot ennél is jobban visszavetette a gazdasági környezet romlása. Miközben a felsőoktatás tágabb körű elérhetőségével megugrott a diplomát szerzők száma, a gazdasági aranykor végével, a stagfláció beköszöntével megjelent, majd egyes területeken tömegessé vált a diplomás munkanélküliség. A makrogazdasági és foglalkoztatási mutatókat különösen a nemzetközi olajárrobbanás és következményei rontották, amire a kormányok jellemzően megszorításokkal (és átképzési programokkal) reagáltak, ezzel is ráerősítve a várakozásokban bekövetkezett pesszimista fordulatra. Az 1980-as és 1990-es években az egyéni karriervágyak és fogyasztói ambíciók megerősödése, a szingli és a yuppie⁷ életmód és szemlélet terjedése erősítette a családellenes nézeteket és véleményeket. Az utóbbi évtizedekben azonban – különösen az emancipációban élen járó országokban és a magasabb végzettséggel rendelkezők körében – a házasságok és az együttélések hossza, illetve a vállalt gyermekek száma is némileg nőtt, de összességében a termékenységi szint továbbra is elmaradt mind a tervezett⁸, mind a társadalmi reprodukcióhoz szükséges (2,1-es) gyerekszámotól. Az alsóbb társadalmi rétegekben viszont nem mutatkozik hasonló fordulat, és mivel a körükben elterjedtebb atipikus családok között rendszerint magasabb a hátrányos helyzetű, szociális támogatásra szorulóknak aránya, mindez tovább erősíti a társadalom polarizációját (Dämmrich – Esping-Andersen, 2017).

⁶Az Egyesült Államokban 1960-ban még a 19 éves hajadonok fele szűz volt, az 1980-as évek végén a szexuális életet élők a 17 évesek felét, a 18 évesek háromnegyedét tették ki (Carpenter 2002).

⁷Egyedülálló, egyedül élő (a. single m. szingli) és jól kereső nagyvárosi fiatal (a. young professional a. yuppie)

⁸E tekintetben évtizedek óta nincs nagy változás: az uniós átlagban 2,6-es értékre még a pénzügyi válság és az azt követő recesszió sem hatott érdemben.

Európa keleti felén is végbementek ugyan hasonló társadalmi változások (Frejka – Guetel-Basten, 2016), ám az okokban és az időbeli fejlődésben több ponton is eltérések mutatkoztak:⁹ a kommunista ideológia vallásellenessége miatt a szekularizáció, az erőltetett modernizáció – és a munkásosztály kiemelése – eredményeként pedig az iparosítás és az urbanizáció is gyorsított ütemben ment végbe, így a gyermekvállalási kedv annak ellenére lanyhult, hogy itt a családok felbomlásának trendje később kezdődött, s üteme – a rendszerváltásig – lényegesen lassabb, mértéke pedig kisebb volt, mint a nyugati társadalmakban. A rendszerváltást megelőző két évtizedben a gazdasági feltételek a keleti régióban is sokat romlottak és az olajválság negatív hatásai – bár a bukaresti árelv miatt időben elcsúsztatva – a KGST-országokban is megmutakoztak. Annak ellenére azonban, hogy a munkanélküliség – ideológiai okokból – nem fenyegette a szocialista rendszerek állampolgárait, a makroegyensúly megbomlása, a külkereskedelmi mérlegek súlyos deficitje nem maradt következmények nélkül.¹⁰ Az életszínvonal korábbi – igaz lassú, de – stabil és kiszámítható növekedésének időszaka véget ért. Ez egyrészt rontotta a családalapítás és gyermekvállalás környezetét, másrészt viszont összetartó hatást is gyakorolt a családtagokra. A gazdasági nehézségek közepette a rezsiköltségek emelkedése és a megélhetés drágulása érdemben fékezte az egyszemélyes háztartások létrejöttét, a családoknak pedig azzal kellett számolniuk, hogy – a nyomott bérszínvonal mellett – már az egyik kereset esetleges kiesése is súlyos válsághelyzetbe sodorhatja őket. A rendszerváltást és a transzformációs válságokat követően azonban itt is növekvő szerephez jutott a fogyasztás és az önérdék, tovább csökkentve a termékenységet, növelve a válások számát, és gyorsítva a családok pluralizálódását. Mindehhez – különösen az uniós csatlakozás és a nyugati munkaerőpiacok megnyitása után – jelentősebb elvándorlás társult, ami az egyébként többnyire javuló halandósági mutatók mellett is kritikus mértékű népességfogyást eredményezett néhány országban (így Litvániában, Bulgáriában, Romániában és Horvátországban).

A jóléti államok típusai és családpolitikai elvei

Paradox ugyan, de a jóléti államok kiépülése és a családpolitikai eszközök bővülése nem minden tekintetben volt pozitív hatással a családok helyzetére. Az állami gondoskodás megjelenése és megerősödése előtt a – többgenerációs – családok nagyon jelentős szociálpolitikai szerepet tölthettek be, mivel a vonatkozó feladatok többségét a gyermekneveléstől a beteggondozáson át az időskori ellátásig, elsősorban a családon belül kellett megoldani, amihez legfeljebb önszegélyező és karitatív szervezetek támogatását tudták igénybe venni. A jóléti államok részben – típusától függő mértékben – átvették a családok szociális

⁹Eltérések korábban is léteztek, például az első házasságkötés átlagos életkora és a házasságon kívül élők aránya már a XIX. században is érdemben magasabb volt Észak- és Nyugat-Európában, mint Európa keleti felén (Andorka – Faragó 1984), de a házassági szokásokban is markáns különbségeket dokumentált Hajnal János a Szentpétervár-Trieszt tengelytől nyugatra és keletre (Hajnal 1965).

¹⁰Ilyen volt például az infláció megjelenése és felpörgése (ld. Magyarország), az adósságspirál (Magyarország, Lengyelország), a súlyosbodó élelmiszerhiány (Lengyelország), az életszínvonal drasztikus visszaesése (Románia).

biztonságot adó funkcióját, s mivel az egyedülálló, a gyermeküket egyedül vagy élettársi kapcsolatban nevelők számára bővülő körben és mértékben váltak elérhetővé állami támogatások, az egyéni célok és elképzelések is fokozottabban érvényesülhettek a hagyományos családfelfogással szemben, annak rovására. Mindazonáltal az eredeti családmóddel visszaszorulása mögött nagyon sok esetben kényszeredett döntések húzódnak, hiszen az atipikus, vagy úgynevezett (poszt)modern családok nem tudják maradéktalanul ellátni a klasszikus családformákban megvalósult feladatokat (Somlai, 1996).

A családok legalapvetőbb funkciói között hagyományosan megtalálható a közös termelés és fogyasztás, a reprodukció és a gyermekek szocializálása, a családtagok pszichés védelme és érzelmi megerősítése (Lasch, 1977). A nyugati kultúrkörben a városias életformával a közös termelési funkció nagymértékben visszaszorult, a fogyasztás jelentősen bővült, a reprodukcióhoz szükséges termékenység csökkent, s miközben a családalapításnál az érzelmi alapok elsődlegessé váltak, a válságba került és a felbomlott családokban a pszichés és a szocializációs funkciók egyaránt sérültek. Ráadásul körükben – az elérhető állami juttatásokkal együtt is – rendszerint alacsonyabb az egy főre jutó jövedelem, és lényegesen gyakoribb a hátrányos helyzet, a kiszolgáltatottság, a szegénység (Maldonado – Nieuwenhuis, 2015). Míg korábban – a házastárs elvesztése mellett – leginkább a gyermekszám növekedése, a nagycsaládosává válás vetette vissza komoly mértékben a családok anyagi helyzetét és lehetőségeit, addig az 1970-es évektől már a munkanélküliség is érdemi kockázatnak számított, és a válások egyre gyakoribb előfordulása is ehhez mérhető anyagi károkat tudott okozni.¹¹

A jóléti szolgáltatások ugyanakkor nemcsak a létbiztonság alapjainak megteremtésében töltötték be fontos szerepet, hanem a női egyenjogúság kiteljesítésében, a piaci függőség csökkentésében (dekommodifikáció), a gyermekvállalás és a karrier összeegyeztethetőségében, a gyermekneveléssel járó terhek könnyítésében is segítettek. Briggs is azt hangsúlyozta, hogy a jóléti állam munkájuk és tulajdonuk piaci értékétől függetlenül biztosít minimális jövedelmet a családok számára, szolgáltatásokkal is támogatja őket, és felkarolja tagjait bizonyos krízishelyzetek bekövetkeztekor (Briggs, 1961). Az európai jóléti rendszerek megalapozásában mind a Bismarck által létesített társadalombiztosítás, mind a skandináv országok vörös–zöld megállapodásokon és korporatív struktúrákon nyugvó válságkezelése, mind pedig Beveridge univerzális ellátáson alapuló modellje fontos mozzanatnak számított. E fejlemények során a jóléti rendszerek más-más fejlődési irányt vettek, ennek megfelelően Esping–Andersen a klasszikus ideológiák mentén szétváló jellegzetességek alapján rendezte őket ideáltipikus modellekbe (Esping–Andersen, 1990). Ennek során a gondoskodás körét, jellegét és mértékét vizsgálta olyan dimenziókban, mint a dekommodifikáció, azaz a piactól függést csökkentő szociális jogok, a piaci státusztól független megélhetés biztosítása, a munkaképtelenek és a munkanélküliek ellátása, valamint a társadalmi különbségek – redistribúción keresztüli – csökkentése, továbbá állam, piac és egyén (illetve család) szerepének alakulása a szociális feladatok ellátása terén.

¹¹Ekkortól és elsősorban ezért épült be a családpolitikai célok közé a szegénység elleni fellépés (Gauthier 2002).

Mindezek alapján a konzervatív modellben, melynek jellemzőit leginkább Németországban, Ausztriában és Belgiumban vélhetjük felfedezni, a bismarcki társadalombiztosítás alapelvei érvényesülnek. A társadalombiztosítási jogosultságot elsődlegesen gazdasági aktivitáshoz kötő jóléti rendszerben a transferek mértéke többnyire a hozzájárulások (azaz a bérek) szintjétől függ. A társadalombiztosítás finanszírozása járulékalapú, a járulékok szintje magas. A többi jóléti szolgáltatás és szociális ellátás finanszírozása adókból történik, melyek mértéke Nyugat-Európában közepesnek tekinthető, csakúgy, mint az újraelosztás szintje.

Ezzel szemben a liberális modellben, melyhez legjobban az angolszász országok (Egyesült Királyság, Írország) közelítenek, az állami beavatkozás és az újraelosztás mértéke korlátozott, a kormányzat igyekszik a piaci viszonyokat és az egyéni döntéseket tisztelni, kevésbé befolyásolni. A szociális juttatások nagyrészt rászorultsági elven hozzáférhetőek, a családok támogatása mérsékelt. A nem túl nagyvonalú, adókból finanszírozott ellátórendszerek fenntartása és működtetése nem kizárólag az állam feladata, abban magánszereplők, piaci vállalkozások is részt vesznek.

A szociáldemokrata modellhez elsősorban a skandináv országok idomultak, de ehhez hasonló Finnország és Hollandia is, mivel rájuk is kifejezetten magas adó- és járulékszint, kiemelkedő redistribúció, kiterjedt jóléti szolgáltatások és nagyvonalú, univerzális juttatások jellemzőek. A szolgáltatásokban az állam szerepe meghatározó, de erős decentralizáció érvényesül, azaz a központi kormányzat számos jog- és feladatkört az önkormányzatokhoz delegál.

Az 1980-as években demokratizálódó dél-európai és az 1989–90-től átalakuló kelet-európai országok nem illeszthetők szematikusan a fenti kategóriákba. A mediterrán országok társadalombiztosítási rendszerei leginkább a konzervatív modellhez hasonlíthatók, ám a dél-európai régióban az újraelosztás, a járulékok és a transferek szintje egyaránt alacsonyabb. Érdekes eltérés továbbá, hogy a mediterrán térség egyes országaiban a munkanélküli segély összegének megállapításánál tekintettel vannak az eltartottak számára is.

Bár Esping-Andersen kapitalista rezsimeken belül felállított tipológiáján kívül estek, a kelet-európai szocialista rendszerek sajátos – Kornai kifejezésével: „koraszülött”, anyagilag fenntarthatatlan – jóléti államot hoztak létre (Kornai, 1997), melyet elsősorban univerzális jogosultságokkal, komplex állami szerepvállalással (mint finanszírozó, szolgáltató és irányító-ellenőrző is egyben), kiterjedt infrastruktúrával és személyi állománnyal, bürokratikus irányítással és a versengés hiányával lehetne leírni.

A nyugat-európaihoz hasonló szervezettségű állami ellátórendszert találhatunk Új-Zélandon, Ausztráliában vagy Kanadában is, míg az Európán kívüli világ többi részén, ahol létezik jóléti rendszer, ott vagy piaci (pl. Egyesült Államok), vagy foglalkozási alapon, nagyrészt munkáltatói finanszírozással (pl. Japán) működik. Azokban az országokban, ahol pedig nincs állami ellátórendszer vagy elhanyagolható a működése, ott továbbra is a hagyományos családi (nagycsaládi) szerepvállaláson nyugszik a gondoskodás.

A családpolitika értelmezése és kihívásai

A családpolitika legismertebb beavatkozási területei a családok és tagjai minimális anyagi biztonságának garantálása, valamint a gyermekszületés és nevelés (s így a reprodukció) támogatása. A családpolitika azonban nem csak anyagi szükségleteket, hanem az állampolgárok családdal kapcsolatos egyéb igényeit is igyekszik kielégíteni (Farkas, 2015). A családpolitikai transzferek és támogatási formák jelzései annak, hogy a közösség alapértéknek tekinti a családot és a gyermeket.

A modern nyugati társadalmakban a családpolitika elsődleges célkitűzése annak biztosítása, hogy az egyének saját elhatározásukból, kényszerek nélkül dönthessenek családalapításról, a családok pedig ugyancsak önállóan határozhassanak saját ügyeikről, köztük a gyermekvállalásról. A családpolitika biztosítja a családalapításra készülők és a családok autonómiáját, védi a családtagok jogait, segíti a családok belső stabilitását, a szegénységi kockázatok csökkentésével erősíti szociális biztonságukat. A költségek egy részének átvállalásával igyekszik a munkaerőpiaci helyzettől függetleníteni a gyermekvállalást és a gyermeknevelést, s megkönnyítve a gyermek(ek) melletti munkavállalást és hozzájárulva a családok pozitív társadalmi megítéléséhez és megbecsüléséhez, támogatja őket (vö. Lakner, 2012).

A családpolitikai eszközök lehetnek közvetlenek (pl. családvédelem) és közvetettek (pl. munkáltatói járulékkedvezmény), aktívak (pl. családsegítés) és passzívak (pl. pénzügyi támogatások), explicitek (pl. GYES) és implicitek (pl. egyenlő bánásmód). A családok támogatása történhet jogi szabályozással, segítő intézményekkel és szolgáltatásokkal, pénzügyi és természetbeni juttatásokkal. A támogatások nyújthatók alanyi jogon (univerzális ellátások, egyenlő hozzáférés), rászorultság elvén (jövedelem függően, esélyegyenlőség céljából), szelektíven (pl. nagycsaládosoknak, kiemelt cél, célcsoport) vagy biztosítási alapon (csak a biztosítási jogviszonyban lévőknek). Beszélhetünk szűkebb és tágabb értelemben vett családpolitikáról, ahol az utóbbi valamennyi családbarát társadalompolitikai intézkedést, intézményt és szolgáltatást magában foglal.

A családpolitika kiterjedtsége az érintettek körében, a jövedelem átcsoportosítás (redisztribúció) mértékében, az intézményrendszer és a szolgáltatások fejlettségében és hozzáférhetőségében mutatkozik meg, míg a családpolitika eredményességét a családok anyagi és mentális stabilitása, társadalmi megítélése, a családalapítási és házasságkötési hajlandóság, a párkapcsolatok tartóssága, a tervezett és a vállalt gyermekek számának alakulása tükrözi. Az európai családpolitikai rezsimek e tekintetben is meglehetősen vegyes képet mutatnak.

Az angolszász és az északi országokban sikerült érdemben javítani mind a nők foglalkoztatottsági arányán, mind a gyermekvállalási hajlandóságon.¹² A dél-európai régióban viszont a nők foglalkoztatási rátája és a termékenység szintje egyaránt alacsony.

¹² Az utóbbi adatot felfelé húzza a bevándorlók körében szignifikánsan magasabb termékenység.

Nem jellemzők a rugalmas foglalkoztatási formák, így a munkapiacon az aktív családosok is többnyire teljes munkaidőben dolgoznak, mivel a gyermekgondozási szolgáltatások is szűkösek. Ezzel is összefügg, de részben kulturális mintákon alapul, hogy e térségben még mindig viszonylag elterjedt az egykeresős családmódel.

A férfiak és nők munkaerőpiaci helyzetében meglévő különbségeket még az emancipációban viszonylag jól teljesítő skandinávok sem tudják teljesen megszüntetni. A kisgyermek nélküli és a 6 éves kor alatti gyermekkel rendelkező nők foglalkoztatási rátájában európai szinten közel 10 százalékpontnyi eltérés mutatkozik, de vannak országok, ahol ez az érték 30 százalékpont feletti. Férfiakkal összevetésben mintegy 25 százalékpont a különbség az egy és két gyermeket nevelők, és 35 százalékpont a legalább hármat nevelők körében (COM, 2017).¹³ A nők szerepvállalása mind a hozzátartozók gondozásában, mind az otthoni (láthatatlan, fizetetlen) feladatokban jelentősen meghaladja a férfiakét, ami sok esetben gátolja a munkahelyi és fizetési előmenetelüket. Jellemzően alacsonyabb fizetésük miatt – különösen a nyugdíjas korban – esetükben magasabb a szegénység kockázata, mivel a béreknél állandósulni látszó, átlagosan 16%-os különbség a nyugdíjak viszonylatában akár 40% eltérést is eredményezhet (COM, 2017 és Eurofound, 2017).

E tartós és rövid távon változtathatatlanak tűnő problémákon felül a közeljövőben Európa legtöbb országa ugyanazokkal a családpolitikai kihívásokkal szembesül: a család intézményének megrendülésével, az alacsony termékenységgel és a népesség elöregedésével (Lakner, 2012). Amennyiben ezek a trendek nem változnak, az európai jóléti rendszerek – és hosszabb távon a társadalmak is – komoly fenntarthatósági problémákkal fognak szembesülni. Vannak olyan országok, melyek a bevándorlóktól remélik e gondok (legalább részbeni) kezelését, mások a családokat és a gyermekvállalást próbálják a korábbi meghaladó mértékben támogatni. A bevándorlást ösztönző politika sikerességét az Európán kívülről érkezők körében gyakori integrációs problémák, az ennek tüneteként kialakult párhuzamos társadalmak, jogi és kulturális konfliktusok, az utóbbi hullámokban érkezők korábbinál alacsonyabb iskolázottsága, képzettsége és nyelvtudása, valamint a gazdasági aktivitásukat ösztönző programok mérsékelt népszerűsége kérdőjelezi meg. A gyermekszám növelését célzó politika érvényesülését visszafoghatja a kialakult társadalmi értékek és szokások lassú változtathatósága, a pénzügyi ösztönzők hatásának korlátozottsága és a változások viszonylag hosszú kifizetési ideje. A hatékony népesedésosztönzésnek legalább akkora figyelmet kell fordítania a kisgyermekesek foglalkoztatási szintjének növelésére, munkaerőpiaci helyzetüket – a humán erőforrás-kímélő technológiák terjedése közben is – erősítő (át)képzésekre és rugalmas foglalkoztatási formák ösztönzésére, a gyermekek nevelését és a családokat segítő-támogató intézmények és szolgáltatások bővítésére, a családok öngondoskodó képességének javítására, mint a pénzügyi ösztönzők és transzferek biztosítására.

¹³A különbség mértéke összefügg a szülői szabadság igénybe vételével is, mely Svédországban 45%-os, Görögországban 2%-os a férfiak körében (RAND 2016).

A családügyhöz kapcsolódó szakpolitikák minisztériumi szintű képviselete szinte minden európai országban biztosított a központi államigazgatásban. Az erős régiókkal rendelkező országokban (pl. Ausztria, Németország, Olaszország, Spanyolország) azonban a középszinten működő kormányzatok is részt vesznek a családpolitika alakításában, sőt Belgiumban eleve a tartományok felelnek ezért a területért. A decentralizált közigazgatási struktúrával működő államokban (pl. Hollandia, Svájc és a skandináv országok) a települési önkormányzatokra is fontos szerep hárul. A nem kormányzati szereplők közül – a politikai pártok mellett – általában a családosok és a nagycsaládosok egyesületei (pl. Belgium, Franciaország, Magyarország), illetve demográfiai kérdésekkel (is) foglalkozó kutatóintézetek¹⁴ tudnak még befolyást gyakorolni a nemzeti szintű családügyi szakpolitikákra. S noha a családpolitika nem tartozik az Európai Unió hatáskörébe, e téren is hiba lenne figyelmen kívül hagyni az uniós jog és intézmények tagállamokra gyakorolt befolyását.

Az Európai Unió családpolitikai hatása

Az európai integráció története több perspektívából is bemutatható, melyek egyike a jog- és hatáskörök alakulása. E tekintetben az Európai Unió fejlődése a kompetenciák bővüléseként és a szupranacionális szint erősödéseként írható le. Szinte a Szerződés minden érdemi reformja, illetve valamennyi válságmenedzselés azt eredményezte, hogy újabb hatáskörök kerültek át a tagállamoktól az uniós intézményekhez, melyek a tagállamokkal szembeni pozícióját erősítették meg, különösen a többségi szavazás bevezetésével, majd kiterjesztésével, illetve az ellenőrzési jogosultságok és mechanizmusok szigorításával. A szociálpolitika terén is ilyen trend érvényesült, ám az uniós hatáskörök elsődlegesen a közös piachoz, a foglalkoztatáspolitikához, munkajogi szabályozáshoz, a munkahelyi biztonság és érdekegyeztetés különböző aspektusaihoz kötődtek (Gyulavári, 2014).

Alapelveként a jóléti rendszerek, a hozzájuk tartozó intézmények és szolgáltatások fenntartása, működtetése, így a szűken vett családpolitika is tagállami kompetencia maradt, az Európai Unió azonban a nyitott koordináción keresztül e területeken is képes a nemzeti szakpolitikákat befolyásolni (Thévenon – Neyer, 2014). Az unión belüli szabad mozgás szükségessé tette a családpolitikai ellátások koordinációját, amit a legmagasabb jogi norma, az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés is rögzít. A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról rendelkező uniós rendeletek (883/2004/EK és 987/2009/EK) kiterjednek az anyasági és családtámogatási ellátásokra is. A koordináció elsődleges célja a tagállami rendszerek közötti átjárhatóság biztosítása, a különböző országokban megszerzett jogosultságok kölcsönös elfogadása és beszámítása. A családpolitikai vonatkozású irányelvi szabályozások jellemzően a társadalmi kirekesztés megakadályozását, az esélyegyenlőséget és az egyenlő bánásmódot célozzák (Gallai, 2001). Az EU nemzeti hatáskörökbe tartozó szociális politikák befolyásolására irányuló szándékát jól mutatja a göteborgi Szociális Csúcson 2017-ben elfogadott Szociális Jogok Európai Pillére,

¹⁴ Utóbbiak jelentőségéről lásd például Wisensale munkáját (Wisensale 1991).

amely 20 jogot és elvet foglal magába a szociális, munkajogi és esélyegyenlőségi területen. A pillér egyik konkrét javaslata volt az anyasági és apasági szabadság mértékét is szabályozó, a munka és a magánélet közötti egyensúly megteremtéséről szóló irányelv-tervezet, amelynek elfogadása 2019 júniusára várható.

A 2010-es években, a pénzügyi és gazdasági válságot követően felerősödtek a munkaerő szabad mozgásának uniós alapjogával élő mobil munkavállalók és családtagjaik elleni támadások. A „szociális dömping” vádja a nyugat-európai választási kampányok populista szlogenjévé vált. A családi ellátások – uniós jogba ütköző – indexálásának kérdésköre ismét napirendre került, azt Ausztria 2019. január 1-től be is vezette. A BREXIT egyik kulcskérdése a hozzávetőlegesen négy millió érintett uniós állampolgár és családjaik jogainak, tartózkodási státuszának megnyugtató rendezése.

A Római Szerződéssel egyidős Európai Szociális Alap is bekapcsolódott a családokat segítő politikába, hiszen jelentős támogatásokat biztosít a kisgyermekes szülők foglalkoztatását könnyítő nemzeti közszolgáltatások fejlesztéséhez. A gyermekvállalás és a női munkavállalás összeegyeztethetőségének könnyítésétől azt is remélik, hogy hozzájárul az alacsony termékenység és a gyermekek körében gyakoribb szegénység megváltoztatásához.

Az e területek iránti közösségi érzékenység már jóval a koordinációt kodifikáló jogszabályok elfogadását megelőzően megmutatkozott: az Európai Parlament 1983-ban határozatot fogadott el a Közösségen belüli családpolitikáról, melyben javasolta a családokkal kapcsolatos tagállami politikák közösségi szintű összehangolását. Az ebbe az irányba mutató, a koordináció megvalósulása előtti lépések közül kiemelendő az – EP 1983-as határozatával egybecsengő – 1989-es európai bizottsági állásfoglalás, a Nemzeti Családpolitikák Európai Megfigyelőközpontjának 1989-es felállítása (később átszervezése Európai Családügyi Megfigyelőközponttá, majd Szociális Helyzet, Népesedés és Család Európai Megfigyelőállomásává), a Tanács napközbeni gyermekellátásra vonatkozó 1992-es ajánlása, a Parlament családok és gyermekek védelméről szóló 1994-es és 1999-es határozata, az Európai Tanács 2000-es határozata a család és a munka közötti egyensúlyról, az Európai Tanács 2001-es stockholmi felhívása (családpolitikai indikátorok kialakítására) és 2002-es barcelonai célkitűzése (a bölcsődei és óvodai ellátás kapacitásbővítéséről),¹⁵ a családok éve 2004-ben, a Bizottság demográfiai zöld könyve 2005-ből, az Európai Szövetség a Családokért létrehozása 2007-ben, a Demográfiai Tanácsadó Testület létesítése a Bizottság mellett, a nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó 2010–2015-ös stratégia, az Európa 2020 stratégia, a nemek közötti egyenlőségről szóló európai paktum és stratégiai kötelezettségvállalás. Uniós kezdeményezésre 2006-tól kezdődően négy európai demográfiai fórumot is rendeztek, azonban 2013-óta nem rendezte meg az eseményt az Európai Bizottság. 2014-ben az európai családszervezetek ajánlására és széleskörű

¹⁵Célul tűzték, hogy 2010-re mindegyik tagállamban elérjék a bölcsődei férőhelyek a 0-3 éves gyerekek számának 33%-át, az óvodai helyek pedig a 3-6 évesek létszámának 90%-át. 2015-ben mindössze 9 tagállam teljesítette a 2010-es célokat.

társadalmi és politikai támogatás ellenére sem a munka és családi élet összehangolása lett az európai év kiválasztott témaköre.

Az európai demográfiai válság háttere

Európában a népességnövekedés üteme jó ideje lassúbb volt, mint a többi földrészen, s miután a múlt század utolsó évtizedeire előbb stagnálás, majd fogyás következett be, azaz a kontinens népességvesztést szenvedett el, az utóbbi időszakban érdemben felgyorsult Európa világnépességen belüli részarányának – mintegy fél évszázada tartó – csökkenése. A II. világháború utáni évektől eltekintve Európában és az európai országok döntő többségében a gyermekvállalási kedv és a születések száma csökkenő tendenciát mutatott, amit a halandósági mutatók javulása¹⁶ és a várható élettartam folyamatos növekedése sem tudott ellensúlyozni.

Nyugat-Európában az 1960-as évek baby-boom időszakát követően nem csak a gyermekvállalási kedv csökkent, hanem a házasságkötések gyakorisága is visszaesett, a házasodók életkora pedig emelkedni kezdett. A házasságtörések és a válások, az alternatív együttélési formát választók, valamint a házassági kapcsolaton kívül születettek száma is gyors növekedést mutatott. Mindezek eredményeként a hagyományosnak mondható, tipikusan kétszülős-kétgyermekes családmódel rovására nőtt az egyszülős, a mozaik és a gyermektelen családokban, továbbá a családon kívül élők száma. Európa nyugati felén a termékenységi mutatók először az északi, fejlettebb országokban estek a reprodukciós szint alá. A később bekövetkezett, azonban gyorsabb ütemű és nagyobb mértékű dél-európai visszaesés miatt az ottani adatok jócskán alulmúlják a skandináv, de egyúttal a brit, benelux vagy francia mutatókat is (Gyulavári, 2014). Ez az észak-dél különbség nem múlt el, bár mértéke jelentősen csökkent a múlt század végére (Daróczi, 2003).

Ugyanez a helyzet a kelet-nyugat különbséggel is. A Nyugathoz hasonlóan Kelet-Európát ugyancsak a családok egyre gyakoribb szétesése, csökkenő és időben kitolódó gyermekvállalása,¹⁷ illetve a népesség – rendszerváltás után kifejezetten felgyorsuló – természetes fogyása jellemezte. Másrészről viszont a születéskor várható alacsonyabb élettartamban, a nők és a férfiak halandósági mutatói közötti számottevő eltérésben, a népességen belül az idősebb korosztály kisebb és a bevándorlók minimális arányában továbbra is eltérés mutatkozik a nyugati országokhoz képest (Gyémánt – Katona, 2014). A kelet-európai országok többségében a transzformációs válság keltette létbizonytalanság következményeként a termékenységi adatok bezuhantak (Tomka, 2009). Szemben a nyugati

¹⁶A mortalitás javulása az egészségesebb táplálkozásra, a jobb higiénés és lakhatási viszonyokra, s nem utolsósorban az orvostudomány fejlődésére és prevenció programokra vezethető vissza. Kelet-Európában viszont az 1960-as évektől a rendszerváltást követő transzformációs válság végéig romlottak a mortalitási mutatók a lényegesen hosszabb munkahetek, az egészségtelen táplálkozás, a magas alkoholfogyasztás, a kiterjedt körű dohányzás és a stresszes életmód miatt (Kopp – Skrabski 2008).

¹⁷A teljes termékenységi ráta egyetlen évtized alatt 2,0-ről mindenütt 1,1-1,4 közötti értékre zuhant, az első gyermek vállalásának átlagos életkora 4-5 évvel emelkedett, (Frejka – Gietel-Basten 2016).

ti államok többségére jellemző multi-etnikai összetétellel, a keleti országok lakossága – a rendszerváltás előtti bezártságuk, az alacsonyabb életszínvonaluk és a külföldiek által kevésbé beszélt nyelveik miatt – jóval homogénebb maradt, s különösen alacsony az Európán kívüli eredetű lakosságuk arányszáma. A nyugati országok többségének népességét jelentős mértékben gyarapította és fiatalította, sőt volt, ahol az elégtelen gyermekszámot is kompenzálta, és így növelni tudta a lakosságszámot az Európán belüli – az uniós tagság és nyugati munkaerőpiaci nyitás után különösen felgyorsuló – népességáramlás és az Európán kívülről érkező bevándorlás. A jobb fizetési viszonyok és életkörülmények már bő fél évszázada vonzzák Nyugat-Európába a munkaerőt.

A demográfiai válságban nem csak az Európai Unió közpolitikájában, hanem a tagállamok szintjén is átértékelődött, átértékelődik a családpolitika korábbi helyzete, cél- és eszközrendszere. Európa országai különböző irányokba indultak, eltérő módon reagáltak a válságra. Ez a kötet nem kíván teljes képet adni a válaszokról, mégis hiánypótló, mivel rendszerezetten, összehasonlítható formában teszi közzé az egyes országok családpolitikai eszköztárának legfontosabb jellemzőit, s mutatja be a családokat támogató és segítő legjelentősebb intézkedéseket.

A CSALÁDPOLITIKA TÁRSADALOMPOLITIKAI DIMENZIÓI

(Farkas Péter)

Társadalompolitika és szociálpolitika

A nagy társadalmi különbségek, a létbiztonság hiánya feszültséghez vezethet a jómódú, szerencsés társadalmi rétegek és a szűkölködők között, ami politikai kérdéssé változva az egész társadalom működőképességét, felbomlását eredményezheti (Farkas, 2012). A társadalom alapvető politikai intézménye, az állam valamilyen formában megoldást keresett ezekre a problémákra. A szociális problémák kezelése, a szociális béke megteremtése végső soron a társadalom egészének érdeke. Erre szolgál a társadalompolitika. Értelmezésünkben a társadalompolitika önálló tudomány, mely a társadalmi viszonyok újratermelését, a társadalmi struktúra alakulását kívánja befolyásolni. Röviden, a társadalmi folyamatokba történő beavatkozás tudományaként határozhatjuk meg (Ferge, 1994). A társadalompolitika inkább a társadalmi újratermelés egészével foglalkozik, mint a társadalom egyes alrendszeireinek működésével. Hatóköre kiterjed a társadalmi intézményekre, valamint a társadalmi folyamatokra. Kiemelt területe a társadalmi viszonyok befolyásolhatósága.

A társadalmi újratermelés azon folyamatok összessége, melyek az idők során fenntartják

és folyamatossá teszik a társadalom szerkezetének jellegzetességeit. A társadalmi újratermelés magában foglalja a biológiai, gazdasági, társadalmi és tudásviszonyok újratermelését.

A társadalompolitika értékeit más szakpolitikákon keresztül is érvényre juttathatja. Az egyik ilyen fontos, eszközjellegű politika a szociálpolitika.

A szociálpolitika (Ferge Zsuzsa meghatározása szerint)

- történelmileg kialakult intézményrendszer;
- ami kielégít bizonyos, a piaci kapcsolatok révén nem megfelelően kielégíthető szükségleteket;
- túlnyomórészt az állami elosztás, újraelosztás eszközeivel, és
- viszonylag önálló elkülönült rendszerként, illetve intézményrendszerek együtteseként működik.

A társadalompolitika hatása a társadalom egészére, valamennyi alrendszerére, a társadalom valamennyi csoportjára kiterjed, míg a szociálpolitika elsősorban a társadalom egy részére, a rászoruló, inaktív, deviáns vagy deprivált rétegekre hat.

A társadalompolitika preventív szemlélettel és funkcióval próbálja a „képessé tevés” révén megőrizni–megteremteni a társadalmi békét, míg a szociálpolitika a társadalmi–gazdasági működés hátrányos következményeit, az esetlegesen kialakuló társadalmi feszültségeket kívánja utólag korrigálni. Mint ágazati politika, alanyainak védelmében a viszonylagos jólét megteremtéséért harcol.

Összefoglalóan:

A társadalompolitika

- az egészre hat,
- az összes társadalmi csoportra hat,
- az összes társadalmi alrendszerre hat,
- preventív
- célja a képessé tevés,
- szemlélet, tevékenység,
- a társadalmi békét kívánja elérni.

A szociálpolitika

- a részre hat,
- a szociálpolitika alanyaira hat,
- egy alrendszerre hat,
- korrekatív,
- célja a védelmezés,
- ágazati tevékenység,
- a jólétet kívánja elérni.

Családpolitikai szemléletű társadalompolitika

Családpolitika (a szociálpolitikához képest mellérendelten), önálló célkitűzésekkel rendelkező alrendszer:

A családpolitika a társadalompolitika önálló részpolitikája, amely szorosan kötődik a szociálpolitikához, de nem oldódhat fel abban, hiszen nemcsak a családok anyagi szükségleteinek kielégítését, hanem a polgárok családdal kapcsolatos sokirányú igényeinek teljesülését kell elősegítenie (Farkas, 2012).

Ezért el kell választanunk a családpolitikát és a szociálpolitikát. A szociálpolitika legfontosabb célja a társadalmi integráció, vagyis a társadalmi perifériára kerülés megakadályozása.

A családpolitika a családot a nemzeti közösség alapértékének tekintő közösségi állami politika. Célszerű, ha maga a társadalmpolitika válik családpolitikai szemléletűvé. Olyan összefüggő rendszerre van szükség, amely sokoldalúan védi és szolgálja a társadalom alapegységét, a családot.

A családokat támogató rendszerek és politikák legfontosabb célkitűzése, hogy az emberek szabad, kényszerektől mentes döntéseket hozhassanak családjuk megalapítása és a vállalt gyermekek dolgában. A személyi, családi intimitás sérülése nélkül érezhessék a közösség támogató figyelmét.

Az állami (kormányzati segítő beavatkozás) lehetséges célkitűzései (Lakner, 2012):

- A gyermek hasznosságának elismerése a gyermekvállalás támogatásán keresztül;
- A gyermeknevelés költségeinek részleges átvállalása az állam, a társadalom által;
- A családok jövedelmi egyenlőtlenségeinek, szegénységi kockázatának csökkentése;
- A családok belső stabilitásának elősegítése;
- A termékenység befolyásolása;
- Egy komplex, stabil, ugyanakkor a változó kihívásokra reagálni képes családpolitikai rendszer kimunkálása és működtetése.

Az eredményes családpolitikai rendszer alapjellemezői

A családpolitika a családot a társadalom, a nemzeti közösség alapértékének tekintő olyan közösségi (állami) politika, amely létező intézmények, hozzáférhető szolgáltatások és hatékony intézkedések rendszerén keresztül,

- elősegíti a családok belső stabilitását,
- védi függetlenségét, autonómiáját,
- növeli szociális biztonságát, társadalmi megbecsülését,
- ösztönzi a gyermekvállalást,
- erősíti a kapcsolatot a munka világával.

E családpolitika eredményes csak akkor lehet, ha stabil, komplex, célzott és rugalmas. A stabilitás olyan kiszámítható, tartós és értékőrző támogatási- és kedvezményrendszert jelent, amelynek fennmaradásában bízni lehet, amelyet nem érintenek kedvezőtlen intézkedések, és amelyek a gyermeknevelés egész időtartama alatt fennállnak.

Komplexitás alatt az értendő, hogy egy olyan összetett családpolitikai rendszert célszerű kialakítani, amelyben a családok életének különböző szakaszaiban, a változó élethelyzetekhez és szükségletekhez igazodó elemek egymást kiegészítve alkotnak védelmi hálót. A célzottság azt jelenti, hogy szükség van differenciált és célzottan a különböző élethelyzetekre irányított támogatások működtetésére is.

A családpolitika rugalmassága pedig egyrészt abban rejlik, hogy választani lehet az egyes támogatási konstrukciók igénybevétele között, másrészt abban, hogy egyes elemeit a változó szükségletekhez, körülményekhez és lehetőségekhez lehet igazítani anélkül, hogy a rendszerstabilitás elve megsérülne.

A családpolitika tudatos rendszerré formálásán, komplexitásán, összhangján múlhat tehát az eredményessége. Ez utóbbi pedig a családok pszichés, szociális jellemzőinek javulásában, a párok kapcsolatának stabilitásában, a várt, remélt gyermekek megszületésében, s így a népesedési mutatók javulásában, a család jóléti, szociális funkcióinak megerősödésében és mentális stabilitásában jelölhető meg.

.....

FELHASZNÁLT IRODALOM

Andorka Rudolf – Faragó Tamás (1984): 'Az iparosodás előtti (XVIII-XIX. századi) család- és háztartásszerkezet vizsgálatára', *Agrártörténeti Szemle*, 1984/3-4, 402-437. o.

Briggs, Asa (1961): 'The Welfare State in a Historic Perspective', *European Journal of Sociology*, Vol. 2, No. 2, pp. 221-258

Carpenter, Laura M. (2002): 'Gender and the Meaning and Experience of Virginity Loss in the Contemporary United States', *Gender and Society*, Vol. 16, No. 3, pp. 345-365

COM (2017): Javaslat a szülők és a gondozók vonatkozásában a munka és a magánélet közötti egyensúly megteremtéséről, valamint a 2010/18/EU tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről, Európai Bizottság (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=COM:2017:253:FIN>, letöltve: 2018. 12. 09.)

Családbarát fordulat 2010-2018, Családbarát Ország Nkft. 2018

Csillag Márton – Samu Flóra – Scharle Ágota (2014): 'Exclusion from the labour market in post-socialist EU member states', *Working Paper Series*, GRINCOH, Serie 5, Paper No. 5, (http://www.grincoh.eu/media/syhtnesis_reports/grincoh_wp5_synthesis_report_simonyi.pdf, letöltve: 2018. 01. 15.), pp. 25-30

Csoba Judit (2017): 'Gondoskodó állam, aktíváló állam, befektető állam. A foglalkoztatáspolitikai és a jóléti modellváltás néhány összefüggése.', *Socio.hu*, 2017/1., (http://socio.hu/uploads/files/2017_1/cso_ba_tan.pdf, letöltve: 2019. 01. 03.)

Dämmrich, Johanna – Gøsta Esping-Andersen (2017): Pre-school and reading competencies - a cross national comparison, In: Hans-Peter Blossfeld – Nevena Kulic – Jan Skopec – Moris Triventi (eds): *Childcare, Early Education and Social Inequality*, Edward Elgar, Cheltenham

Daróczi Etelka (2003): 'Kettős szorításban – A középgenerációk élete és egészsége', 74-es *Kutatási Jelentés*, KSH-NKI, Budapest, 105-123. o.

Demeny, Paul (2015): Europe's two demographic crises: The visible and the unrecognized. Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont és a Kisebbségkutató Intézet Globális migrációs folyamatok és Magyarország – Kihívások és válaszok c. közös konferenciáján, az MTA Székházban 2015. november 16-án, angol nyelven tartott előadás szerkesztett változata. (Fordította Daróczi Etelka). *Kisebbségkutatás* (2016) 25. évf. 2016/1., pp7-19.

Demény Pál (2016): Népességgazdaságpolitika a közjó szolgálatában, KSH Népességtudományi Kutatóintézet, Budapest p.357,p. 366, pp. 359-366

- ENSZ (2017): 2017 Revision of World Population Prospects, United Nations (https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf, letöltve: 2019. 01. 15.)
- Esping-Andersen, Gøsta (2008): 'Egy gyermekközpontú társadalmi beruházási stratégia', Esély, 2008/5 (http://www.esely.org/kiadvanyok/2008_5/ESPING.pdf, letöltve: 2019. 01. 09.)
- Esping-Andersen, Gøsta (2016): Families in the 21st Century, SNS Förlag, Stockholm (<https://www.sns.se/wp-content/uploads/2016/10/families-in-the-21st-century-webb.pdf>, letöltve: 2019. 01. 10.)
- Esping-Andersen, Gøsta (1990): The Three Worlds of Welfare Capitalism, Princeton University Press, New York
- Eurofound (2017): European Quality of Life Survey 2016: Quality of life, quality of public services, and quality of society (https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1733en.pdf, letöltve: 2018. 12. 09.)
- Fagan, Patrick (1995): The Real Root Causes of Violent Crime: The Breakdown of Marriage, Family, and Community, The Heritage Foundation (<http://www.heritage.org/research/reports/1995/03/bg1026nbsp-the-real-root-causes-of-violent-crime>, letöltve 2019. 01. 06.)
- Farkas Péter (2012): A szeret civilizációjáért, Társadalompolitika, szociálpolitika, családpolitika és a keresztény társadalmi tanítás, L'Harmattan Kiadó, Budapest
- Farkas Zsombor (2015): 'Tényleg minden rendben? A gyerekes családok jövedelmi helyzetének, szegénységének és kirekesztettségének néhány jellemzője', Esély, 2015/4, 20-41. o.
- Ferge Zsuzsa (1994): Szociálpolitika és társadalom, ELTE Szociológiai Intézet Szociálpolitikai Tanszék, Budapest
- Tomas Frejka – Stuart Gietel-Basten (2016): 'Fertility and Family Policies in Central and Eastern Europe after 1990', *Comparative Population Studies*, Vol. 41, No. 1, pp. 3-56
- Gallai Sándor (2001): European Social Dialogue, Budapest Economics, Budapest
- Gauthier, Anne H. (2002): 'Family Policies in Industrialized Countries: Is There Convergence?', *Population*, Vol. 57, No. 3, pp. 447-474
- Glant Tibor (2012): 'Tabutörő stációk: szexuális forradalom – szexuális ellenforradalom', *Múlt-kor*, 2012. nyár, https://mult-kor.hu/20120530_tabudontogetok_szexualis_forradalom_ (letöltve: 2019. 01. 11.), 76-83. o.
- Gyémánt Richárd – Katona Tamás (2014): Demográfia, Pólay Elemér Alapítvány (<http://docplayer.hu/20931322-Demografia-gyemant-richard-katona-tamas.html>, letöltve: 2019. 01. 06.)
- Gyulavári Tamás (szerk.) (2014): Az Európai Unió szociális dimenziója, Háttér Kiadó, Budapest
- Hajnal, John (1965): European Marriage Pattern in Historical Perspective. In: David Victor Glass and David Edward Charles Eversley (eds): *Population in History – Essays in Historical Demography*, Edward Arnold, London, pp. 101-143
- Harcza István – Monostori Judit (2017): 'A családszerkezeti változások hosszú távú trendjei Magyarországon európai kontextusban', *Demográfia* Vol. 60, No. 4, 299-332. o.
- Jones, Gavin W. (2005): 'The „Flight From Marriage” in South-East and East Asia', *Journal of Comparative Family Studies*, Vol. 36, No. 1., pp. 93-119

- Kiernan, Kathleen (2004): 'Unmarried Cohabitation and Parenthood in Britain and Europe', *Law and Policy*, Vol. 26, No. 1, pp. 33-55
- Kopp Mária – Skrabski Árpád (2008): Nők és férfiak egészségi állapota Magyarországon, (http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TPUBL-A-882/publikaciok/tpubl_a_882.pdf, letöltve: 2018. 12. 08.)
- Kornai, János (1997): 'Reforming the Welfare State in Postsocialist Societies (Editorial)', *World Development*, Vol. 25, No. 8, pp. 1183-1186
- Lakner Zoltán (2012): Szociálpolitika, Pázmány Szociális Tudományok No. 7 (<https://btk.ppke.hu/uploads/articles/288257/file/Szocpol.pdf>, letöltve: 2019. 12. 10.)
- Lakner Zoltán (2012): Szociálpolitika, SZIT, Budapest
- Lakner Zoltán (2006): A családpolitika rendszere, Esély 2006/3
- Lasch, Christopher (1977): *Heaven in a Heartless World: The Family Beseiged*, Basic Books, New York
- Maldonado, Laurie C.– Rense Nieuwenhuis (2015): 'Family policies and single parent poverty in 18 OECD countries, 1978–2008', *Community, Work & Family*, Vol. 18, No. 4, pp. 395–415
- Marosi Sándor – Sárfalvi Béla (1975): Európa I-II. kötet Gondolat Kiadó, Budapest,
- Moteszarrei, Safa – Rivas, Jorge – Kalnay, Eugenia (2014): Human and nature dynamics (HANDY): Modeling inequality and use of resources in the collapse or sustainability of societies, *Ecological Economics*, Vol. 101, pp. 90-102,
- NCSSZI (2015): Családtámogatási rendszerek az Európai Unióban, Svájcban és az USA-ban, Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet Családpolitikai és Kutatási Igazgatóság, Nemzetközi Kapcsolatok Munkacsoport
- Neményi Mária (2003): 'Család és családpolitika', *Szociológiai Szemle*, Vol. 9, No. 1, 1-15. o.
- Neményi, Mária – Judit Takács (2005): Változó család – változó politikák, *Szociológiai Szemle*, Vol. 11, No. 4, 41-59. o.
- Probáld Ferenc (szerk.) (2014): Európa társadalomföldrajza, ELTE Kiadó Budapest
- RAND (2016): Paternity and Parental Leave Policies across the European Union, (https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1600/RR1666/RAND_RR1666.pdf, letöltve: 2018. 12. 09.)
- Richter, Rudolf (2017): 'On Families – Facts and Thoughts'. *Families and Societies*, WP 76
- Simonyi Ágnes (2015): 'Szociálpolitikai változatok a kelet-közép európai országokban', *Esély*, 2015/2, 3-41. o.
- Somlai P (1996): Együttélés és családmodell a magyar társadalomban, In: Kiss Endre (szerk.): Átalakuló Magyarország, Friedrich Ebert Alapítvány, Budapest, 75-82. o.
- Sorokin, Pitirim (1956): *The American Sex Revolution*, Porter Sargent Publishers, Boston
- Spengler, Oswald (2011): *A Nyugat alkonya I-II.*, Noran Libro Kiadó
- Szikra Dorottya (2010): Családtámogatások Európában történeti perspektívában, In: Simonyi Ágnes (ed.): *Családpolitikák változóban*, Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet, Budapest
- Szikra Dorottya – Győri Adrienn (2014): 'Family Policies and Female Labour Force Participation in the Visegrad countries', *Working Paper Series*, GRINCOH, Serie 5, Paper No. 5, (http://www.grincoh.eu/media/syhtnesis_reports/grincoh_wp5_synthesis_report_simonyi.pdf, letöltve: 2018. 01. 15.), pp. 31-36

- Thévenon, Olivier (2011): 'Family Policies in OECD Countries: A Comparative Analysis', *Population and Development Review*, Vol. 37, No. 1, pp. 57-87
- Thévenon, Olivier – Gerda Neyer (eds) (2014): 'Family policies and diversity in Europe: The state-of-the-art regarding fertility, work, care, leave, laws and self-sufficiency'. *Families and Societies*, Working Paper Series 7, (<http://www.familiesandsocieties.eu/wp-content/uploads/2014/12/WP7ThevenonNeyer2014.pdf>, letöltve: 2019. 01. 16.)
- Thornton, Arland – Linda Young-DeMarco (2001): 'Four Decades of Trends in Attitudes Toward Family', *Journal of Marriage and Family*, pp. 1009-1037
- Tomka Béla (2009): *Európa társadalomtörténete a XX. században*, Osiris Kiadó, Budapest
- Tóth Olga (1997): *Családformák és együttélési minták a mai magyar társadalomban*, In: Lévai Katalin – Tóth István György (szerk): *Szerepváltozások. Jelentés a nők és a férfiak helyzetéről*, TÁRKI – Munkaügyi Minisztérium (http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TPUBL-A-524/publikaciok/tpubl_a_524.pdf, letöltve: 2019. 01. 21.)
- Turchin, Peter (2003): *Historical Dynamics: Why States Rise and Fall*, Princeton University Press, New Jersey
- Turchin, Peter – Thomas E. Currie – Edward A. L. Turner – Sergey Gavrilets (2013): 'War, space, and the evolution of Old World complex societies', *PNAS*, *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* Vol. 110, No. 41, (<https://www.pnas.org/content/pnas/110/41/16384.full.pdf>), letöltve: 2019. 01. 18.), pp. 16384–16389
- Unwin, Joseph Daniel (1934): *Sex and Culture*, Oxford University Press, London
- Vaskovics László (2002): 'A családfejlődés Európában', *Educatio*, Vol. 11, No. 3, 349-364. o.
- Wall, Richard – Jean Robin – Peter Laslett (eds): *Family Forms in Historic Europe*, Cmapbridge University Press, Cambridge
- White, Kevin F. (1992): *The First Sexual Revolution. The Emergence of Male Heterosexuality in Modern America*, New York University Press, New York and London
- Wisensale, Steven K. (1991): 'The Family in the Think Tank', *Family Policy*, Vol. 40, No. 2, pp. 199-207
- Zimmerman, Carle C. (1947): *Family and Civilization*, Harper and Brothers, New York
- Zimmerman, Carle (2008): *Family and Civilization* (ed. by Kurth, James). ISI Books: Wilmington, DE

ORSZÁGPORTRÉK

Kötetünk célja az egyes európai országok családpolitikai rendszerébe széleskörű betekintést nyújtani. A családpolitikai rendszerek az adott ország demográfiai helyzetében mint környezetben fejtik ki hatásukat, ezért minden fejezetben rövid áttekintést adunk a legfontosabb demográfiai folyamatokról is. Ennek megfelelően az egyes országok portréja öt nagyobb részre tagozódik:

- Demográfiai helyzet
- A családpolitika intézményrendszere
- Családtámogatási ellátások
- Család és munka összeegyeztetése
- Generációs politikák

Az országportrék első részében a kötet készítésekor rendelkezésre álló legfrissebb adatok alapján az adott ország demográfiai helyzetét tárjuk fel, a főbb népmozgalmi adatokkal, korfával történő bemutatásával, valamint az elmúlt két évtizedben zajlott meghatározó demográfiai változások ismertetésével. A második pontban a családpolitikával foglalkozó főbb intézmények felsorolása következik. A harmadik és negyedik részben olvasható kötetünk létrehozásának tulajdonképpeni célja, hiszen itt található az egyes országok családtámogatási rendszerének bemutatása. A harmadik rész jellemzően az anyagi juttatásokra fókuszál; azt áttekintve, hogy a gyermekek születésétől egészen nagykorúvá válásáig milyen támogatásokra számíthat az anya vagy a család. A negyedikben a családi élet és a munka összeegyeztetését támogató intézkedéseket vesszük sorra. Ez a legtöbb esetben elsősorban a szabadságolási gyakorlatokat és a kisgyermekek napközbeni ellátását biztosító bölcsődei ellátás igénybevételét jelenti. Az utolsó, ötödik rész keretei között mutatjuk be az ország ifjúságpolitikáját, valamint az időseket érintő idősügyi és nyugdíjpolitikát; a nyugdíjrendszer főbb jellemzőit.

Bízunk abban, hogy ezzel az egyedülálló európai áttekintéssel, a gyermekek születését követő támogatások, juttatások felsorolásával és bemutatásával lehetőséget teremtünk arra, hogy az európai országok eltérő gyakorlatait minél többen megismerhessék, és egymással összevethessék.

AZ ADATOK FORRÁSA

Demográfiai adatok

A kötet első fele az Európai Unió jelenlegi 28 tagállamának családpolitikai portréját foglalja magába, második felében tovább 17 európai ország szerepel: Izland, Norvégia, Svájc, a Balkán országai és volt szovjet tagköztársaságok. A demográfiai adatok az Eurostat adatbázisából, illetve az ország statisztikai hivatalának hivatalos honlapjáról származnak. Az utóbbiakat *-gal jelöltük.

A 17 nem EU ország esetében, ha elérhető volt Eurostat adat, azt szerepeltettük, azon-

ban sok esetben erre nem volt lehetőség, így a nemzeti statisztikákat tüntettük fel, szintén *-gal jelölve.

A kötetben nem szerepelnek az Európában található törpeállamok: Andorra, Liechtenstein, Monaco, San Marino és Vatikán.

Családtámogatási rendszerek

Az EU tagállamok, valamint Izland, Norvégia és Svájc családtámogatási rendszerének leírásánál a MISSOC (*Mutual Information System on Social Protection* <https://www.missoc.org/>), a nem EU tagállamok esetén a MISSCEO (<http://www.missceo.coe.int/>) rendszerében található információkat vettük alapul.

Ifjúságügy

Az ifjúságpolitika főbb jellemzői az EU tagállamok esetén az EACEA NATIONAL POLICIES PLATFORM által működtetett YouthWiki online enciklopédia (<https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/youthwiki/countries>) által összegyűjtött információkból származnak. A nem EU országok esetén ugyanennek a kezdeményezésnek a 2016 óta, a többi országról is rendelkezésre álló adatai alapján készült a leírás.

Nyugdíjrendszer

A nyugdíjrendszerek ismertetése része a MISSOC és a MISSCEO adatbázisoknak, így a kötetben szereplő információk alapjául szintén ezek az adatbázisok szolgáltak.

FOGALOMMAGYARÁZATOK

A különböző családtámogatási intézkedések besorolásánál a magyar rendszer elemei jelentik a viszonyítási pontokat, ezeket vettük alapul és ezeknek megfelelően kategorizáltuk az egyes országok támogatásait. A feltételek országonként jelentősen eltérhetnek, ezért az általunk létrehozott csoportok meghatározása elég tág ahhoz, hogy minimális átfedés mellett is a különböző intézkedések, támogatások, ellátások besorolhatók legyenek.

Demográfiai helyzet

Korfa: a lakosság nemenkénti korelosztását ábrázoló grafikon. A korfa egy adott népesség nem és kor szerinti megoszlását oly módon mutatja be, hogy az egyes korévekhez (vagy korcsoportokhoz) tartozóan jobboldalon a nők, baloldalon a férfiak számát ábrázolja egymásra helyezett szalagdiagramok formájában.

Teljes termékenységi arányszám (TTA): az egyik leggyakrabban használt termékenység mutató. Azt mutatja meg, hogy ha az adott év termékenységi adatai állandósulnának, akkor egy nő élete folyamán átlagosan hány gyermeknek adna életet. Egy ország népességének fenntartásához be- és kivándorlás nélkül szükséges értéke 2 felett van. (KSH)

Családtámogatási ellátások

Családi pótlék: olyan rendszeres, pénzbeli családtámogatási ellátás, melyet az állam a gyermek születésétől tanulói jogviszonyának megszűnéséig biztosít.

Anyasági támogatás jellegű ellátások: a szülést követően a szülő számára biztosított egyszeri támogatás.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások: a gyermek születéséhez, a csecsemő gondozásával járó időszakhoz köthető, legfeljebb 1 éves korig járó rendszeres támogatás.

Gyermekgondozást segítő ellátások: a gyermek 1-3 éves kora között biztosított rendszeres támogatás.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Gyermek után járó adójóváírás: A szülők által fizetendő adót csökkentő, a gyermekek meglététől, számától függő, adót csökkentő tétel, támogatás.

Gyermek után járó juttatás: A szülők számára juttatott, az adóalapot csökkentő vagy bruttó alapon nyújtott támogatás.

Otthonteremtés

Olyan támogatás, amely a családok otthonteremtését vagy lakhatását segíti.

Család és Munka összeegyeztetése

Szülési, gyermekgondozási szabadság:

Ezen kategórián belül megkülönböztetjük a csecsemőgondozási (szülési) szabadságot, amely a szülést követő vagy részben azt közvetlenül megelőző, meghatározott időtartamú szabadság. Rendszerint erre az időszakra jár a csecsemőgondozási ellátás. A gyermekgondozási szabadság általában a csecsemőgondozási szabadság lejártát követő, a gyermek gondozására fordítható szabadság. Apaszabadság alatt az édesapákat közvetlenül a gyermekük születése után megillető szabadságot értjük.

Kisgyermek napközbeni ellátása: Azok a szolgáltatások, lehetőségek tartoznak ide, amelyek a kisgyermek napközbeni felügyeletével segítik a munkaerőpiacon való elhelyezkedést, munkavégzést.

Generációs politikák

Ifjúságpolitika: Az egyes országok ifjúságra vonatkozó definíciója (ha van), az ifjúságpolitika alátámasztásával, kidolgozásával megbízott szervezet, az egyes vonatkozó kutatások, stratégiák, törvények felsorolása.

Idősek, nyugdíjak: A nyugdíjrendszer működésének alapelvei.

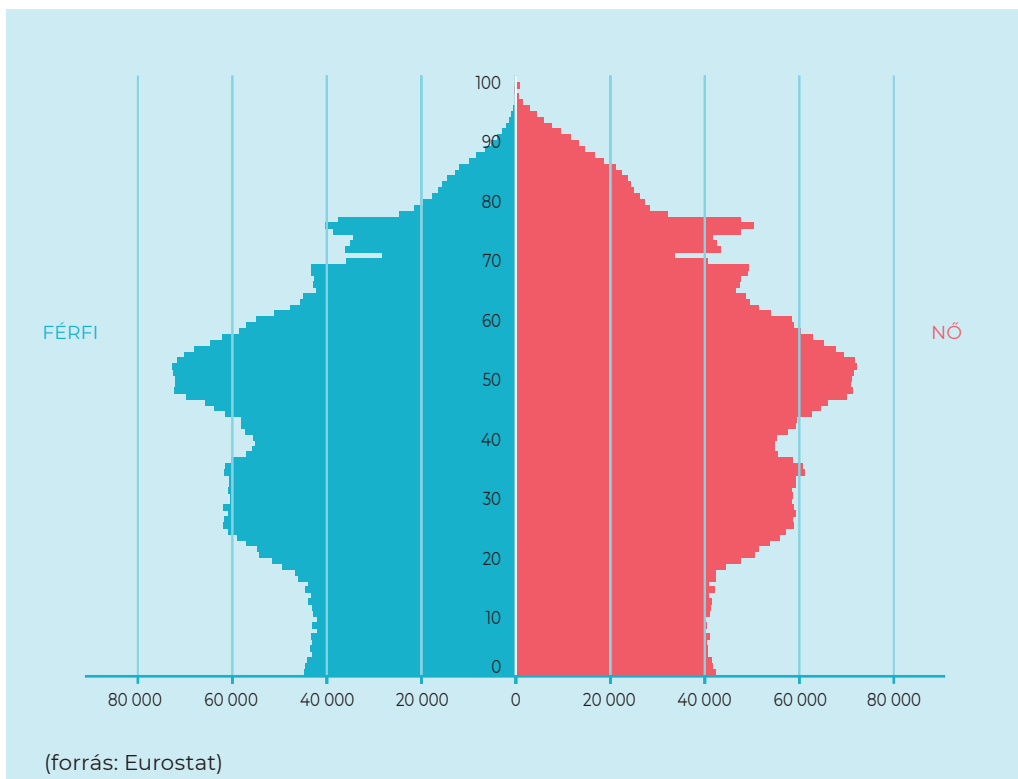
Ausztria

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Ausztria népessége 2018. január 1-jén 8 822 267 fő volt. A népességszám 2001 és 2018 között 10%-kal nőtt. Bár az elveszületések többlete a halálozásokkal szemben is emelkedett, a jelentős gyarapodás elsősorban a bevándorlásnak köszönhető.

Ausztriában az osztrák lakosságon felül három tradicionális kisebbségi csoport (karintiai szlovének, horvátok, magyarok) és a bevándorlók alkotják az ország népességét. A legfrissebb adatok szerint a bevándorlók többsége német, szerb, török és román.

Az ország korfája egy előregedő társadalom képét mutatja, a legfiatalabb korosztályokban némi növekedéssel.

AUSZTRIA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség	8 020 946	8 375 164	8 700 471	8 772 865
élveszületés (fő)	75 485	78 109	87 675	87 633
halálozás (fő)	74 767	76 479	80 669	83 270
bevándorlás (fő)	89 928	82 230	129 509	111 801
kivándorlás (fő)	72 654	51 197	64 428	64 114
házasságkötés (db)	34 213	36 426	44 890	44 981
válás (db)	20 582	17 295	15 919	16 180
TTA	1,33	1,43	1,53	1,52

A születésszám 2001 és 2011 között 76–78 ezer körül mozgott, utána tapasztalható erőteljesebb emelkedés, azonban ez egybeesik a bevándorlás mértékének növekedésével is. Összességében 2001-hez képest 2017-ig az élveszületések száma 16%-kal, a halálozások száma pedig 11%-kal nőtt.

A bevándorlás ugyanezen időszak alatt 24%-kal nőtt, mintegy 22 ezer fővel többen érkeztek 2017-ben, mint 2001-ben. A kivándorlás pedig 9%-kal csökkent.

Szintén pozitív tendencia mutatkozik a házasságkötések és a válások tekintetében is, hiszen míg a házasságkötések száma 2001 óta 10 ezerrel, ezzel mintegy 31%-kal növekedett, addig a válások száma 4 ezerrel, azaz 21%-kal csökkent.

A teljes termékenységi arányszám is jelentősen emelkedett, a 2001-es 1,33-as érték 2017-re 1,52-re nőtt.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A Nő-, Család- és Ifjúságügyi Minisztérium (*Bundesministerium für Frauen, Familien und Jugend*) 2013 decembere óta önálló, korábban a család- és ifjúságügy a gazdasági területtel összevonva alkotott egy minisztériumot.

A minisztérium alapvető feladata, hogy család és ifjúság témában szolgáltató- és információs intézményrendszert működtessen (*Familienservice*).

Főbb területei:

- családi tanácsadás;
- gyermekgondozás;
- család és munka összeegyeztetése;
- pénzügyi tanácsadás (adó, munka és egyéb kedvezmények);
- szülők családi életre nevelése és informatikai képzése;
- gyermekek jogai;
- fiatalok problémái és életének javítása;
- erőszak felszámolása.

A minisztérium működteti a közel 400 tagintézményből álló családi tanácsadó intézményrendszert (*Familienberatung*), amely többek között gyermeknevelési, gyermekgondozási kérdésekben segíti a hozzáfordulókat.

A minisztériumhoz tartozik egy civil szervezetekből álló hálózat is (*Familienverbände*), amely a szövetségi tartományokon belül különböző ernyőszervezetekkel (egyházi és polgári szövetségek) kapcsolódik a minisztérium által meghatározott célokhoz.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Ausztriában családi pótlékra (*Familienbeihilfe*) jogosult a gyermekkel egy háztartásban élő szülő, ha Ausztriában bejelentett munkaviszonnyal, biztosított jogviszonnyal rendelkezik. A családi pótlék alapesetben a gyermek 18 éves koráig jár. Amennyiben szakmát adó intézményben, felnőttképzésben tanul tovább, akkor 24 éves koráig igényelhető, ha a gyermek jövedelme nem lépi át az évi 9000 EUR-t.

A családi pótlék teljes összege függ a gyermekek számától és korától. Alapösszege:

- 0–3 éves gyermek után 114 EUR,
- 3–10 év közötti gyermek után 121,9 EUR,
- 10–18 év közötti gyermek után 141,5 EUR,
- ha továbbtanul, akkor 18–24 éves kora között 165,1 EUR.

A családi pótlék minden gyermek után jár oly módon, hogy

- két gyermek esetén a koruknak megfelelő alapösszeg + 7,1 EUR,
- három gyermek esetén a koruknak megfelelő alapösszeg + 17,4 EUR,
- négy gyermek esetén a koruknak megfelelő alapösszeg + 26,5 EUR,
- öt gyermek esetén a koruknak megfelelő alapösszeg + 32 EUR,
- hat gyermek esetén a koruknak megfelelő alapösszeg + 35,7 EUR,
- hét vagy több gyermek esetén a koruknak megfelelő alapösszeg + 52 EUR.

A 3 vagy több gyermeket nevelők jogosultak egy jövedelemfüggő kiegészítő családi pótlékra (*Mehrkindzuschlag*), amelynek összege a 3. és minden további gyermek után havi 20 EUR. A kiegészítő pótlék 55 000 EUR éves jövedelemszint alatt igényelhető.

Magasabb összegű családi pótlékra jogosultak az egyedülálló szülők, a súlyosan fogyatékos gyermeket és az ikergyermeket nevelők.

A központi támogatáson felül a tartományi kormányok a saját alkalmazottaiknak többlet családi pótlékot folyósítanak, tartományonként eltérő összegben.

Ausztriában 2019. január 1-jén hatályba lépett a gyermekek után járó családi ellátások és a gyermekek után járó adókedvezmények indexálását bevezető törvénymódosítás. Ennek értelmében Ausztria a területén munkát vállaló uniós polgárok más tagállamokban

első gyermekei számára járó családi ellátásokat alacsonyabb összegben határozza meg a másik tagállamban történő megélhetéshez szükséges források nagyságrendjének figyelembevételével. A szabályozás az uniós tagállamokon kívül az Európai Gazdasági Térség többi államára (Izland, Liechtenstein, Norvégia) és Svájcra is vonatkozik. A megélhetési szint mértékét az EUROSTAT vonatkozó statisztikái alapján állapítják meg, és indexálják annak megfelelően az egyes ellátásokat. Mindemellett az osztrák törvény előírja a gyermekek után járó személyi jövedelemadó kedvezmények, nevezetesen a havi 58,4 euró összegű adójóváírás indexálását is azon gyermekek után, akik huzamosan az Európai Gazdasági Térség vagy Svájc területén élnek. Ezzel a két intézkedéssel az osztrák kormány évente mintegy 100 millió eurót tud megtakarítani.

Ausztria korábban törekedett az indexálás uniós jogi normaként történő bevezetésére, azonban nem járt sikerrel, a tagállamok széles köre és az Európai Bizottság is elutasította, mivel az sérti a munkavállalók szabad mozgásának alapelvét az állampolgárság alapján történő hátrányos megkülönböztetés miatt. Az Európai Bizottság kötelezettségszegési eljárást indított az ügyben.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

Az anyák 8 héttel a szülés várható időpontja előtt, valamint a szülés időpontját követően 8 hétig (császármetszés esetén, iker-, vagy koraszülésnél 12 hétig) kapják az ún. heti pénzt (*Wochengeld*). Ez függ a várandós nő, illetve anya korábbi keresetétől. Igénybevételének feltétele az érvényes kötelező biztosítás a szülési szabadság kezdetén, és a jövedelemküszöb feletti jövedelem (438,05 EUR). Csak az anyák vehetik igénybe, és nem ruházható át más személyekre, így az apákra sem. A munkavállalók ellátása a korábbi havi nettó fizetésükkel egyenlő, felső korlát nélkül. A foglalkoztatott nők esetében a heti pénz összegét annak kezdetét megelőző utolsó 13 hetes vagy 3 naptári hónap átlagos nettó jövedelme alapján számolják ki. A vállalkozók, akik a társadalombiztosítási küszöb fölött keresnek, asz-szisztenst igényelhetnek, vagy speciális anyasági ellátást kérelmezhetnek napi 9,12 EUR összegben. A munkanélküli ellátásokra jogosult kedvezményezettek szülési készpénzben részesülnek, amely az utójára kapott ellátások 180%-ának felel meg.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Az ausztriai gyermekgondozási díjat (*Kinderbetreuungsgeld*) mindkét szülő igénybe veheti. Abban az esetben, ha a meghatározott jövedelemküszöb alatt van a család jövedelme, akkor az a szülő, aki a gyermekgondozási díjat kapja, keresőtevékenységet is folytathat. Megkülönböztetnek jövedelemfüggő gyermekgondozási díjat és jövedelemtől független, általános gyermekgondozási díjat (*Kinderbetreuungsgeld-Konto*), ami a 2017. március 1. után született gyermekekre érvényes. A jövedelemfüggő gyermekgondozási díjat egy szülő legfeljebb 365 napig, két szülő 426 napig veheti igénybe. Az összege a legutóbbi jó-

vedelem 80%-a, maximum 66 EUR naponta. Az átalány gyermekgondozási díj összege napi 14,53–33,88 EUR között van a biztosítási jogviszony hosszától függően.

A gyermekgondozási díjat mindig a legfiatalabb gyermek után fizetik, azaz nem lehet egyszerre több gyermek után kérvényezni. Ikrek esetében a jövedelemfüggő díj változatlan, az átalány díj pedig másfélszeresére nő.

Az ellátás teljes időszakra történő igénybeviteléhez az Anya-gyermek igazolványban (*Mutter – Kind – Pass*) megjelölt tíz (ingyenes) vizsgálatot (a szülés előtt ötöt és a szülés után ötöt) az előírt időben el kell végeztetni, és erről értesíteni kell a betegbiztosítási pénztárat. Ha csak egy vizsgálatot nem végeznek el, vagy nem igazolják időben az elvégzését, akkor a gyermekgondozási díjból levonásra kerül 1300 EUR.

2017 márciusától a gyermekgondozási díj tartalmazza az ügynevezett „partnerbónusz” lehetőségét. Amennyiben mindkét szülő közel egyenlő mértékben osztja meg a gyermekgondozási díj időtartamát (50:50 vagy 40:60 arányban), akkor egyenként 500 EUR bónuszt kaphatnak. Egy másik új intézkedés ezen a területen az ügynevezett „családi időbónusz”. A 2017 márciusa után született gyermekek esetében, ha az apa közvetlenül a gyermek születése után (91 napon belül) 28–31 napon keresztül gondoskodik családjáról és ezzel megszakítja munkáját, jogosult lesz napi 22,60 EUR támogatásra.

Gyermekgondozási hozzájárulást (*Kinderbetreuungsbeihilfe*) azok kaphatnak, akiknek nehézségeik vannak a gyermekgondozás költségeinek előteremtésével. Abban az esetben, ha:

- munkaidejük megváltozása szükségessé teszi a gyermek intézményes elhelyezését;
- anyagi helyzetük munkavállalásuk ellenére lényegesen megromlott, ezért a gyermek napközbeni ellátását szolgáló intézményt kívánnak igénybe venni;
- éppen munkát keresnek.

Feltétel, hogy a gyermek közös háztartásban éljen az igénylő szülővel és 15 évesnél fiatalabb legyen. Az igénylő havi bruttó bevétele nem haladhatja meg egyedülállóknak esetében a 2300 EUR-t, házaspár, vagy élettársak esetében pedig a 3350 EUR összbevételt. Ezek az összegek emelkednek aszerint, hogy az igénylő hány további személyről gondoskodik. A bruttó bevételbe nemcsak a munkabér számít bele, hanem minden egyéb járandóság is, például a nyugdíj vagy munkanélküliségi segély. A támogatás alkalmanként maximum 26 hetes időszakra nyújtható, gyermekenként összesen legfeljebb 156 hét lehet.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Családi adókedvezmény

Az egykeresetű családok adóalapcsökkentő családi kedvezményre jogosultak. Ennek két fajtája van, amelyek szabályai némileg eltérnek, de összegük azonos:

- a) egykeresetű családok adójóváírása (*Alleinvertienerabsetzbetrag*) – olyan családoknak jár, ahol a két szülő együtt neveli a gyermekeit, de csak egyiküknek van keresete;
- b) gyermeküket egyedül nevelők adójóváírása (*Alleinerzieherabsetzbetrag*).

Ez a kedvezmény az éves adóalapot csökkenti, gyerekszám szerint a következő összegekkel:

- 1 gyermek – 494 EUR;
- 2 gyermek – 669 EUR;
- 3+ gyermek – 889 EUR;
- minden további gyermek 220 EUR.

Gyermek utáni adójóváírás

A gyermek utáni adójóváírást (*Kinderabsetzbetrag*) az az adózó veheti igénybe, aki családi pótlékra jogosult, ennek összege 2009-től havi 58,40 EUR gyermekekenként. Az összeget a családi pótlékkal együtt fizetik ki, külön nem kell igényelni.

Gyermek után járó juttatás

A gyermek után járó juttatás (*Kinderfreibetrag*) csökkenti az adóköteles jövedelmet. 2015-ig az összege, ha csak egy adófizető igényelte, akkor évi 220 EUR volt, ha két adófizető ugyanazon gyermek után, akkor évi 132 EUR személyenként. 2016-tól egy adófizető esetén évi 440 EUR, ha ugyanazon gyermek után két adóalany igényli, akkor pedig személyenként évente 300 EUR.

Ezt az adójóváírást nem csak a biológiai szülők vehetik igénybe, hanem a szülő házastársa vagy élettársa is. Számukra évi 300 EUR a maximum. Ha a tartásdíjra kötelezett szülő nem tesz eleget kötelezettségének, akkor nem jogosult az adójóváírásra.

Otthonteremtés

Ha a család összjövedelme nem éri el a tartomány által meghatározott minimumot, igényelhető olyan támogatás, amely magában foglalja a lakhatási költségek 25%-át is.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

Az osztrák családpolitika az utóbbi években a gyermekgondozási szolgáltatások bővítésére, a munka és a családi élet összeegyeztetésére összpontosított. A 6 évesnél fiatalabb gyermekkel rendelkező nők foglalkoztatási aránya viszonylag magas (2016-ban 69,8%), de sok nő részmunkaidőben dolgozik (47,1%). Az anyák foglalkoztatási lehetőségeinek javítására irányuló egyik stratégia az apák elkötelezettségének növelése a szülői és a gyermekgondozási feladatokban.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

Ausztriában a szülési szabadság 16 hét, 8 hét a szülés előtt és 8 hét a szülés után. Néhány esetben 20 hétre meghosszabbítható, egészségügyi okok miatt hamarabb is megkezdhető.

A gyermekgondozási szabadság (*Elternkarenz*) a szülési szabadság lejárta után kezdődik, és a gyermek 2 éves koráig tart, ikrek esetén pedig a szüléstől számítva 60 hónapig. Mindkét szülőnek lehetősége van igénybe venni, de előre meg kell egyezni abban, hogy ki és

mikor él ezzel a jogával. A szülőknek joguk van változtatni a szerződéses munkaidejükön vagy munkaritmusukon is, ha nem a szerződésben meghatározott teljes munkaidejükre szeretnék felhasználni a szabadságot.

A felmondási védelem a gyermekgondozási szabadság alatt is él, és az apára is kiterjed. A szülési vagy gyermekgondozási szabadságról való visszatérés után a nők munkaszerződése újra teljeskörűen érvénybe lép, így az alkalmazottak számára biztosított a korábbi munkakörbe való visszatérés.

Apaszabadság

2017 márciusától minden férfi munkavállaló számára adott a lehetőség, hogy 28–31 napos fizetetlen szabadságot (*Väterkarenz*) vegyen ki a szülést követő 91 napon belül. Nem kérelmezhető szakaszosan, sem részidősen, és nem adható át a másik szülőnek.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 22%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, a 3–6 évesek 95%-a járt óvodába, vagy részesült ennek megfelelő szolgáltatásban. 3 éves korig a gyermekek napközbeni ellátását a központilag (államilag) szabályozott bölcsődék nyújtják. Emellett létezik a családi napközi ellátás rendszere. 3 éves kortól a gyerekek óvodákba járnak. Ausztriában az általános iskola elkezdése előtt az óvoda kötelező és ingyenes.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Ausztria szövetségi tartományokból áll, így az ifjúságpolitika hatásköre a szövetségi kancellár (kormány) és a kilenc tartományfőnök (szövetségi tartományok) között oszlik meg. Elsődlegesen a szövetségi kancellár felelős az ifjúságpolitikáért (pl. nemzetközi együttműködések, törvények, anyagi támogatás). A tartományok elsődleges feladata a munkalehetőségek, az ifjúság jólétének biztosítása, az ifjúság védelme, érdekérvényesítése. Az ifjúságpolitika a Nő-, Család- és Ifjúságügyi Minisztérium hatáskörébe tartozik.

Nincs egységes definíció az ifjúságra vonatkozóan. Az ifjúsági stratégia és a törvények határozzák meg, hogy mely korcsoportra vonatkoznak.

Nincsen külön ifjúsági törvény.

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia egy kerettörvény, amely 2012-ben lépett hatályba és a 2013–2020-as periódusra vonatkozik. 2012 előtt nemzeti akciótervek léteztek. A Nemzeti Ifjúsági Stratégia elsődlegesen a 14–24 évesekre irányul, azonban vannak részei, amelyek a 30 év alattiakra is vonatkoznak. A stratégiának nincs kiemelten családpolitikai pillére.

Rendszeresen készülnek ifjúsággal kapcsolatos kutatások, amelyek fontos alapját képezik az osztrák ifjúságpolitikának. Ezeket az Osztrák Családkutatási Intézet végzi. A Nő-, Család és Ifjúságügyi Minisztériumnak minden évben ki kell adnia egy jelentést, amely az ifjúság helyzetét mutatja be.

Idősek, nyugdíjak

Ausztriában kötelező társadalombiztosítási rendszer működik. A magánbiztosítások piaca nem, az önkéntes-kiegészítő biztosításoké inkább elterjedt.

A nyugellátáshoz szükséges minimális jogosultsági idő 15 év, és 45 évet kell dolgozni a teljes nyugdíjhoz. A férfiak 65, a nők 60 éves korukban mehetnek legkorábban nyugdíjba. 2005 óta a jogosultsági időhöz hozzáadódik a szülési szabadság ideje, valamint gyermekenként legfeljebb 4 év gondozási idő (ikrek esetén 5 év).

Kedvezményes nyugdíjra azok a 60. életévüket betöltött munkavállalók jogosultak, akik a jogszabályban meghatározott jelentős fizikai megterheléssel járó munkakörökben dolgoztak. Hozzá tartozói nyugdíjkiegészítések esetén özvegyi nyugdíjpótlékra nincs lehetőség, árvasági juttatásra viszont igen, havi 29 EUR összegig. A minimumnyugdíj összege egyedülálló számára 890 EUR, házaspárok esetén 1335 EUR, a nyugdíj maximális összegét nem szabályozzák. A nyugdíjak után 5,1%-os egészségbiztosítási járulékot kell fizetni. Ausztriában igen magas színvonalú otthonközeli és szakosított, bentlakásos ellátási formák működnek az idős emberek számára. Megemlítendő az ápolási díj (*Pflegegeld*), melyet a társadalombiztosítás fizet az idős embereknek gondozási szükségleteik fedezésére, amennyiben a gondozási szükséglet meghaladja a havi 65 órát. A támogatás összegét, ami 157 és 1688 EUR között változik, étkeztetésre, házi segítségnyújtásra, házi betegápolásra fordíthatnak az idősek. Ez nagyon sok informális gondozót (főként nőket) mentesít az ápolási és gondozási terhek alól, elősegítve számukra a munkavállalást és a családi élet összeegyeztetését.

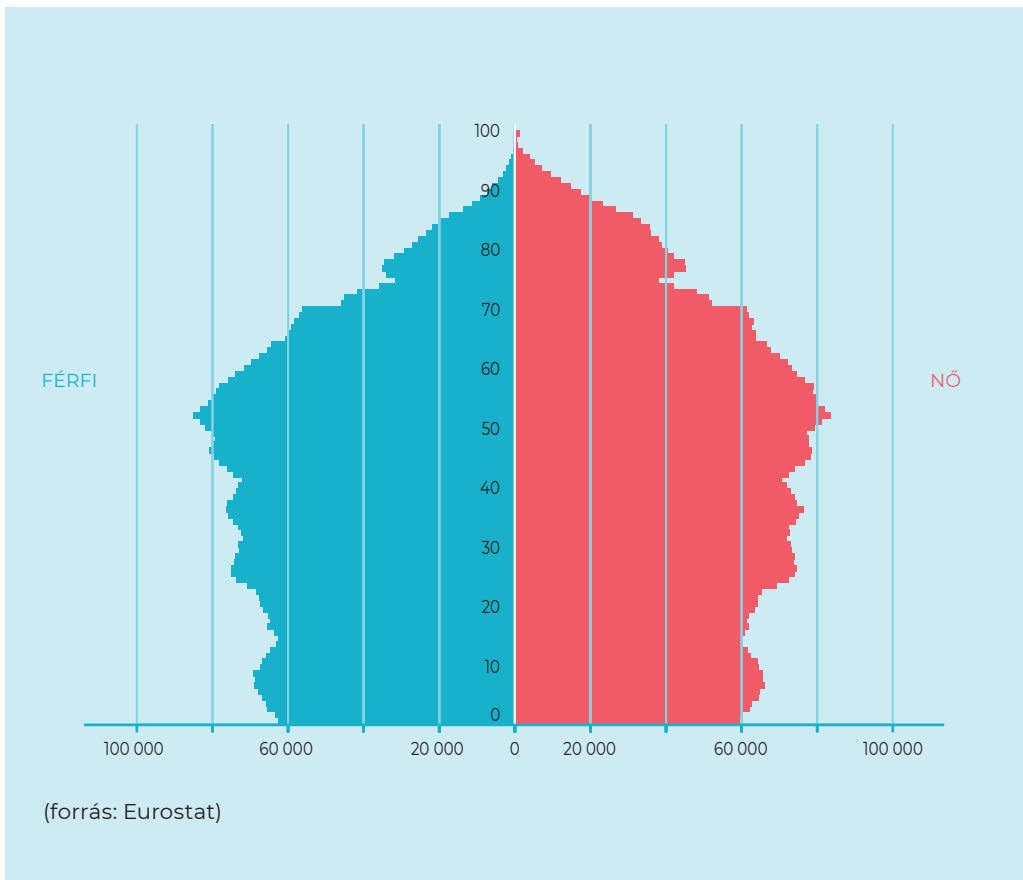

Belgium

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Belgium 2018. január 1-i népessége 11 398 589 fő volt, amely egy folyamatos gyarapodást mutató tendencia mellett csaknem 11%-os emelkedést jelent a 2001. évi lakosság-számhoz képest. Belgium lakosságát két nagyobb közösség alkotja. A népesség 55%-át a hollandul beszélő flamandok, 31%-át a franciául beszélő vallonok alkotják. Kis számban jelen vannak a németek is, így a német a harmadik hivatalos nyelv Belgiumban. A bevándorlók többsége olasz, valamint jelentősebb számban jelen vannak marokkóiak is.

Belgium korfája egy lassan előregedő társadalom képét mutatja, 55 éves kor alatt csaknem folyamatosan csökkenő népességgel.

BELGIUM FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	10 263 414	11 000 638	11 311 117	11 351 727
éveszületés (fő)	115 372	128 705	121 896	119 690
halálozás (fő)	103 447	104 292	108 097	109 666
bevándorlás (fő)	110 410	147 377	123 702	126 703
kivándorlás (fő)	75 261	84 148	92 471	89 690
házasságkötés (db)	42 110	41 001	44 725	44 329
válás (db)	29 314	27 522	23 583	23 068
TTA	1,67	1,81	1,68	1,65

A jelentős népességnövekedés egyrészt a természetes népességváltozás pozitív egyenlegének, másrészt a megnövekedett bevándorlásnak köszönhető. Az évszületések számában 2001 után emelkedő, majd 2011 óta fokozatosan csökkenő tendencia figyelhető meg. A halálozások száma minimálisan emelkedett az elmúlt 17 év alatt.

A bevándorlás 2001-hez képest 16 ezer fővel emelkedett, azonban a 2011-es és 2015-ös adat kiugróan magas, 147 ezres létszámot mutat. A kivándorlás az utóbbi években szintén hullámzóan alakult, összességében 2001-hez képest 2017-re 19%-kal nőtt.

A házasságkötések száma 2001-től 2017-ig enyhén növekvő tendenciát mutat. Az időszak alatt a legkevesebb házasságot 2013-ban és 2014-ben kötötték, számuk ekkor 40 ezer alá csökkent. A válások száma 2001 óta több, mint 6 ezerrel csökkent, azonban 2007 és 2009 között volt egy ugrásszerű növekedés, 2008-ban 35 ezernél is több válást regisztráltak. 2009 óta folyamatos csökkenő tendencia a jellemző. 2011 óta a házasságkötések száma 8%-kal nőtt, míg a válások száma 16%-kal csökkent.

A teljes termékenységi arányszám a csúcspontját 2010-ben 1,86-os értékkel érte el. 2017-ben azonban már csak 1,65, ami az Európai Unióban a kilencedik legmagasabb érték volt, és meghaladta az 1,59-es EU-átlagot.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családpolitika nem föderális, hanem regionális (flamand, vallon, főváros) és közösségi (francia, flamand, német) szinten működik, így országos szinten nincs egységes családpolitika. A közösségek szintjén a családpolitika kötődik a közösség kulturális hagyományaihoz és gazdasági adottságaihoz, regionális szinten inkább jellemző a hasonló közigazgatási-szabályozási felépítés.

Föderális szinten szabályozzák:

- a gyermekek után járó pénzbeli ellátásokat;
- a gyermeknevelés és a munkavállalás kérdéseit (szülési szabadság, részmunkaidő);

- a társadalombiztosítás kérdéseit.

Regionális szinten szabályozzák:

- a munkahelyteremtéssel, infrastruktúrával összefüggő kérdéseket.

Flamand kormányzat:

A flamand kormányzaton belül a Jóléti, Egészségügyi és Családügyi Miniszter (*Ministre flamand du Bien-Etre, de la Santé publique et de la Famille*) felelős a családpolitikáért.

A családpolitika fő céljai és témái a flamand területen:

- születésszám növelése;
- gyermeknevelés terheinek könnyítése;
- családi élet védelme;
- gyermeki jogok;
- férfi-női egyenjogúság;
- gyermekszegénység csökkentése.

Vallon kormányzat:

A családpolitika külön nem jelenik meg a kormányzat szintjén, hanem összekapcsolódik a gyermekvédelmi kérdésekkel, foglalkoztatási és egészségpolitikai kérdésekkel, a Szociális, Egészségügyi, Esélyegyenlőségi, a Közszolgálati és Közigazgatási Egyszerűsítésért Felelős Miniszter (*Ministre des Travaux publics, de la Santé, de l'Action sociale et du Patrimoine*) felügyelete alatt.

A családpolitika fő céljai és témái a Francia Közösségben:

- nők jogainak biztosítása, az anyai szerepek esetében választás szabadságának fenntartása (munkába való visszatérés támogatása);
- 0–6 éves kor közötti kisgyermekellátás;
- generációk együttműködése;
- az egyedülálló szülők támogatása.

Az ország francia nyelvű része számára – beleértve a brüsszeli régiót – működik a Születés- és Gyermekügyi Hivatal (*Office de la Naissance et de l'Enfance, ONE*), amely a jövőbeni szülők számára kialakított szolgáltatásokkal, a 3 éves korig járó ellátásokkal, a hátrányos helyzetű családokkal és az örökbefogadással foglalkozik. Az ország holland nyelvű részéhez tartozó hasonló szervezet a *Kind en Gezin* (Gyermek és Család). A *Kaleido-DG*-t a német nyelvű közösség számára hozták létre.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék egy alapellátásból és kiegészítő részekből (családi állapot, jövedelmi helyzet, fogyatékkal élő gyermek nevelése alapján) tevődik össze, így rendkívül differenciált

rendszer szerint történik az összeg kiszámítása. A családi pótlék rendszere azonos Belgium két országrészében, de a juttatások összege kissé eltérő.

A családi pótlék rendszere a francia nyelvű országrészben – Vallóniában és a Brüsszeli régióban (valamint a belgiumi német nyelvű közösségben élők számára)

Alap családi pótlék havi összege 2018-ban:

- 1 gyermek: 93,93 EUR;
- 2 gyermek: 173,80 EUR;
- 3 és több gyermek: 259,49 EUR.

Kiegészítő családi pótlékok havi összege 2018-ban egyedülálló, rokkant vagy munkanélküli szülők számára:

- 1 gyermek: 47,81 EUR;
- 2 gyermek: 29,64 EUR;
- 3 és több gyermek: 23,90 EUR.

Nem a szülő által nevelt gyermek pótléka gyermekenként 63,03 EUR.

A családi pótlék rendszere a holland (flamand) nyelvű országrészben – Flandriában

Alap családi pótlék havi összege 2018-ban:

- 1 gyermek: 92,09 EUR;
- 2 gyermek: 170,39 EUR;
- 3 és több gyermek: 254,40 EUR.

Kiegészítő családi pótlék havi összege 2018-ban egyedülálló, rokkant vagy munkanélküli szülők számára:

- 1 gyermek: 46,88 EUR;
- 2 gyermek: 29,06 EUR;
- 3 és több gyermek: 23,43 EUR.

Nem a szülő által nevelt gyermek pótléka 61,79 EUR.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

A gyermek születésekor vagy örökbefogadásakor folyósított egyszeri összeg (*allocation de naissance/kraamgeld*) az első gyermek születésénél a francia nyelvű országrészben (Vallónia és a Brüsszeli régió) 1272,52 EUR, a további gyermekek születésénél 957,42 EUR, ikrek esetén pedig az összeg multiplikálódik. A holland nyelvű országrészben (Flandria) 1247,58 EUR, a további gyermekek születésénél 938,66 EUR járt 2018-ban, ikrek esetén itt is multiplikálódik az összeg. Örökbefogadás esetén megegyezik az első gyermek születésekor járó összeggel.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülési szabadság (15 hét) alatt az első 30 napon az anya a fizetésének 82%-át kapja (*indemnité de maternité/moederschapsuitkering*), a 31. naptól 75%-át, 2018-ban maximum bruttó 104,8 EUR járt naponta.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekgondozási szabadság (4 hónap) ideje alatt átalányösszeg igényelhető. Az összeg függ egyrészt a kortól (50 év alatt vagy felett), másrészt a foglalkoztatottság mértékétől, harmadrészt pedig, hogy egy- vagy kétszülős családról van-e szó. Ha a szülő a teljes munkaidéjét kiváltotta, akkor havi 818,56 EUR támogatást kap, egyedülállóként 1129,61 EUR-t. Ha 4 órában továbbra is dolgozik és a másik 4 órára veszi igénybe a gyermekgondozási szabadságot, akkor 50 éves kor alatt havi 409,27 EUR (egyedülálló 564,8 EUR), 50 év felett 551,76 EUR (egyedülálló 694,22 EUR) támogatást kapott 2018-ban.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Családi adókedvezmény

A személyi jövedelemadó számításánál figyelembe veszik a házastárs jövedelmét, illetve az eltartandó gyermekek számát. Az adóbevallás egy közös adószám alapján történik a házastársaknál.

Az eltartottak száma alapján nő a jövedelem adómentes része. A 2018-ra érvényes szabályok szerint:

- 1 eltartott gyermek esetén: 1 580 EUR;
- 2 eltartott gyermek esetén: 4 060 EUR;
- 3 eltartott gyermek esetén: 9 110 EUR;
- 4 eltartott gyermek esetén: 14 730 EUR;
- minden további gyermek esetén 5 420 EUR.

Fogatókkal élő gyermek duplán számít az adóbevallásnál.

Otthonteremtés

A Brüsszeli Régióban van költözködési segély (*allocation de relogement/allocation déménagement*) és lakbérpótlék (*allocation loyer*) rászorulóknak számára. A költözködési segély célja, hogy az alacsony jövedelmű rászorulóknak elköltözhessenek egy egészségesebb területre. 2017-ben egy kétgyermekes házaspár esetén 1009 EUR egyszeri juttatást jelentett. A lakbérpótlék összege kétgyermekes házaspár esetén havi 195 EUR volt. Maximum két, 5 éves perióduson keresztül igényelhető. Mindkét juttatás jövedelemfüggő. 2017-ben egy kétgyermekes házaspár csak akkor volt jogosult, ha a háztartás 2016-os összjövedelme nem haladta meg a 22 670 EUR-t.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a 6 évesnél fiatalabb gyermeket nevelő anyák foglalkoztatási aránya 67,6% volt, ami valamivel magasabb, mint az EU átlaga.

Szülési szabadság

A szülési szabadság (*congé de maternité/moederschapsverlof*) 15 hét, ikerszülés esetén 17 hét. A szülés előtt legkorábban 6 héttel (ikerszülés esetén 8 héttel), de minimum 1 héttel kezdődik és a fennmaradó részt a szülést követően kötelező érvényesíteni (9 hét kötelező a szülés után). Ha az újszülöttnak 7 napig kórházban kell maradnia, a szülési szabadság legfeljebb 24 hétig meghosszabbítható. A szülési szabadságot 1 héttel hosszabbítják, ha a születés előtti 6 hétben az anya nem képes kereső tevékenységet folytatni. A szülési szabadság igénybevételének feltétele 120 nap biztosított jogviszony.

Minden olyan szülő, aki teljes vagy részmunkaidőben dolgozik, gyermekgondozási szabadságra jogosult a gyermek 12 éves koráig. Mindkét szülő igénybe veheti, leghamarabb a szülési szabadság letelte után. A gyermekgondozási szabadság legfeljebb 4 hónap, ha a teljes munkaidőt kiváltja, és legfeljebb 8 hónap, ha a szülő 4 órában továbbra is dolgozik és csak a fennmaradó 4 órára veszi igénybe a gyermekgondozási szabadságot.

Apaszabadság

Az apaszabadság ideje alatt (10 nap) az apa fizetése 82%-át kapja, 2018-ban naponta maximum 114,59 EUR-t.

Az apa jogosult 10 nap szabadságra (*congé de paternité*), amit a gyermek születésétől számított 4 hónapon belül vehet ki. Az apaszabadság ideje alatt fizetése 82%-át kapja, 2018-ban naponta maximum 114,59 EUR-t.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyerekek 50%-a járt bölcsődébe, a 3–6 évesek 99%-a óvodába.

2 és fél éves (német területen 3 éves) kortól a gyerekek jogosultak az ingyenes óvodai ellátásra. Az általános iskola 6 éves kortól kezdődik.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Szövetségi szinten nem létezik ifjúságpolitika, mindegyik közösségnek (flamand, francia, német) saját ifjúságpolitikája van.

- Flamand Közösség: A Kultúra, Ifjúság és Média Minisztérium hatáskörébe tartozik az ifjúságpolitika.
- Francia Közösség: Nincs egy meghatározott minisztérium. Az ifjúságpolitika összetett – gyermekkor, oktatás, felsőoktatás, ifjúsági jóllét, gyermekjog – különböző intézmények hatáskörébe tartozik.
- Német Közösség: Az Ifjúságügyi Minisztérium hatáskörébe tartozik az ifjúságpolitika.

Célpopuláció:

- Flamand Közösség: Az ifjúságpolitikában a 30 év alattiakat definiálják ifjúságnak. Azonban vannak rendeletek, amelyek más korosztályt értenek ifjúság alatt.
- Francia Közösség: Nincs egységes definíció. A leggyakrabban a 3–30 éveseket értik ifjúság alatt.
- Német Közösség: A különböző szakpolitikák és rendeletek más korosztályt értenek ifjúság alatt. Pl. oktatás 12–35 éves, ifjúsági jóléti szolgáltatás 0–18 éves, de a ifjúsági munkával kapcsolatos rendeletben a 12 és 30 közötti fiatalokat sorolják az ifjúsághoz.

Nemzeti ifjúsági törvény:

- Flamand Közösség: A Gyermek és ifjúság jogairól szóló törvény 2008-ban lépett hatályba, amely az ifjúságpolitikai alapelemeket is tartalmazza.
- Francia Közösség: Nincs ifjúsági törvény. Azonban vannak törvények, amelyeknek van fiatalokra fókuszáló passzusa.
- Német Közösség: A 2011-ben hatályba lépett ifjúsági munkáról szóló törvény a Német Közösség ifjúságpolitikájának alapköve.

Nemzeti ifjúsági stratégia:

- Flamand Közösség: „Politikai terv a gyermekek és ifjúság jogairól” című dokumentum tekinthető nemzeti ifjúsági stratégiának, amelyet négyévente újítanak meg.
- Francia Közösség: Jelenleg nincs ifjúsági stratégiája.
- Német Közösség: A második stratégia a 2016–2020-as időszakot öleli fel.

Kutatás, adatgyűjtés:

- Flamand Közösség: A minisztérium Ifjúságkutatás Platform néven létrehozott egy testületet, amely egyetemi és kutatócsoport tagokból áll. A Platform feladata ifjúságpolitikai üzenetek megfogalmazása kutatási adatok alapján, rendszeres ifjúságkutatások lebonyolítása (pl. az Ifjúság monitor kutatás), valamint az összes Flamand Közösségben készült ifjúságkutatás összegyűjtése egy adatbankba. Mindemellert egy testületet is felállítottak „Gyermek és ifjúság kutatási hálózat” néven, amelyben ifjúságkutatók, jogászok és ifjúságpolitikai döntéshozók vesznek részt.
- Francia Közösség: Nincsen szisztematikus rendszer kiépítve az ifjúságpolitikára. Azonban az ifjúsági miniszter rendszeres kapcsolatban áll az Ifjúsági Megfigyelővel. A Megfigyelő feladata, hogy ifjúsággal kapcsolatos adatokat szolgáltatson. Ugyanakkor nincsenek olyan intézetek, amelyek kifejezetten ifjúságkutatással foglalkoznának, csak eseti megbízások.
- Német Közösség: A stratégia kialakítását ifjúságra vonatkozó elemzések előzték meg, azonban nincs arra vonatkozó információ, hogy lennének rendszeres ifjúságkutatások. Nincsenek olyan intézetek, amelyek kifejezetten ifjúságra vonatkozó statisztikákat állítanak elő, vagy ifjúságkutatásokat végeznek, bár erre irányuló kezdeményezések már voltak.

Idősek, nyugdíjak

Belgiumban is társadalombiztosítási rendszer működik, amelyet kiegészít az igen fejlett vállalati biztosítási rendszer, amelyben a munkáltatók járulnak hozzá a dolgozók nyugdíjához. Az állami rendszerben nincsen minimális jogosultsági idő, tehát már viszonylag kevés szolgálati idő mellett is lehet öregségi nyugdíjat realizálni, a teljes nyugdíj megnyílásához azonban legalább 38,5 ledolgozott évre van szükség, amelybe a gyermekek gondozásával töltött idő beleszámít.

Mind a nők, mind a férfiak 65 éves korukban mehetnek nyugdíjba, korai nyugdíjra pedig 61 éves kortól van lehetőség, legalább 42 év szolgálati idő után. Kemény fizikai munkát és veszélyes munkát végző személyek (pl. rendőrök és tűzoltók) már 37,5 év szolgálat után előrehozott nyugdíjat kaphatnak. Hozzá tartozói nyugdíjra nincs lehetőség. Minimum nyugdíjat csak rászorultsági alapon lehet kapni és csakis annak, aki korábban legalább 15 évet dolgozott. Maximum nyugdíj nincs, a nyugdíjakat évente 2%-kal emelve igazítják a fogyasztói árváltozásokhoz. A nyugellátás Belgiumban adóköteles és egészségbiztosítási járulékot is kell utána fizetni.

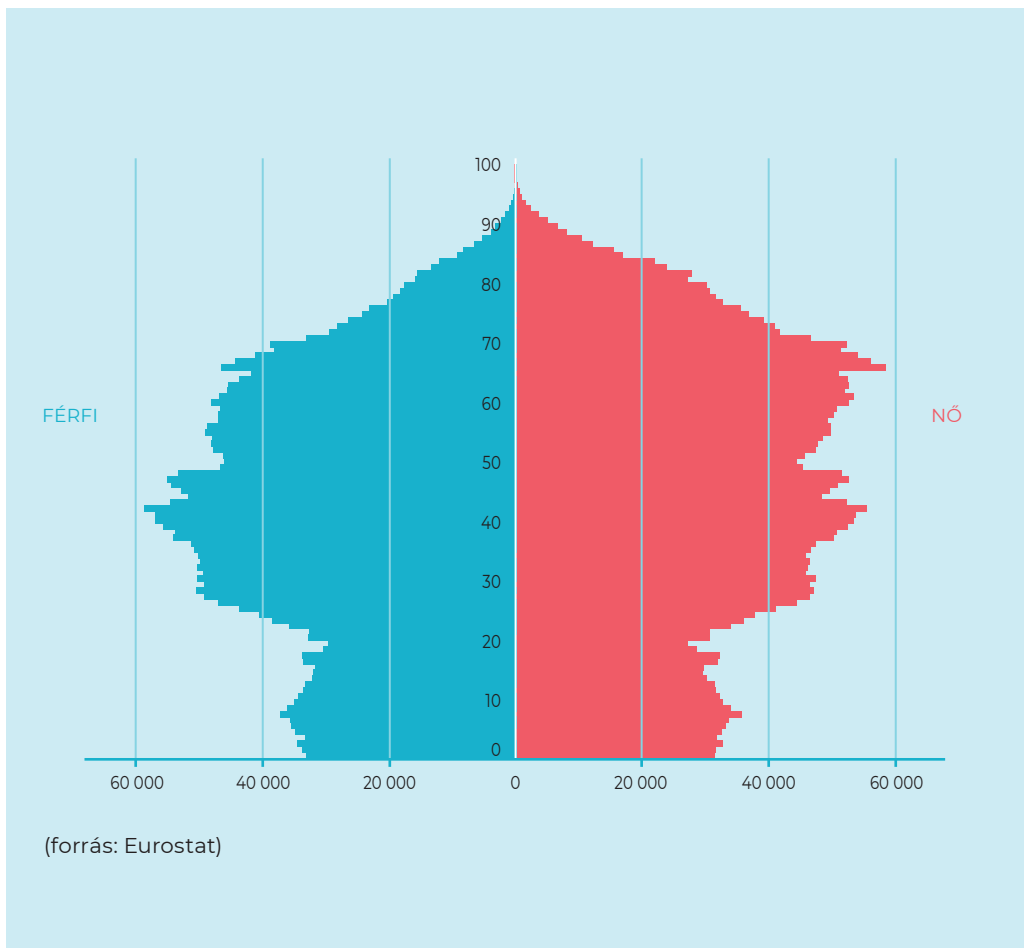

Bulgária

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Bulgária lakossága az 1990-es évek óta fogy. 2018. január 1-jén 7 050 034 fő volt, ami 13%-os népességsökkenést jelent 2001-hez viszonyítva. Bulgária népességének közel 85%-át a bolgárok alkotják a 2011-es népszámlálás adatai alapján. Nagy számban vannak jelen még törökök (8%) és romák (5%).

Bulgária korfája egy előregedő társadalom képét mutatja, ahol a jelenleg 26 éves korosztályt követően drámai csökkenés tapasztalható.

BULGÁRIA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	8 149 468	7 369 431	7 153 784	7 101 859
éveszületés (fő)	68 180	70 846	64 984	63 955
halálozás (fő)	112 368	108 258	107 580	109 791
bevándorlás (fő)	n. a.	n. a.	21 241	25 597
kivándorlás (fő)	n. a.	n. a.	30 570	31 586
házasságkötés (db)	31 974	21 448	26 803	28 593
válás (db)	10 275	10 581	10 603	10 411
TTA	1,21	1,51	1,54	1,56

Bulgáriában 2001-ben 44 ezerrel többen haltak meg, mint ahányan születtek, 2017-re ez a szám közel 46 ezerre nőtt. Ehhez az természetes népességfogyáshoz adódik hozzá a kivándorlás problémája. Az országot elhagyók száma 2017-ben 6 ezer fővel haladta meg a bevándorlók számát. A házasságkötések száma a 2000-es években folyamatosan csökkent, 2011-ben közel harmadával volt kevesebb, azonban 2014-től számuk újra emelkedik, a 2001-es szintet még nem érte el. A válások száma stagnál, 2001-ről 2017-re érdemben nem változott. A teljes termékenységi arányszám a 2000-es évek elején volt a mélyponton – 2001-ben 1,21 volt – ami 2009-re 1,6 fölé emelkedett, majd visszaesett az 1,5-ös szintre, ahonnan 2017-re 1,56-ra emelkedett, ami megközelíti a 1,59-es EU átlagot.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A Munkaügyi és Szociális Minisztérium (*Министерството на труда и социалната политика*) alá tartozik a Demográfiai Fejlődésért, Etnikai Ügyekért és Esélyegyenlőségért Felelős Igazgatóság (*Дирекция „Демографско развитие, етнически въпроси и равни възможности*), mely a család- és szociálpolitikáért felelős.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék (*Месечни помощи*) legkésőbb a gyermek 20. életévének betöltéséig, vagy középfokú tanulmányainak befejezéséig havonta folyósított támogatás. Összege 2018-ban

- egygyermekes család számára 40 BGN (20 EUR);
- kétgyermekes család számára 90 BGN (46 EUR);
- háromgyermekes család számára 135 BGN (69 EUR);
- négygyermekes család számára 145 BGN (74 EUR);
- minden további gyermek után 20 BGN-val (10 EUR) emelkedett.

Ikreknél 75 BGN (38 EUR) gyermekenként, fogyatékkal élők esetében 100 BGN (51 EUR) függetlenül a családi összjövedelemtől.

Ha a család előző évi egy főre jutó összjövedelme 400,01 BGN (205 EUR)–500 BGN (256 EUR) között van, a fenti összegek 80%-át kapják.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Minden anya gyermeke születésekor egyszeri ellátásban (*еднократна помощ*) részesül, függetlenül a család anyagi helyzetétől. Első gyermek után 250 BGN (128 EUR), a második gyermek után 600 BGN (307 EUR), a harmadik után 300 BGN (153 EUR), minden további gyermek után 200 BGN (102 EUR) jár.

2018-ban az örökbefogadó szülők egyike egyszeri 250 BGN (128 EUR) támogatásban részesült.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A legalább 12 hónap biztosított jogvisztonnyal rendelkező anyák várandósság és szülés esetén 410 napon keresztül pénzbeli támogatásra jogosultak a szülési szabadság idejére (*Обезщетение за бременност и раждане*), melyet 45 nappal a szülés várható időpontja előtt kötelező megkezdeni.

Az ellátás összege az utolsó 24 hónapra számított átlagjövedelem 90%-a, de nem lehet alacsonyabb a törvényben meghatározott minimálbérnél és nem haladhatja meg az átlagos nettó díjazást.

Ha az anya a gyermek 6 hónapos kora után visszamegy dolgozni, az ellátás 50%-át folyósítják.

Az anya beleegyezésével a gyermek 6 hónapos korától az apa is kiveheti a 410 napból hátralévő időt, és erre az időszakra az anya helyett ő kapja a vonatkozó ellátást.

2–5 év közötti gyermeket örökbefogadó szülő ugyanerre az ellátásra jogosult 365 napig, de legfeljebb a gyermek 5. születésnapjáig.

Azok a nők, akik nem rendelkeznek társadalombiztosítással, így csecsemőgondozási ellátásra nem jogosultak, de Bulgáriában állandó lakóhellyel rendelkeznek és az egy főre jutó havi átlagjövedelmük kevesebb mint 450 BGN (230 EUR), a várandósság alatt egyszeri 150 BGN (77 EUR) támogatásban részesülhetnek. Ha a várandós nő biztosított, de nem rendelkezik a szükséges biztosítási idővel, a támogatás arányos részét kapja legfeljebb 45 napig.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A legalább 12 hónapig biztosított anyák az csecsemőgondozási ellátás lejárta követően a gyermek 2 éves koráig gyermekgondozást segítő ellátásban részesülnek (*Обезщетение за отглеждане на малко дете до 2-годишна възраст*), amelynek összege 2018-ban havi 380 BGN (194 EUR). 2–5 év közötti gyermeket örökbefogadó szülő ugyanerre az ellátásra jogosult 365 napig.

Azok az anyák, akik nem biztosítottak vagy nem rendelkeznek elegendő biztosítási idő-

vel, de Bulgáriában állandó lakóhellyel rendelkeznek és az egy főre jutó havi átlagjövedelmük kevesebb mint 450 BGN (230 EUR), kisgyermek gondozásáért járó ellátásban (*Месечни помощи за отглеждане на дете до навършване на една година*) részesülnek a gyermek 1 éves koráig, amelynek összege havonta 100 BGN (51 EUR).

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincs családi adókedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2017 szeptemberében a Munkaügyi és Szociális Minisztérium elindította a „Dolgozó szülők” projektet. Az „Emberi erőforrás-fejlesztés” operatív program keretében az Európai Szociális Alap által finanszírozott projekt célja, hogy támogassa a munka és a család jobb összeegyeztetését az 5 évesnél fiatalabb gyermekek szülei körében. 2016-ban a 6 évesnél fiatalabb gyerekeket nevelő nők foglalkoztatási aránya 55,1% volt, ami az EU átlagához képest jóval alacsonyabb munkaerőpiaci részvételt jelent. Férfiak esetében kisebb az eltérés, a 6 évesnél fiatalabb gyermekeket nevelők 86,6%-a volt aktív a munkaerőpiacon, szemben az uniós 88,2%-kal.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A női munkavállalók minden gyermek után 410 napos szülési szabadságra jogosultak, amelyből 45 napot a szülés előtt kell felhasználniuk. Az anya beleegyezésével a gyermek 6 hónapos korától az apa is kiveheti a 410 napból hátralévő időt.

A szülési szabadságon lévő nők, valamint az apaszabadságon lévő férfiak minden esetben jogosultak visszatérni az eredeti (vagy azzal egyenértékű) munkájukhoz. A gyermek 8. életévének betöltéséig járó, összesen 6 hónapnyi fizetetlen gyermekgondozási szabadság részletekben is felhasználható, mindkét szülő maga dönthet arról, hogy mikor szeretné igénybe venni.

Apaszabadság

A legalább 12 hónapon át biztosított apa a gyermek születésétől számított 15 naptári napig fizetett apaszabadságra jogosult. Az ellátás összegét ugyanúgy számolják ki, mint az anya esetében, vagyis a megelőző 24 hónap átlagkeresetének 90%-át kapja.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 9%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, a 3–6 éveseknek a 72%-a járt óvodába.

A bolgár gyerekek 3 hónapos és 3 éves koruk között bölcsődékbe, 3 éves kortól óvodába járhatnak. Az utóbbiak működtetésért felelős szerv az Oktatási és Tudományos Minisztérium. Az iskola előtti két évben az iskola-előkészítő oktatás kötelező, amelyet az óvoda vagy az általános iskola biztosít, ingyenesen, beleértve az oktatási segédanyagokat is.

Az alapfokú oktatás 7 éves kortól kezdődik.

A 3 év alatti gyermeket nevelő szülők munkaerőpiacra való visszatérését külön rendszerrel segítik, amelynek neve „Vissza a munkába”. Ez alapján a gyermek 3 éves kora alatt ingyenes felügyeletet biztosítanak, ha a szülő dolgozik. Elsőbbséget élveznek a bébiszitterként való alkalmazásban a nyugdíjkorhatár előtt álló, az egészségügyben, oktatásban és társadalmi tevékenységekben jártas munkanélküliek.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika 2012 óta az ifjúság- és sportügyi miniszter hatáskörébe tartozik.

Kifejezetten az ifjúságra vonatkozik a Gyermekek Védelméről szóló törvény és az Oktatási Törvény, ezeken kívül az alaptörvény is tartalmaz fiatalokra vonatkozó passzusokat.

A 2012-es Ifjúsági Törvény az ifjúságpolitika alapelveit tartalmazza.

A bolgár Ifjúsági Stratégiát 2009-ben fogadták el és a 2010–2020-as időszakot öleli fel, kifejezetten a 14–35 éves fiatalok életminőségének javítása érdekében.

Az ifjúságpolitika támogatására a minisztériumon belül létrehoztak egy Elemző és Kutató Intézetet, amely az ifjúságra vonatkozó adatok szolgáltatásáért felelős.

Idősek, nyugdíjak

Bulgáriában társadalombiztosítási rendszer működik. 2015-ig a többi kelet-európai országhoz hasonlóan Bulgáriában is működött kötelező magánnyugdíj-pénztári rendszer, de a kormány visszavonta, át- illetve visszaléptette a járulékfizetőket az állami rendszerbe. Helyette egyre nagyobb szerepet kapnak az önkéntes felhalmozást segítő magánbiztosítások.

A jogosultsági korhatár nők esetén 61, férfiak esetén 64 év. A teljes összegű nyugdíjhoz a nők esetén minimum 35,5 év, a férfiak esetén 38,5 év szolgálati idő szükséges. Ebbe az időszakba beleszámít mind a fizetett, mind a fizetetlen gyermekgondozással töltött idő.

Egyes foglalkozási csoportok szereplői előre hozott nyugdíjban részesülhetnek (pl. a tanárok már 58, ill. 61 évesen nyugdíjba mehetnek). Más munkakörök gyakorlói (pl. bányászok és tűzoltók) kedvezményes nyugdíjat kaphatnak. Árvasági ellátásra nincs lehetőség, az özvegyi nyugdíj összege pedig a házastárs nyugdíjának 26%-a. A minimum nyugdíj összege 2018-ban 200 BGN (102 EUR) volt, maximális összege nincs. A nyugellátások az adó és a járulékfizetés alól is mentesülnek.

Az időskori ellátások területén, a többi poszt szocialista országhoz hasonlóan, Bulgáriában is sok idős ember él az állam által fenntartott bentlakásos ápoló-gondozó otthonokban. A kormány egy paradigmaváltás részeként szigorúan rászorultság alapúvá teszi a költséges bentlakásos otthonokat és helyettük a fejlett és modern otthonközeli ellátásokra helyezi a hangsúlyt, közülük is elsősorban a házi segítségnyújtásra.

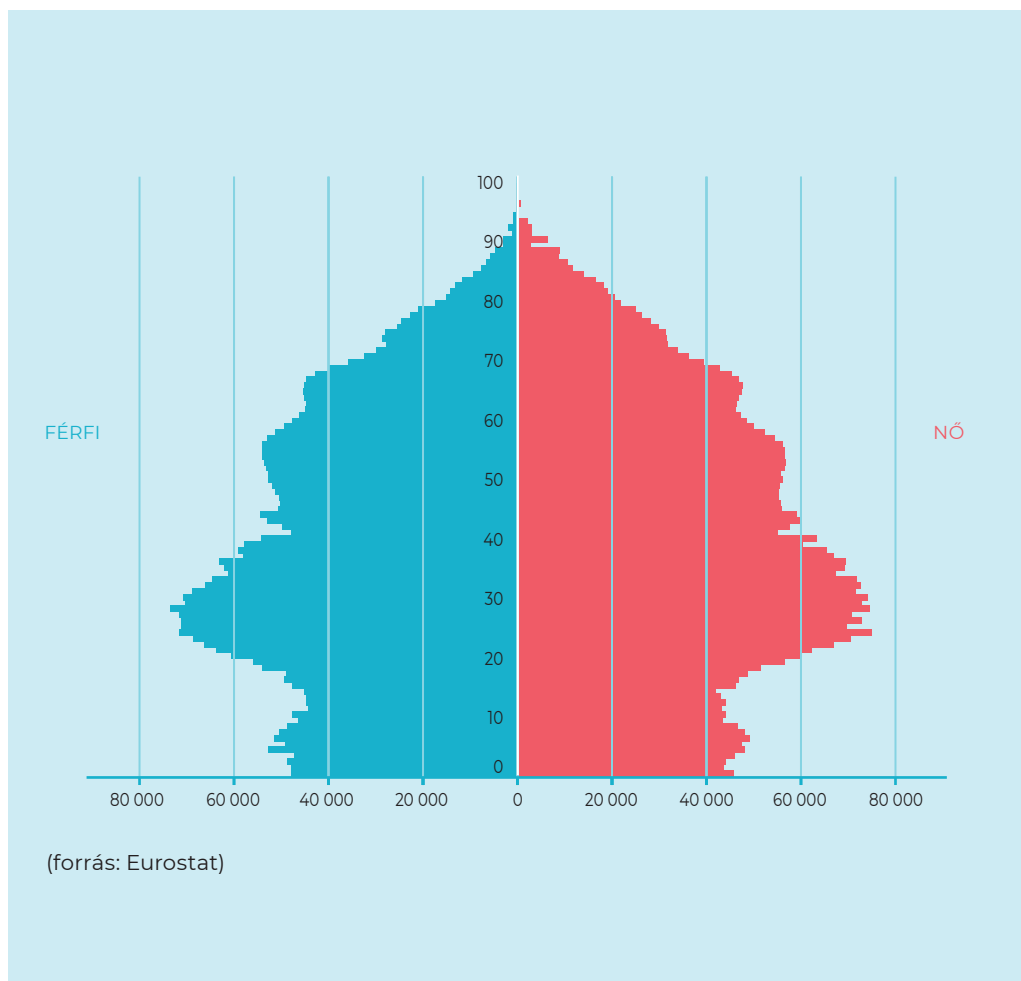

Ciprus

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Ciprus népessége 2000 óta növekszik, 2018. január 1-jén 864 200 fő volt az ország lakossága. A népesség közel 99%-át görögök, a további 1%-ot törökök, örmények és egyéb kisebbségek alkotják.

Ciprus korfája egy előregedő társadalom képét mutatja, 10–30 éves életkor között meredeken csökkenő népességszámmal.

CIPRUS FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	697 549	839 751	848 319	854 802
éveszületés (fő)	8 167	9 622	9 455	9 229
halálozás (fő)	4 827	5 504	5 471	5 996
bevándorlás (fő)	17 485	23 037	17 391	21 036
kivándorlás (fő)	n. a.	4 895	14 892	15 105
házasságkötés (db)	10 574	6 210	6 375	5 882
válás (db)	1 197	1 934	1 948	1 932
TTA	1,57	1,35	1,37	1,32

A népesség 2017-re több mint az ötödével, 157 253 fővel nőtt. A növekedés egyik indoka, hogy az évszületések száma folyamatosan meghaladja a halálozások számát, valamint a bevándorlók száma is magasabb a kivándorlókénál.

Az évszületések száma 2001-hez képest 13%-kal, a halálozások száma 24%-kal növekedett.

A kivándorlás 2011-ről 2017-re a háromszorosára nőtt. A bevándorlók száma 22%-kal nőtt 2001-hez képest, a mélypontot 2014-ben érte el, amikor 7 771-en érkeztek az országba.

A házasságkötések száma lényegesen magasabb a válások számánál, bár a házasságkötések száma 2017-re az ezredfordulóhoz képest közel a felére esett vissza. A válások száma viszont 61%-kal emelkedett 2001-ről 2017-re.

A teljes termékenységi arányszám a 2001-es 1,57-ről 2011-re 1,35-re esett vissza, azóta ezen arány körül mozog.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családpolitika a Munkaügyi, Jóléti és Társadalombiztosítási Minisztériumhoz (*Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων*), azon belül a Szociális Jóléti Szolgáltatások Osztályához (*Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας*) tartozik.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék (*Επίδομα Τέκνου*) összege függ a gyermekek számától, a család jövedelmi és vagyoni helyzetétől. A juttatás folyósításának feltétele, hogy a család legalább 5 éve Cipruson éljen. Alapesetben a gyermek 18 éves koráig jár, 19 éveseknek abban az esetben, ha még nem fejezték be a középiskolát, illetve a 21 éveseknek akkor, ha katonai szolgálatot teljesítenek. A juttatásra egy gyermek esetén csak 49 000 EUR, több gyermek ese-

tén 59 000 EUR éves családi összjövedelem alatt jogosultak.

A családi pótlék összege 2018-ban:

- 0–19 500 EUR éves családi összjövedelem esetén: egy gyermek után 475 EUR, két gyermek esetén 570 EUR, három gyermek után 1045 EUR, négy gyermek után 1675 EUR;
- 19 500,01–39 000 EUR éves családi összjövedelem esetén: egy gyermek után 425 EUR, két gyermek esetén 520 EUR, három gyermek után 995 EUR, négy gyermek után 1525 EUR;
- 39 000,01–49 000 EUR éves családi összjövedelem esetén: egy gyermek után 380 EUR, két gyermek esetén 380 EUR, három gyermek után 760 EUR, négy gyermek után 1260 EUR;
- 49 000–59 000 EUR éves családi összjövedelem esetén: egy gyermek után nem jár, két gyermek esetén 345 EUR, három gyermek után 690 EUR, négy gyermek után 1135 EUR.

Egyedülálló szülő számára a családi pótlék az alapösszegezen felül gyermekenként, 39 000 EUR éves jövedelem alatt, havi plusz 180 EUR, 39 000 és 49 000 jövedelem között havi plusz 160 EUR.

A kifizetés egy és két gyermek esetén évente, három vagy több gyermek esetén havonta történik.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Az anyasági támogatás (*Βοήθημα Τοκετού*) egyszeri juttatás, 2018-ban 544,08 EUR volt.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

Az anyák 18 hét szülési szabadságra (*Επίδομα Μητρότητας*) jogosultak, amelyet 2-9 héttel a szülés előtt lehet elkezdni, ha előtte legalább 26 hét biztosított jogviszonnyal rendelkeztek. Koraszülés esetén további 6 héttel, ikerszülés esetén további 4 héttel hosszabbítható meg a szülési szabadság hossza. A szülési szabadság idejére a nő korábbi jövedelmének 72%-át kapja. Csecsemőgondozási ellátásban nem részesül az a nő, aki teljes állásban visszatér dolgozni és a teljes bérét megkapja. Abban az esetben, ha részmunkaidőben dolgozik és részarányos bért kap, részesülhet az ellátásban, azonban a bér és az ellátás összege nem haladhatja meg a teljes bér összegét.

Az örökbefogadó szülőt vagy a béranyát ugyanezek az ellátások illetik meg.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A szülési szabadságot követően mindkét szülő jogosult további 18 hét fizetetlen szabadságra, melyet az anya a szülési szabadság lejárta után, az apa az apaszabadságot követően veheti igénybe, legkésőbb a gyermek 8 éves koráig, azonban erre az időszakra pénzbeli ellátás nem jár.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincsen családi adókedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a kisgyermekes családokban a nők 68,8% -a és a férfiak 88,4%-a dolgozott, ami meghaladja az EU-s átlagot. Az utóbbi években számos, a dolgozó szülőket támogató rendelkezést hoztak.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

Minden, ugyanannál a munkáltatónál legalább 6 hónapos munkaviszonnyal rendelkező szülő 18 hét fizetés nélküli gyermekgondozási szabadságra jogosult, amit az anya a szülési szabadság befejeztével, az apa az apaszabadság után vehet igénybe a gyermek 8. életévéig.

Apaszabadság

Biztosított jogviszonnyal rendelkező apa jogosult két, egymást követő hét apaszabadságra (*Επίδομα Πατρότητας*) a szülést követően, amelyet a gyermek 16 hetes koráig kell igénybe vennie. Ez idő alatt a korábbi fizetése 72%-át kapja.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 21%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, a 3–6 éveseknek a 81%-a járt óvodába.

Az iskolaelőkészítő osztály kötelező és ingyenes a 4 év 8 hónap és az 5 év 8 hónap közötti gyerekek számára. Cipruson az alapfokú oktatás 5 éves és 8 hónapos kortól kezdődik.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika az Oktatási és Kulturális Minisztériumhoz tartozik. A Ciprusi Ifjúsági Testület az ifjúsági ügyek legfőbb szervezete, amelynek szintén meghatározó szerepe van az ifjúságpolitika alakításában.

Nemzeti ifjúsági törvény nincs. A Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2017-ben lépett hatályba és a 2017–2022-es időszakot öleli fel. A stratégia a 14–35 évesekre irányul, míg a Nemzeti Akcióterv az Ifjúság Foglalkoztatásáért a 15–29 éveseket célozza. A stratégia monitorozásáért, koordinálásáért és az ifjúságkutatások támogatásáért a Ciprusi Ifjúsági Testület felelős. Az adatfelvételek, nem rendszeresek és nem országos szintűek. A legutóbbi nagyobb vizsgálat 2015-ben volt, amely az ifjúsági stratégia megalapozását szolgálta, és az ifjúság helyzetét vizsgálta. A központi statisztikai hivatalban kifejezetten az ifjúságra vonatkozóan csupán a munkanélküliséget és a korai iskolaelhagyókat tekintve állnak rendelkezésre adatok.

Idősek, nyugdíjak

Cipruson társadalombiztosítási nyugdíjrendszer működik, amelyben kiemelt fontosság-

gal bír a nagyszámú külföldön (főként Görögországban) élő ciprusi által befizetett nyugdíjalap. A minimum nyugdíjhoz 15 év szolgálati idő szükséges, a teljes nyugdíj szolgálati ideje nincsen külön szabályozva. A szolgálati időbe beleszámít a gyermekgondozással töltött idő, ha ez idő alatt a szülő biztosított volt. A jogosultság korhatára 65 év a férfiak és a nők esetében egyaránt. Előrehozott és kordedvezményes nyugdíjakra 63 éves kortól van lehetőség bizonyos jogszabályban meghatározott feltételek mellett (pl. különösen kedvezményezett csoport a bányászoké). Hozzá tartozói nyugdíj kifizetésére csak szociális alapon nyílik lehetőség. A minimumnyugdíj összege 356 EUR, a legmagasabb nyugellátásé pedig 1757 EUR. A nyugdíjak számítására évente kerül sor a béremelkedéshez igazítva. Az ellátás adóköteles, azonban járulékmentes.

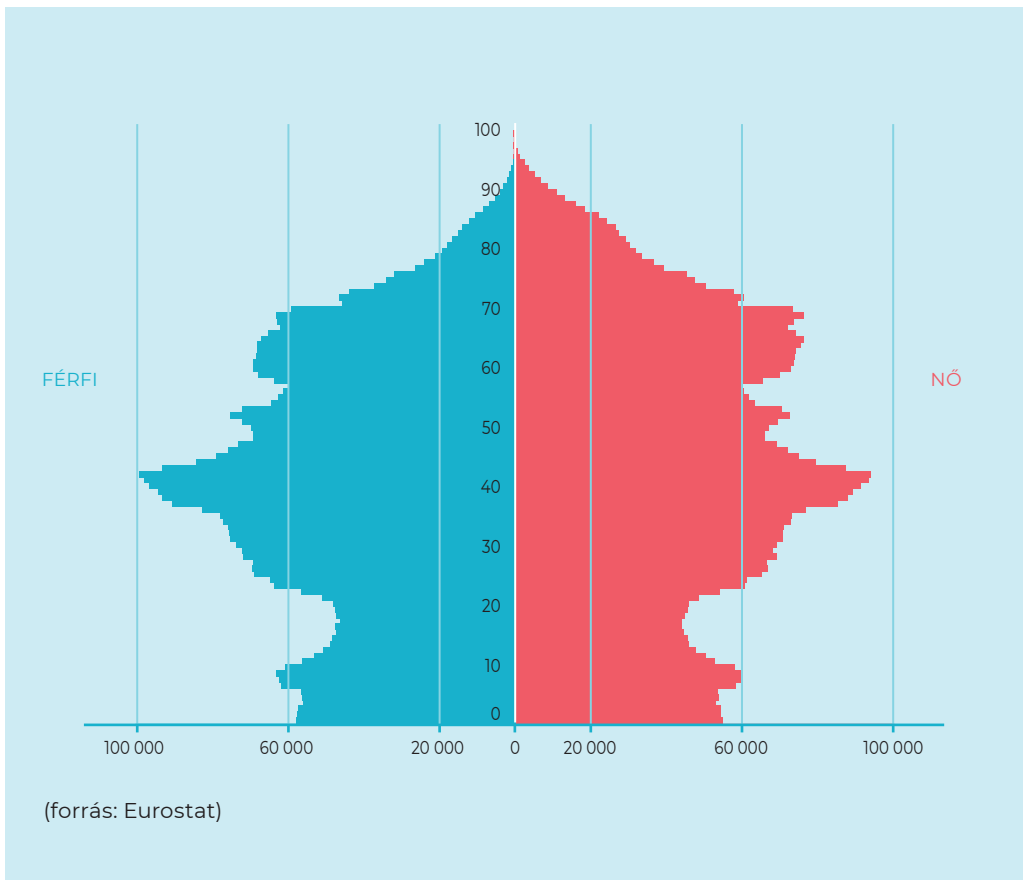
Cipruson a bentlakásos idősellátás területén szép számmal találhatók magán, állami és önkormányzati ápolást-gondozást nyújtó intézmények egyaránt. A szolgáltatási hangsúly mégis az otthonközeli ellátáson, az önellátás támogatásán van. Különösen fontosak a nappali ellátási formák, ahol étkeztetést, kreatív foglalkozásokat és egészségügyi ellátást nyújtanak az időseknek.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Csehország népessége a 2004-es mélypontot követően folyamatosan emelkedik. 2018. január 1-jén az ország lakossága 10 610 055 fő volt. A 2011-es népszámlálás szerint Csehország népességének közel 64%-a cseh, azonban sokan nem válaszoltak a kérdésre, mert nem volt kötelező kitölteni a nemzetiségre vonatkozó részt. 14 hivatalosan is elismert nemzetiség él az országban: beloruszok, bolgárok, horvátok, németek, görögök, magyarok, lengyelek, románok, oroszok, ruszinok, szerbek, szlovákok, ukránok és vietnámiak.

Csehország korfája öregedő társadalmat mutat, a 15–40 évesek körében meredeken csökkenő népességgel, a legfiatalabbak körében ugyanakkor növekedés látható.

CSEHORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	10 232 027	10 486 731	10 553 843	10 578 820
éveszületés (fő)	90 715	108 673	112 663	114 405
halálozás (fő)	107 755	106 848	107 750	111 443
bevándorlás (fő)	12 918	27 114	64 083	51 847
kivándorlás (fő)	21 469	55 910	38 864	27 316
házasságkötés (db)	52 374	45 137	50 768	52 567
válás (db)	31 586	28 113	24 996	25 755
TTA	1,15	1,43	1,63	1,69

2001-hez képest az éveszületések és a halálozások száma szinte kiegyenlítődött, az utóbbi években valamivel többen születtek, mint ahányan meghaltak, azonban a természetes népességváltozás mértéke nem jelentős. Összességében a születések száma 26%-kal, a halálozásoké pedig 3%-kal emelkedett 2017-re 2001-hez képest.

Jóval változatosabb képet mutat azonban a migráció alakulása: 2001 és 2016 között növekedett a bevándorlás, majd ezt követően jelentős visszaesés mutatkozott. A bevándorlók száma 2016-ra a 2001-es adatokhoz képest az ötszörösére nőtt, azonban 2017-ben ez az érték közel 20%-kal csökkent. A kivándorlás mértéke 2008 és 2012 között volt kiugróan magas. 2011-ben több, mint 2,5-szer annyian hagyták el az országot, mint 2001-ben. 2017-re ez a szám a felére csökkent, jelentősen elmaradva a bevándorlók számától. 2016-ban és 2017-ben is jóval többen érkeztek az országba, mint ahányan kivándoroltak.

A házasságkötések száma némi csökkenés után 2017-re visszaállt a 2001-es szintre. A házasságkötések száma mindig jelentősen meghaladta a válásokét, 2001-ben 66%-kal, 2017-ben pedig már 104%-kal. A válások száma folyamatosan csökkent a vizsgált időszakban. A 2000-es évek elején a teljes termékenységi arányszám Európában az egyik legacsonyabb volt, 2000-ben és 2001-ben is 1,15 volt csak az értéke, azóta a 2010-es 1,51-ről történt kis visszaesésen kívül folyamatosan növekszik, 2017-ben már elérte az 1,69-et.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Csehországban a családpolitikával a Munkaügyi és Szociális Minisztérium (*Ministerstvo Práce A Sociálních Věcí*) foglalkozik.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Csehországban a családi pótlékot (*přídavek na dítě*) tankötelezettséghez és családi jövedelemhez kötik, korhatára 15 év. Kivételt képez, ha a gyermek továbbtanul, ha rokkant, vagy ha egészségügyi okok miatt képtelen a jövőbeni munkavégzésre (pl. fogyatékoság). Ezekben az esetekben 26 éves korig járhat a támogatás.

A 6 éven aluli gyermek után 500 CZK (19 EUR), a 6 és 15 év közötti gyermek után 610 CZK (24 EUR), míg a 15 és 26 év közötti gyermek után 700 CZK (27 EUR) járt 2018-ban. Ha valamelyik családtag minimálbért kap vagy más szociális juttatásban részesül, magasabb családi pótlék jár.

A támogatás megítélésakor figyelembe veszik a család jövedelmét, mely nem haladhatja meg a családi létminimum 2,7-szeresét. Ezen összeg felett nem jár családi pótlék.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Csehországban az anyasági támogatás (*porodné*) az első két élve született gyermek után jár, és az édesanyát illeti meg. Ez egy egyszeri összeg, melyet azon családok kapnak, amelyek jövedelme nem haladja meg a családi létminimum 2,7-szeresét. A támogatás összege 13 000 CZK (507 EUR) az első, és 10 000 CZK (390 EUR) a második gyermek után.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A csecsemőgondozási ellátás (*Peněžitá pomoc v mateřství*) feltétele alkalmazottak esetében legalább 270 nap biztosított jogviszony a szülési szabadság előtti két évben, vállalkozók esetében további legalább 180 nap betegbiztosítás a szülést megelőző évben.

A szülési szabadság hossza 28 hét (ikerszülés esetén 37 hét), ez idő alatt az édesanyák korábbi jövedelmük 70%-át kapják, maximum 1225 CZK-t (48 EUR) naponta.

Örökbefogadás esetén csak 7 év alatti gyermek után jár az ellátás.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekgondozási ellátást (*Rodičovský příspěvek*) azok vehetik igénybe, akik gyermeket, nem adják magán vagy állami napközbeni ellátásba. A gyermekgondozási ellátás a gyermek 4 éves koráig jár és csak az egyik szülő veheti igénybe.

A gyermekgondozási ellátás havi összegét a szülő választhatja meg (3 havonta lehet módosítani) – abban az esetben, ha legalább az egyik szülő biztosított. A 2018-as adatok szerint 4 évre a maximális összeg összesen 220 000 CZK (8579 EUR) volt.

Ha egyik szülő sem rendelkezik betegbiztosítással, a gyermekgondozási ellátás havonta legfeljebb 7600 CZK (296 EUR).

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Adókedvezmény akkor jár a gyermek után, ha az eltartott gyermek egy háztartásban él az adófizetővel. Az adóalapot fix összeggel csökkentik, ezt az adóelőlegből vonják le. Az adókedvezmény összege 2018-ban évi 15 204 CZK (595 EUR) volt az első gyermek után, 19 404 CZK (760 EUR) a második és 24 204 CZK (948 EUR) a harmadik és minden további gyermek után. Ha az adófizető által fizetendő adóelőleg kevesebb, mint az adójóváírás, akkor is igényelheti ezt az összeget.

Otthonteremtés

Ha a család összjövedelmének 30%-a (Prágában 35%-a) nem elegendő a lakhatási költségek fedezéséhez, a különbözetet igényelheti a család.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

Csehországban a 6 év alatti gyermekeket nevelő anyák foglalkoztatási aránya meglehetősen alacsony, 45,2%. 2017 szeptemberében a kormány jóváhagyta az új családpolitikai stratégiát, mely számos konkrét intézkedést tartalmaz a gyermekgondozási szolgáltatásokkal kapcsolatban. Vannak javaslatok az ingyenes óvodai szintű ellátásra, a minőségi előírások és a higiéniai követelmények egységesítésére és egyszerűsítésére, amelyek gyakran akadályozzák az új gyermekgondozási szolgáltatások létrehozását.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság 28 hét (ikerszülés esetén 37 hét), melyből 6–8 hét a szülés előtt, 20–22 hét azt követően használható fel. 14 hét szabadság kötelező, ebből legalább 6 hétnek a szülés utánra kell esnie. A szülést követő hetedik héttől ez a szabadság megoszthatóvá válik a szülők között, így az apa és az anya felváltva lehet a gyermekkel.

A gyermekgondozási szabadság (*Rodicovska dovolena*) fizetés nélküli szabadság, amelyre mindkét szülő jogosult a gyermek 3 éves koráig. Az anya a szülési szabadságot követően, az apa a gyermek születését követően veheti igénybe a gyermekgondozási szabadságot. Nem ruházható át más személyre. Bár a szabadság csak a gyermek 3 éves koráig jár, a gyermekgondozási ellátás folyósítása a gyermek 4 éves koráig történik.

Apaszabadság

Az apaszabadság (*Otcovská dovolená*) 7 nap, amely a gyermek születését követő hat hétben vehető ki. A szabadság idejére szóló ellátás ugyanúgy a korábbi bér 70%-a, mint az anyánál.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 3–6 éves gyermekek a 78%-a járt óvodába, a 0–3 éveseknek viszont csak töredéke részesül bölcsődei szolgáltatásban.

Az óvodai ellátás főleg állami, de vannak magán és egyházi intézmények is. 5 éves kortól jogosultak a gyermekek ingyenes oktatásra az állami óvodában. Az alapfokú oktatás 6 éves kortól kezdődik.

V.GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az Oktatási, Ifjúsági és Sport Minisztérium felelős az ifjúságpolitikáért. A Cseh Köztársaság 14 régióból áll. Mindegyik régióban létrehozták az Oktatási, Ifjúsági és Sport Regionális Tanácsot, amely a regionális ifjúságpolitikáért felelős.

Nincsen egységes definíció az ifjúságra vonatkozóan. eltérő módon definiálja a polgári és a büntető törvénykönyv, vagy pl. az egészségügyi, a szociális vagy a foglalkoztatáspolitikai

ka. A szociálpolitikai definíció értelmében – amelyet a nemzeti ifjúsági stratégiában határoztak meg – ifjúság alatt a 13–30 éves korosztály értendő.

Nem létezik speciálisan fiatalokra fókuszáló törvény, de az ifjúság és a gyermekkor kiemelt figyelmet kapnak, így jellemzően minden ágazati politikában nevesítve vannak.

Az első nemzeti ifjúsági stratégiát 1999-ben dolgozták ki, amely 1999–2002 között volt hatályban. A második stratégia több évet ölelt fel, 2002–2007 közötti időszakra vonatkozott, a harmadik a 2007–2013 közötti időszakot ölelte fel, a negyedik és egyben utolsó stratégia pedig a 2014–2020 közötti időszakra vonatkozik. Mindegyik stratégiát az előző stratégia értékelése és az új szükségletek alapján alakították ki.

Létezik olyan egyetemi kutatóintézet, amely kimondottan ifjúsággal, családdal foglalkozik, azonban ez inkább akadémikus, mintsem szakpolitikai irányultságú. A Gyermek- és Ifjúság Cseh Tanácsa szervezésében szintén készülnek ifjúságkutatások, valamint időnként vannak olyan ifjúságkutatások is, amelyeket piackutatók, magáncégek végeznek. Az ifjúságra vonatkozóan nincsen olyan rendszer, amely szisztematikusan gyűjtené a statisztikai adatokat.

Idősek, nyugdíjak

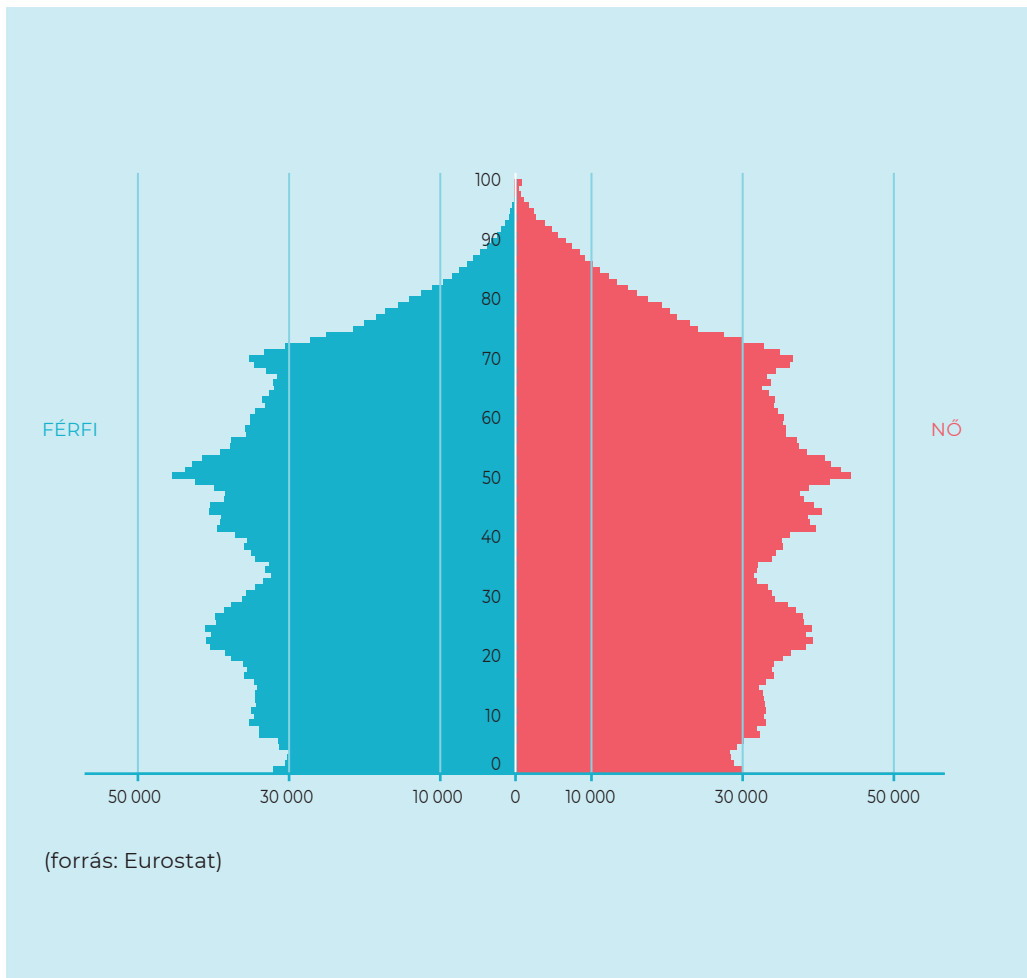
Csehország nyugdíjrendszere a társadalombiztosítási típusú modellt követi, amely egy kötelező magánbiztosítási pillérrel egészül ki. A nyugdíjjogosultság megnyílásához minimum 15 év, a teljes nyugdíj eléréséhez pedig 33 év szolgálati idő szükséges. A férfiak legkorábban 63, a nők 62 éves korukban mehetnek nyugdíjba. Fontos családpolitikai vetülete a rendszernek, hogy a nők minden egyes gyermek után 1 év korhatár kedvezményt kapnak, tehát gyermekeként 1-1 évvel hamarabb mehetnek nyugdíjba. Korengedményes nyugdíjra akkor van lehetőség, ha valaki már legalább 33 évet ledolgozott és betöltötte a 60. életévét. A korkedvezményes nyugdíj legelterjedtebb formája a bányásznyugdíj. A nyugellátás minimum összege 2700 CZK (105 EUR), maximális összegét a társadalombiztosítási törvény nem szabályozza. A nyugdíj indexálásáról évente dönt a kormány. Csak azon magas nyugdíjak adókötelesek, amelyek éves összege eléri a havi átlagbér 36-szorosát. Járulékfizetési kötelezettség nincs.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Dánia népessége 2000 óta növekszik, 2018. január 1-jén 5 781 190 fő volt. A népesség 17 év alatt 8,1%-kal, 431 978 fővel gyarapodott. Dánia népességének közel 90%-át dán származásúak teszik ki, a lakosság többi része német, albán, arab vagy pakisztáni származású.

Dánia korfája egy stabilizálódó társadalom képét mutatja, ahol a 30-40 év közöttiek számának esését növekedés követi.

DÁNIA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	5 349 212	5 560 628	5 707 251	5 748 769
éveszületés (fő)	65 458	58 998	61 614	61 397
halálozás (fő)	58 338	52 516	52 824	53 261
bevándorlás (fő)	55 984	52 833	74 383	68 579
kivándorlás (fő)	43 980	41 593	52 654	56 403
házasságkötés (db)	36 567	27 198	30 767	31 777
válás (db)	14 597	14 484	17 222	15 265
TTA	1,74	1,75	1,79	1,75

A folyamatos népességnövekedés háttérben egyrészt az Európában magasak közé tartozó születési arány, és az alacsonyabb, csökkenő halálozási ráta állhat. Bár a 2010-es évek elején tapasztalható némi visszaesés a születésszámban, az utóbbi években újra növekvő tendencia figyelhető meg.

Az éveszületések száma 6,2%-kal, a halálozásoké pedig 8,7%-kal csökkent 2017-re.

2001 és 2017 közt mind a kivándorlás, mind a bevándorlás összességében növekedett, a 2015-ös bevándorlási csúcstól csökkenés figyelhető meg, de így is mintegy 12 ezer fővel nőtt.

A házasságkötések száma az évente regisztrált válások számának a duplája. A 2010-es évek elején a házasságok és a válások száma is visszaesett. Az elmúlt években, az évezred elejéhez képest valamivel többen válnak el, ugyanakkor a házasságok száma ismét emelkedik.

A teljes termékenységi arányszám magasan az európai átlag fölött van, 2017-ben 1,75 volt az értéke.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Dániában a családokkal foglalkozó minisztérium a Gyermek és Szociális Ügyek Minisztériuma (*Børne- og Socialministeriet*).

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék (*Børne- og ungedelse*) minden Dániában élő, 18 év alatti gyermekre kiterjedő ellátás, amelynek összege függ a gyermek korától és a család jövedelmi helyzetétől. A teljes összeg további feltétele, hogy az igénylők legalább 6 évig Dániában éljenek vagy dolgozzanak a folyósítást megelőző 10 évben.

2018-ban gyermekenként az összegek a következők szerint alakultak:

- 0–2 éves korig negyedévre 4506 DKK (605 EUR);
- 3–6 éves korig negyedévre 3567 DKK (479 EUR);
- 7–14 éves korig negyedévre 2808 DKK (377 EUR);
- 15–17 éves korig 936 DKK (126 EUR) havonta.

Ha a házaspár mindkét tagjának jövedelme meghaladta 2018-ban az évi 749 000 DKK-t (100 598 EUR), akkor csökkentett összegű családi pótlékra jogosultak.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

Az anyák 4 hetes szülési szabadságra (*Graviditets- og Barselsorlov*) jogosultak a szülés előtt, 14 hétre a szülés után. Ezen idő alatt támogatásban részesülnek. A támogatás mértékét a munkaórák száma és a munkavállaló órájára alapján számolják ki, ami hetente legfeljebb 4245 DKK (570 EUR) vagy óránként maximum 114,73 DKK (15,41 EUR) (heti 37 óra). A juttatás feltétele alkalmazottak esetében a fizetett szabadságot megelőző 13 héten belül legalább 120 óra munkaidő. Vállalkozónak akkor jár, ha a szülést megelőző 12 hónapon belül legalább 6 hónapon keresztül minimum 18,5 órát dolgozott hetente. Örökbe-fogadásra ugyanezek a szabályok vonatkoznak.

Azok a nők, akik nem jogosultak a teljes összegű támogatásra és munkanélküli biztosításuk sincs, ún. szabadság díjat (*Ferieydelse*) kapnak, amelynek a feltétele a szülés előtti 12 hónapos munkaviszony. A juttatást a szülést követő május 1-től április 30-ig fizetik. A szabadság díj összege a csecsemőgondozási ellátás összegének felel meg.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekgondozási szabadság (*Forældreorlov*) a szülési szabadság után vehető igénybe, összesen 32 hét, amely megosztható az apa és az anya között. Ha valamelyikük visszatér részmunkaidőben dolgozni, akkor a szabadság arányosan növelhető. A támogatás mértéke és feltételei azonosak a csecsemőgondozási ellátással. Adoptálás esetén is jár.

További gyermekgondozást segítő ellátás, ha az önkormányzat úgy dönt, hogy intézményi férőhely helyett a gyermek gondozását ellátó szülőknek nyújt támogatást (*Tilskud til pasning af egne børn*), vagy a magánellátás finanszírozását támogatja (*Tilskud til privat pasning*). Mindkét támogatás a gyermek 24 hetes korától az iskolakezddésig vehető igénybe. A gyermekgondozáshoz nyújtott támogatás esetében feltétel, hogy a szülők a megelőző 8 évből 7-et Dániában tartózkodjanak, illetve, hogy a szülők megfelelő szinten beszéljék a dán nyelvet, ami a gyermek nyelvi fejlődéséhez szükséges. A támogatási összeg nem haladhatja meg az önkormányzat napközi létesítményében elhe-

lyezett gyermek nettó költségeinek 85%-át. A magánellátás támogatásának mértéke az adott önkormányzat körzetén belül működő legolcsóbb intézményi férőhely nettó költségének legalább 75%-a.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincsen családi adókedvezmény.

Otthonteremtés

2016 februárja óta igényelhető lakhatási támogatás. Összege függ a jövedelemtől, a lakhatási költségektől, az otthon elhelyezkedésétől és a gyermekek számától.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

Dániában az egyik legmagasabb a kiskorú gyermekeket nevelő nők foglalkoztatási aránya az EU-ban. A dán családpolitika a „kettős kereső” elvet helyezi előtérbe, ezzel támogatva a nők és férfiak közötti egyenlőséget.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

Az anyák jogosultak a születés előtti 4 hétben és utána 14 héten keresztül szülési szabadságra menni. Mindkét szülő jogosult 32 hetes gyermekgondozási szabadságra, amely megszakítható. A 32 hetet nem kell egyben kivenni, és a gyermek 9. életévéig lehet élni vele.

Apaszabadság

Az apák 2 hetes fizetett szabadságra (*Fædreorlov*) jogosultak a szülést követő 14 héten belül; a munkanélküli apák esetében közvetlenül a szülést követő 2 hétben. A juttatás összege azonos a csecsemőgondozási ellátással.

Kisgyermekek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 77%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, a 3–6 éveseknek a 97%-a járt óvodába.

A dán anyák 79%-a tér vissza a gyermekgondozási szabadság letelte után munkahelyére. Ez csak úgy lehetséges, hogy a napközbeni ellátást biztosító szolgáltatások mindenki számára elérhetőek. A gondozási díjak a jövedelemhez vannak igazítva, alacsony jövedelmű családok ingyenesen vehetik igénybe a szolgáltatást. A szülői befizetések nem haladhatják meg a bruttó működési költségek 25%-át.

Dániában az önkormányzatok felelősek a gyermekek napközbeni ellátásának biztosításáért. A gyermek 26 hetes korától 6 éves koráig biztosítanak egész napos ellátást nyújtó férőhelyet. Ezt nevezik garantált napközbeni ellátásnak, amit az ún. Napközbeni Ellátás Törvény biztosít, amely kötelezi az önkormányzatokat erre.

2 éves kortól minden gyermek nyelvi képességeit felmérik. A hatóságokat kötelezték, hogy biztosítsanak ellátást azokban az estekben, ahol a nyelvi fejlettség nem az életkor-

nak megfelelő. A szülők elveszithetik az általános családi pótlékot, ha nem fogadják el a nyelvi fejlesztést, tréninget.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Nincs nevesített ifjúságpolitika, az általános szociálpolitikába van integrálva. Ennek megfelelően az ifjúságpolitika nem egy, hanem több állami intézmény hatáskörébe tartozik. Az ifjúságpolitika nem definiálja az ifjúságot, azonban az EU-s programok jellemzően a 15–29 éveseket értik ifjúság alatt. Nincs külön ifjúsági törvény sem.

Az Oktatási Minisztérium felelős az Ifjúsági Programért (2000–2006) és az Ifjúság Akcióban (2007–2013) programért. A dán ifjúsági stratégiának ezen programok feleltethetők meg.

A Dán Ifjúságkutató Intézet az Aalborg Egyetem Tanulás és Filozófia Intézetével együttműködve felelős az ifjúságkutatásért.

Idősek, nyugdíjak

Dániában állami, univerzális, a központi költségvetésbe befolyó adókból finanszírozott nyugdíjrendszer működik. Mivel az ellátás járulékfizetéstől függetlenül mindenkire kiterjed, ezért sokáig nem volt szükség minimális szolgálati időre, később azonban 3 év minimumot írtak elő az állampolgárok, és 10 évet a nem állampolgárok számára. A rendszer jellege miatt a teljes nyugdíj nem munkavégzéshez, hanem lakhatáshoz kötött, ennek értelmében 40 évig szükséges Dániában élni a teljes összegű nyugdíjjogosultsághoz. A nyugdíjkorhatár mind a férfiak, mind a nők esetén 65 év, de ez 2019-től 67 évre emelkedett. Korai, vagy hozzátartozói nyugdíjakra nincsen lehetőség. Az alap nyugdíjminimum évi 1872 DKK (251 EUR), a maximum pedig évi 74 844 DKK (10 052 EUR). Az ellátás indexálása automatikusan történik minden évben a bérnövekedésnek megfelelően. A nyugdíjakat adók terhelik, járulékok azonban nem.

A dán rendszerben különös figyelmet fordítanak arra, hogy időskorban mindenki a szükségleteinek megfelelő szolgáltatást kapja. A szolgáltatók általában önkormányzati fenntartásúak és alaposan megvizsgálják az idős emberek gondozási igényét attól függően, hogy szakellátásra, vagy otthonközeli ellátásra van szükségük. A gondozási feladatok ellátásába (pl. szállítás, étkeztetés, bevásárlás) a szolgáltatók a családtagokat is igyekeznek hatékonyan bevonni.

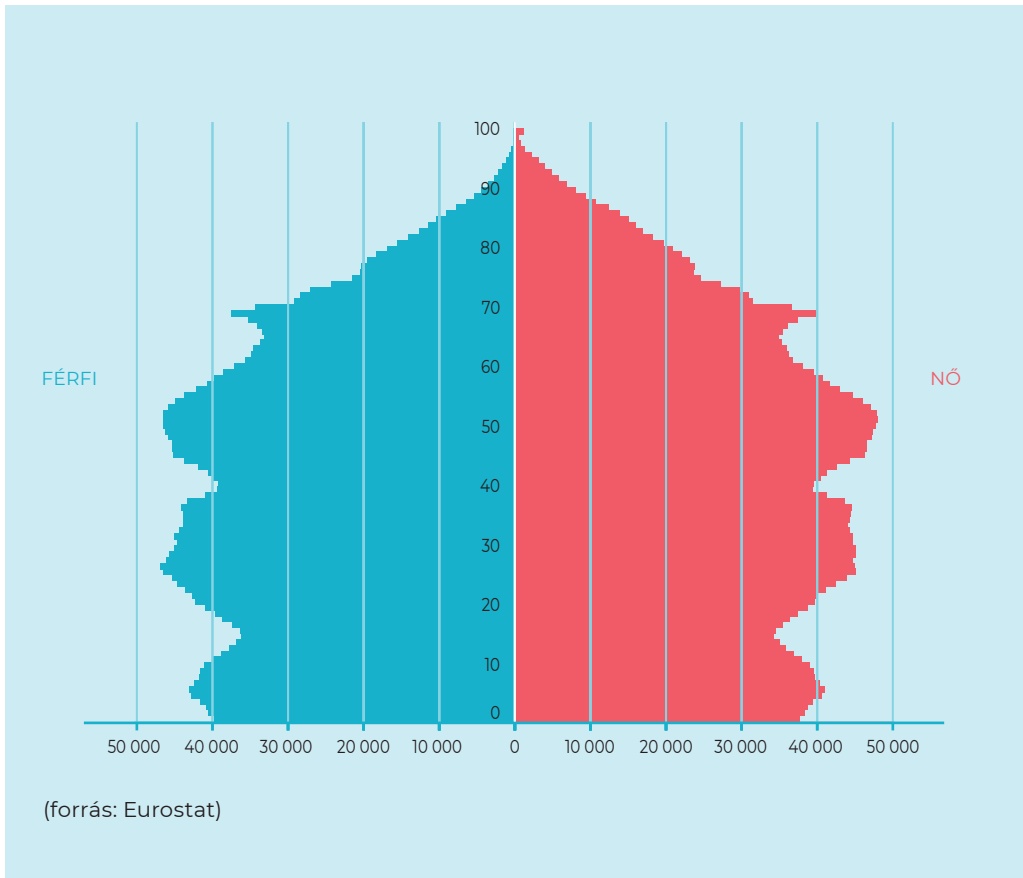

Egyesült Királyság

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Az Egyesült Királyság népessége 2000 óta folyamatosan nő. Az ország lakossága 2018. január 1-jén 66 273 576 fő volt, 7,3 millióval több, mint 2001. január 1-én, ami 12,3%-os népességnövekedést jelent. A brit népesség többségét a „fehér angolok” alkotják (87,1%), de a kormány nemzeti kisebbségeknek ismerte el a skótokat, a walesieket, az íreket és a keltákat. A 2011-es népszámlálás szerint különböző csoportokba osztották az etnikumokat: fehérek, feketék, ázsiaiak, kevert és egyéb etnikai csoportok.

Az ország korfája egy kiegyenlítetten változó társadalom képét mutatja, csak kisebb hullámzásokkal tarkítva.

AZ EGYESÜLT KIRÁLYSÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	58 999 781	63 022 532	65 382 556	65 844 142
éveszületés (fő)	669 123	807 776	774 386	754 754
halálozás (fő)	602 268	552 232	595 655	605 748
bevándorlás (fő)	372 206	566 044	588 993	644 209
kivándorlás (fő)	251 369	350 703	340 440	359 665
házasságkötés (db)	286 129	* 285 391	* 283 879	n. a.
válás (db)	156 810	129 764	118 505	n. a.
TTA	1,63	1,91	1,79	1,74

Az Egyesült Királyságban a természetes népességnövekedés 2001 óta folyamatos, hiszen az évszületések száma jóval meghaladta a halálozásokét, ráadásul 2011-ig a halálozások csökkenő tendenciát mutattak. 2017-re az évszületések száma 12,8%-kal, a halálozásoké 0,6%-kal nőtt 2001-hez képest.

A dinamikus népességnövekedéshez a bevándorlás is jelentősen hozzájárul, és mértéke egyre nő. Az utóbbi években már 600 ezer körüli külföldi állampolgár érkezik az országba, miközben a kivándorlók száma is nőtt, bár kisebb mértékben. 2001-ben még csak 120 ezerrel, 2011-ben már 215 ezerrel, 2017-ben pedig 285 ezerrel többen érkeztek, mint ahányan elhagyták az országot.

Az Egyesült Királyságban élők házasság melletti elköteleződését jelzi, hogy 2001-ben a megkötött házasságok száma közel a duplája volt a regisztrált válásokénak, mely arány a válások nagyobb mértékű csökkenésének köszönhetően 2016-ra tovább javult.

2000 óta a teljes termékenységi arányszám is növekedett, bár az utóbbi években csökkent az értéke. Míg 2000-ben 1,64-es értékkel az Európai Unió tagállamai közül a nyolcadik helyen állt, addig, 2011-re értéke 1,91-re nőtt, ezzel Dániával holtversenyben a negyedik helyre került, Írország, Svédország és Franciaország mögé.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Az Egyesült Királyságban a család- és szociálpolitika kérdései megoszlanak a különböző minisztériumok és szervezetek között, melyekhez eltérő mértékben kötődnek.

A szociálpolitika jelentős része közvetlenül a Miniszterelnöki Hivatalhoz (*Cabinet Office*) tartozik.

A Lakhatásért, Közösségeikért és Helyi önkormányzatokért felelős Minisztérium (*Ministry of Housing, Communities and Local Government*) feladata, hogy jobbá tegye az emberek életterét és munkájuk helyszínét, a helyi lakosok véleményezési jogának biztosításával.

Az Oktatási Minisztérium (*Department for Education*) foglalkozik az oktatásügy fő kérdéseivel és az oktatáshoz való egyenlő hozzáférési esélyek biztosításával. A tizennyolc

együttműködő szerv közé tartozik a Gyermek Biztos Irodája (*Office of the Children's Commissioner*), mely egy nonprofit végrehajtó szerv.

Fontos még kiemelni a Munka- és Nyugdíjügyi Minisztériumot (*Department for Work and Pensions*), ami a jóléti juttatásért, nyugdíj- és gyermekellátási politikaért felelős, tizennégy segítő szervezettel együttműködve.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Az Egyesült Királyságban alanyi jogon jár a családi pótlék (*Child Benefit*) a gyermek 16 éves koráig, vagy ha folytatja tanulmányait, akkor 20 éves koráig. Gyermekenként csak egy szülő veheti igénybe. Összege a legidősebb gyermek után havi 89,70 GBP (101 EUR), minden további gyermek után havi 59,36 GBP (67 EUR).

Ahol valamelyik házastárs éves jövedelme meghaladja az 50000 GBP-t (56 325 EUR), ott adó formájában ebből vissza kell téríteni.

Felsőfokú tanulmányokat folytató szülők juttatását (*Childcare Grant*) olyan nappali tagozatos hallgatók kaphatják, akiknek a gyermeke 15 évnél fiatalabb, vagy 17 évnél fiatalabb és sajátos nevelési igényű. Kizáró ok a nappali tanuló jogviszonytól eltérő tanulói státusz, illetve ha az igénylő a hallgatói pénzügyi juttatási csomagra nem jogosult. A juttatás összege a 2018/19-es tanévre: egy gyermek esetén legfeljebb heti 164,7 GBP (187,4 EUR), kettő vagy több gyermek esetén legfeljebb heti 282,36 GBP (321,3 EUR).

A szülők tanulmányi juttatása (*Parents' Learning Allowance*) segítségével a nappali tagozatos tanulmányokat folytató szülők a 2017/18-as tanévre akár 1669 GBP (1899 EUR) összeghez is juthattak tanulmányi költségeik (tananyagok, könyvek, utazás) mérséklése céljából. A megítélt összeg függ a háztartás jövedelmétől.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Az anyák széles körét megillető anyasági támogatás nincsen.

Van azonban olyan egyszeri támogatás (*Sure Start Maternity Grant*), amely csak azoknak jár, akik valamilyen más szociális juttatásban is részesülnek és nincs 16 évesnél fiatalabb gyerekük. A juttatás összege 500 GBP (563 EUR). A Skóciában lakók ehelyett a *Pregnancy and Baby Payment*-ért folyamodhatnak.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

Kötelező csecsemőgondozási ellátás (*Statutory Maternity Pay*) azon édesanyáknak jár, akik minimum 26 héten át egy munkáltató alkalmazásában álltak legalább a szülést megelőző 15. hétig és átlagjövedelmük elérte 2018-ban a heti 113 GBP-t (127 EUR). A csecsemőgondozási ellátás maximum 39 hétig jár, az első 6 hétben felső határ nélkül a kereset 90%-át kapja a jogosult. A rákövetkező 33 hétben 2018-ban 140,98 GBP (159 EUR) járt he-

tente, vagy a heti fizetés 90%-a, ha az kevesebb volt, mint 140,98 GBP (159 EUR). Örökbe-fogadás esetén ugyanezek a szabályok érvényesek.

Feltételeit tekintve másfajta csecsemőgondozási ellátás (*Maternity Allowance*) jár azoknak az édesanyáknak, akik nem jogosultak a kötelező csecsemőgondozási ellátásra, de legalább 26 hetet dolgoztak a szülést megelőző 66 hétben, és legalább 30 GBP-t (34 EUR) kerestek hetente. A juttatás maximum 39 hétig jár, mértéke 140,98 GBP (159 EUR) hetente, vagy az anya átlagos havi keresetének 90%-a, ha az kevesebb, mint 140,98 GBP (159 EUR).

Gyermekgondozást segítő ellátások

A megosztott gyermekgondozási szabadság (*Statutory Shared Parental Pay and Leave*) a gyermek születésétől számítva 1 éven belül és 1 év időtartamra vehető igénybe, azonban csak 50 hetet lehet megosztani az apával. Az 1 évből le kell vonni a szülési szabadság idejét. Csak annyit fizetnek belőle, amennyi a szülési szabadság támogatásból maradt. Feltétele az anyák esetében, hogy az anya a szülést megelőzően 26 hétig egyazon munkáltató alkalmazásában álljon a szülést megelőző 15. hétig. Az apák esetében feltétel a gyermek születését megelőző 66 héten belüli időszakban a 26 heti folyamatos munkaviszony, és legalább 390 GBP (439 EUR) kereset megléte 13 héten át.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Gyermekek után járó adókedvezmény (*Child Tax Credit*) a gyermek 16 éves koráig jár, vagy 20 éves koráig, ha tanulmányait folytatja. Legfeljebb két gyermek után vehető igénybe. Maximális összege az adóalapot nem, csak az adót csökkenti és 2018-ban havi:

- családi rész: 45,42 GBP (51 EUR);
- gyermekenkénti rész: 231,66 GBP (261 EUR);
- fogyatékkal élő gyermekenként: 261,66 GBP (295 EUR);
- súlyosan fogyatékos gyermekenként: 106,25 GBP (120 EUR) (a gyermek és a fogyatékkal élő gyermek kedvezményén felül).

A családi rész mindenkinek jár, de a többi csak akkor adódik hozzá, ha meghatározott küszöböt nem ér el a család jövedelme.

Otthonteremtés

A lakbér pótlékot a helyi önkormányzatok folyósítják, 2018-ban maximum heti 269 GBP-t. Pontosan meghatározott, hogy mekkora lakás számít adott létszámú háztartás esetében méltányos méretűnek, és melyik olyan nagynak, ami után már nem, vagy kevesebb kompenzáció jár. Például egy házaspár két, 10 éven aluli gyermekkel még jogosan igényelhet támogatást, ha két hálószoba van a lakásukban. Ha viszont három hálószobájuk van, akkor a támogatás összege 14%-kal csökken.

Az egyénnek járó szociális ellátások együttes havi összege felülről limitált. Ez az összeg területenként és a háztartás összetételétől függően is változik. Az úgynevezett Nagy-London régió területén például 2018-ban egy kétgyermekes házaspár esetében heti maximum 442 GBP-t érhetett el.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

Az Egyesült Királyságban a kisgyermekes szülők foglalkoztatási aránya magas, az anyák 65%-a, az apák 92,2%-a aktív a munkaerőpiacon. A részmunkaidős foglalkoztatás a munka és a családi élet összehangolásának egyik hangsúlyos eleme. Az Egyesült Királyságban a részmunkaidőben dolgozó nők aránya 40,8%.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési, gyermekgondozási szabadság 52 hét, melyből 39 hétig jogszabályi előírás alapján kapnak fizetést, a fennmaradó 13 hétre nem jár fizetés. Legkorábban a szülés várható időpontját megelőző 11. héttől vehető igénybe.

Apaszabadság

Az apa vagy az édesanya partnere 1 vagy 2 hét fizetett szabadsággal rendelkezhet (*Paternal Leave*), ami a gyermek születését követő 56 napon belül vehető igénybe (kivéve, ha a gyermek koraszülött). Az apasági támogatás (*Statutory Paternity Pay*) összege 2018-ban 2 hétig 140,98 GBP (159 EUR), vagy az apa fizetésének 90%-a, ha az kevesebb, mint 139,58 GBP (157 EUR).

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 26%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, továbbá a 3–6 évesek 73%-a járt óvodába.

Anglia

Születéstől 5 éves korig (amikor a kötelező alapfokú iskoláztatás kezdődik) a Korai Alap (*Early Years Foundation Stage*) nyújt szabályozási keretet a neveléshez, fejlesztéshez és gondozáshoz az iskolák és kisgyermekkorú gondozást nyújtó intézmények számára. 3 éves kortól a gyermek jogosult heti 15 órát ingyenesen bent tölteni az intézményben. Ingyenes ellátást biztosítanak a 2 éves rászorulóknak is (ebben az életkorban a gyerekek kb. 40%-a érintett). A szolgáltatást nyújtó lehet akár regisztrált gyermekgondozó (életkortól függően), privát és önkéntes (szintén életkor függvényében), vagy államilag finanszírozott iskola (3 éves kortól óvodai csoportok). 4 éves kortól a gyerekek jogosultak teljes idősebb helyre az általános iskolában (előkészítő osztály). Az alapfokú oktatás (1. évfolyam) 5 éves kortól kezdődik.

Wales

0-tól 5 éves korig (amikor a kötelező alapfokú iskoláztatás kezdődik) a gyerekek különböző ellátási formákban részesülhetnek: regisztrált gyermekgondozó (életkortól függő), magán és független (életkor függvényében), vagy államilag finanszírozott iskola (3 éves kortól óvodai csoportok). 3 éves kortól a gyerekek hetente 10 órát tölthetnek ingyenesen napközbeni ellátó intézményben. A „Repülőstart” (*Flying Start*) program a hátrányos helyze-

tű gyermekeknek 2 éves kortól biztosít heti 12,5 óra gyermekfelügyeletet. 4 éves kortól a gyerekek jogosultak teljes idejű helyre az általános iskolában (előkészítő osztály). Az alapfokú oktatás (1. évfolyam) 5 éves kortól kezdődik.

Észak- Írország

Születéstől 4 éves korig (amikor a kötelező oktatás kezdetét veszi) a gyermekek számos intézményben kaphatnak ellátást: óvoda, az általános iskola óvodai csoportjaiban és egységeiben, és önkéntes vagy privát játszóközösségekben. Az oktatási ágazat határozza meg a tanítás, fejlesztés, gondozás standardjait a születéstől 4 éves korig a különböző ellátási formákban. A kormány 2011–2015-ös programjában, az észak-ír közigazgatási szerv kötelezettséget vállalt, hogy legalább egy évvel az iskolaelőkészítő előtt ingyenes ellátást biztosít (pl. 3 éves kortól). A Biztos Kezdet (*Sure Start*) program ingyenes koragyermekkori ellátást biztosít a legkedvezőtlenebb helyzetben lévő 2 évesek számára. Kötelező oktatás (1. osztály) 4 évesen kezdődik.

Skócia

0-tól 5 éves korig (amikor a kötelező alapfokú oktatás kezdődik) a gyermekek járhatnak korai „fejlesztőbe” (*early years*), családi központba, óvodába vagy lehetnek gyermekgondozóval. A felsorolt ellátási formák mellett számos eltérő intézmény létezik (pl. játszócsoport, bölcsőde, iskolán kívüli klub, szabadidős játszóház). Az alapfokú oktatás (1. évfolyam) 5 éves kortól kezdődik.

A brit kormány az Egyesült Királyság egész területén a családok támogatására Biztos Kezdet Gyermekcentrumokat (*Sure Start Children's Centres*) hozott létre, melyek koragyermekkori szolgáltatásokat nyújtanak szülőknek, leendő szülőknek és gondozóknak a várandósságtól egészen a gyermek iskolakezdéséig. Az elérhető szolgáltatások:

- családtámogatás;
- egészségügyi ellátás;
- tanácsok és támogatás szülőknek;
- tájékoztató szolgáltatások;
- gyermekgondozás;
- tréning;
- foglalkoztatás.

Több, mint 3000 ilyen központ van Angliában, melyek körülbelül 2,9 millió 5 év alatti gyermeknek és családjuknak kínálnak szolgáltatásokat. 1800 közülük a leghátrányosabb helyzetű térségekben található.

Minden 3 és 4 éves gyermek jelenleg jogosult heti 15 óra koragyermekkori ellátásra az év 38 hetében, annak érdekében, hogy az segítse társas készségeinek fejlődésében és az iskolára való felkészülésben. 2017 szeptemberétől a brit kormány tovább növelte ezt az időtartamot a dolgozó gyermekek szülei esetében 15 órával hetente.

Ingyenes ellátás (15 óra/hét) a hátrányos helyzetű gyermekek számára 2 éves kortól elérhető, amely az alacsony jövedelmű családokra, a fogyatékkal élő vagy sajátos nevelési igényű

nyű, illetve adoptált vagy kihelyezett gyámság alatt álló gyermekekre vonatkozik. Gyermekgondozási, gyermekfelügyeleti intézmények igénybevételéhez az adóvisszatérítésre jogosult magánszemélyek kérhetnek támogatást.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Bizonyos ifjúságpolitikai ügyek az Egyesült Királyság kormánya hatáskörébe tartoznak, más ügyek pedig a tartományok hatáskörébe.

Célpopuláció:

- Anglia: Nincs egységes definíció, minden minisztérium más korosztályt ért ifjúság alatt.
 - Észak-Írország: Nincs egységes definíció.
 - Skócia: A stratégia a 11–25 éveseket sorolja az ifjúsághoz.
 - Wales: A stratégia a 11–25 éveseket sorolja az ifjúsághoz.
- Nincs egységes ifjúsági törvény. Vannak olyan törvények, amelyeknek van fiatalokra fókuszáló passzusa. Angliában nemzeti ifjúsági stratégia sincs.
- Észak-Írország: 2013-ban Ifjúság prioritásai néven alkották meg a stratégiát, melynek végrehajtására 3 évente kell tervet készíteni.
 - Skócia: A stratégia a 2014–2019-es időszakot öleli fel.
 - Wales: A stratégia a 2014–2018-as időszakot öleli fel.

Ifjúságkutatás:

Anglia: számos statisztikai adat áll rendelkezésre az ifjúságra vonatkozóan, elsődlegesen az oktatás, munkaerőpiac, NEET fiatalok, igazságszolgáltatás területeken. Rendszeresen vannak ifjúságkutatások, amelyek elsődlegesen a fiatalok egészségi állapotát tárják fel.

Észak-Írország: 2009 óta évente van egy longitudinális felmérés az Egyesült Királyságban, amelynek van egy speciálisan 10–15 éveseknek szóló kérdésblokkja. A fiatalok munkaerőpiaci helyzetére vonatkozóan az Észak-Írországi Statisztikai és Kutatási Hivatal készített kimutatásokat. Az Online Kutatási Bank az összes 2000 óta készült ifjúságkutatást tartalmazza.

Skócia: rendszeresen vannak ifjúságkutatások (pl. a Skót Háztartás Vizsgálatból a 16–24 éves korosztályra vonatkozóan nyerhetők ki adatok vagy a „Serdülők életstílusa és szerhasználata” kutatás). A Statisztikai Hivatalban rendelkezésre állnak ifjúságra vonatkozó adatok.

Wales: évente készítenek jelentést, „Éves jelentés az ifjúsági munkáról” címmel, amelyet minden nyáron egy adatgyűjtés előz meg. Vannak jellemzően a fiatalok egészségére fókuszáló kutatások. Mindemellett rendelkezésre állnak különböző statisztikai adatok a fiatalokra vonatkozóan.

Idősek, nyugdíjak

A brit nyugdíjrendszer egy állami, társadalombiztosítási alapú nyugdíj-modellre épül, amely mindenki számára azonos mértékű ellátást garantál, ezt lehet kiegészíteni az önkéntes nyugdíjpénztáraknál felhalmozott megtakarításokkal. Az alacsony jövedelemmel rendelkezők egy jövedelemfüggő alapnyugdíjban részesülhetnek. A résznyugdíj eléréséhez legalább 10 év szolgálati idő szükséges, a teljes nyugdíjhoz pedig 30 év (10 év a nyugdíjminimum esetén), amelybe beleszámít a csecsemőgondozási ellátás folyósításának ideje, illetve a 12 év alatti gyermek után kapott családi pótlék folyósításának időtartama is. A nyugdíjkorhatár 65 év a férfiak és 60 év a nők esetében. Korkedvezményes, korengedményes és hozzátartozói nyugdíjak nem elérhetők. A nyugdíjminimum összegét igen bonyolultan számítják, ez körülbelül a sztenderd TB ellátás 25%-a. A nyugdíjakat a bér- és árváltozásokhoz igazítva indexálják, de éves növekedése nem lehet kevesebb 2,5%-nál. A nyugdíjak adókötelesek, járulékot azonban nem vonnak belőlük.

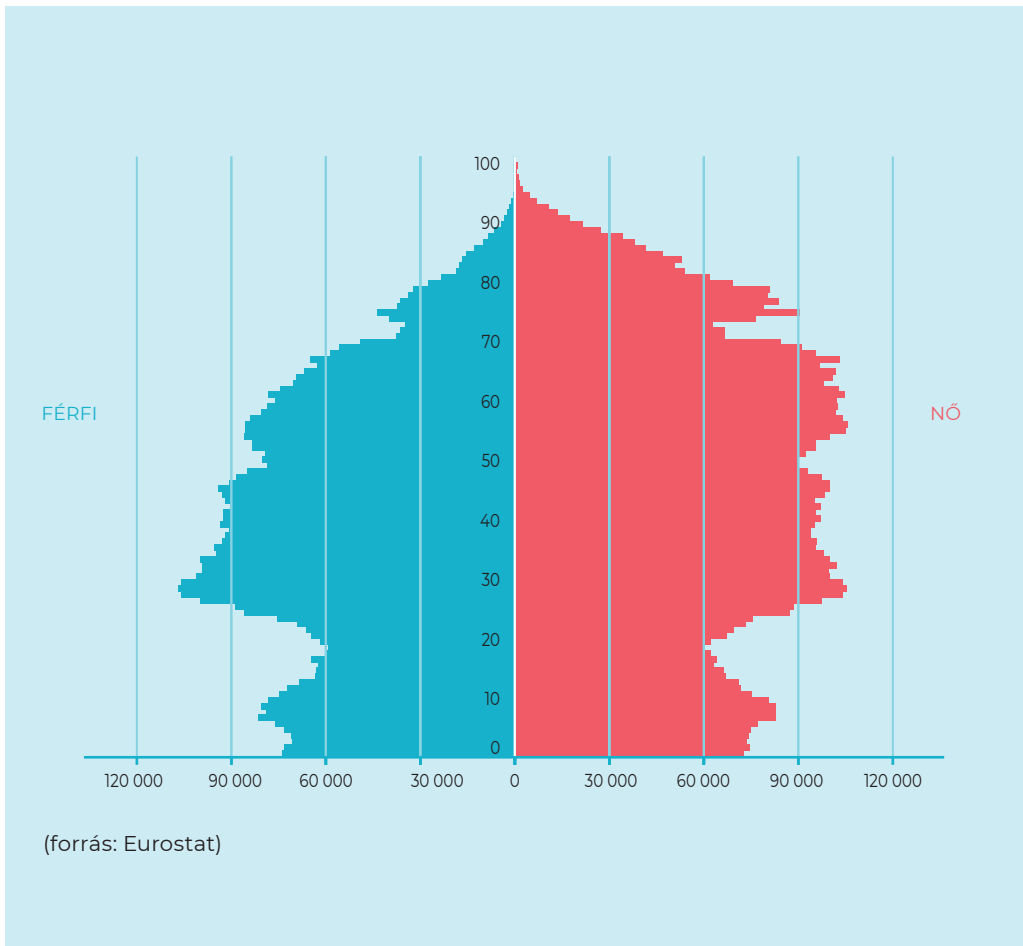
Az Egyesült Királyságban mind az otthonközeli, mind a bentlakásos ellátások rendszere igen magas színvonalú. A nappali ellátások és a házi gondozás az önkormányzatok feladata. Az idős emberekről otthonukban gondoskodó családtagok ápolási díjban (*carer's allowance*) részesülnek.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Észtország népessége 2018-ban 1 319 133, ami 2001-hez képest mintegy 74 ezer fős, 5,3%-os csökkenést jelent. Az észtek a népesség közel 70%-át alkotják. Az etnikai csoportok közül az oroszok 25%-os aránya a legmagasabb, de élnek még Észtországban ukránok, beloruszok és finnek is.

Észtország korfája egy lassan öregedő társadalom képét mutatja, a 20–30 év közötti korosztályok létszáma erőteljesen csökkent, a náluk fiatalabbak száma viszont nő.

ÉSZTORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	1 392 720	1 329 660	1 315 944	1 315 635
élveszületés (fő)	12 632	14 679	14 053	13 784
halálozás (fő)	18 516	15 244	15 392	15 543
bevándorlás (fő)	241	3 709	14 822	17 616
kivándorlás (fő)	2 175	6 214	13 792	12 358
házasságkötés (db)	5 647	5 499	6 360	6 447
válás (db)	4 312	3 099	3 262	n. a.
TTA	1,32	1,61	1,60	1,59

2001 és 2017 között a népességfogyás egyik oka volt, hogy a halálozások száma meghaladta a születések számát, 2001-ben még közel 6 ezerrel, majd 2017-ben már csak 1800 fővel, ami a népesség természetes fogyását eredményezte. Az élveszületések száma 2001-hez képest 2017-re 9%-kal emelkedett, míg a halálozások száma 16%-kal csökkent.

Bevándorlás 2001-ben gyakorlatilag még nem volt, ám 2017-re robbanásszerűen megnőtt, így bár a kivándorlás 2001 és 2017 között csaknem hatszorosára emelkedett, a bevándorlás meghaladja több, mint 5000 fővel.

A házasságkötések és a válások aránya egyre javuló tendenciát mutat, hiszen míg 2001-ben a regisztrált válások száma közel 80%-a volt a házasságkötések számának, addig 2016-ban már csak 50%, tehát közel kétszer annyi házasságot kötöttek, mint ahány válást regisztráltak.

A termékenységi arányszám 2011-ig jelentősen nőtt, azóta nem változott számottevően, az 1,59-es érték megegyezik az európai uniós átlaggal.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

2007 óta a családpolitika a Szociális Minisztériumhoz (*Sotsiaalministeerium*) tartozik, a Család- és Szociálpolitikáért Felelős Helyettes Államtitkár irányítása alá. Az összevonást követően elvégezték a nemzeti családpolitikai kezdeményezések hatásvizsgálatát, amire az új észt családpolitikát építették.

A kormány 2011-ben fogadta el a Gyermekes és Családok Fejlesztési Terv 2012–20-at, amely fő célként tűzte ki a gyermekes családok és a gyermekek fejlődésének támogatásán keresztül a jólét növekedését és a népességnövekedés elősegítését.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Az észt állam minden gyermek után családi pótlékot (*lapsetoetus*) fizet a gyermek születésétől a 16. születésnapjáig. Amennyiben tovább folytatja tanulmányait középiskolában,

gimnáziumban vagy szakiskolában, akkor 19 éves koráig. A családi pótlékot havonta folyósítják, a jövedelemtől függetlenül. 2018-ban ennek összege az első és a második gyermek esetében 55 EUR, harmadik és minden további gyermek után 100 EUR.

Az egyedülálló vagy fogyatékkal élő gyermeket nevelő szülők magasabb összegű családi pótlékra jogosultak.

A 3 vagy több gyermeket nevelőknek plusz családi pótlék is jár. Ennek havi összege (2017. július 1-től) a 3–6 gyermeket nevelők számára családonként 300 EUR, a 7 vagy több gyermeket nevelők számára családonként 400 EUR.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

320 EUR összegű juttatást (*sünnitoetus*) folyósítanak minden született gyermek után. Hármaskretek születésekor 1000 EUR összeget fizetnek minden gyermek után. Az anyasági támogatás feltétele a szülés előtti munkaviszony és a kötelező biztosítás.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A támogatás (*sünnitushüvitis*) mértéke az anya korábbi keresetének 100%-a, amelyet legfeljebb 140 napon át fizetnek. Azon biztosított anyák számára, akik nem dolgoztak az előző naptári évben, az ellátás mértéke a havi minimálbérnek felel meg.

Örökbefogadás esetén 70 nap fizetett szabadság jár.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekgondozási ellátást (*vanemahüvitis*) a csecsemőgondozási ellátás folyósításának megszűnését követően, 435 napon át fizetik. Mértéke az előző naptári évben elért havi átlagfizetés 100%-a. 2018-ban minimum 500 EUR volt, maximum 3089,55 EUR havonta.

Azon szülők, akik nem jogosultak erre az ellátásra, 2018-ban a gyermek születésétől kezdve havonta 470 EUR összegű támogatást kaptak a gyermek 18 hónapos koráig.

A gyermekgondozási ellátást a gyermekgondozási szabadságon lévő, állandó lakóhellyel rendelkező szülő vagy gyám részére folyósítják. A gyermek 3 éves koráig lehet igényelni, akár szakaszosan is, és végig támogatásban részesülnek a családok (először gyermekgondozási ellátásban, majd gyermeknevelési támogatásban). Mindkét szülő igénybe veheti, sőt átruházhatják másra is, aki a gyermeket gondozza.

Gyermeknevelési támogatásban (*lapsehooldustasu*) havonta részesülnek:

- 3 év alatti gyermekeket nevelő szülők (minden 3 év alatti gyerek után jár);
- 3–8 éves közötti gyermekek esetén is igényelhető, ha 3 év alatti is van a családban (mindkét gyerek után jár a támogatás);
- 3 vagy több gyermekes szülők számára minden 3–8 év közötti gyermek után.

Ez a támogatás jövedelemtől független, összege havonta 38,39 EUR a gyermek 3 éves koráig; havonta 19,18 EUR minden 3–8 éves gyermek után.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Minden második, harmadik vagy további 17 év alatti gyermek után jár évi 1848 EUR adóalapot csökkentő kedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

Míg a 6 évesnél fiatalabb gyermekeket nevelő apák foglalkoztatottsági aránya 2016-ban 92% volt, az anyáknak mindössze 51,9%-a dolgozott. A részmunkaidő sem terjedt el széles körben. A nők mindössze 13,3%-a, a férfiak 6,8%-a dolgozott 2016-ban részmunkaidőben, szemben az EU 31,9%-os és 8,8%-os átlagával.

A kisgyermekes nők alacsony foglalkoztatási rátájának egyik oka, hogy Észtországban nagyvonalú a gyermekgondozási szabadság rendszere: a szülők a korábbi naptári év átlagos havi jövedelmének 100%-ára jogosultak 435 napon keresztül a gyermekgondozási szabadság ideje alatt. Annak ellenére, hogy a gyermekgondozási szabadság megosztható, az apák részesedése alacsony (az apák 9,3%-a vette igénybe 2016-ban).

2017-ben a Családi Ellátásokról szóló törvény több módosítást vezetett be a gyermekgondozási szabadság és az ellátási rendszer terén, annak érdekében, hogy több apa éljen a lehetőségekkel, és így javítsanak a családok munka-magánélet egyensúlyán. Ezeket a változtatásokat 2018 és 2020 között fokozatosan hajtják végre. A törvény lehetővé teszi a szülők számára a gyermekgondozási szabadság ideje alatti munkavégzést anélkül, hogy elveszítenék az ellátást, ha egyik szülő keresete sem haladja meg a havi 1544 EUR-t.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság 140 nap abban az esetben, ha a szülés várható időpontja előtt 30 nappal kezd meg az anya (maximálisan 70 nappal a szülés előtt lehet megkezdeni), nem átruházható, nem lehet megszakítani vagy részidőben igénybe venni. A gyermekgondozási szabadság 435 nap. A gyermek 3 éves koráig lehet igényelni, akár szakaszosan is, mindkét szülő igénybe veheti, sőt átruházhatják másra is, aki a gyermeket gondozza.

Apaszabadság

Az apaszabadság (*isapuhkuse tasu*) 10 munkanap, ami vagy a szülés előtti, vagy a szülés utáni 2 hónapban vehető igénybe. Nem átruházható, azonban több részletben is ki lehet venni. A támogatás mértéke az apa átlagfizetésének 100%-a, azonban nem haladhatja meg az észti bruttó átlagbér háromszorosát. A támogatás feltétele állandó munkaviszony és kötelező biztosítás.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 21%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, a 3–6 évesek 93%-a járt óvodába.

Az észti kisgyermekek többsége egységesített gyermekellátóba jár. Ennek működtetése az Oktatási és Tudományos Minisztérium hatásköre. Emellett létezik a gyermekgondozási szervezetek másik rendszere, amely főleg a fiatalabb gyermekek gondozásáért felelős, ami a Társadalmi ügyek Minisztériumához tartozik. Ezek a szolgáltatások lehetnek központi és családi napközi jellegűek. Az „Iskola előtti intézményi ellátási terv” értelmében minden 18 hónapos és 7 év közötti gyermek jogosult gyermekgondozási intézményben

való ellátásra, bár a helyi szervek nem mindig képesek biztosítani az ellátást. 7 éves kortól kezdődik a kötelező általános iskolai oktatás.

A legnagyobb hiány a kisgyermekkorú ellátórendszerben a 18 hónapostól (amikor a szülői támogatásnak vége) 3 éves korig tartó sávban látható. Annak érdekében, hogy orvosolják ezt a kihívást, egy új „iskola előtti intézményi ellátási tervet” vezettek be, amely a bölcsődei helyek biztosításának felelősségét az újonnan létrehozott helyi közigazgatás vállára helyezi. Az intézkedést 2017-ben egy adminisztrációs reform során alkották.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az észt ifjúságpolitikáért az Oktatási és Kutatási Minisztérium – ezen belül is – az Ifjúságügyi Ágazat a felelős. A Minisztérium alá tartozó Észt Ifjúsági Munka Központ feladata az ifjúsági munka szabályozása a nemzeti ifjúságpolitikának megfelelően. A helyi önkormányzatoknak meghatározó szerepük van a helyi ifjúságpolitika kialakításában.

Nincs egységes definíció az ifjúságra vonatkozóan, törvényenként, rendelkezésenként változik a célpopuláció meghatározása. Az egyik legfontosabb törvény, az Ifjúsági Munka Törvény szerint ifjúság alatt a 7 és 26 év közötti természetes személyek értendők.

29 olyan törvény létezik, amely többé-kevésbé közvetlenül az ifjúságra fókuszál. A két legfontosabb: Törvény a Gyermekek Védelmére, amely a 0–18 évesek jogait, jóllétét járja körbe; Ifjúsági Munka Törvény, amely a hatóságok ifjúságra vonatkozó kötelezettségeit tartalmazza.

2013-ban készült el a nemzeti ifjúsági stratégia a 2014–2020-as időszakra.

Az Oktatási és Kutatási Minisztérium és az Észt Ifjúsági Munka Központ működteti a Ifjúsági Monitor oldalt, amely az összes ifjúságra vonatkozó adatot, indikátort tartalmazza. Mindemellett az Észtországi Statisztikák kormányzati szerv felelős az ifjúságra és a teljes populációra vonatkozó statisztikáért.

Idősek, nyugdíjak

Öregségi nyugdíjra jogosultak Észtország állandó lakosai, valamint azok a külföldiek, akik ideiglenes tartózkodási engedély vagy tartózkodási jog alapján élnek az országban. Az öregségi nyugdíjra az szerez jogosultságot, aki betöltötte a 65. évét, vagy aki az országban legkevesebb 15 évig fizette a nyugdíjjárulékot. A szolgálati időbe beleszámít a legalább 8 éves koráig gondozott gyermekek száma.

Az öregségi nyugdíj három részből áll:

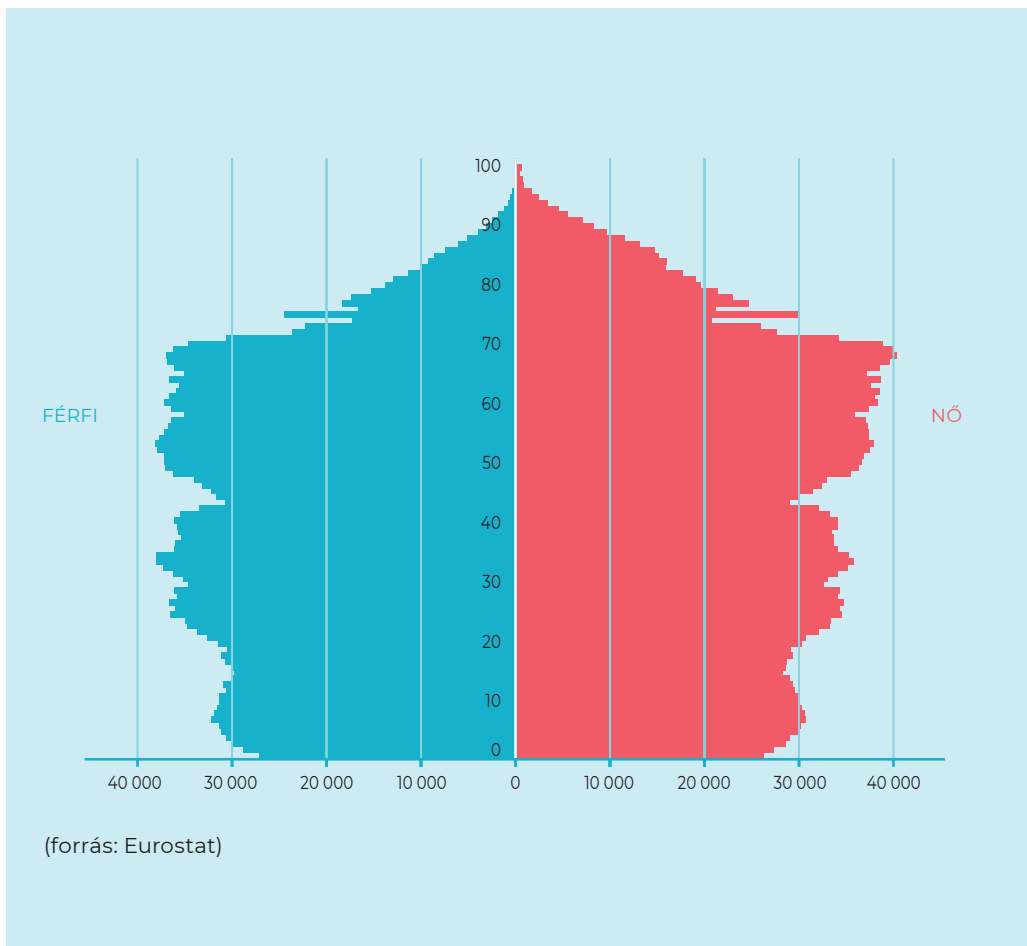
- egy alap átalány összegből, ennek nagysága 2016. április 1-je óta 153,3 EUR;
- egy hozzájárulásoktól függő részből, amelyet a járulékfizetés éveinek és összegének alapján számítanak ki;
- biztosítási részből, amelynek kiszámítása a biztosított szociális hozzájárulásai és ennek éves összege alapján történik.

Észtországban létezik a túlefedezeti rendszerű nyugdíj is, az ebbe való belépés kötelező azoknak, akik 1983-ban és később születtek. Önkéntes azok számára, akik 1942 és 1982 között születtek.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Finnország népessége 2000 óta nő. Az ország lakossága 2017. január 1-jén 5 503 297 fő volt, ami több, mint 6%-os emelkedést jelent a 2001-es népességszámhoz képest. Az ország népességének a 89%-át a finn anyanyelvűek teszik ki. A másik két nagyobb csoport a svéd és orosz anyanyelvű lakosság.

Finnország korfája egy kiegyensúlyozott társadalom képét mutatja, csak a legfiatalabbak számában látható némi csökkenés.

FINNORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	5 181 115	5 375 276	5 487 308	5 503 297
élveszületés (fő)	56 189	59 961	52 814	50 321
halálozás (fő)	48 550	50 585	53 923	53 772
bevándorlás (fő)	18 955	29 481	34 905	31 797
kivándorlás (fő)	13 153	12 660	18 082	16 973
házasságkötés (db)	24 830	28 408	24 464	26 542
válás (db)	13 568	13 469	13 541	13 485
TTA	1,73	1,83	1,57	1,49

Az élveszületések száma 2010-ig növekvő tendenciát mutatott, azonban 2011-től jelentős visszaesés tapasztalható. A 2017-es születésszám a 2001-es adatokhoz képest 10,4%-os visszaesést jelent. 2016 volt az első olyan év, amikor 1109 fővel kevesebben születtek, mint ahányan meghaltak. A halálozások száma 10,7%-kal emelkedett 2001-hez képest 2017-ig. A migrációs folyamatokat tekintve elmondható, hogy 2001 és 2017 közt mindkét irányba növekedett a vándorlás, de különböző mértékben, a bevándorlás 68%-kal, a kivándorlás 29%-kal. 2017-ben 15 ezer emberrel több érkezett az országba, mint ahányan elhagyták.

A házasságkötések száma 7%-kal nőtt, a válások száma lényegében stagnált a vizsgált 16 évben.

A születésszámban bekövetkezett jelentős csökkenés a teljes termékenységi arányszám zuhanását is eredményezte 2011 után. Finnország az EU-országok rangsorában 2010-ben még az ötödik helyen állt, 2016-ra viszont a tizenötödik helyre lépett vissza. 2017-re az érték lecsökkent az 1,49-es szintre.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A Szociális és Egészségügyi Minisztérium (*Sosiaali- ja terveysministeriö*) felelős a nemzeti családpolitika megvalósításáért, a gyermekek, fiatalok, családok jólétének megteremtéséért és fenntartásáért, más ágazati politikákkal és minisztériumokkal együttműködésben. Felelősségi köre kiterjed olyan szociális és egészségügyi szolgáltatások fejlesztésére is, amelyek szolgálják a családok és gyermekek megélhetésének biztosítását. Ennek eszközei a megfelelő jövedelem és lakhatás biztosítása, a rossz anyagi körülmények között élő családok és gyermekek segítése és az ebből adódó társadalmi kirekesztettség mérséklése.

Emellett a minisztérium kiemelt programja és célkitűzése a család és munka világának harmonizációja, és az apák családban betöltött, illetve gondozási szerepének erősítése. A családi szolgáltatások fejlesztése a Szociális és Egészségügyi Nemzeti Fejlesztési Program része.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék (*lapsilisä*) a gyermek 17 éves koráig jár a szülőnek. Ha a gyermek saját háztartást vezet, akkor külön megállapodás alapján neki is fizethető.

A családi pótlék havi összege 2018-ban:

- gyermek után 94,88 EUR;
- gyermek után 104,84 EUR;
- gyermek után 133,79 EUR;
- gyermek után 153,24 EUR;
- és minden további gyermek után 172,69 EUR.

A gyermekeiket egyedül nevelő szülők ezen felül havi 53,30 EUR támogatásra jogosultak.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Finnországban az a várandós nő kaphat anyasági támogatást (*äitiysavustus*), akinek várandóssága legalább 154 napig tart és ezalatt rendszeres egészségügyi vizsgálatoknak veti alá magát. Az anyák választhatnak, hogy az anyasági támogatást készpénzben kérik, vagy egy 170 EUR értékű csomagban, amely a gyermekvállalás első időszakához szükséges különböző eszközöket tartalmazza. Az ellátás minden egyes gyermek után megilleti az anyát, sőt, a 18 évnél fiatalabb örökbe fogadott gyermek esetén is. Ikerszülés esetén emelt összegű támogatás jár.

Csecsemőgondozási díj

Csecsemőgondozási díjra (*äitiysraha*) minden finn állampolgár és az országban legalább 4 hónapja dolgozó egyéb lakos jogosult. Az ellátás igénybevételéhez legalább 180 nap társadalombiztosítási jogviszony szükséges. A szülési szabadság (*äitiysvapaa*) ideje 105 egymást követő naptári nap, amelybe a vasárnapok nem számítanak bele. A támogatás garantált minimum összege 2018-ban 24,64 EUR volt naponta. Az első 56 napra a korábbi kereset 90%-a járt, ha a korábbi éves jövedelem nem haladta meg az 57 183 EUR-t. Ha felette volt, akkor csak a korábbi kereset 32,5%-a járt. A fennmaradó 49 napra a támogatás összege a korábbi fizetés 70%-a, ha az éves jövedelem 37 167 EUR alatt volt. A korábbi fizetés 40%-a járt, ha 37 167 EUR és 57 183 EUR között volt, és csak 25%-a, ha éves szinten ennél is többet keresett az anya.

Örökbefogadó szülő ugyanerre az ellátásra jogosult, ekkor a teljes időtartam 158 nap.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekgondozási szabadság (*vanhempainvapaa*) 158 munkanap. Az ellátás összege megegyezik a szülési szabadság második felében igénybe vehető juttatással.

Finnországban magas az ingyenes és jó minőségű állami koragyermekkorai ellátásban gondozott gyerekek száma. Az önkormányzatok kötelesek nappali ellátást biztosítani minden 10 hónapos és 6 éves kor közötti kisgyermeknek. Ha a szülők nem ezt választják, kiegészítő támogatást kaphatnak az otthoni gondozáshoz, magánintézmény igénybevételéhez vagy részmunkaidős foglalkoztatás kiegészítéséhez.

Azok a szülők, akik 3 év alatti gyermekükről otthon gondoskodnak, otthoni gyermekgondozási támogatást (*lasten kotihoodon tuki*) kaphatnak. Az ellátás alapösszege 2018-ban 338,34 EUR volt, amely további 101,29 EUR-val egészült ki 3 évnél fiatalabb testvérek esetén és 65,09 EUR-val, ha a testvér 3 és 6 év közötti.

Ha a szülők a magán ellátást választják 3 év alatti gyermekük számára, akkor a támogatás (*lasten yksityisen hoodon tuki*) alapösszege 172,25 EUR, jövedelemtől függő kiegészítéssel. A támogatást közvetlenül a szolgáltatást nyújtónak fizetik és adóköteles jövedelem. A család jogosult részmunkaidős gondozási támogatásra (*joustava hoitoraha*), ha a szülő a gyermekgondozás miatt rövidített munkaidőben dolgozik. A támogatást a dolgozó szülőnek fizetik a gyermek 3 éves koráig. 2018-ban összege havi 160,8 EUR, ha a szülő heti munkaideje maximum 30 óra, és 241,19 EUR, ha a szülő munkaideje maximum heti 22,5 óra.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincsen családi adókedvezmény.

Otthonteremtés

Rászorultsági alapon jár alacsony jövedelmű családok számára. A támogatás mértéke függ a család nagyságától, a gyermekek számától, a jövedelemtől, a lakhatás kiadásaitól és az ingatlan méretétől.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A munka és a család összeegyeztetése régóta a finn családpolitika egyik prioritása. A 6 évesnél fiatalabb gyerekeket nevelő anyák foglalkoztatási aránya kissé alacsonyabb az EU-s átlagnál, 60,1% volt 2016-ban. A dolgozó nők körében a részmunkaidős foglalkoztatás Finnországban 2016-ban 20,2% volt.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság ideje 105 egymást követő naptári nap, amibe a vasárnapok nem számítanak bele. Ebből 30–50 napot a gyermek születése előtt kell kivenni. A gyermekgondozási szabadság (*vanhempainvapaa*) hossza 158 munkanap, ikrek esetén további 60 nap jár gyermekenként. Örökbefogadó szülők 200 nap szabadságra jogosultak. A gyermekgondozási szabadság ideje átruházható a szülők között, felhasználható megosztva is, ám ennek ellenére az apák csupán 13%-a él a gyermekgondozási szabadság jogával.

Apaszabadság

Az apaszabadság (*isyysvapaa*) 18 nap, ha az apa a szülési szabadság ideje alatt kívánja felhasználni. Azonban ez 54 munkanap is lehet, ha a szülési vagy gyermekgondozási szabadság után veszi igénybe. Az erre az időre biztosított ellátás megegyezik a szülési szabadság második felében folyósított összeggel.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 32%-a részesült bölcsődei ellátásban, és a 3–6 évesek 83%-a járt óvodába.

A finn gyerekek jogosultak államilag biztosított gyermekgondozási szolgáltatásra a gyermekgondozási szabadság lejártát követően. Az iskolaelőkészítő oktatás a 6 éves gyermekeknek ingyenes. Az iskolakezdést megelőző évben már lényegében az összes gyermek részt vesz az oktatásban, amelyet a napközbeni gondozó központok vagy az általános iskolák biztosítanak. Az ellátó intézmények mellett a helyi önkormányzatok, egyházak és non-profit szervezetek is számos gyermekfelügyeleti lehetőséget nyújtanak. Az alapfokú oktatás a gyermekek betöltött 7. életévében veszi kezdetét.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium hatáskörébe tartozik az ifjúságpolitika. A 311 települési önkormányzatnak feladata, hogy ellenőrizze az ifjúságpolitika és ifjúsági munka helyi szinten történő megvalósulását.

Nincs egységes definíció az ifjúságra. A törvények, programok eltérő korcsoportot céloznak meg. Az Ifjúsági Törvény a 29 év alattiakra fókuszál, míg az ifjúsági munkanélküliségi statisztika jellemzően a 15–24 éveseket takarja.

Már az 1970-es évek óta létezik kifejezetten a fiatalokra fókuszáló törvény. Az Ifjúsági Törvény többek között a központi és a helyi ifjúságpolitikával kapcsolatos kötelezettségeket tartalmazza. A Gyermejjóléti Törvény és az Oktatási Törvény szintén foglalkozik a fiatalok jogaival és kötelezettségeivel.

A Nemzeti Ifjúsági Munka és Ifjúságpolitikai Programot 2017-ben fogadták el, amely a 2017–2019-es évekre vonatkozik, és a finn nemzeti ifjúsági stratégiának felel meg.

Rendszeresek az ifjúsági kutatások. Az Ifjúsági Barométer – amely az Állami Ifjúsági Tanács és Finn Ifjúságkutatási Társaság együttműködésével valósul meg – 1994 óta évente vizsgálja a 15–29 éves fiatalokat. Számos olyan portál van, amely ifjúságra vonatkozó adatokat tartalmaz. Évente vagy két évente jellemzően ezek alapján készíti el a statisztikáit a Finn Statisztikai Hivatal és a Nemzeti Egészségügyi és Jóléti Intézet.

Idősek, nyugdíjak

A finn nyugdíjrendszer egy dolgozók számára fenntartott társadalombiztosítási alapról és egy univerzális, adókból fenntartott, mindenki számára elérhető alapról működik. A tár-

sadalombiztosítási pillérenél nem írnak elő minimális jogosultsági időt, az univerzális pillérhez azonban 3 év finnországi tartózkodás szükséges. Az irányadó nyugdíjkorhatár a nők és a férfiak esetében is 65 év. Korkedvezményes nyugdíj nincsen, de előrehozott nyugdíjra bizonyos esetekben már 63 éves kortól van lehetőség. Az univerzális rendszerben a gyermekek után plusz nyugellátás jár. Minimumnyugdíj létezik az országban, ezt a szociális ellátások közé sorolják, a maximális nyugdíjat azonban nem szabályozzák. Az ellátást évente egy úgynevezett megélhetési index alapján számolják. A nyugdíjak adókötelesek, sőt a magas nyugdíjakat extra adóval terhelik. Az ellátás után betegbiztosítást kell fizetni.

Finnországban, a többi északi jóléti államhoz hasonlóan, fejlett a bentlakásos és az otthonközeli ellátások rendszere. Az idős emberek ellátása szinte teljesen áttevődött a családkról az intézményes szintre. Különösen fejlettek a mobil ápolási-gondozási szolgálatokhoz kapcsolódó, vidéki környezetben végzett jelzőrendszeres és online idősügyi szolgáltatások (pl. online tanácsadás, egészségügyi adatok távelemzése), amelyek működtetésére a nagy távolságok miatt van szükség.

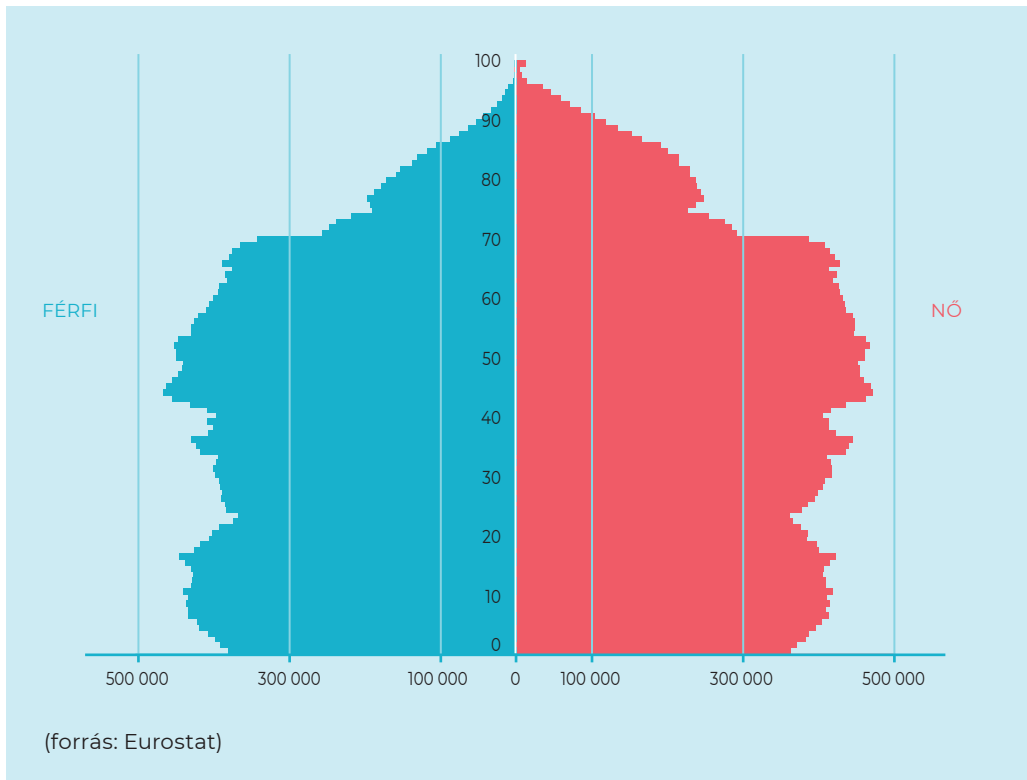

Franciaország

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Franciaország lakossága 2001 óta dinamikusan növekszik, a 2001-es lakosságszám 2017-re közel 10%-kal nőtt. Franciaország etnikailag az egyik legsokszínűbb országnak számít Európában. A népesség ötödét bevándorlók alkotják, mely arány az elmúlt évek migrációs válsága miatt tovább növekedett. Habár a franciák aránya a statisztikák szerint 80% fölötti, figyelembe kell venni a bevándorlókon kívül az országban élő történelmi népcsoportokat is.¹

Az ország korfája viszonylag kiegyensúlyozott, a legfiatalabbak körében látható enyhe csökkenés.

¹ Franciaországban az egyenlőség alkotmányos elvét úgy értelmezik, hogy megtiltja a kormánynak, hogy az állampolgárok faji, etnikai, vallási háttéréről bármilyen összefüggésben adatokat gyűjtsön. A nemzeti népszámlálás kérdései sem terjednek ki a faji vagy etnikai hovatartozásra.

FRANCIAORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI

	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	60 979 315	64 978 721	66 730 453	66 989 083
éveszületés (fő)	804 052	824 263	784 325	770 045
halálozás (fő)	541 184	545 221	594 005	606 410
bevándorlás (fő)	*106 877	319 816	378 115	369 964
kivándorlás (fő)	n. a.	291 594	320 705	312 554
házasságkötés (db)	295 882	236 975	232 725	n. a.
válás (db)	115 388	132 977	128 043	n. a.
TTA	1,90	2,01	1,92	1,90

A népességnövekedés egyik oka, hogy magas az éveszületések száma, és ennél jelentősen kevesebben hálnak meg. 2001 és 2011 között a különbség érdemben nem változott, azonban 2017-re a születések csökkenésével párhuzamosan a halálozások száma emelkedett, így a korábbi 260-280 ezres különbség 164 ezerre csökkent. 2001-hez képest 2017-re az éveszületések száma 4,2%-kal csökkent, a halálozások száma viszont 12%-kal emelkedett.

A bevándorlás 2011-hez képest 2017-re közel 16%-kal emelkedett. A kivándorlás kisebb mértékben, 7%-kal nőtt 2011 és 2017 között.

A házasságkötések száma 60 ezerrel, azaz több mint 21%-kal visszaesett 2016-ra 2011-hez képest, a válások száma pedig 11%-kal emelkedett 2016-ra. Az EU 28 tagállama közül Franciaország az egyik legmagasabb teljes termékenységi arányszámmal jellemezhető ország. A mutató értéke 2010-ben elérte a 2,03-as értéket is, akkor csupán Ciprus és Írország előzte meg. Habár a 2017-es érték csökkenést mutat, jelenleg a legmagasabb az Európai Unióban.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családpolitika jelenleg a Szolidaritás és Egészségügyi Minisztérium (*Ministère des Solidarités et de la Santé*) alá tartozik.

A családpolitika több Minisztérium kompetenciáját is érinti, ezért létrehoztak egy szervet, a Tárcaközi Családi Küldöttséget (*Délégation interministerielle a la Famille*), mely felelős a kormányzati családpolitika irányvonalainak, koncepcióinak kidolgozásáért. Ezt a munkát a családpolitikában fontos társadalmi szervezetekkel egyeztetve végzi.

A családpolitika legfontosabb lobbiszervezete a Családi Egyesületek Nemzeti Uniója (*Union Nationale des Associations Familiales*).

A demográfiai kérdésekkel egy külön szervezet, a Népesedési és Családi Főtanács (*Haut Conseil de la population et de la famille*) foglalkozik.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék (*allocation familial*) a legalább három hónapja Franciaországban élő, legalább kétgyermekes családoknak jár, a gyermek 20 éves koráig.

Havi teljes összege 2018-ban 2 gyermek esetén: 129,86 EUR volt, 3 gyermek esetén: 296,24 EUR, 4 gyermek esetén: 462,61 EUR, minden további gyermek után 166,38 EUR. Korpótlék a családi pótlékhoz a második gyermektől kezdve minden 14 évesnél idősebb gyermek után havi 64,93 EUR.

A legalább háromgyermekes családok legfeljebb egy évig kaphatnak havonta 82,11 EUR többlet támogatást, a legnagyobb gyermek 20 éves koráig.

A családi pótlék jövedelemfüggő juttatás, 2015 óta a kétgyermekes családok számára 67 542 EUR éves jövedelem fölött, 3 gyermek esetén 73 170 EUR éves jövedelem felett, 4 gyermek esetén pedig 78 798 EUR éves jövedelem felett csökkentett összegű családi pótlék jár. Minden további gyermek 5628 EUR-val emeli a küszöbértéket.

A gyermekét egyedül nevelő vagy tartósan beteg gyermeket nevelő szülők magasabb összegekre jogosultak.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

2018-ban Franciaországban minden édesanya 923,8 EUR anyasági támogatásra (*Prime à la naissance ou à l'adoption de la Prestation d'accueil du jeune enfant*) volt jogosult, amelyet a gyermek születését követő 2. hónap végéig fizettek ki. Egyösszegű támogatást kaphatnak a gyermeket adoptáló szülők is, amennyiben a gyermek 20 évnél fiatalabb. Ennek összege 1846,15 EUR.

Csecsemőgondozási díj

A szülési szabadság (*Congé de maternité*) ideje 16 hét (ikrek esetén 34 hét), a harmadik és további gyermekek után 26 hét. Ez idő alatt csecsemőgondozási ellátásra (*indemnités journalières de maternité*) jogosult az az anya, aki legalább 9,88 EUR/óra jövedelemmel rendelkezett a szülést megelőző 6 hónap folyamán vagy 150 óra munkaviszonyt tud igazolni a megelőző 3 hónapban. Az ellátás összege jövedelemfüggő, de nem lehet kevesebb napi 9,29 EUR-nál és több, mint napi 86 EUR. Az ellátás adó- és járulékköteles.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekes családok támogatásának első pillére a koragyermekkorai támogatás, amelynek két formája van. Az egyik az anyasági támogatás, a másik pedig egy alapjuttatás. A gyermek születése (vagy adoptálása) után az anya jogosult az alap ellátásra (*Allocation de base de la prestation d'accueil du jeune enfant*) a gyermek 3. születésnapját megelőző hónapig (vagy az adoptálást követő 3 évig, legfeljebb a gyermek 20 éves koráig). Ennek összege havi 185,54 EUR 2018-ban.

A francia családtámogatási rendszer második pillére az úgynevezett „gyermeknevelés megosztott támogatása” (*prestation partagée d'éducation de l'enfant*). A támogatást a 3 évnél fiatalabb saját, vagy örökbe fogadott gyermeket otthonukban nevelő családok vehetik igénybe. Az ellátás feltétele, hogy első gyermeknél az anya a szülést megelőzően 2 évben munkaviszonnyal rendelkezzen, második gyermeknél 4 éven belül. A támogatás havi összege 2018-ban 392,09 EUR volt. Ha a szülő részmunkaidőben dolgozott, és munkaideje nem haladja meg az 50%-ot 253,47 EUR résztámogatást vehetett igénybe. Ha

a tevékenységét 50–80%-os munkaidőben végezte, a támogatás összege 146,21 EUR volt. A támogatás folyósítási ideje a gyermek 6 éves koráig meghosszabbítható. Amennyiben a gyermeket nem járatták óvodába, kiegészítő támogatást kap a család a többletfeladatok ellátásáért. Az ellátás időtartama 1 éves gyermek esetén 6 hónap szülőnként, 2 éves gyermek esetén 24 hónap szülőnként és 48 hónap a 3 éves gyermek után. Amennyiben a szülőknek nincsen az előírtaknak megfelelő munkaviszonya a támogatás igénybevételéhez, csupán az alap családi pótlékot kaphatják.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Franciaországban a fő családi adókedvezmény a családi hányadoson alapul (*quotient familial*). A házaspárok közösen adóznak és 2 egységnek számítanak (tehát a férj és feleség 1–1), ezen felül minden egyes gyermek további 0,5 egységnek. Az egyedülálló szülő, vagy tartósan beteg gyermeket nevelők a gyermekszámon felül még plusz 0,5 egységet kapnak. A gyermekek közül a 3. gyermek egy teljes egységnek számít, a többi csak 0,5 egységnek. Az adókedvezmény 2018-ban minden 0,5 egységre 1527 EUR volt, plusz fél egységenként az 5 évesnél fiatalabb gyermeket egyedül nevelő szülők számára 912 EUR.

Otthonteremtés

A támogatás függ a háztartás összetételétől, a bérleti díj nagyságától és a lakás földrajzi elhelyezkedésétől. A családok számára nyújtott lakhatási támogatást igényelhetik gyermekes családok, vagy azok a gyermekvállalás előtt álló házaspárok, akik kevesebb, mint 5 éve házasok és 40 évesnél fiatalabbak.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a részmunkaidőben dolgozó nők aránya 29,8% volt. A 2015 után született gyermekek szülei számára a gyermekgondozási szabadság terén olyan módosításokat hajtottak végre, ami egyenletesebbé teszi a szabadságolást és csökkenti a szabadság időtartamát. Az első gyermek születése után fizetett juttatás azon szülők számára hozzáférhető, akik egyidejűleg vagy egymás után veszik ki a szabadságot, ill. csökkentik a munkával töltött idejüket.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság időtartama 6 hét a szülés előtt és 10 hét a szülés után (ikrek esetén 34 hét), a harmadik és további gyermekek után 26 hét. A gyermekgondozási szabadság kezdeti hossza egy év, ami kétszer meghosszabbítható a gyermek 3 éves koráig. A gyermekgondozási szabadság egyéni jog, mindkét szülő által igénybe vehető.

Apaszabadság

2013 óta az apaszabadságot (*Congé de paternité*) az anya házastársa vagy partnere is igénybe veheti, akkor is, ha nem ő a gyermek apja. A szabadság 11 egymást követő nap, ikrek esetén 18 nap, amelyet a gyermek 4 hónapos koráig lehet felhasználni.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 42%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, a 3–6 évesek 98%-a járt óvodába.

A kisgyermekkorú gondozás rendszere számos ellátási formát biztosít, 3 éves kortól minden gyermeket megillet az ingyenes óvoda. Az alapfokú oktatás 6 éves kortól kezdődik.

A Családi Ellátások Pénztára (*Caisse des allocations familiales*) jelentős támogatást nyújt a gyermekfelügyelet megoldásához.

A szülők, amennyiben bejelentett munkahellyel rendelkeznek, 4 lehetőség közül választhatnak:

- bizonyítvánnyal rendelkező gyermekfelügyelő alkalmazása a család otthonában: kiegészítő támogatás igényelhető;
- családi napközi: kiegészítő támogatás igényelhető;
- mikrobölcsőde: jövedelmi helyzethez igazodó gondozási díj;
- bölcsőde: jövedelmi helyzethez igazodó gondozási díj.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika 2017 óta a Nemzeti Oktatási és Ifjúságügyi Minisztérium hatáskörébe tartozik, habár ifjúságpolitikai döntéseket nem csak nemzeti vagy regionális, hanem lokális szinten is hoznak.

Nincs egységes definíció az ifjúságra.

Nincs kifejezetten ifjúságra fókuszáló törvény, azonban számos törvényben érintett az ifjúság is (pl. Francia Oktatási Törvény).

A Minisztériumok Tanácsa az Ifjúságért 2013-ban fogadta el a nemzeti ifjúsági stratégiát a 2013–2017-es évekre vonatkozóan.

Ifjúsági és Nem-formális Oktatási Nemzeti Intézet a Központi Statisztikai Hivatallal közösen végez ifjúságkutatásokat, illetve elemzi a fiatalokra vonatkozó statisztikai adatokat.

Idősek, nyugdíjak

Franciaországban a klasszikus kontinentális társadalombiztosítási rendszer működik, amely egy alap és egy kiegészítő járadékalapot jelent. Utóbbi főleg a magasabb jövedelműek számára nyújt lehetőséget nyugdíjtöbblet felhalmozásra. A jogosultság irányadó korhatára 65 és 67 év, nők, ill. férfiak esetén. A szolgálati időbe beleszámít a gyermekgondozással töltött időszak, illetve a nőknek plusz egy év jár gyermekenként. Bizonyos esetekben már 57 éves korban nyugdíjba lehet vonulni, illetve egyes munkakörökben dolgozók (pl. éjjeli munkát végzők és vegyipari dolgozók) kedvezményes nyugellátásban részesülhetnek. A nyugellátás minimális összege 2018-ban 634,66 EUR volt – ami minden francia állampolgárt megillet –, maximális összege pedig 1655,5 EUR. Az ellátást évente indexálják, adómentes, egészségbiztosítási járulékot azonban vonnak belőle.

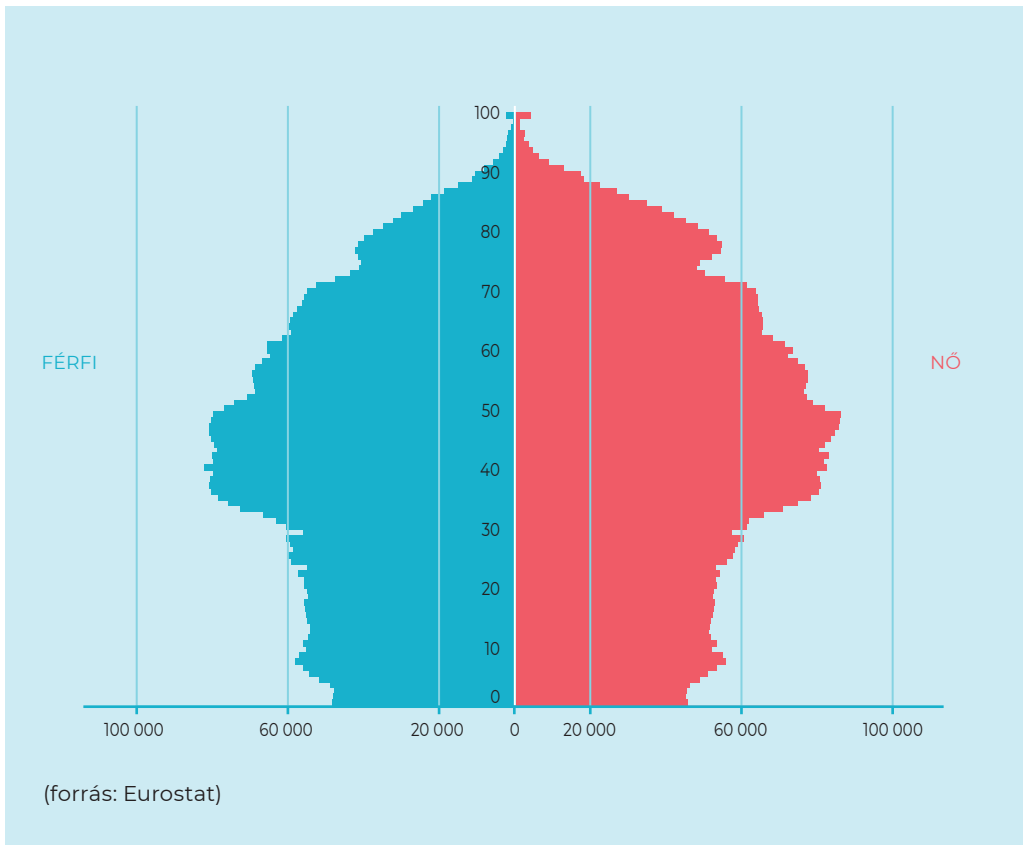

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Görögország népessége 2000 és 2011 között folyamatosan nőtt, azonban ez 2012-ben megfordult, és azóta már csökkenő tendenciát mutat. Az ezredfordulótól 2011-ig 3%-kal nőtt a lakosságszám, míg 2011-től 2018-ig szinte ugyanennyivel esett vissza. 2018. január 1-jén 10 738 868 fő volt Görögország népessége.

A népesség több mint 90%-át görögök alkotják, emellett jelentős számban élnek még itt törökök, macedónok, albánok és bolgárok. A kormány által elismert legnagyobb kisebbségi csoport a muszlim görögöké.

Az ország korfája egy öregedő társadalom képét mutatja, ahol a 30 év alattiak száma folyamatosan csökken.

GÖRÖGORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	10 835 989	11 123 392	10 783 748	10 768 193
éveszületés (fő)	102 282	106 428	92 898	88 553
halálozás (fő)	102 559	111 099	118 785	124 501
bevándorlás (fő)	98 471	60 089	116 867	112 247
kivándorlás (fő)	45 909	92 404	106 535	103 327
házasságkötés (db)	58 491	55 099	49 632	50 138
válás (db)	11 184	12 705	11 013	n. a.
TTA	1,25	1,40	1,38	1,35

A 2011-et követő évek során az éveszületések száma jelentősen, 17%-kal csökkent, míg a halálozások száma 12%-kal nőtt. Amíg 2001-ben az éveszületések és a halálozások száma még szinte megegyezett, addig 2017-ben már 36 ezerrel többen haltak meg, mint amennyien születtek. Ennek következtében ebben az időszakban a természetes népességfogyás felgyorsult.

2001 óta jelentősen emelkedett a kivándorlás mértéke. 2017-ben már 103 327-en hagyták el az országot, ezzel szemben a 2010 előtti időszakban a kivándorlók száma évente kb. 60-70 ezer körül mozgott. A bevándorlás mértéke 14%-kal nőtt 2001 és 2017 között. Bár a házasságkötések száma 2001-ről 15%-kal csökkent 2016-ra majd kicsit emelkedett a következő évben, azonban még mindig négy és félszer magasabb volt, mint a válások száma. A regisztrált válások száma nem változott számottevően.

A teljes termékenységi arányszám a 2000-es évek elején nőtt, majd 2013-ra visszazuhan 1,29-re. 2017-re 1,35 az értéke, ami jelentősen az 1,59-es európai uniós átlag alatt van.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családpolitika Görögországban elsősorban a Munkaügyi, Társadalombiztosítási és Társadalmi Szolidaritási Minisztériumhoz (*Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης*) tartozik, azon belül két osztály foglalkozik szociális, családpolitikai ügyekkel.

A kormányzat munkáját segíti még az Országos Család és Demográfiai Tanács, amely konzultatív és tanácsadó szervezetként működik, valamint a Szociális és Demográfiai Kutató Intézet, melynek feladata a demográfiai folyamatok tudományos vizsgálata, és a politikai intézkedések szakmai megalapozása. Ezeken túl a családpolitika a decentralizált önkormányzati szervezetekhez tartozik.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

2018. január 1-je óta új konstrukció lépett életbe. Minden olyan szülőnek jár a támogatás, aki legalább 5 éve Görögországban lakik. A gyermek 18 éves koráig folyósítják, vagy 24 éves

korig, ha továbbtanul, illetve rokkant vagy árva. A családi pótlék összege attól függ, hogy a család adózás előtti összjövedelmének és a családtagok súlyozott összegének hányadosa alapján, a család melyik jövedelmi kategóriába esik.

- 6000 EUR alatti sávban a családi pótlék 70 EUR az első és a második gyermek után, 140 EUR a harmadik és minden további gyermek után.

- 6001 – 10 000 EUR között 42 EUR az első két gyermek után, majd 84 EUR a harmadik gyermektől.

- 10 001 – 15 000 EUR közötti jövedelem esetén a családok 28 EUR juttatást kapnak az első két gyermek után, és 56 EUR-t a harmadik és a további gyermekek után.

A családi pótlék adó- és járulékmentes, kéthavonta kerül kifizetésre.

Anyasági támogatás

Görögországban egy speciális, egyösszegű anyasági támogatás (*βοήθημα τοκετού*) létezik azon nők számára, akik kórházon kívül (engedélyezetten, ellenőrzött körülmények között) hozzák világra gyermeküket. Ennek összege 900 EUR egy gyermek, 1200 EUR ikrek és 1600 EUR hármas ikrek esetén.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A kisgyermekek gondozását segítő támogatások görög rendszere alapvetően három támogatási formára épül: a csecsemőgondozási ellátásra, a kiegészítő csecsemőgondozási ellátásra és a speciális csecsemőgondozási ellátásra. Az ellátások a társadalombiztosítási rendszerhez kapcsolódnak és járulékfizetési kötelezettséggel terheltek.

A szülést megelőző két évben legalább 200 nap igazolt munkaviszonnal kell rendelkezni a csecsemőgondozási ellátás (*επίδομα κνοφορίας-λοχείας*) igénybevételéhez. A szülési szabadság (*αδεια μητροτητας*) ideje 119 nap, amelyből 56 nap a szülést megelőzően, 63 nap pedig azt követően használható fel. A csecsemőgondozási ellátás összege a biztosítási kategória alapján becsült napi bér 50%-a, amelyet a szülést megelőző 30 nap átlagkeresetéből számítanak ki, valamint gyermekenként ennek az összegnek a további 10%-a. Maximális összege egy gyermek után napi 47,47 EUR, négy vagy több gyermek esetén a napi maximum 66,46 EUR-ra nő.

A kiegészítő csecsemőgondozási ellátást (*συμπληρωματικος παροχες μητροτητας*) a szülési szabadság lejártát követő 119 napig veheti igénybe az anya, legfeljebb a gyermek 6 hónapos koráig. Összege a munkáltató által fizetett bér és a csecsemőgondozási ellátás közötti különbséget fedezi. Így ez a dolgozó, de alacsony keresetű anyáknak biztosít extra ellátást.

A speciális csecsemőgondozási ellátás (*ειδικη παροχη προστασιας της μητροτητας*) a jogosultságot nem szerző anyáknak jár. A munkaügyi központok fizetik a gyermek 6 hónapos koráig, összege a minimálbérrel egyezik meg, ami 2018-ban 586,08 EUR volt.

A biztosítás nélküli, vagy ellátási jogosultságot nem szerző, de dolgozó anyák az államtól havi 440,2 EUR támogatást (*επιδομα μητροτητας ανεργη*) kapnak, amelyet részben a szülés előtti, részben a szülés utáni 42 napban folyósítanak.

Örökbefogadó szülőknek nem járnak a fenti ellátások.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A szülési szabadságot követően az egyik szülő jogosult további gyermekgondozási szabadságra (*αδεια φροντιδας τεκνου*) is. Több lehetőség közül választhat: vagy 1 órával csökkenti a munkaidejét 30 hónapig, vagy 2 órával 12 hónapig, vagy pedig 3 órával 6 hónapig. Ha egyben kívánja kivenni ezt az időszakot, az nagyjából 5 hónap szabadságot jelent. Erre az időszakra azonban nem jár pénzbeli ellátás.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Családi adókedvezmény

Az első és második gyermek fejenként 2000 EUR-val, a 3. és minden további gyermek fejenként 3000 EUR-val csökkenti az éves adóalapot.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A jelenlegi szabadságolási rendszer nem támogatja a szülők munkaerőpiaci részvételét, és nem segíti elő a nemek közötti feladatmegosztást.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság 119 nap fizetett szabadság. A gyermekgondozási szabadság összességében hozzávetőlegesen 5 hónap fizetetlen szabadság.

Apaszabadság

Az apaszabadság (*αδεια πατροτητας*) fizetett, 2 napos szabadság.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 11%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, a 3–6 évesek 67%-a járt óvodába.

A görög gyerekek 6 hónapos kortól 5 éves korig járhatnak csecsemő központokba. 2,5–5 éves kor között a szülők a gyermekközpontokban igényelhetnek férőhelyet. 4 éves kortól a gyerekek iskola-előkészítőbe járhatnak, amely kötelező az 5–6 év közötti gyerekek számára. Az általános iskolai oktatás 6 éves korban kezdődik.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az Oktatási, Kutatási és Vallásügyi Minisztériumon belül az Ifjúsági Államtitkárság hatáskörébe tartozik az ifjúságpolitika.

Az ifjúságpolitika jellemzően a 15–35 éveseket célozza meg, néhány esetben azonban 40 éves korig tájítyák a korhatárt.

Számos területen létezik ifjúságra vonatkozó törvény, mint például oktatás, foglalkoztatás vagy család. Nemzeti ifjúsági stratégia azonban nincs.

Felállt egy kutatókból álló munkacsoport, amelynek feladata az ifjúságkutatások összegyűjtése, és a döntéshozók tájékoztatása az ifjúság helyzetéről, szükségleteiről.

Idősek, nyugdíjak

Görögországban korábban univerzális, adókból finanszírozott nyugdíjrendszer működött, azonban 2016-ban áttértek a járulékbefizetéseken alapuló, kontinentális társadalombiztosítási nyugdíjrendszerre. A jogosultság megnyílásához 15 év munkaviszonyra, vagy még a régi rendszer szerint 15 évnyi helyben lakásra van szükség. A teljes nyugdíj megnyílásának idejét ledolgozott munkanapokban mérik, amelyből a nőknek 10 000-re, a férfiaknak 12 000-re van szükségük. A gyermekgondozással töltött időszak ebbe beleszámít. A jogosultság irányadó korhatára nők esetén 62, férfiak esetén 67 év. Korai nyugdíjra 62 éves korban van lehetőség, abban az esetben, ha megvan a 40 évnyi szolgálati idő. Korkedvezményes nyugdíjra bizonyos, jogszabályban meghatározott foglalkozások képviselői jogosultak (pl. bányászok, építőipari munkások, tűzoltók). Hozzá tartozói nyugdíj nincsen és a minimum nyugdíj összegét sem szabályozzák, azonban nem lehet magasabb havi 2000 EUR-nál. Indexálásra évente kerül sor, mely az inflációt követi. Minden nyugdíj adó- és járulékköteles.

Görögországban a nappali és otthonközeli ellátások rendszere viszonylag fejlett. A 60 év feletti idősek pszichoszociális védelméről ügynevezett idősvédelmi központok gondoskodnak. A szolgáltatások többsége a helyi önkormányzatok, vagy az ortodox egyház kezében van.

Hollandia

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Hollandia népessége 2000 óta folyamatosan nő, több, mint 1 millió fővel emelkedett a lakosságszám, mely 2018-ban 17 181 084 fő volt. A holland népesség 79%-át hollandok alkotják, 6% a más európai nemzethez tartozók aránya, 5% a dél-kelet ázsiai származásúak, és 2-3% a törökök és a marokkóiak aránya.

Az ország korfája lassan öregedő korösszetételt mutat, a 30 év alattiak létszáma folyamatosan csökken.

HOLLANDIA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	15 987 075	16 655 799	16 979 120	17 081 507
élveszületés (fő)	202 603	180 060	172 520	169 836
halálozás (fő)	140 337	135 741	148 997	150 214
bevándorlás (fő)	133 404	130 118	189 232	189 646
kivándorlás (fő)	63 318	104 201	111 477	108 231
házasságkötés (db)	79 677	71 572	65 249	64 402
válás (db)	37 104	33 755	33 414	32 768
TTA	1,71	1,76	1,66	1,62

Az élveszületések száma csökkenő tendenciát mutat, 2001 és 2017 között 16%-os visszaesést láthatunk. A halálozások számának alakulása ugyanakkor sokkal kiegyenlítettebb volt, jóllehet 2011-re valamennyivel csökkent, de aztán 2017-re 2001-hez képest 7%-kal emelkedett az értéke.

A bevándorlók és kivándorlók száma is emelkedést mutat. 2001-ről 2017-re 42%-kal nőtt a bevándorlás és 71%-kal az országot elhagyók száma.

Hollandiában a házasságkötés veszített a népszerűségéből, hiszen míg 2001-ben csaknem 80 ezer házasságot kötöttek, addig 2017-ban már csak 64,4 ezret, ami 19%-os csökkenést jelent. Ezzel párhuzamosan a válások száma is csökkent 12%-kal, tehát nem ennyire radikálisan, és így továbbra is körülbelül két házasságkötés jut egy válásra.

A teljes termékenységi arányszám értéke is romlott, 2017-ben már csak 1,62 volt, pedig 2012-ig az értéke nem esett 1,7 alá. Ezzel az értékkel Hollandia még mindig az európai uniós átlag felett van.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Hollandiában 2007-ben készült el a Minisztériumközi Program a Fiatalokért és Családokért (*The Interministerial Programme for Youth and Families; Familie, jeugd en gezin*), ami magában foglalja a családpolitikát és a szociálpolitikát. A program keretében több minisztérium működik szorosan együtt: az Egészségügyi, Népjóléti és Sport Minisztérium (*Cultuur, sport en vrije tijd*), az Igazságügyi és Biztonságpolitikai Minisztérium (*Rechtspraak*), a Szociális és Foglalkoztatás Minisztérium (*Werk en loopbaan*), valamint az Oktatási, Kulturális és Tudományos Minisztérium (*Onderwijs en wetenschap*). A szociálpolitika fejlesztésének legnagyobb újítása, hogy helyi szintre helyezte a jóléti rendszer működtetését, így a juttatások kezelése és a munkavállalás segítése a települések hatáskörébe került.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótléknak két formája létezik. Az általános családi pótlék (*Kindersbijslag*) minden 18 évnél fiatalabb gyermek után jár, összege a gyermekek életkorával együtt emelkedik, és függ a gyermek lakóhelyétől. 16 év feletti munkát vállaló gyermeknek akkor jár, ha vagy otthon lakik a szüleivel, és legfeljebb 1266 EUR-t keres negyedévente, vagy nem lakik otthon, de a keresete kevesebb, mint 1721 EUR. Ha 16 évesnél fiatalabb, akkor mindenképpen jár a családi pótlék, a gyermek bevételeitől függetlenül. Negyedévente folyósítják, és a jogosultság feltétele a biztosított jogviszony.

Az általános családi pótlék összege 2018-ban negyedévente, gyermekenként:

- 5 év alatti gyermek után: 201,05 EUR;
- 6–11 év közötti gyermek után: 244,13 EUR;
- 12–17 év közötti gyermek után: 287,21 EUR volt.

Az összeg kétszerese jár, ha

- a gyermek nem a szüleivel lakik, mert diák, fogyatékkal élő vagy rokkant,
- a súlyos fogyatékkal élő gyermeket otthon ápolják.

A 12 és 18 év közötti gyermekek többletjuttatást kaphatnak, melynek összege függ a háztartás jövedelmétől, a gyermekek számától és korától. A jogosultság feltétele emellett az általános családi pótlékre való jogosultság. A teljes összeghez a háztartás összjövedelme nem haladhatja meg a 20 109 EUR-t negyedévente, ezen küszöb felett csökkentett összeg jár.

A gyerekszám szerinti évi maximum összeg 2018-ban:

- 1 gyermek esetén 1152 EUR;
- 2 gyermek esetén 2129 EUR;
- 3 gyermek után 2417 EUR volt.

A 4. és további gyermekek után évi 288 EUR-val nőtt a támogatás. A gyermek kora alapján emelkedik az összeg, 12–15 éves kor között évi 236 EUR-val, 16–17 éves kor között évi 421 EUR-val.

Egyedülálló szülők további évi maximum 3076 EUR támogatásban részesülnek.

Anyasági támogatás

Nincs ilyen ellátás.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülési szabadság (*Zwangerschaps- en bevallingsverlof*) 16 hét. Az erre az időszakra nyújtott támogatás összege az anya korábbi átlagbérének teljes összege, de így sem lehet magasabb napi 209,26 EUR-nál. Az ellátást vállalkozók is igénybe vehetik. A támogatás folyósítását legkésőbb a várandósság 34. hetében kötelező elindítani. Ha a gyermek koraszülött, a finanszírozás első napja a gyermek születésének napja.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Munkavállaló szülők jogosultak fejenként és gyermekenként 26 hét gyermekgondozási szabadságra (*Partnerverlof*), azonban erre az időszakra nem jár pénzbeli ellátás.

A gyermeküket intézményes ellátásban elhelyező szülők gyermekgondozást segítő ellátást kapnak (*Kinderopvangtoeslag*) a családi pótlék mellé, aminek az a célja, hogy segítse a gyermek napközbeni ellátását (bölcsőde, óvoda, családi napközi). A gondozási támogatás megítélésénél szempont a család jövedelme és az anya munkaviszonya. Az ellátás összegét az adóhivatal állapítja meg minden évben. 2018-ban a támogatás maximális óránkénti összege bölcsődei/óvodai ellátás esetén 7,45 EUR, iskola utáni napközi esetén 6,95 EUR, házi gyermekfelügyelet esetén pedig 5,91 EUR volt.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

A megadott értékhatárnál kevesebbet kereső szülő a gyermek 12 éves koráig igényelhet adójóváírást.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A részmunkaidős foglalkoztatás, ami megkönnyíti a munka és a magánélet összeegyeztetését, itt a legmagasabb arányú az egész EU-ban: a nők 76,4%-a, a férfiak 26,2%-a dolgozik részmunkaidőben. Hollandiában a 6 évesnél fiatalabb gyermekek szüleinek foglalkoztatási rátája az egyik legmagasabb uniós szinten: a nőké 75,3%, a férfiaké 93,5%.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság 16 hetes fizetett szabadságot jelent az anyák számára, amelyből 4–6 hetet a gyermek születését megelőzően, 10–12 hetet pedig a szülést követően lehet igénybe venni. Ha a gyermek az előre meghatározott idő előtt születik, akkor a szabadság hozzáadódik a szülés utáni időszakhoz. A gyermekgondozási szabadság fizetetlen időszak, időtartama 26 hét szülőnként.

Apaszabadság

Az apák 2 nap fizetett (*kraamverlof*) és 3 nap fizetetlen apaszabadságra (*partnerverlof*) jogosultak a gyermek születésétől számított 4 héten belül.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 46%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, a 3–6 éveseknek a 91%-a járt óvodába.

4 éves korig a holland gyerekek egész napos, központilag szabályozott magánellátásban vagy szabályozott családi napközi ellátásban részesülhetnek. A magánszektor

mellett a 2–4 év közötti gyerekek járhatnak államilag támogatott játszócsoportokba, melyek nagyrészt félnapos ellátást biztosítanak. A gyerekek számára az iskolát megelőző utolsó két évben (4–6 éves kor) a napközbeni ellátás iskolai keretek között érhető el.

Az alapfokú oktatás 6 éves korban kezdődik, a részvétel 5 éves kortól kötelező, de általánosságban a gyermekek 4 éves koruktól járnak ezekbe az intézményekbe.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika az Egészségügyi, Népjeléti és Sport Minisztérium hatáskörébe tartozik, mindemellett 2015 óta a tartományoknak kiemelt szerepe van az ifjúságpolitikai intézkedések végrehajtásában.

Ifjúság alatt Hollandiában a 0–25 éves korosztály értendő.

2015-ben lépett hatályba a Gyermekek és Ifjúsági Törvény, amely a tartományok kötelezettségeit fogalmazza meg a fiatalokat érintő prevencióval, a szülők és az ifjúság támogatásával és segítségével kapcsolatosan.

A Holland Ifjúsági Intézet felelős azért, hogy a döntéshozóknak megfelelő adatok álljanak rendelkezésre az ifjúságról. A Holland Statisztikai Hivatal működteti az Ifjúsági Monitor adatbázist, az ifjúságra vonatkozó valamennyi adattal.

Idősek, nyugdíjak

Hollandiában olyan társadalombiztosítási rendszer működik, amelyet nem irányított járulékbefizetésekből, hanem adókból tartanak fenn. Nagyon fontos eleme a rendszernek a vállalati nyugdíjalap-képzés, amely a magas jövedelmű, hosszú távon egy vállalatnál dolgozó munkavállalóknak kedvez. A teljes nyugdíj eléréséhez (maximális helyettesítési ráta) 40 év szolgálati idő szükséges, a nyugdíjjogosultság korhatára mindkét nem esetében 66 év. Korai és kedvezményes nyugdíjazásra nincs lehetőség. Hozzá tartozói nyugdíjat a házastársak kaphatnak, ennek maximális értéke 1500 EUR lehet, és csak akkor jár, ha a partner még nem nyugdíjas. Nyugdíjminimum nincs meghatározva, hiszen a társadalombiztosítás mindenkinek azonos színvonalú nyugdíjat biztosít, amire ráépül a vállalati pillér. Az ellátásokat évente kétszer, a bérnövekedés alapján indexálják. A nyugdíjak adómentesek, de egészségbiztosítási járulékot kell fizetni utánuk.

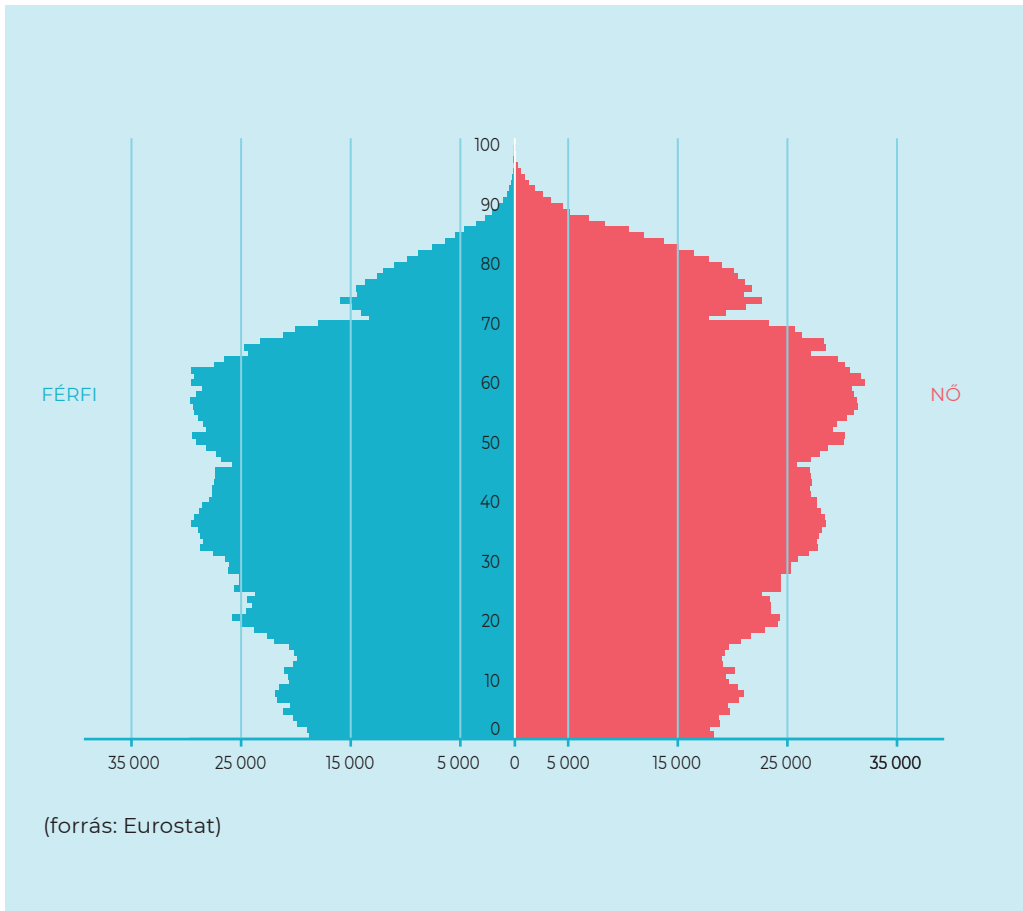

Horvátország

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Horvátországban a népesség folyamatosan csökken. 2018. január 1-jén a lakosságszám 4 105 493 fő volt, ami 2001 óta 4,4%-os csökkenést jelent. A 2011-es adatok szerint Horvátország népességének több mint 80%-át horvátok alkotják. Az etnikai csoportok közül a szerbek vannak a legtöbben, kisebb arányban lakják még bosnyákok, olaszok, albánok, valamint magyarok, szlovének és szlovákok is.

Az ország korfája egy öregedő társadalmat mutat, ahol már az 50 év alatti korcsoportok körében látható a létszámcsökkenés.

HORVÁTORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	4 295 406	4 289 857	4 190 669	4 154 213
éveszületés (fő)	40 993	41 197	37 537	36 556
halálozás (fő)	49 552	51 019	51 542	53 477
bevándorlás (fő)	24 415	8 534	13 985	15 553
kivándorlás (fő)	7 488	12 699	36 436	47 352
házasságkötés (db)	22 076	20 211	20 467	20 310
válás (db)	4 670	5 662	7 036	6 265
TTA	1,46	1,48	1,42	1,42

A régió országaihoz hasonlóan, Horvátországban is magasabb a halálozások száma a születések számánál, illetve a kivándorlás mértéke is nagyban hozzájárul a népességfogyáshoz. 2001-hez képest 2017-ben az éveszületések száma 10,8%-kal volt kevesebb, ezzel szemben a halálozások száma 7,9%-kal magasabb. Közel 17 ezer emberrel született kevesebb, mint amennyi meghalt. Horvátországban a kivándorlás a 2010-et követő időszakban vált jelentőssé. 2007-ben 9 ezren, 2011-ben 13 ezren, 2017-ben pedig már több, mint 47 ezren hagyták el az országot. A bevándorlók száma alacsonyabb, csökkent a megfigyelt időszakban 36%-kal, bár jóval magasabb, mint a mélypontot jelentő 2011-es évben.

Horvátországban csökken a házassági kedv, míg korábban kb. 22–23 ezer frigy köttetett egy évben, addig az elmúlt időszakban már csak 20 ezer körül alakul a házasságkötések száma. Ezzel szemben a válások száma az utóbbi évekig meredeken nőtt, a másfélszeresére emelkedett, de 2017-ben egy jelentősebb csökkenés tapasztalható.

A termékenységi arányszám folyamatosan az európai uniós átlag alatt van és 2011 óta tovább romlott.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Horvátországban a Demográfiai, Családügyi, Ifjúsági és Szociálpolitikai Minisztérium (*Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku*) foglalkozik a családpolitikai kérdésekkel.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK, RENDSZEREK

Családi pótlék

A családi pótlék (*Doplatak za djecu*) jövedelemfüggő ellátás. Akkor jár, ha a család egy főre jutó nettó jövedelme nem haladja meg a havi 1663 HRK-t (218 EUR), vagy az igénylő jövedelme ennek a kétszeresét (a családtagok számától függetlenül), és legalább 3 éve

Horvátországban lakik. 15 éves korig jár, tanulmányaikat végző gyermekeknek 19 éves korig. 2018-ban a családi pótlék havi összege gyermekenként a család egy főre jutó havi jövedelmének függvényében az alábbiak szerint alakult:

- 543,14 HRK (72 EUR) alatt: 299,34 HRK (40 EUR);
- 543,14 HRK (72 EUR) és 1119,53 HRK (149 EUR) között: 249,45 HRK (33 EUR);
- 1119,53 HRK (149 EUR) és 1663 HRK (221 EUR) között: 199,56 HRK (27 EUR) volt.

Egyedülálló szülő számára az összeg 15%-kal magasabb, fogyatékkal élő vagy árva gyermek esetében 25%-kal.

Anyasági támogatás

Az anyasági támogatás összege 2018-ban 2328 HRK (310 EUR) volt. Egy összegben a szülést követően fizetik az édesanyáknak. A harmadik gyermek után 500 HRK (67 EUR), a negyedik után pedig 1000 HRK (133 EUR) támogatás jár.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülési szabadságot (*rodiljni dopust*) a gyermek 6 hónapos koráig lehet igénybe venni, kezdete pedig a szülés várható időpontját megelőző 28. nap. Ez idő alatt jár a csecsemőgondozási ellátás (*rodiljna naknada*), összege a korábbi nettó átlagbér 100%-a, felső határt nem állapítanak meg. Az ellátás minimum összege nem lehet kevesebb havi 2328,2 HRK-nál (310 EUR). A jogosultsághoz a szülést megelőző két évben 12 hónap folyamatos, vagy 18 hónap nem folyamatos munkaviszonyra van szükség.

Munkánélküli vagy rövidebb biztosítási idővel rendelkező, ezért a teljes fizetésre nem jogosult anyák, illetve inaktív anyák a 2328,2 HRK 70%-át kapják a gyermek 6 hónapos koráig.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Munkavállaló szülők számára a gyermekgondozási szabadság (*roditeljski dopust*) ideje az első két gyermek után 4 hónap szülőnként (és gyermekenként), ikrek, illetve a harmadik és további gyermekek után 15 hónap szülőnként. Munkánélküli vagy jogosultságot nem szerző szülők számára összesen 6 hónap, ikrek illetve három vagy több gyermek után 2,5 év.

A gyermekgondozási ellátás összege a korábbi 6 havi átlagjövedelem úgynevezett biztosítási alapjának 120%-a, de 2018-ban legfeljebb 3991,2 HRK (531 EUR) volt havonta az első fél évre, és ennek a 70%-a az első fél évet követően. Ikerszülés esetén emelt összegű támogatás jár, további 2328,2 HRK (310 EUR). Munkánélküli vagy inaktív szülők a 2328,2 HRK 70%-át kapják.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Adókedvezmény jár azoknak, akik gyermeket nevelnek, ideértve a 18 év feletti gyermekeket is, ha rendszeres oktatásban vesznek részt, illetve ha fogyatékkal élnek.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban az egygyermekeseknél 73% volt a foglalkoztatottak aránya a férfiak és 65% a nők esetében. A háromgyermekeseknél az arányok 79% és 57%. A nők között alacsony, 10% alatti a részmunkaidőben dolgozók aránya.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

Munkavállaló anyák számára a szülési szabadság a szülés várható időpontját megelőző 28. napon kezdődik és a gyermek 6 hónapos koráig tart. A szülési szabadság két részből áll: egy nem átruházható, kötelező, 90 napos szabadságból, valamint egy, az apára átruházható szabadságból. Külön apaszabadság nincs. Munkanélküli vagy rövidebb biztosítási idővel rendelkező anyáknak, illetve inaktív anyáknak is a szülés időpontjától a gyermek 6 hónapos koráig jár.

Munkavállalók számára a gyermekgondozási szabadság ideje az első két gyermek után 4 hónap (gyermekenként és szülőnként), harmadik és a további gyermekek után 15 hónap. A szabadságot a szülők a gyermek 8 éves koráig szakaszosan, több részletben is igénybe vehetik. A szabadságot a szülők megoszthatják, azonban legfeljebb 2 hónapot lehet csak átadni. A támogatást teljes időben és félállásban is igénybe lehet venni. Utóbbi esetben a támogatási időszak időarányosan megkétszereződik. Munkanélküli családok esetén, ha a támogatást igénybevevő elhelyezkedik, akkor a fennmaradó időszakot át lehet ruházni egy másik inaktív családtagra.

Apaszabadság

Nincsen jogszabályban rögzített apaszabadság.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 12%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, és a 3–6 évesek 53%-a járt óvodába.

Horvátországban egységesített intézményi rendszer működik a kisgyermek napközbeni ellátására, amely 6 hónapos kortól 7 éves korig vehető igénybe. A szabályozott családi napközis rendszere jelenleg kerül bevezetésre. 2014/15 óta a gyerekek számára kötelező az iskolakezdés előtt egy évvel részt venni az iskolaelőkészítő programon. Az alapfokú oktatás a gyermek születésnapjától függ. Azok, akik január-március között születtek, abban az évben kezdik el az iskolát, amelyben betöltik a 6. életévüket, a többiek pedig, amikor 7 évesek lesznek.

Területi különbségek jellemzőek az elérhetőségben és megfizethetőségben – ezek erősen függenek a terület gazdasági teljesítményétől. Különösen a szegényebb területeken, Horvátország középső és a keleti részén alacsony a részvételi arány.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika a Demográfiai, Családügyi, Ifjúsági és Szociálpolitikai Minisztérium hatáskörébe tartozik. Mindemellett az Ifjúsági Tanácsnak, az ifjúsági szervezeteknek, tudományos intézeteknek is meghatározó szerepe van a horvát ifjúságpolitikában. Helyi szinten Ifjúsági Tanácsadó Testületek működnek.

Ifjúság alatt Horvátországban a 15–30 év közöttiek értendők.

Ifjúsági törvény nincs. 2014-ben fogadták el a harmadik nemzeti ifjúsági stratégiát (Nemzeti Ifjúsági Program néven), amely a 2014–2017-es éveket ölelte fel.

Rendszeresen végeznek ifjúságkutatásokat, amelyeket az Ifjúsági és Társadalmi Nemek Központja végez. 2000 óta minden miniszteri munkacsoportban részt vesznek kutatók is.

Idősek, nyugdíjak

A horvát nyugdíjrendszer társadalombiztosítás alapú, de a többi poszt-szocialista országhoz hasonlóan itt is bevezették a magánnyugdíj pénztárakat, ahova a 40 évnél fiatalabb dolgozóknak kötelező volt belépniük. A jogosultság minimum ideje 15 ledolgozott év, amelybe beleszámít a gyermekgondozással eltöltött idő, fél év minden gyermek után. A jogosultság korhatára nők esetében 61, férfiak esetében 65 év. Korai nyugdíjra a férfiaknak 35 év szolgálati idő után 60 évesen, a nőknek 31 év szolgálati idő után 56 évesen van lehetősége. Az egészséget veszélyeztető munkakörben dolgozók számára hat évenként 1 évvel csökkenthető az irányadó nyugdíjkorhatár. Hozzá tartozói ellátásra nincsen lehetőség. A minimum nyugdíj összegét az átlagbér 80%-ában állapítják meg, a maximális összeg pedig az átlagbér 3,8-szorosa. Indexálásra két évente kerül sor az átlagbér változásaihoz igazítva. A nyugdíjak adókötelesek.

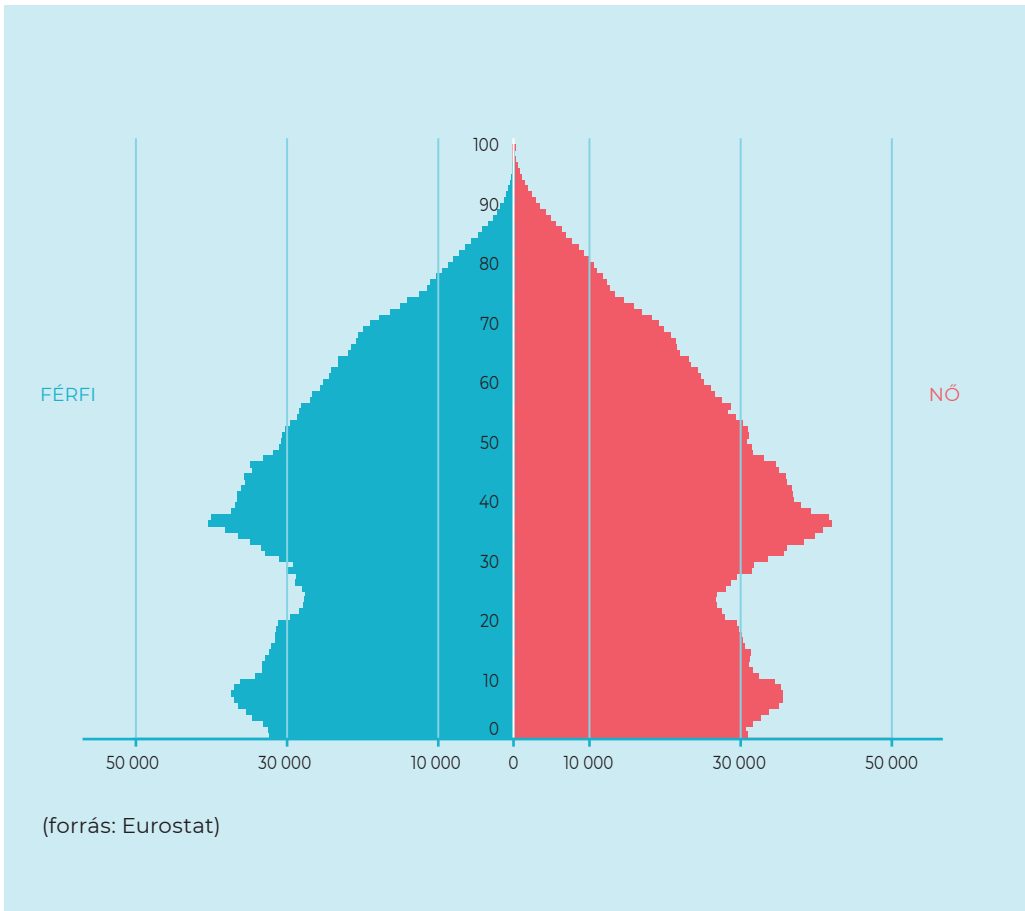

Írország

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Írország népessége 2000 óta növekszik, 2018. január 1-jén 4 830 392 fő volt, azaz 17 év alatt közel egy millió emberrel, 26%-kal nőtt a népesség. A lakosság több mint 80%-át írek alkotják, de megjelennek a szomszédos ország nemzetiségei, a skótok és a walesiek is. Írország legnagyobb bevándorló csoportjai közé tartoznak a britek, a horvátok, a lengyelek, az amerikaiak, a litvánok, a lettek és a németek.

Írország korfája egy viszonylag fiatal társadalmat ábrázol, ugyan a mai 20-30 évesek létszáma csökkent, a fiatalabbaké viszont emelkedett.

ÍRORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	3 832 783	4 570 881	4 726 286	4 784 383
élveszületés (fő)	57 854	74 033	63 836	61 824
halálozás (fő)	30 212	28 456	30 540	30 317
bevándorlás (fő)	64 925	57 292	85 185	78 499
kivándorlás (fő)	25 750	83 049	62 056	64 068
házasságkötés (db)	19 246	19 855	22 626	n. a.
válás (db)	2 838	2 819	* 3 197	n. a.
TTA	1,94	2,03	1,81	1,77

Az Európai Unió tagállamai közül Írországban az egyik legmagasabb az élveszületések aránya. Ennek feltehetően kulturális okai is vannak, másrészt sokáig itt volt az egyik legszigorúbb az abortusz szabályozása. Az élveszületések száma hullámzóan alakult az elmúlt időszakban, de összességében nőtt, 2001-hez képest 2017-ben 7%-kal több gyerek született. A halálozások száma lényegében nem változott.

2007-ig jellemzően a bevándorlás volt a meghatározó, azonban 2008-tól egy nagyobb mértékű kivándorlás kezdődött. Míg a bevándorlók száma 2001 és 2017 között 21%-kal emelkedett, addig a kivándorlóké 149%-kal.

A házasságkötések száma 2001 óta 18%-kal, a válásoké 13%-kal emelkedett 2016-ig.

Bár az elmúlt években itt is csökkent a születések száma, még mindig magasan az EU átlag fölött van a termékenységi arányszám, a csúcstól 2007 és 2011 között érte el. A jelenlegi érték a harmadik legjobb az Európai Unióban. Franciaország és Svédország rendelkezik csak jobb mutatóval.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Külön van Gyermek és Ifjúságügyi Minisztérium (*Department of Children and Youth Affairs*), és Foglalkoztatási és Szociális Védelmi Minisztérium (*Department of Employment Affairs and Social Protection*). A Gyermek és Ifjúságügyi Minisztérium alá tartozik a gyermekvédelmi rendszer, a gyermekjólét, a gyermekek napközbeni ellátása, a gyermekekkel és fiatalokkal kapcsolatos kutatások.

A gyermekek és családok témakörbe elsősorban pénzübeli ellátások tartoznak:

- családi pótlék;
- iskola utáni gyermekelhelyezési program (általános iskolás gyermekeknek biztosítanak támogatott iskola utáni elhelyezést, hogy a munkanélküli szülő vissza tudjon menni dolgozni);
- családi jövedelempótlék;
- egyszülős családok támogatása;
- örökbefogadást segítő támogatás;

- anyasági támogatás;
- egészség és biztonság támogatás (szintén várandós nőknek);
- árvaellátás.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Írorszáiban alanyi jogon jár a családi pótlék (*Child Benefit*) a gyermek 16 éves koráig, illetve 18 éves koráig, ha nappali tagozaton folytatja iskolai tanulmányait vagy súlyos fogyatékossgal él. Összege 2018-ban 140 EUR volt gyermekenként, amely minden hónap első keddjén került kifizetésre. Ikrék esetében a kifizetés 1,5-es szorzószámmal történik, hármas, illetve többes ikrek esetében a szorzószám 2 minden egyes gyermek után.

Alapesetben az édesanyának vagy nevelőanyának utalják, kivéve ha a gyermek az apával vagy nevelőapával él. Álláskeresőknek és nyugdíjasoknak nem jár emelt összeg, azonban a fogyatékkal élők és az árvák további pótlékban is részesülnek a családi pótlék mellett.

Egyszülős család további pótléket (*One-Parent Family Payment*) kaphat rászorultsági alapon, amennyiben 7 év alatti a gyermek. Alapesetben ez legfeljebb 193 EUR lehet hetente, amihez eltartott gyermekenként további 29,80 EUR kiegészítés járhat hetente.

Az alacsony jövedelmű dolgozó családoknak jár további rendszeres, adómentes heti pénzübeli ellátás (*Family Income Supplements*) is. Az ellátásra való jogosultság minimális feltételei a legalább heti 19 vagy kétheti 38 órás munkaidő, legalább egy olyan 18 év alatti vagy ha nappali tagozaton tanul, akkor 22 év alatti gyermek, aki a szülőkkel él, és akit ők tartanak el, valamint a családméretre kalkulált határt meg nem haladó, nettó jövedelem. A folyósítandó családi jövedelemkiegészítés összege a nettó családi jövedelem és az adott családméretre vonatkozó jövedelemküszöb közötti különbség 60%-a.

Anyasági támogatás

Írorszáiban az a kórház, ahol a várandós nő szül, közvetlenül kifizet 10,16 EUR anyasági támogatást (*Maternity Grant*) minden anya számára.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A kisgyermek ellátására fordítható fizetett szülési szabadság munkaviszonyhoz kötött és a társadalombiztosítási rendszer támogatja. A jogosultság megszerzéséhez a szülést megelőző évben legalább 39 nap társadalombiztosítási jogviszonnyal kell rendelkezni. A támogatás (*Maternity Benefit*) folyósításának ideje összesen 26 hét. A támogatás összege a korábbi átlagbér 80%-a, de minimum 235 EUR hetente. Az ellátást megadóztatják, de járulékot nem vonnak belőle.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekgondozási szabadság 18 hét, azonban erre az időszakra nem jár pénzügyi támogatás.

Az állam inkább célzottan az óvodai ellátást finanszírozza a 3–5,5 év közötti gyermekek számára.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Általános családi adókedvezmény nincsen, csak az egyszülős családoknak jár 1650 EUR adókedvezmény.

Otthonteremtés

A bérlemény elhelyezkedésétől és a háztartás összetételétől függ a támogatás mértéke. Ha egy kétgyermekes család a létminimumon él, akkor a bérleti díjból csak 173 EUR-t köteles megfizetni, a fennmaradó összeget az állam megtéríti.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

Írországban 2016-ban a férfiak foglalkoztatási aránya 70,2% volt, a nőké 59,5%.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság időtartama 26 hét, amelynek folytonosnak kell lennie és nem lehet az apának átadni belőle (csak rendkívüli esetekben). A támogatási időszakból legalább 2 hetet a szülés előtt, és legalább 4 hetet a szülés után kell felhasználni. Örökbefogadás esetén 24 hét szabadság jár.

A gyermekgondozási szabadság 18 hét, a szülők megoszthatják egymás között, és a gyermek 8 éves koráig hasznosítható.

Apaszabadság

Az apa 2 hét fizetett szabadságra jogosult a gyermek születése utáni első 6 hónapban. Az ellátás összege a korábbi teljes munkabér, de minimum 235 EUR hetente.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 31%-a járt bölcsődébe vagy részesült hasonló jellegű szolgáltatásban. A 3–6 éves gyermekek 92%-a járt óvodába.

A családi élet és a munkavállalás összeegyeztetésével kapcsolatban az állami segítség széles körű, vannak ingyenes és fizetős lehetőségek egyaránt. Ez megvalósulhat gyermekfelügyelettel foglalkozó intézmények igénybevételevel és au-pair foglalkoztatásával egyaránt.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika a 2011-ben létrehozott Gyermekért és Ifjúságügyért Felelős Minisztérium (*Department of Children and Youth Affairs*) hatáskörébe tartozik. A Gyermek és Család Ügynökség a felelős az „Ifjúságpolitikai keretprogram 2014–2020” megvalósításáért.

„Ifjúságpolitikai keretprogram 2014–2020” alapján az ifjúság alatt a 15–24 évesek értendők.

Az Ifjúságkutatás Központja végzi az ifjúságra vonatkozó adatok gyűjtését. A Központ szorosan együttműködik a Gyermekért és Ifjúságügyért Felelős Minisztériummal.

Idősek, nyugdíjak

Írországban társadalombiztosítási rendszer működik. A jogosultsági korhatár férfiak és nők esetében egyaránt 66 év. A szolgálati időbe a fizetett gyermekgondozási időszak beleszámít. Korengedményes és korkedvezményes nyugdíjakra nincsen lehetőség. Hozzátartozói nyugellátás van, házastársak után ennek heti összege 2018-ban 63,1 és 213,5 EUR között változott, a gyermekek jogán pedig heti 29,8 EUR járt. A minimális nyugdíj összege nem szabályozott, a maximális összeg azonban nem lehet magasabb heti 238,3 EUR-nál. A nyugdíjakat évente, kormánydöntés alapján indexálják. Az ellátás adóköteles, de járulékot nem kell utána fizetni.

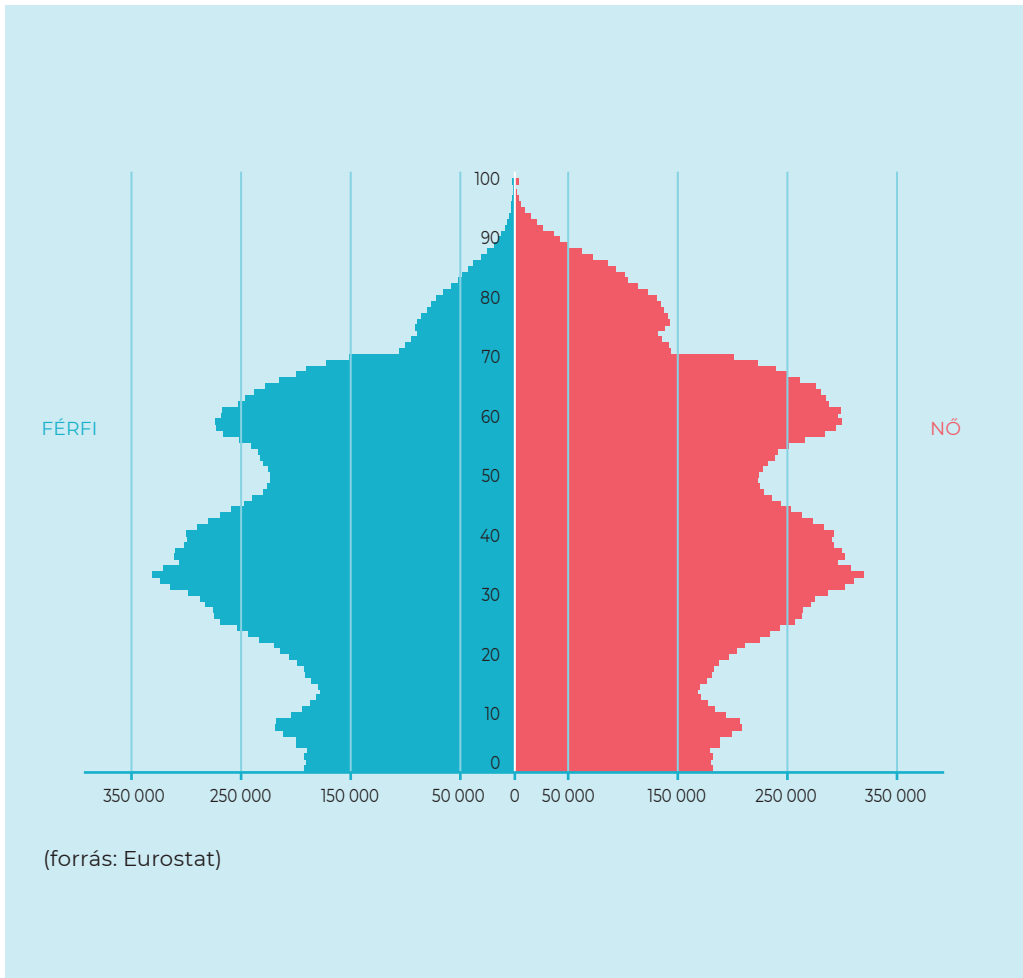

Lengyelország

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Lengyelország népessége csökkenő tendenciát mutatott 2000–2008 között, 2010 óta kissé mértékben javul, illetve stagnál, 2018. január 1-jén 37 976 687 fő volt. A népesség 96%-át lengyelek alkotják, kisebbségek a sziléziaiak, németek, beloruszok és ukránok.

Az ország korfája egy öregedő társadalom képét mutatja, a mai 30-40 évesek számának növekedését a fiatalabb korosztályok létszámának meredek csökkenése követi.

LENGYELORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	38 253 955	38 062 718	37 967 209	37 972 964
élveszületés (fő)	368 205	388 416	382 257	401 982
halálozás (fő)	363 220	375 501	388 009	402 852
bevándorlás (fő)	6 625	157 059	208 302	209 353
kivándorlás (fő)	23 368	265 798	236 441	218 492
házasságkötés (db)	195 122	206 471	193 455	192 576
válás (db)	45 308	64 594	63 497	65 257
TTA	1,31	1,33	1,39	1,48

A születések és a halálozások száma viszonylag kiegyenlített, azonban míg 2001-ben 5 ezerrel többen születtek, addig 2017-ben ezerrel többen haltak meg. Az élveszületések száma 9%-kal nőtt 2001 és 2017 között, a halálozások száma pedig 11%-kal emelkedett.

A bevándorlásnál komoly növekedés figyelhető meg, 2001-ről 2017-re közel 32-szeres az emelkedés. A kivándorlás is nagymértékben növekedett a 2000-es évek elejéhez képest. 2001-től, 2017-re a kivándorlók száma 9-szeresére nőtt.

A házasságkötések számát hullámzó tendencia jellemzi, 2000-től 2005-ig csökkent, ezt követően nőtt, 2009-től pedig újra csökkenés látható. 2001-hez viszonyítva lényegében stagnál. A válások száma a 2000-es évektől kezdve folyamatosan növekszik, összességében 2017-re 44%-kal emelkedett.

A lengyel termékenységi ráta az elmúlt öt évben növekedést mutatott. A 2013-as 1,29-es szintről 2017-re 1,48-ra változott, azonban ez az érték még mindig jóval az európai uniós 1,59-es átlag alatt van.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A Család-, Munkaügyi és Szociálpolitikai Minisztérium (*Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej*) foglalkozik a szociális biztonsággal, munka- és családi ügyekkel. Ide tartoznak:

- a demográfiai folyamatok,
- a gyermekek gondozása 3 éves korig,
- a gyermekes családok védelme és támogatása, különösen a nehéz anyagi és szociális helyzetű családoké,
- a gyermekgondozási rendszer fejlesztése,
- az együttműködés koordinálása és szervezése a közigazgatási és a nonprofit szervezetek között.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék (*Zasilek rodzinny*) adóból finanszírozott, jövedelemhez kötött ellátás, melynek összege a gyermek korától függ. Alapesetben 18 éves korig jár, ha a gyermek továbbtanul, akkor 21 éves korig, ha pedig fogyatékkal él, akkor 24 éves korig. Azon családok igényelhetik, amelyek egy főre eső havi jövedelme nem haladja meg a 674 PLN-t (159 EUR), fogyatékkal élő gyermek esetén 764 PLN-t (180 EUR).

Havi összege a gyermek életkorától függően változik, 2018-ban:

- 5 éves korig: 95 PLN (22 EUR);
- 5–18 éves korig: 124 PLN (29 EUR);
- 18–24 éves korig: 135 PLN (32 EUR).

A családi pótlék mellett 95 PLN (22 EUR) kiegészítés (*Dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej*) nyújtható havonta a három- vagy többgyermekes családok számára, ha a család egy főre jutó jövedelme alapján jogosultak az alap családi pótlékre. Egyedülálló szülők vagy a tartósan beteg gyermeket gondozók számára magasabb összegek járnak.

2016 óta az ún. 500 Plus (*Świadczenie wychowawcze, 500 Plus*) program keretében létezik a hozzáadott családi pótlék. Ez gyermekeként 500 PLN (118 EUR) havonta a második gyermektől számítva. Az első gyermek után csak jövedelemtől függően jár. Azok a családok jogosultak, amelyekben az egy főre jutó havi nettó jövedelem nem haladja meg a 800 PLN-t (188 EUR), vagy ha a gyermek fogyatékkal él. Ez az összeg 1200 PLN-t (282 EUR).

Anyasági támogatás

A lengyel anyasági támogatást (*Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka*) közvetlenül a gyermek születését követően egy összegben fizetik ki az anyának. A 2006-ban bevezetett anyasági támogatás jelenleg jövedelemfüggő (2012 óta), azon családok számára elérhető, ahol a havi egy főre jutó nettó jövedelem nem haladja meg az 1922 PLN-t (452 EUR). A támogatás összege 1000 PLN (235 EUR).

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülési szabadság (*Urlop macierzyński*) kötelező időtartama 20 hét, ikrek esetén 31–37 hét a gyermekek számától függően. A társadalombiztosítási rendszeren keresztül finanszírozott csecsemőgondozási ellátás (*Zasilek macierzyński*) összege a korábbi, 12 havi átlagkereset 100%-a. A jogosultság feltétele, hogy az anya biztosított legyen. Viszonylag új eleme a rendszernek, hogy a 2013 után született gyermekek után az első 6 hétre kiegészítő támogatást folyósítanak, amelynek összege megegyezik az alaptámogatásával és általában egy összegben fizetik ki az anyának. A támogatás adó- és járulékköteles, minimum összege 1000 PLN (235 EUR) maximális összege megközelítőleg 3000 PLN (773 EUR). Ezt követi egy választhatóan igénybe vehető 32 hetes csecsemőgondozási szabadság, amely

nek első 6 hetében a korábbi átlagkereset 100%-át, majd azt követően a 60%-át folyósítják. Adoptálás esetén ugyanezek az ellátások járnak.

A munkaviszonnyal, biztosított jogviszonnyal nem rendelkező anyák számára 32 hét szülei szabadság (*Urlop rodzicielski*) jár (ikrek esetén 34 hét). Nem vehető igénybe szakaszosan és nem osztható meg az apával. Az anyát megillető ellátás (*Świadczenie rodzicielskie*) egy gyermek esetén 52 hétig jár. Ikerszülés esetén 65-71 hétig, a gyermekek számától függően. Összege 2018-ban havi 1000 PLN (235 EUR) volt.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekgondozást segítő ellátás (*Dodatek wychowawczy*) feltétele, hogy a jogosult szülő a gyermek születése előtt legalább 6 hónapot dolgozzanak. A gyermekgondozási szabadság (*Urlop wychowawczy*) alapesetben 24 hónap, az ikrekkel 36, a fogyatékkal élő gyermekkel pedig 72 hónap. Ez az időszak megosztható a szülők között. A gyermekgondozást segítő ellátás havi összege 400 PLN (94 EUR). Az ellátás további feltétele, hogy a jogosultságot megelőző egy évben a család egy főre eső jövedelme nem lehet több az átlagbér 25%-ánál.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

A személyi jövedelemadó az első gyermek után évi 1112 PLN-val csökkent 2017-ben, ha a szülők éves összjövedelme nem haladta meg a 112 000 PLN-t, vagy az egyedülálló szülőé ennek a felét.

Kétgyermekes családokban a második gyermek után évi 1112 PLN adóalapcsökkentő családi adókedvezmény járt, tekintet nélkül a család jövedelmére.

Három- vagy többgyermekes családokban az első és második gyermek után évi 1112 PLN, a harmadik után évi 2000 PLN, a negyedik és minden további gyermek után évi 2700 PLN járt, tekintet nélkül a család jövedelmére.

Otthonteremtés

2014 óta a „Lakást a fiataloknak” Program keretében a 35 év alatti felnőttek állami támogatásra jogosultak, amennyiben az első lakásukat kívánják megvásárolni. 3 vagy 4 gyermekes családok további állami támogatást is igénybe vehetnek a hiteleik törlesztéséhez. Emellett a saját, első házukat építő családok ÁFA visszaigénylésre is jogosultak lehetnek.

V. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a nők és a férfiak foglalkoztatási aránya kissé alacsonyabb volt Lengyelországban, mint az uniós átlag. A részmunkaidős foglalkoztatás továbbra is ritka Lengyelországban, a nők mindössze 9,7%-a, a férfiak 3,7%-a dolgozik így. A szülők részvétele

a munkaerőpiacon azonban nagyobb arányú, a 6 év alatti gyermeket nevelő anyák 62,2%-a, az apák 90,5%-a dolgozik.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság rendszerét 2016-ban módosították. A kötelező szülési szabadság 20 hétig tart (ikrek esetén 31-37 hét a gyermekek számától függően), az ezt követő választható rész 32 hétig. Munkanélküli anyáknak csak 32 hét jár. Munkavállaló szülők igénybe vehetnek további 24 hónap (ikrekkel 36, fogyatékkal élő gyermekkel 72 hónap) szabadságot a gyermek 3 éves koráig, amelyet kivehetnek szakaszosan vagy egymás között megosztva is.

Apaszabadság

Az apák 2 hetes fizetett apaszabadságra (*Urlop ojcowski*) jogosultak, amely a gyermek 2 éves koráig felhasználható. Ezen idő alatt a teljes fizetésüket kapják.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves korú gyermekek 5%-a járt bölcsődébe és a 3–6 évesek 43%-a óvodába. Egy 2011-es jogszabály 4 típusát nevesíti a gyermekek napközbeni ellátásának: bölcsőde (állami vagy magán, napi 10 órás nyitva tartással), játszóház (napi 5 órás nyitva tartással), családi napközi, valamint dajka, aki a család alkalmazásában áll. Egy 2013-as jogszabály csökkentette a játszóházak fenntartási hozzájárulását 50%-ról 20%-ra, ezzel párhuzamosan pedig kibővítette azon cégek listáját amelyek kérhetnek állami támogatást kisgyermekellátási férőhelyek fenntartására. Ugyancsak 2013-ban a sztenderd időn túli gyermekgondozási szolgáltatás extra díját óránként 1 PLN-ben maximálták.

Az intézményi férőhelyek fejlesztésének ösztönzésére a Család-, Munkügyi és Szociálpolitikai Minisztérium 2011-ben elindította az ún. „Tipegő” (*Maluch*) programot. A program célja, hogy ösztönözze a helyi önkormányzatokat új bölcsődei és játszóházas férőhelyek létrehozására.

2016-tól kötelező a fogyatékos gyermekek számára külön szakképzett pedagógus alkalmazása az óvodákban, és ennek fedezésére az intézmények extra támogatást kapnak.

2014-ben 6 éves korra csökkentették a kötelező iskoláztatás korhatárát, majd az ezt követő viták eredményeként 2016-ban újra 7 évre emelték. Ekkor a 6 év a kötelező iskolaelőkészítő korhatára lett.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

A Család-, Munkügyi és Szociálpolitikai Minisztérium hatáskörébe tartozik a lengyel ifjúságpolitika. Az intézkedéseket a Minisztérium tanácsadó testülete, az Ifjúságpolitikai Csoport segíti.

Nincs egységes definíció az ifjúságra, az egyes intézményektől függ annak meghatározása. A szociálpolitika jellemzően a 13–30 éveseket, a statisztikai hivatal a 15–29 éveseket érti az ifjúság alatt.

Nincs kifejezetten ifjúságra fókuszáló törvény, azonban számos olyan törvény, rendelet van, amelynek van fiatalokat megcélzó passzusa. A 2003–2012-es időszakra volt stratégia, újabb azóta nem lépett hatályba.

Jelenleg nincs olyan kutatóintézet, amely főképpen ifjúságkutatással foglalkozna. A legszélesebb körű ifjúságjelentés 2011-ben készült, amely átfogó képet ad a lengyel ifjúság helyzetéről. A Nemzeti Drogprevenációs Iroda 2016-ban készítette el az Ifjúság 2016 tanulmányt, amely a droghasználat mellett más témákat is – például a családi kapcsolatokat is – vizsgálta. Mindemellett több intézettől is származnak ifjúsággal kapcsolatos adatok: Központi Statisztikai Hivatal, Közvéleménykutató Intézet stb.

Idősek, nyugdíjak

A lengyel nyugdíjrendszer alapvetően társadalombiztosítási alapú, azonban a kilencvenes években bevezették a magánnyugdíjak kötelező pillérét. A nyugdíjjogosultságok részleges megnyílásához nők esetében 20, férfiak esetében 25 év szolgálati időre van szükség, amelybe a gyermekgondozási időszak beleszámít. A nyugdíjkorhatár férfiaknál 65 év, nőknél 60 év. Korengedményes nyugdíjra van lehetőség férfiaknak 60 évesen 35 év szolgálati idő után, nőknek pedig 55 évesen, 30 év szolgálati idő után. Hozzá tartozói nyugdíjak nem elérhetők. A nyugellátás minimális összege 1000 PLN (235 EUR) volt 2018-ban, maximális összege nem szabályozott. Az ellátást évente indexálják, adót és egészségbiztosítási járulékot is kell utánuk fizetni.

A koragyermekkori ellátásokhoz hasonlóan Lengyelország az idősek számára fenntartott szolgáltatások tekintetében is erősen támaszkodik a családi pillérre, az informális gondozók bevonására. Ennek megfelelően a korábbiakhoz képest nagy hangsúlyt fektetnek a család védelmi funkcióinak erősítésére, a bentlakásos elhelyezési formák ugyanakkor szigorúan csak szociális alapon vehetők igénybe.

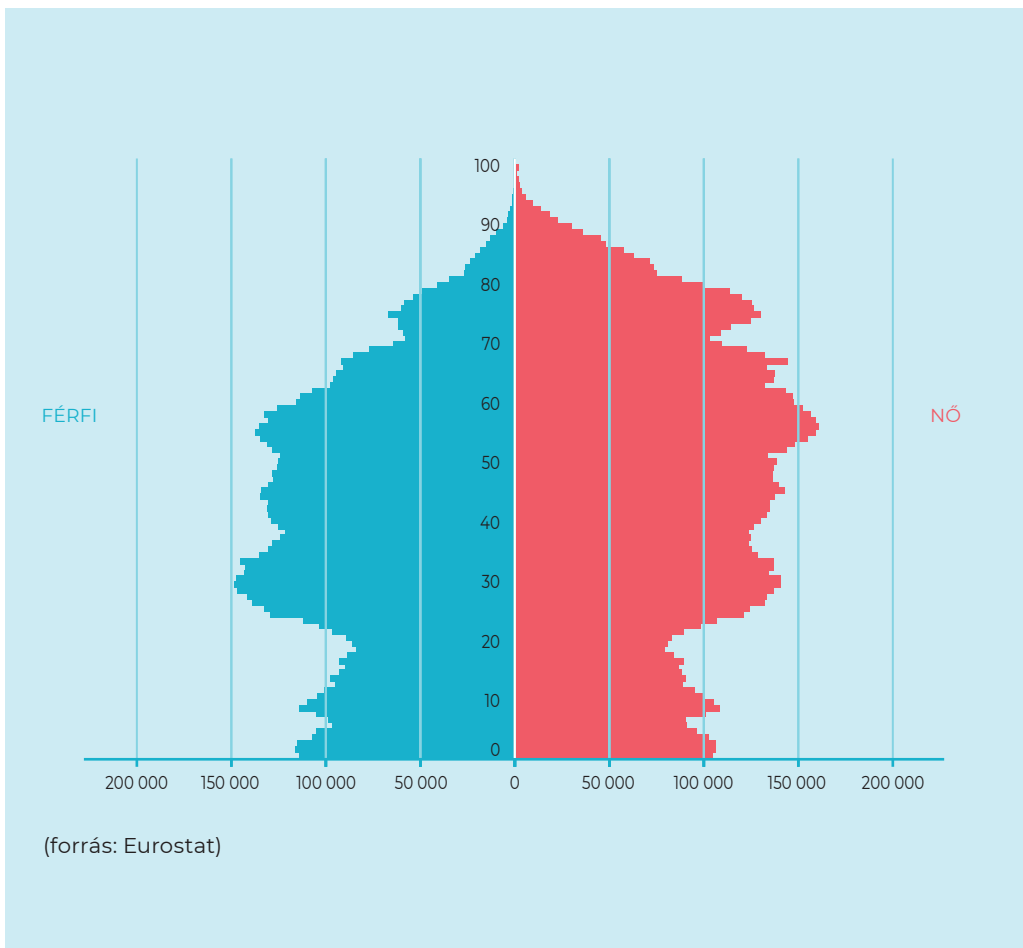

Lettország

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Lettország népessége a 2000-es évektől kezdve folyamatosan csökken. Míg 2001-ben a népesség 2 353 384 fő volt, addig 2018-ra ez 1 934 379 főre csökkent, ami 17%-os népességfogyást jelent. A lakosság 62%-a lett, 25,4%-a orosz, 12,6%-a belorusz, ukrán, lengyel és litván.

Az ország korfája alapvetően öregedő társadalmat, fogyó ifjúságot mutat, ugyanakkor a legfiatalabb korosztályokban növekedés figyelhető meg.

LETTORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	2 353 384	2 074 605	1 968 957	1 950 116
éveszületés (fő)	19 726	18 825	21 968	20 828
halálozás (fő)	32 991	28 540	28 580	28 757
bevándorlás (fő)	5 376	10 234	8 345	9 916
kivándorlás (fő)	24 539	30 311	20 574	17 724
házasságkötés (db)	9 258	10 760	13 002	13 150
válás (db)	5 740	8 302	6 061	5 943
TTA	1,22	1,33	1,74	1,69

Az éveszületéseknél hullámzó tendencia figyelhető meg, a számuk 2011-re szűk 5%-kal csökkent, majd összességében 2017-re 2001-ről 5,6%-kal emelkedett. Bár a halálozások száma 12,8 %-kal csökkent, még mindig jelentősen meghaladta az éveszületések számát.

A bevándorlás mértéke nőtt, összesen 84%-kal 2001 és 2017 között. A kivándorlás mértéke, bár csökkent 28%-kal, a bevándorlók számát 8 ezer fővel így is meghaladja.

Az elmúlt kilenc évben egyre több házasságot kötöttek Lettországbán, összesen 42%-kal emelkedett a számuk 2011-hez viszonyítva. A válások számában az elmúlt hat évben ugyan csökkenés tapasztalható, de 2001-hez képest 2017-ben 3,5%-kal több válást regisztráltak. Így kevesebb, mint fele annyi válás volt, mint házasságkötés.

A termékenységi ráta a 2001-es 1,22-es szintről 2017-re 1,69-re nőtt, ami több, mint az európai uniós átlag, és holtversenyben a hetedik legjobb érték az Európai Unióban.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családpolitika két kormányzati intézményhez tartozik, a Népjóléti Minisztériumhoz (*Labklājības ministrija*) és az Oktatási és Tudományos Minisztériumhoz (*Izglītības un zinātnes ministrija*).

A Népjóléti Minisztérium a felelős a munkaügyi, szociális és nemek egyenlőségét érintő politika koordinálásáért. A Népjóléti Minisztérium hatáskörébe tartoznak a gyermekek és családok részére, illetve a nemek egyenlőségének előmozdítása érdekében nyújtott különféle szociális ellátások.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék (*Ģimenes valsts pabalsts*) alanyi jogon jár minden lettországi állandó laccímmel rendelkező szülőnek. A folyósítási ideje minimum 1 év és maxi-

mum 15 év kivéve, ha a gyermek középiskolai tanulmányokat folytat. Ebben az esetben a 20 éves kor a folyósítás korhatára. 2018-ban a családi pótlék havi összege első gyermek esetén 11,38 EUR, második gyermeknél 22,76 EUR (az előbbi összeg duplája), harmadik és minden további gyermek után az egy gyermekre fizetendő összeg megfelelő szorzata. Egyedülálló szülő nem részesül emelt összegű támogatásban. A fogyatékkal élő gyermeket nevelő szülők a gyermek 18 éves koráig havonta 106,72 EUR-t kapnak. Halmozottan hátrányos helyzetű család esetén 213,43 EUR-ra nőhet az összeg.

Anyasági támogatás

Az anyasági támogatás (*Bërna piedzimšanas pabalsts*) egy egyösszegű kifizetés, mely 2018-ban 421,17 EUR volt.

Csecsemőgondozási díj

A fizetett szülési szabadság (*Maternitātes atvaļinājums*)¹¹² napig jár az anyának, amely alatt az ellátás (*Maternitātes pabalsts*) összege a korábbi 12 havi átlagkereset 80%-a. A jogosultság feltétele a korábbi foglalkoztatotti vagy vállalkozói jogviszony.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekgondozást segítő alapellátást (*Bërna kopšanas pabalsts*) minden kisgyermeket nevelő család megkapja, korábbi munkaerőpiaci aktivitásától függetlenül. Az ellátást a gyermek 2 éves koráig folyósítják. A támogatás összege 2018-ban havi 171 EUR volt a 18 hónapnál fiatalabb gyermek esetén, és 42,69 EUR azoknak, akik 18–24 hónapos kor közötti gyermeket nevelnek. Ha a folyósítás 2 éves időszakában több gyermek is születik, az ellátás mindegyik után igénybe vehető.

További gyermekgondozási ellátásra (*Vecāku pabalsts*) jogosult az a család, amelyikben a szülők valamelyike korábban biztosított jogviszonnyal rendelkezett. Ez az ellátás a gyermek egy, vagy másfél éves koráig jár az egyik szülőnek (többnyire az anyának). A támogatás időtartamát az anyák maguk választhatják meg. Ha egy évre kérik az ellátást, akkor annak összege a korábbi keresetük 60%-a, ha másfél évre, akkor 43,75%-a. A támogatás mellett megengedett a munkavállalás, ekkor azonban a támogatás összege csupán a korábbi átlagkereset 30%-a. Ha letelik a gyermekgondozási szabadság 1 vagy 1,5 éves időszaka, a szülő továbbra is kaphatja a gyermekgondozást segítő ellátást a gyermek 2 éves koráig.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincsen családi adókedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a nők foglalkoztatási aránya 67,6% volt, ami az EU 61,4%-os átlagánál magasabb. A 6 évesnél fiatalabb gyermeket nevelő anyák foglalkoztatási rátája még magasabb, 2016-ban 69,3% volt, szemben az EU 61,4% -os átlagával.

A kormány átdolgozta az adózási rendszert: bevezette a progresszív adózást, emelte a minimálbért, valamint kiemelten támogatja a nagycsaládokat. 2013 óta a nagycsaládok (három vagy több gyermekkel) ingatlan- és járműadó mentességet élveznek, 2017-től utazási díjkedvezményre jogosultak a regionális vonat- és buszjáratokon, valamint 2018 márciusától további kiegészítő családi támogatásokat élvezhetnek.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A fizetett szülési szabadság 112 napig jár az anyának, amelyből 56 napot a szülés előtt (várandósági szabadság) és további 56 napot a szülés után (szülési szabadság) lehet igénybe venni. Kötelező 2 hét szülés előtt és 2 hét szülés után. Veszélyeztetett várandósság esetén a szabadság további 14 (fizetett) nappal meghosszabbítható. A gyermekgondozási szabadság a biztosított jogviszonnyal rendelkező szülőknek jár, 1 vagy 1,5 év igény szerint, amelyet legkésőbb a gyermek 8 éves koráig használhatnak fel. Ezt az időszakot a szülők megoszthatják egymás között.

Apaszabadság

Az apák 10 nap fizetett születés utáni szabadságban (*Paternitātes atvaļinājums*) részesülnek. A ellátás (*Paternitātes pabalsts*) összege a korábbi 12 havi átlagkereset 80%-a.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 23%-a részesült bölcsődei ellátásban (a magán gyermekfelügyeletet is beleértve), és a 3–6 éves korúak 82%-a járt óvodába.

2013 óta az állami és önkormányzati támogatás együtt fedezi a gyermekek teljes költségét. A szülők dajkát is választhatnak az intézményes keretek helyett, az állam ebben az esetben is átvállalja a költségek egy részét.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az Oktatási és Tudományos Minisztérium hatáskörébe tartozik az ifjúságpolitika. Helyi szinten a megyéknek van kiemelkedő szerepük az ifjúságpolitika végrehajtásában. Az Ifjúsági Tanácsadó testület feladata a koherens ifjúságpolitika biztosítása, illetve a fiatalok bevonása a döntéshozatalba.

2009-ben lépett hatályba az Ifjúsági Törvény, amely a fiatalok jogait és szükségleteit foglalja magába. Az Ifjúsági Törvény szerint a 13–25 évesek tekintendők ifjúságnak.

A lett kormány 2016-ban fogadta el az Ifjúságpolitikai Végrehajtási Terv 2016–2020 c. dokumentumot. Azt megelőzően az Ifjúságpolitikai Útmutató 2009–2018 létezett, amely érvényét veszítette a Terv elfogadásával.

Az Ifjúsági Törvény meghatározza, hogy rendszeres ifjúságkutatások, monitorozás szükségesek helyi szinten, ami a helyi önkormányzatok feladata.

Idősek, nyugdíjak

2017 óta azok igényelhetnek öregségi nyugdíjat, akik elérték a 63 éves kort és a társadalombiztosítási idejük (ledolgozott munkaéveik) legalább 15 év. Ebbe az időszakba beleszámít a fizetett gyermekgondozási szabadság ideje. A nyugdíjjogosultság elérésének ideje férfiakra és nőkre nézve azonos. 2 évvel a törvényes korhatár előtt akkor lehet folyamodni öregségi nyugdíjért, ha a kérvényező legalább 30 évig fizetett társadalombiztosítási járulékot. 5 évvel a megállapított korhatár előtt is lehet öregségi nyugdíjat igényelni, amennyiben a folyamodó szigorúbb feltételeknek tesz eleget, így pl. legkevesebb 8 éven keresztül öt vagy több gyermeket nevelt, illetve egy fogyatékos gyermeket ápolt, politikailag üldözött volt, és ide tartoznak azok a nők is, akiknek rokkantsága élethossziglan tart. Lettországbán a nyugdíjrendszernek 3 pillére van:

- Első pillér a kötelező társadalombiztosítás rendszerén alapul.
- A második pillérhez a kötelező társadalombiztosítási befizetések tartoznak. Ezek egy része a bankrendszerhez kerül, hogy tőkepiaci befektetésként nyereség legyen realizálható, ami emelheti a nyugdíjak értékét. Ez a pillér az 1971. július 1. után születettek számára kötelező, viszont az 1951. július 2. és 1971. július 1. között születettek önkéntes alapon csatlakozhatnak a rendszerhez.
- Végül a harmadik pillérhez azok a hozzájárulások tartoznak, amelyeket a munkaadók és a munkavállalók a magán nyugdíjbefektetési alapoknál fizetnek be. Ezeket az összegeket a pénzpiacon fektetik be. Az itt szerzett nyugdíj legkorábban 55 éves kortól vehető igénybe, még a törvény által megállapított nyugdíjba lépési idő előtt.

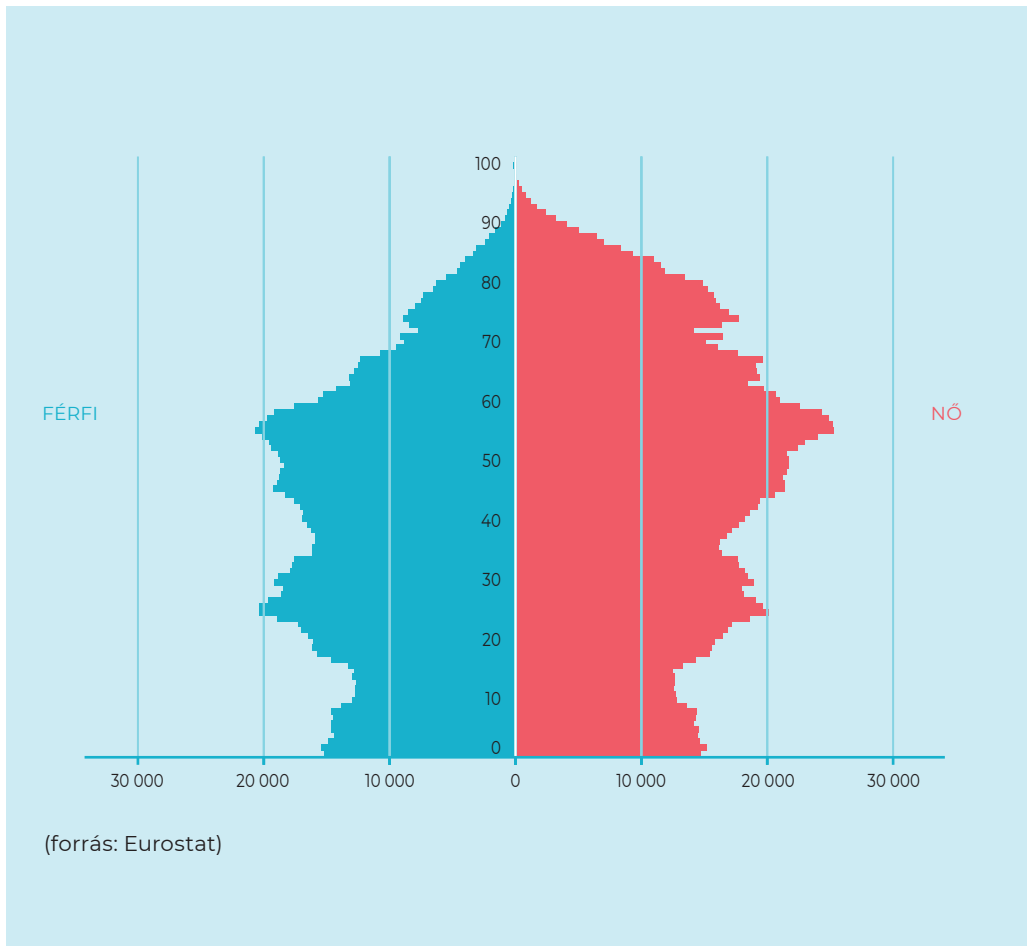

Litvánia

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Litvánia népessége folyamatosan csökkenő tendenciát mutat a 2000-es évek óta. 2000-ben a litván népesség száma 3 512 074 volt, s ez a szám 2018-ra lecsökkent 2 808 901 főre, ami 20%-os népességfogyást jelent. A litván népesség több, mint 86%-a litván, 13,3% körüli a lengyel, orosz, belorusz kisebbségek aránya.

Az ország korfája alapvetően öregedő társadalmat, fogyó ifjúságot mutat, ugyanakkor két nagyobb hullámban látható népességnövekedés.

LITVÁNIA FŐBB DEMOGRÁFIAI ADATAI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	3 486 998	3 052 588	2 888 558	2 847 904
élveszületés (fő)	31 185	30 268	30 623	28 696
halálozás (fő)	40 399	41 037	41 106	40 142
bevándorlás (fő)	4 694	15 685	20 162	20 368
kivándorlás (fő)	27 841	53 863	50 333	47 925
házasságkötés (db)	15 764	19 221	21 347	21 186
válás (db)	11 024	10 341	8 879	8 518
TTA	1,29	1,55	1,69	1,63

Az élveszületések száma 29 000 és 34 000 között mozog, kisebb-nagyobb ingadozásokkal. Összességében 2001-ről 2017-re 8%-kal csökkent az élveszületések száma, a halálozások száma lényegében nem változott.

A bevándorlásban 2011-től jelentős mértékű növekedés látható, 2017-re ez a szám több, mint 4-szeresére nőtt. Litvániában is ingadozás figyelhető meg a kivándorlás mértékében. 2001-ről 2017-re 72%-kal emelkedett az emigráció, ami közel 2,5-szeresen haladja meg a bevándorlás mértékét.

A házasságkötések számában növekedés figyelhető meg. 2017-ben 34%-kal több házasságot kötöttek, mint 2001-ben. A válások számát tekintve a házasságkötésekkel ellentétes tendenciát láthatunk, 2011 óta számuk csökkent, összesen mintegy 23%-kal.

A litván lakosság körében a gyermekvállalási kedv 2002 óta növekszik, a termékenységi ráta szintje 1,29-ről 1,63-re emelkedett 2017-re, ami valamivel az európai uniós átlag feletti érték.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családpolitika koordinálásáért és végrehajtásáért a Szociális Biztonsági és Munkaügyi Minisztérium (*Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija*) a felelős.

A Családpolitikai Részleg a Gyermek-, Ifjúság- és Közösségi Ügyek Részlegével együtt alkotja az alminiszter irányítása alatt álló Család- és Közösségek Osztályt.

A Nők és Férfiak Egyenlőségéért Felelős Részleg foglalkozik a család és munka összeegyeztettségével és a családbarát munkahelyek népszerűsítésével, számos EU által támogatott nemzeti program keretében.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék két támogatásból tevődik össze. Mindkettő a gyermek 18 éves koráig jár, illetve 21 éves korig, ha továbbtanul. Az alappótlék alanyi jogon jár, a kiegészítő pótlék jövedelemfüggő ellátás.

Az alappótlék összege 2018-ban 50,16 EUR volt havonta minden gyermek után. A kiegészítő pótlék összege függ a gyermekek számától, és függ a család egy főre jutó jövedelmétől. 20,14 EUR az első és a második gyermek esetén, illetve az egy főre jutó jövedelem nem haladhatja meg a 183 EUR-t. Három vagy több gyermekes családnál nem vizsgálják a jövedelmet.

Anyasági támogatás

Nincs ilyen jellegű ellátás.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A jogosultság eléréséhez az anyának a szülést megelőző kétéves időszakban legalább 12 hónap munkaviszonnal kell rendelkeznie. A támogatás (*Motinystės išmoka*) időszaka 126 nap. A szülési szabadság (*Motinystės atostogos*) idejére a korábbi nettó bér 100%-a jár, és az összege nem lehet alacsonyabb az átlagbér 20%-ánál.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekgondozási díj (*Vaiko priežiūros išmoka*) biztosított jogviszonyhoz kötött ellátás, amely az anyák (vagy apák) számára igényelhető, legfeljebb a gyermek 2 éves koráig. A jogosultság feltétele, hogy a gyermek születését megelőző 24 hónapban a szülő legalább 12 hónap munkaviszonnal rendelkezzen. A támogatás időtartamát (*Atostogos vaikui priežiūrei*) a szülő maga választhatja meg, minél rövidebb ideig marad otthon, annál magasabb az ellátás összege. Ha az anya úgy dönt, hogy csak 1 évig marad otthon gyermekével, akkor a támogatás összege a korábbi munkabér 100%-a. Ha 2 évig szeretne otthon maradni, a támogatás összege az első évre a korábbi bér 70%-a, a második évre a 40%-a. Ikrek után a második évben is a teljes összeg jár. Az ellátás összege nem lehet alacsonyabb az átlagbér 20%-ánál.

Litvániában további gyermekgondozást segítő ellátás (*Vienkartinė išmoka vaikui*) is jár az egyik szülőnek, összege 418 EUR. Az ellátás minden gyermek után jár, beleértve az örökbefogadott kiskorúakat is. Ha több gyermek születik, akkor a támogatás további 152 EUR-val egészül ki gyermekenként. A támogatást havonta folyósítják, a születéstől a gyermek 2 éves koráig.

Jár a gyermekgondozási ellátás (*Išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai*) a tanulói jogviszonnal rendelkező anyáknak is 26, doktori tanulmányok esetén 30 éves korig. Összege 2018-ban havi 228 EUR volt a tanulmányok ideje alatt és további 12 hónapig.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

18 év alatti, középiskolai tanulmányait folytató gyermek után lehet igénybe venni. Egy gyermek után havi 228 EUR. A szülők között megosztható.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a 15–64 éves nők részmunkaidős foglalkoztatási aránya 8,8%, a férfiak esetében pedig 5,4% volt. A 6 évesnél fiatalabb gyermekeket nevelő nők körében a foglalkoztatási arányszám 75,2% volt az uniós 61,4%-os átlaghoz képest.

Az új munkatörvény (2017) új típusú foglalkoztatási kereteket vezetett be, és megteremtette a rugalmasság feltételeit a munkaerőpiacon. Lehetővé vált egyéni megállapodások kötése, rugalmas munkaterv szerinti munkavégzés, túlórázás vagy munkaidő összevonás.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság 126 nap, amelyből 70-et a szülés előtt, további 56-ot a szülés után lehet kivenni. Ha a gyermek korábban jön világra, a fennmaradó támogatási időszak átkerül a szülést követő időszakra. A fizetett gyermekgondozási szabadság legalább 1 év, legfeljebb 24 hónap.

Apaszabadság

Az apák számára is elérhető a fizetett gyermekgondozási szabadság, amelynek hossza legfeljebb 1 hónap. Erre az időszakra a férfiak a korábbi három havi átlagjövedelmük teljes összegét megkapják, azonban az ellátás (*Tėvystės išmoka*) összege nem lehet magasabb a nemzeti átlagbér kétszeresénél.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 10%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, és a 3–6 évesek 74%-a járt óvodába.

2016-tól kötelező és ingyenes az óvoda minden 3–6 éves korcsoportba tartozó gyermek számára. A Szociális és Munkaügyi Minisztérium a „Gyermekjóléti Akcióterv” keretében növelte e terület anyagi támogatását.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

A Szociális Biztonsági és Munkaügyi Minisztérium hatáskörébe tartozik az ifjúságpolitika. Mindemellett a tartományi önkormányzatoknak, egyéb intézeteknek és a non-profit szektornak is meghatározó szerepe van a litván ifjúságpolitika alakításában.

2003-ban elfogadták az Ifjúságpolitikai Keretprogramot, amely az ifjúságpolitika végrehajtásának elveit tartalmazza. A dokumentumban a 14–29 éveseket értik ifjúság alatt.

A „Nemzeti Ifjúságpolitikai Program 2011–2019” dokumentumot 2010-ben fogadták el. Ezt megelőzően önálló ifjúsági stratégia nem létezett, hanem az a Litván Kormány Programjának egy alfejezeteként jelent meg.

A Nemzeti Ifjúságpolitikai Program meghatározza, hogy minden tartománynak rendszeresen kell elemzéseket készítenie az ifjúság helyzetével kapcsolatosan. A „Litván ifjúság” por-

tálon, amelyet a Szociális Biztonsági és a Munkaügyi Minisztérium Ifjúságügyi Osztálya működtet, az összes ifjúsággal kapcsolatos adat fellelhető. Mindemellett a Litván Statisztikai Hivatal is szolgáltat adatokat az ifjúságra vonatkozóan (pl. házasság, válások arányáról).

Idősek, nyugdíjak

Litvániában a nyugdíjrendszer 3 pillért foglal magába:

- az elsőt az állami társadalombiztosítási rendszer jelenti, amelyben egy személy hozzájárulások befizetése által nyeri el az állami nyugdíjat, amelyeket részben a munkaadó, részben a munkavállaló teljesít,
- a másodikat azokkal a teljeskörűen biztosított személyekkel, akik a nyugdíjkorhatárt még nem érték el, s akik a hozzájárulásuk egy részét valamely nyugdíjalaphoz fizetik, ami által a nyugdíjigényük megnövekszik a jogosultság elérésekor, viszont ebből nem léphetnek ki, mielőtt a nyugdíjjogosultságuk idejét elérnék,
- a harmadik pillért a pótlólagos önkéntes befizetések jelentik, ezek nyugdíjalaphoz történő befizetések, illetve a tőkefelhalmozást nyújtó életbiztosítások. Azok is kapcsolódhatnak hozzá, akik az első vagy a második pillérben nem vesznek részt.

Az általános nyugdíjkorhatár 65 év, a teljes nyugdíjhoz 30 év járulékfizetés szükséges, a részleges nyugdíjjogosultsághoz 15 év, amelybe beleszámít a gyermekgondozással eltöltött időszak. Hozzá tartozói nyugdíj nincsen. Az alap nyugdíj 2018-ban 208,5 EUR volt.

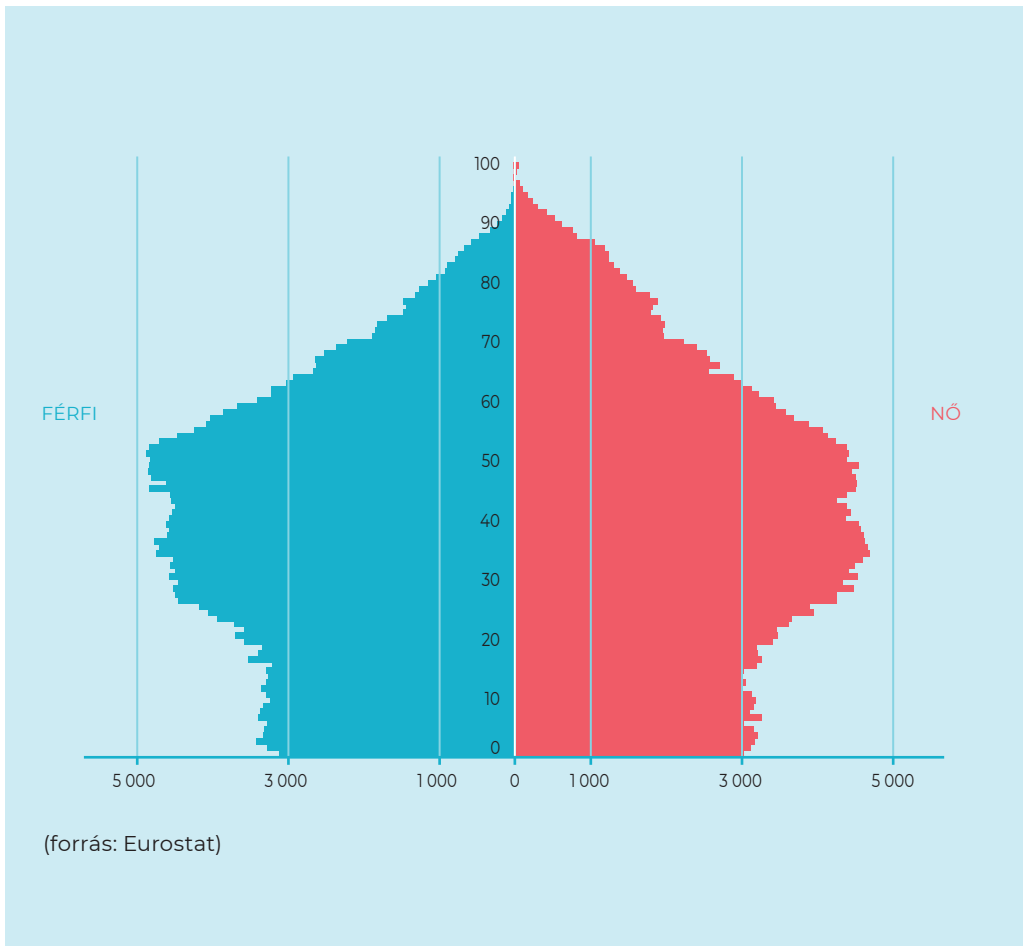

Luxemburg

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Luxemburg népessége az elmúlt 18 évben folyamatosan nőtt. 2000-ben még 433 600-an lakták, 2018-ra 602 005 főre emelkedett a népességszám, ami 38,8%-os növekedést jelent. Luxemburg lakosságának fele (52%) luxemburgi, a kisebbségek között legnagyobb számban az EU országaiból származók, azon belül is portugálok, franciák, belgák és olaszok vannak.

Luxemburg korfája öregedő társadalmat ábrázol, ahol a fiatalok létszáma jelentősen csökkent.

LUXEMBURG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	439 000	511 840	576 249	590 667
éveszületés (fő)	5 459	5 639	6 050	6 174
halálozás (fő)	3 719	3 819	3 967	4 263
bevándorlás (fő)	12 135	20 268	22 888	24 379
kivándorlás (fő)	8 824	9 264	13 442	13 831
házasságkötés (db)	1 983	1 714	1 884	1 908
válás (db)	1 028	1 218	1 241	1 192
TTA	1,66	1,52	1,41	1,39

Az évszületések száma 13%-kal, a halálozások száma pedig 15%-kal nőtt 2017-re. A születések száma jelentősen meghaladja a halálozások számát.

A bevándorlás volumene folyamatosan nőtt az elmúlt 18 évben, összességében a duplájára. Ezzel párhuzamosan a kivándorlás is növekedett. 2001-ben Luxemburgból 8 824-en vándoroltak ki, 2017-ben pedig már 13 831-en, ami 57%-os növekedést jelent.

A házassági kedv nem változott, azonban a válások száma 16%-kal emelkedett 2017-re. A növekvő népességszám ellenére a gyermekvállalási kedv csökken. A 2001-es 1,66-os szintről 2017-re 1,39-re esett vissza az értéke, ami az európai uniós átlag alatt van.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A Családügyi és Integrációs Minisztérium (*Ministere de la Famille, de l'Intégration et à la Grande Région*) öt nagy témakörért felelős:

- család és családpolitika;
- idősügy;
- fogyatékkal élők;
- bevándorlók integrációja és bevándorlókat érintő szociális akciók;
- társadalmi szolidaritás.

A család és családpolitika kiemelt területei:

- képzés, mediáció, családok számára kialakított tájékoztató és segítő szolgáltatások;
- családok számára kialakított pénzügyi juttatások és ehhez kapcsolódó társadalombiztosítási ágazat;
- önkéntesség;
- hátrányos helyzetű családok támogatása.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Luxemburgban a gyermek saját jogán jár a családi pótlék. Minden luxemburgi lakóhellyel rendelkező, 18 évnél fiatalabb gyermek jogosult családi pótlékra, középfokú tanulmányo-

kat folytató, vagy fogyatékkal élő gyermekek esetében 25 év a korhatár. A felsőfokú tanulmányokat folytató diákok családi pótlék helyett extra juttatásban részesülnek.

Összege az életkorral emelkedik. 2018-ban az alapösszeg 265 EUR volt. 6–12 éves kor közötti gyermekek számára ehhez havi 20 EUR, a 12 évesnél idősebb gyermekek számára havi 50 EUR adódott hozzá. Ezt a rendszert 2016 augusztusában vezették be. Akik a korábbi rendszerben kaptak családi pótlékot, azok a magasabb, számukra kedvezőbb összegre jogosultak.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Anyasági támogatásra (*allocation de naissance*) jogosult minden luxemburgi lakóhellyel rendelkező anya, ha részt vett a várandósság alatti kötelező orvosi vizsgálatokon. Ennek összege 2018-ban 1740,9 EUR volt.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülést megelőző egy évben legalább 6 hónap munkaviszonnyal rendelkező anyák a gyermek várható születése előtt 8 héten át, és a születése után is 8 héten át jogosultak ellátásra (*prestations en espèces de maternité*). Összege a korábbi jövedelem 100%-a, minimum bruttó 1998,59 EUR (a luxemburgi minimálbér) és maximum bruttó 9992,95 EUR. A juttatás adó- és járulékköteles. Örökbefogadó szülőknek is jár.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekgondozási szabadság igénybevételének feltétele, hogy a szülő legalább 1 éves luxemburgi munkaviszonyt tudjon igazolni. Mindkét szülőnek külön-külön 6 hónap jár. Az ellátás összege erre az időszakra a szülő korábbi fizetése, de nem lehet kevesebb a minimálbérnél és több a minimálbér 5/3-nál, vagyis 1998,59 EUR és 3330,98 EUR közötti összeg. A gyermekgondozási szabadság ideje alatt legfeljebb részmunkaidőben lehetséges dolgozni. Ha a szülő otthon marad gyermekével és a teljes ellátást igényli, akkor azt 6 hónapig kaphatja. Ha részmunkaidőben dolgozik, akkor arányosan nő a szabadság és a folyósítási ideje. Ha 4 órában dolgozik, 12 hónapig jogosult az ellátás felére. Mivel mindkét szülőnek saját jogon jár, ezért nem osztható meg, nem adható át. Legfeljebb a gyermek 6 éves koráig használható fel.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Luxemburgban 2011 óta progresszív adórendszer van, melyben 0-39% között változik a levonás mértéke. Az adózók csökkentést kaphatnak a gyermekgondozási költségekre évi 3600 EUR összegben. A gyermeküket egyedül nevelő szülők további 750 EUR adócsökkentést kapnak.

Otthonteremtés

2018. január 1-től havi 126 EUR jövedelemfüggő lakbérpótlék jár egy családnak, illetve háztartásnak. A jövedelmi határ a háztartás fogyasztási egységeinek száma szorozva 2000 EUR-val.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A 6 évesnél fiatalabb gyermekek szüleinek foglalkoztatási aránya meghaladta az uniós átlagokat, az ilyen korú gyereket nevelő nők 72,3%-a és a férfiak 89,8%-a volt aktív 2016-ban.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság 16 hét, amiből 8 hét a szülés várható időpontja előtt, 8 hét (12 hét, ha az anya szoptat) a szülés után vehető igénybe. A fizetett gyermekgondozási szabadság időtartama 6 hónap mindkét szülő számára külön-külön. Ezt a fizetett szabadságot közvetlenül a fizetett csecsemőgondozási szabadság 8 hetes időszaka után kell elkezdenie az egyik szülőnek. A másik szülő a maga 6 hónapját bármikor igénybe veheti a gyermek 6 éves koráig. Ha a szülő 20 órás részmunkaidőben dolgozik, akkor 12 hónapon át veheti igénybe.

Apaszabadság

A fizetett apaszabadság időtartama 2 nap, az apának teljes fizetése jár.

Kisgyermekek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 52%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, és a 3–4 évesek 83%-a járt óvodába. Luxemburgban a gyermekek 4 éves kortól bekerülnek a kötelező iskolarendszerbe.

A gyermekgondozás biztosítása magában foglal egy sor speciális ellátási hálózatot is: a Maison Relais-t (MRS – helyi hatóság által ellenőrzött nappali gondozó centrum), bölcsődéket, nevelőintézeteket és a szülői asszisztenseket.

2017-től heti 20 óra ingyenes a bölcsődékben és az óvodákban. Emellett fennmaradt a gyermekgondozási utalványok rendszere is, amelyet szociális rászorultsági alapon kaphatnak a szülők.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika az Oktatási, Gyermek és Ifjúságügyi Minisztériuma hatáskörébe tartozik.

Az Ifjúsági Törvényben definiálják az ifjúságot, a 0–30 éveseket sorolják ebbe a csoportba. 2008-ban lépett hatályba az Ifjúsági Törvény, mely az ifjúságpolitika kereteit határozza meg. A stratégiát Ifjúsági Csomagnak nevezik, amelyet először 2012-ben publikáltak, majd 2017-ben a 2017–2020-as időszakra.

A Luxemburgi Egyetemen az Ifjúságkutatási kutatócsoport a minisztériummal együttműködve végez vizsgálatokat a fiatalok körében. Mindemellett számos olyan intézet van, amely szintén foglalkozik – nem kizárólagosan – ifjúságkutatással. A Statisztikai Hiva-

tal gyűjt és publikál ifjúságra vonatkozó adatokat. Helyi szinten is készülnek elemzések az ifjúság helyzetéről, amelyeket a helyi ifjúságpolitikában hasznosítanak.

Idősek, nyugdíjak

Az öregségi nyugdíj megszerzésének feltétele a 65 éves kor, és minimum 120 havi hozzájárulás megfizetése, ami nem csak kötelező jelleggel fizethető, hanem önkéntesen is. A biztosítási idő többletfizetés útján is teljesíthető. Hozzájárulásnak tekintendő a 6 év alatti gyermek gondozásával eltöltött idő is. Valamely foglalkozás gyakorlása nem befolyásolja a nyugdíj kifizetését. Hozzá tartozói nyugdíj nincsen.

Előnyugdíjra lehetőség van:

- betöltött 57. életév esetén, 480 hónapnyi kötelező biztosítási díj teljesítése után;
- betöltött 60. életév után, 480 hónapnyi biztosítási díj fizetése után, ebből 120 hónapot a kötelező biztosítási rendszerben kell teljesíteni.

Az öregségi nyugdíj áll:

- egy átalányösszeg szerint emelkedő részből, amely a befizetett biztosítási időnek felel meg, aminek maximális időtartama 40 év;
- egy arányosan emelkedő részből, amelyet a teljes munkával töltött idő alapján számítanak a hozzájárulásra kötelezett munkaviszony teljes összege alapján.

A nyugdíjminimum 1780,45 EUR, a maximum ennek ötszöröse.

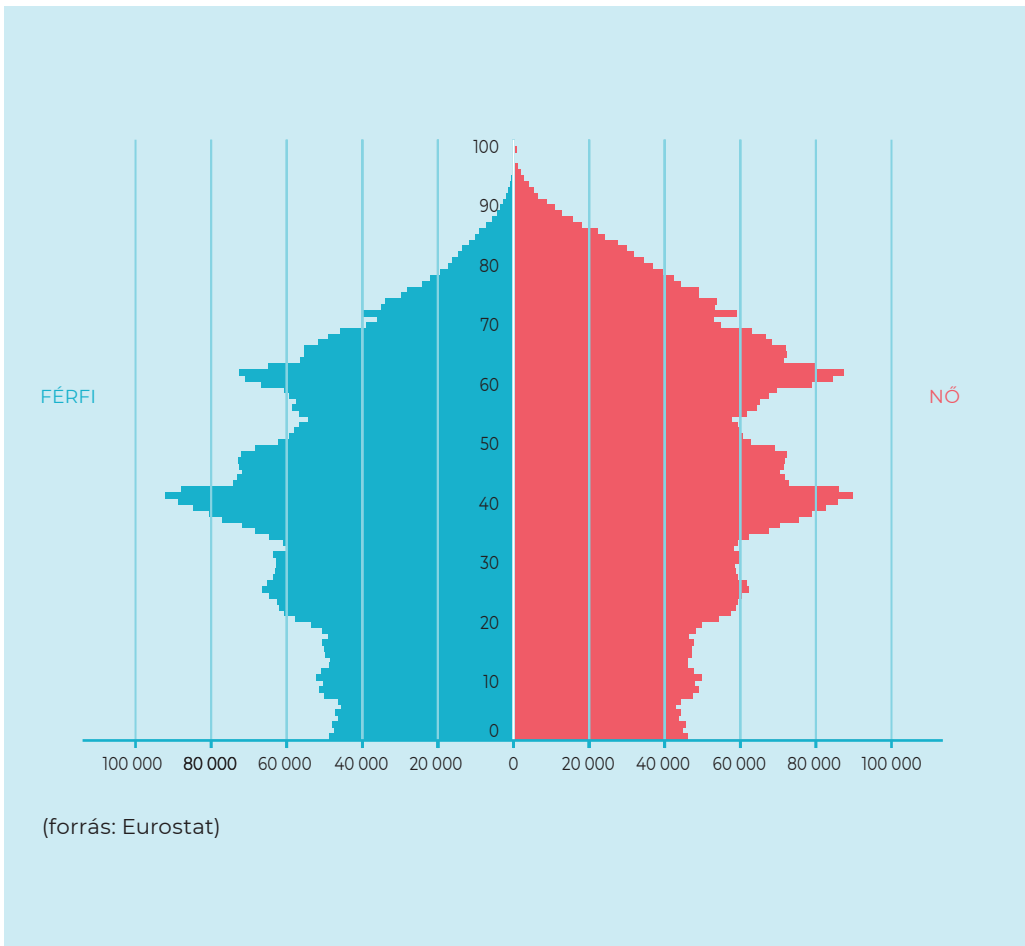

Magyarország

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Magyarország népessége 1981 óta folyamatosan csökken. 2018-ban az ország népessége 9 778 371 fő volt, 9%-kal kevesebb, mint 1981-ben és 4%-kal kevesebb, mint 2001 januárjában. A 2011-es hivatalos népszámlálás idején a lakosság 85%-a vallotta magát magyar-nak, 3%-a romának, 2%-a németnek, a fennmaradó 10% nem válaszolt a kérdésre.

Magyarország korfája egy előregedő társadalom képét mutatja, 30–40 éves életkor között meredeken csökkenő népességszámmal.

MAGYARORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	10 200 298	9 985 722	9 830 485	9 797 561
éveszületés (fő)	97 047	88 049	95 361	94 646
halálozás (fő)	132 183	128 795	127 098	131 877
bevándorlás (fő)	22 079	28 018	53 618	68 070
kivándorlás (fő)	2 591	15 100	39 889	39 829
házasságkötés (db)	43 583	35 812	51 805	50 572
válás (db)	24 391	23 335	19 552	18 495
TTA (Eurostat)	1,66	1,52	1,41	1,39
TTA (KSH) ¹	1,31	1,23	1,49	1,49

Az éveszületések száma 2011-ig meredeken csökkent, majd 2012-től megfordult a tendencia. 2011-hez képest 2017-ben 7,5%-kal volt magasabb. A halálozás hullámzó tendenciát mutat, azonban mindvégig meghaladta 30-40 ezer fővel az éveszületések számát.

A bevándorlás mértéke több mint duplájára nőtt a vizsgált időszak során. A kivándorlás növekedésének üteme 2014-2015-ben megállt, 2016-tól némi csökkenést mutat.

2011 és 2017 között 41%-kal nőtt a házasságok száma, a válásoké pedig 21%-kal csökkent, így jelentősen javult az egymáshoz viszonyított arányuk.

A termékenységi ráta a 2011-es 1,23-as mélypontról 2017-re 25%-kal emelkedett.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Magyarországon a családpolitika szakmai irányítója elsősorban az Emberi Erőforrások Minisztériumán belül a Család- és Ifjúságügyért Felelős Államtitkárság. Háttérintézményei a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és Családokért (KINCS), a Családbarát Ország Nonprofit Közhasznú Kft és az Új Nemzedék Központ (ÚNK). 2014-től a családügy önálló terület lett, és elvált a szociális ügyektől. A családpolitika fő feladata már nem a szegénység csökkentése, hanem a vágyott gyermekek vállalásának elősegítése, és a családnak, mint a társadalom alapvető egységének a megerősítése.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Magyarországon a családi pótlék (tanköteles kor kezdetéig nevelési ellátás, utána iskoláztatási támogatás néven) alanyi jogon jár a gyermek 18 éves koráig. Ha felsőoktatási intézmény hallgatója, akkor 20 éves koráig, fogyatékkal élő gyermek esetén pedig akár 23 éves koráig. Feltétele, hogy a gyermek teljesítse óvoda- és iskolalátogatási kötelezettségét. Az

ellátásra jogosult a vér szerinti vagy örökbefogadó szülő, valamint a szülővel együtt élő házastárs/élettárs, gyám, vagy az intézmény vezetője, ahol a gyermeket elhelyezték. Összege 2018-ban:

– kétszülős családban:

- 1 gyermek után 12 200 HUF (39 EUR);
- 2 gyermek után 26 600 HUF (86 EUR);
- 3 vagy több gyermek után gyermekenként 16 000 HUF (51 EUR), tartósan beteg, fogyatékos gyermek után 23 300 HUF (75 EUR);

– egyszülős családban:

- 1 gyermek után 13 700 HUF (44 EUR);
- 2 gyermek után 29 600 HUF (96 EUR);
- 3 vagy több gyermek után gyermekenként 17 000 HUF (55 EUR), tartósan beteg, fogyatékos gyermek után 25 900 HUF (83 EUR).

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Az anyasági támogatás alanyi jogon járó egyszeri juttatás, amelynek feltétele, hogy a várandósság alatt az anya legalább négyszer vegyen részt várandósgondozáson. Összege 2018-ban 64 125 HUF (207 EUR), ikrek esetén 85 500 HUF (276 EUR) gyermekenként.

Anyasági támogatás a Köldökzsinór program keretében 2018-tól már jár azon külföldön született magyar állampolgárságú gyermekek után is, akiket Magyarországon anyakönyveznek, valamint akik Magyar igazolvánnyal rendelkeznek.

Babakötvény

A Babakötvény olyan névre szóló állampapír, amit a Kincstári Start-értékpapírszámlán lehet tartani. Minden 2005. december 31. után, belföldön született gyermek és 2017. június 30. után külföldön született magyar állampolgárságú vagy Magyar igazolvánnyal rendelkező gyermek részére az állam 42 500 HUF (137 EUR) életkezdesi támogatást biztosít, amit egy letéti számlán helyeznek el a Magyar Államkincstárban. Ezt átvezetik az Kincstári Start-értékpapírszámlára, amire a gyermek 18 éves koráig további tetszőleges összeget lehet befizetni, amiért az Államkincstár Babakötvényt vesz. Jelenleg az éves infláció felett 3%-os kamatprémiumot fizet az állam a számlán lévő összeg után.

Csecsemőgondozási díj

A csecsemőgondozási díj (CSED) a szülési szabadság idejére járó, keresetfüggő, előzetes munkavégzéshez, illetve biztosítási jogviszonyhoz kötött havi pénzbeli támogatás. Folyósításának feltétele a szülést megelőző 2 éven belül legalább 365 nap biztosított jogviszony. Jogosult az édesanya, illetve a gyám vagy az örökbefogadó szülő. Összege az igénylést megelőző jövedelem (ún. naptári napi alap) 70%-a. Adóköteles juttatás, mely a szülési szabadságnak megfelelő időtartamra, azaz 24 hétig jár, de legfeljebb a gyermek születését követő 168. napig.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekgondozási díj (GYED) keresetfüggő, előzetes munkavégzéshez kötött, havi pénzbeli támogatás. Igénybevételének feltétele, hogy a gyermeket saját háztartásában nevelő szülő (anya, apa, örökbefogadó szülő, gyám, szülővel együtt élő házastárs, 2020-tól a nagyszülő is) a gyermek születését megelőző két éven belül 365 napon át biztosított legyen.

Összege a figyelembe vehető jövedelem naptári napi átlagának 70%-a, gyermekeként maximum a mindenkori minimálbér – 2019. évben 149 000 HUF (481 EUR) – kétszeresének 70%-a lehet, ami 2019-ben havi bruttó 208 600 HUF (673 EUR). Az ellátásból fizetni kell személyi jövedelemadót és nyugdíjjárulékot is.

A gyermekgondozási díj a csecsemőgondozási díj lejártát követő naptól a gyermek 2 éves koráig jár, akkor is, ha a szülő dolgozik és akkor is, ha a gyermeknek testvére születik (GYED Extra), aki után ugyanúgy jár az életkorának megfelelő ellátás. Ikergyermekes esetén további egy évvel meghosszabbodik a folyósítás.

Felsőoktatási hallgatók kaphatnak úgynevezett diplomás gyermekgondozási díjat, ha a gyermek születését megelőző két éven belül legalább két félév aktív felsőoktatási hallgatói jogviszonnal rendelkeztek, valamint legfeljebb egy év telt el a hallgatói jogviszony szüneteltetése vagy megszűnése óta az igényléskor. Összege 2019-ben a felsőfokú alapképzésben, szakképzésben vagy felsőoktatási szakképzésben, valamint szakirányú továbbképzésben részt vevő hallgatóknál a jogosultság kezdő napján érvényes minimálbér 70%-a, 2019-ben 104 300 HUF (336 EUR). A mesterképzésben, egységes, osztatlan képzésben vagy doktori képzésben részt vevő hallgatóknál pedig a jogosultság kezdő napján érvényes garantált bérminimum (2019: 195 000 HUF, 629 EUR) 70 %-a, 2019-ben 136 500 HUF (440 EUR).

A gyermekgondozást segítő ellátás (GYES) alanyi jogon járó, havi pénzbeli támogatás a gyermeket saját háztartásában nevelő szülő részére, a gyermek születésétől 3. életvének betöltéséig (ikrek esetén 6 éves korig, tartósan beteg gyermek esetén 10 éves korig). Összege a mindenkori nyugdíjminimum 28 500 HUF (92 EUR) gyermekeként. A gyermek 6 hónapos korától a szülő időkorlátozás nélkül dolgozhat a folyósítás mellett.

Gyermeknevelési támogatásra (GYET) jogosultak a 3 vagy több gyermeket nevelő családok, amelynek havi összege – a gyermekek számától függetlenül – a mindenkori nyugdíjminimum, azaz 28 500 HUF (92 EUR). A támogatás a legfiatalabb gyermek 3 éves korától 8. életvének betöltéséig jár. Megszűnik a jogosultság, ha 18 évesnél fiatalabb gyermekek száma három alá csökken.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Családi típusú adózás

A családi adó- és járulékkedvezmény feltétele a bejelentett munkaviszony vagy más kereső foglalkozás.

A magzat 91 napos korától lehet igényelni. 2019-ben egy gyermeknél 66 670 HUF-tal (215 EUR), két gyermeknél 133 300 HUF-tal (430 EUR), három vagy több gyermek esetén 220 000 HUF-tal (710 EUR) csökkenthető az adóalap havonta gyermekenként, mely a személyi jövedelemadóból, valamint az egészségügyi és nyugdíj járulékból is érvényesíthető. Ez 2019-ben egy gyermek esetén havi 10 000 HUF-tal (31 EUR), két gyermek esetén gyermekenként havi 20 000 HUF-tal (62 EUR), három vagy annál több gyermek esetén pedig gyermekenként havi 33 000 HUF-tal (103 EUR) magasabb nettó bért jelent.

Első házások adókedvezménye

A házastársak havonta 5 000 HUF-tal (16 EUR) csökkenthetik személyi jövedelemadójukat két éven keresztül. Ezáltal az összevont adóalapba tartozó jövedelem havi 33 335 HUF-tal (108 EUR) csökkenthető.

Négygyermekes anyák személyi jövedelemadó mentessége

2020-tól minden négy- vagy többgyermekes anya mentesül a személyi jövedelemadó megfizetése alól nyugdíjba vonulásáig.

Nagycsaládosok autóvásárlási programja

A legalább három gyermeket nevelő családoknak a minimum hétszemélyes új autó vásárlásához 2,5 millió HUF (8065 EUR) (de legfeljebb a vételár 50%-ának megfelelő) vissza nem térítendő támogatást biztosít a magyar állam három éven át, 2022-ig.

Babaváró támogatás

Három éven át 2022-ig minden fiatal házaspár, ahol a nő 18 és 40 év közötti, maximum 10 millió HUF (32 258 EUR) kamatmentes, szabad felhasználású kölcsönt igényelhet. Az első gyermek születésekor 3 évig szünetel a törlesztés, a második gyermeknél az összeg 30%-a, a harmadik gyermek születésekor pedig a teljes fennmaradó összeg elengedésre kerül.

Otthonteremtés

A Családi Otthonteremtési Kedvezmény új lakás vásárlásához vagy építéséhez, valamint használt lakás vásárlásához vagy bővítéséhez igényelhető vissza nem térítendő támogatás. A kedvezmény igénybevételének feltétele legalább egy meglévő vagy vállalt gyermek.

A kedvezmény maximális összege 2019-ben új lakás vásárlása, építése esetén:

- egy gyermek esetén: 600 000 HUF (1935 EUR);
- két gyermek esetén: 2 600 000 HUF (8387 EUR);
- három gyermek esetén: 10 000 000 HUF (32 258 EUR)

A kedvezmény maximális összege 2019-ben használt lakás vásárlása, bővítése esetén:

- egy gyermek esetén: 600 000 HUF (1935 EUR);
- két gyermek esetén: 1 430 000 HUF (4612 EUR);
- három gyermek esetén: 2 200 000 HUF (7096 EUR);
- négy vagy annál több gyermek esetén: 2 750 000 HUF (8870 EUR).

A vissza nem térítendő állami támogatás mellé felvehető kamattámogatott lakáshitel is, használt és új ingatlan vásárlásakor egyaránt: maximum 10 millió HUF (32 258 EUR) a kétgyermekesek és maximum 15 millió HUF (48 387 EUR) a három- vagy több gyermekes esetében.

A lakáshitel tartozásából az állam a második gyermek születésekor jóváír 1 millió HUF-ot (3226 EUR), a harmadik gyermeknél 4 millió HUF-ot (12 903 EUR), a további gyermekekénél 1–1 millió HUF-ot.

Diákhitel elengedés

A jelzáloghitel elengedéshez hasonlóan, a diákhitelek esetén is jóváírás történik a gyermekek születéséhez kapcsolódóan a nők esetében, a második gyermeknél a hitel fele, a harmadiknál a teljes tartozás elengedésre kerül.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A 15–64 éves nők teljes foglalkoztatási rátája 2018-ban 62,6% volt. Ezen belül az európai átlagnál alacsonyabb a kisgyermekes nők és az atipikus formában dolgozók aránya. 2016-ban a 15–64 év közötti nők 6,8%-a dolgozott részmunkaidőben, a 6 év alatti gyermeket nevelő nők 40%-a volt foglalkoztatott.

A munka és a család összeegyeztetésének elősegítése érdekében Család és Karrier Pontok működnek országszerte, és évről-évre meghirdetik a Családbarát munkahely pályázatot is. A nagyobb gyermekek napközbeni ellátásában, azaz táboroztatásában, üdültetésében segít az Erzsébet a Kárpát-medencei Gyermekekért Alapítvány. Az alapítvány szervezésében megvalósuló Erzsébet Táborok programjain 2016-ban közel 90 ezren vettek részt, 2017-ben több mint 100 ezren, 2018-ban pedig több mint 126 ezer gyermek.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság időtartama 24 hét, amelyből az anya 2 hetet köteles kivenni, és legfeljebb 4 hét eshet a szülés várható időpontja elé. A gyermek gondozása céljából igénybe vehető további fizetés nélküli szabadság a gyermek 3. életévének betöltéséig tart. Ezen időszak biztosított viszonyoknak minősül, és az anyát felmondási védelem illeti meg.

Apaszabadság

Az apák által igénybe vehető fizetett szabadság egy gyermek születése esetén 5, ikergyermekes esetén 7 munkanap. Legkésőbb a születést követő második hónap végéig lehet igénybe venni.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2018-ban a 3 év alatti gyermekek 18%-a járt bölcsődébe. 3 éves kortól 6 éves korig kötelező és ingyenes az óvoda, ahol a gyermekek háromnegyede ingyenesen étkezhet a család jövedelme függvényében. Az általános iskolai oktatás 6 éves korban kezdhető meg.

A bölcsődei rendszer 2017-es átalakítása óta több bölcsőde típus közül választhatnak a szülők, a hagyományos intézményes bölcsődék mellett megjelentek a mini, a családi és a munkahelyi

lyi bölcsődék is. Minden olyan településen, ahol negyvennél több 3 év alatti gyermek él, meg kell szervezni a bölcsődei ellátást, amit az önkormányzatok önállóan, megállapodással és társulásban is megtehetnek. A bölcsődék 20 hetes kortól 3 éves korukig fogadják a gyermekeket.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika az Emberi Erőforrások Minisztériumán belül a Család- és Ifjúságügyért Felelős Államtitkárság hatáskörébe tartozik.

Magyarországon nincs önálló ifjúsági törvény, az ifjúságpolitika kereteit a Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009–2024 című dokumentum és a 2011 decemberében elfogadott az Új Nemzedék Jövőjéért Program határozza meg, mely jellemzően a 15–29 év közötti korosztályt tekinti ifjúságnak. Az Új Nemzedék Központ a nemzeti ifjúságpolitika szakmai-szolgáltató háttérintézményeként működik, amely négyévente készít nagymintás, országos kutatást az ifjúság aktuális helyzetéről. A legutóbbi kutatás 2016-ban készült.

Magyarországon a fiatalok első sikeres nyelvvizsgájának és KRESZ vizsgájának díját az állam visszatéríti.

Idősek, nyugdíjak

2017-ben Magyarországon 1,8 millió 65 év feletti idős ember élt. Az öregségi nyugdíjakat a Magyar Államkincstár folyósítja.

A kötelező társadalombiztosítási nyugdíjrendszer saját jogú és hozzá tartozói nyugellátásokat biztosít. A saját jogú nyugellátás az öregségi nyugdíj. Hozzá tartozói nyugellátás lehet özvegyi nyugdíj, árvaellátás vagy szülői nyugdíj. A teljes összegű öregségi nyugdíj feltétele 20 év szolgálati idő. Ebbe az időszakba beleszámít a kisgyermek gondozásával töltött idő. A nyugdíjkorhatár az 1957 után született férfiak és nők számára is 65 év. Törvényben meghatározott foglalkozáscsoportok számára elérhető karkedvezményes nyugdíj. 2011 óta a nők 40 év jogosultsági idővel, életkoruktól függetlenül nagymama nyugdíjba vonulhatnak. Az öregségi nyugdíjminimum 28 500 HUF (92 EUR), maximuma nincsen.

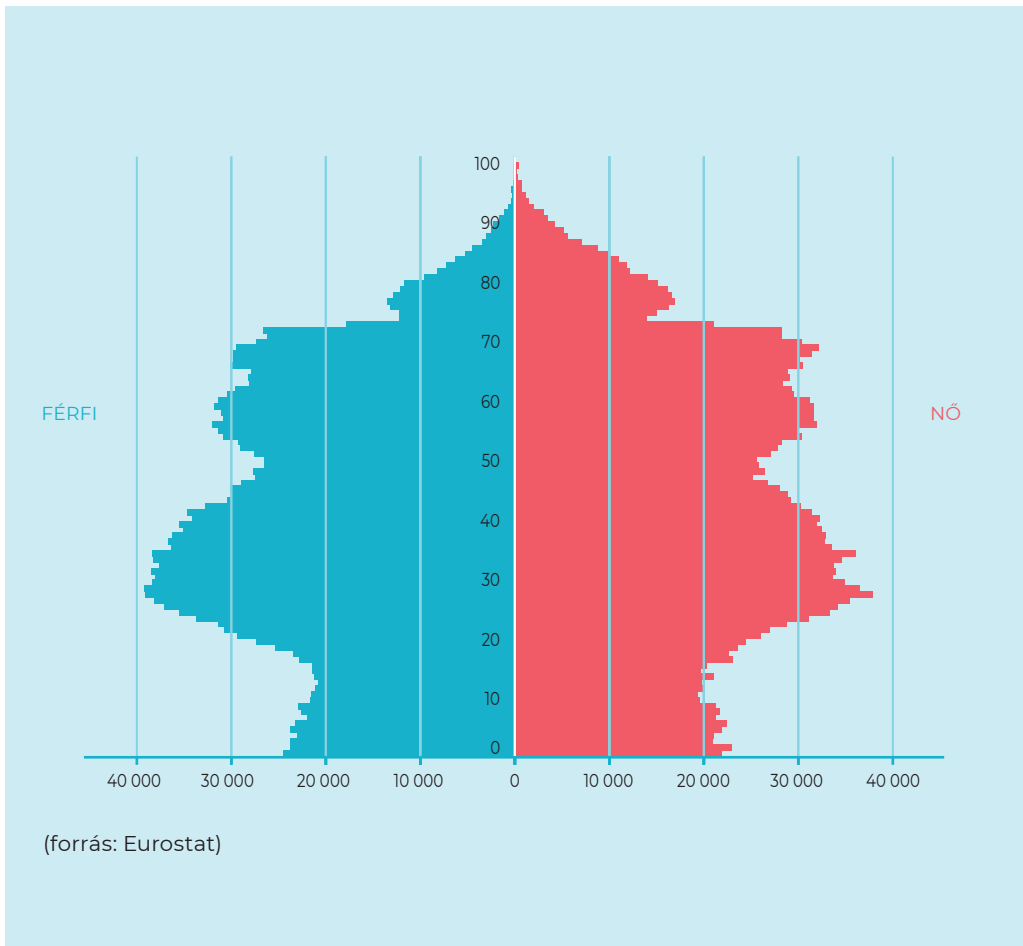

Málta

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Málta népessége a 2000-es évektől kezdve folyamatosan növekszik. A 391 415-ös népességszám 2018-ra 475 701-re nőtt, ami 21,5%-os gyarapodásnak felel meg. A hivatalos statisztikák szerint Máltán nem beszélhetünk etnikumokról, habár afrikai közösség is él a szigeten.

Az ország korfája egy előregedő társadalom képét mutatja, ahol a 30 év alatti korosztályok létszáma meredeken csökken, csak a legfiatalabbaknál látszik fordulni a tendencia.

MÁLTA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	391 415	414 989	450 415	460 297
élveszületés (fő)	3 957	4 165	4 476	4 319
halálozás (fő)	2 935	3 267	3 342	3 571
bevándorlás (fő)	n. a.	5 465	17 051	21 676
kivándorlás (fő)	n. a.	3 806	8 303	7 020
házasságkötés (db)	2 194	2 562	3 034	2 934
válás (db)	**	42	371	312
TTA	1,48	1,45	1,37	1,26

** törvényesen nem volt rá lehetőség

Az élveszületések száma 9%-kal, a halálozások száma pedig 22%-kal emelkedett 2001-ről 2017-re. A vizsgált években többen születtek, mint ahányan meghaltak.

2011-től mind a bevándorlás, mind a kivándorlás növekedett. 2011 és 2017 között 5465-ről csaknem 22 ezer főre nőtt a bevándorlók száma, ami négyszeres emelkedést jelent. A kivándorlásnál kisebb az emelkedés, de 2011-ről 2017-re így is 3200 fővel, 84%-kal emelkedett az emigrálók száma.

A házasságkötések száma kisebb ingadozások után, 2013-tól növekszik, és összességében 34%-kal emelkedett 2001-ről 2017-re. A válás 2011-ig nem volt lehetséges, azonban az engedélyezést követően 2011-ről 2017-re 7-szeresére emelkedett a válások száma. Jelenleg a házasságok mintegy tizede bomlik fel.

Máltán a termékenységi ráta azt mutatja, hogy összességében jelentősen csökkent a gyermekvállalási kedv 2001 óta. A jelenlegi arányszám az európai uniós értékek közül a legalacsonyabb volt 2017-ben.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A Családügyi, Gyermekjogi és Szolidaritási Minisztérium (*Ministeru tal-Familja, Drittijiet tat-Tfal u Solidarjetà Soċjali*) a felelős a szociálpolitikai és a gyermekeket, családokat, fogyatékkal élőket, időseket érintő kérdésekben, illetve ide tartoznak a társadalombiztosítást és az egyéb szociális ellátásokat, szolgáltatásokat érintő feladatok.

A minisztériumon belül működik a Nemzeti Családügyi Bizottság (*Kummissjoni Nazzjonali għall-Familja*), amely a gazdasági és szociális változások máltai családokat érintő hatását vizsgálja.

A gyermekvédelmet, a gyermekek napközbeni ellátását és a gyermeki jogokat a Gyermek Tanácsa (*Kunsill għat-Tfal*) felügyeli.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék (*Allowance tat-Tfal*) jövedelemfüggő juttatás, amely a gyermek 16 éves koráig jár vagy 21 éves korig, ha továbbtanul. Rendszerint az anyának folyósítják.

A családi pótlék összege, amennyiben a két szülő éves összjövedelme 24 924 EUR jövedelmi küszöb felett van, maximum havi 96,32 EUR gyermekenként.

Ha a két szülő éves összjövedelme ezen küszöb alatt van, akkor a 24 924 EUR-ból kivonják azt, és a különbség 6%-át kapja minden 16 év alatti gyermek után, illetve 2%-át, minden 16–21 év közötti, családi pótlékra jogosult gyermek után. Az alacsonyabb jövedelmű családok számára a családi pótlék éves összege nem lehet kevesebb, mint 450 EUR gyermekenként.

Fogyatékkal élő gyermeket gondozó szülő további 20 EUR támogatásban részesül hetente.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

Munkavállaló vagy vállalkozó anyák számára a szülési szabadság 18 hét, amelyből az első 14 hétre a munkaadó fizeti az anya teljes fizetését. Ez idő alatt 2018-ban további heti 92,02 EUR ellátás járt. A fennmaradó 4 hétre a máltai kormány biztosítja az ellátást (*Beneficċju dwar Liv tal-Maternità*), amelynek összege 172,51 EUR.

Örökbefogadó szülők is jogosultak erre a juttatásra.

Munkanélküli anyák számára a szülési szabadság csak 14 hét. Ez idő alatt heti 172,51 EUR ellátást (*Beneficċju tal-Maternità*) kapnak.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

A máltai kormány a következő intézkedéseket vezette be a nők munkaerőpiaci reintegrációja céljából:

- Adómentesség: azok a nők, akik újra munkába állnak egy év adómentességre vagy maximum 2000 EUR adójóváírásra jogosultak. Az önálló vállalkozó nők esetében az adójóváírás 5000 EUR.
- A kisgyermek otthoni gondozása, iskoláztatás költségei, sőt még a sport- és kulturális programok költségei is leírhatók évente, a jogszabályban meghatározott mértékben.
- Családi vállalkozásba való visszatérésért 2000 EUR adójóváírás jár.
- A jövedelemadó rendszerében 2012-ben bevezetésre került a „szülői jövedelem” a pár jövedelmének együttes számítása alapján.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A családi és a szakmai élet összeegyeztetését a kormányzat a szülési szabadság jogcímén elérhető juttatások növelésével és kiterjesztésével segíti elő, ami az egyéni vállalkozó nők és az örökbefogadó szülők számára is elérhető. A magánszektorban foglalkoztatott nők számára továbbá egy speciális „anyasági alapot” hoztak létre.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

Munkavállaló vagy önfoglalkoztatott anyák számára a szülési szabadság 18 hét, amelyből az első 14 hetet fizeti a munkaadó, a fennmaradó 4 hetet az állam. A 18 hétből 4 hetet kötelező kivenni a szülés várható időpontja előtt, 6 hetet pedig utána. Munkanélküli anyák számára a szülési szabadság csak 14 hét, amelyből 5 hetet kötelező felhasználni a szülés után. 4 hónap fizetetlen gyermekgondozási szabadságra jogosult a munkavállaló a magánszektorban és 12 hónapra a közszférában, ha volt legalább 12 hónap folyamatos munkaviszonya egy munkáltatónál. A gyermeke 8 éves koráig veheti igénybe, akár több részletben is.

Apaszabadság

Az apa 2 nap fizetett szabadságra jogosult, amely alatt a teljes fizetését kapja.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 18%-a részesült bölcsődei ellátásban, a 3–6 évesek 88%-a járt óvodába.

2017-ben Málta kiterjesztette az ingyenes gyermekellátási rendszert azon gyerekek számára, akiknek szülei dolgoznak vagy tanulnak.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika az Oktatási és Munkaügyi Minisztérium hatáskörébe tartozik.

A Nemzeti Ifjúságpolitika stratégia szerint a 13–30 éves korosztályt értik az ifjúság alatt. Nincs külön ifjúsági törvény Máltán, de számos törvénynek van fiatalokra vonatkozó passzusa is. 2015-ben fogadták el a nemzeti ifjúsági stratégiát a következő néven: Nemzeti Ifjúságpolitika 2020-ig.

A Máltai Egyetemen az Ifjúsági és Közösségi Tanulmányok Tanszék foglalkozik ifjúságkutatással, ezek azonban nem országos szintűek. A Máltai Statisztikai Hivatalban jellemzően nem állnak rendelkezésre korcsoport szerinti bontásban az adatok, bár bizonyos témákban elérhetők, mint például a munkanélküliség vagy az oktatás. Országos szintű, az ifjúság helyzetét leíró jelentések nem készülnek Máltán.

Idősek, nyugdíjak

A hozzájáruláshoz kötött öregségi nyugdíjjogosultság akkor érvényesíthető, ha a személy a törvényes nyugdíjkorhatárt elérte, avagy előnyugdíjba lépne. A nyugdíjkorhatár 2007-től 2027-ig fokozatosan 65 évre emelkedik. A szolgálati időbe az 1952 után születettek esetén beleszámít a gyermekgondozási időszak. A jogosultság megszerzésének elérésével nem kell a nyugdíjassnak a kereső tevékenységét feladnia, továbbra is fenntarthatja, anélkül, hogy a nyugdíja csökkenne.

A nyugdíj nagysága függ a teljesített vagy beszámított hozzájárulási összegek nagyságától, amelyet a nyugdíjba vonulás előtti legjobb 3 év vagy pedig 10 egymást követő év átlaga alapján számítanak ki, a korhatár elérése előtti 11–13 évre tekintettel, attól függően, hogy a kérelmező mikor született és hány évnek megfelelő beszámítási összeggel rendelkezik. Özvegyi nyugdíjra van lehetőség. A nyugdíjminimum 2018-ban heti 149,5 EUR volt a házaspárok és 145,5 EUR az egyedülállók számára, a maximuma pedig 234,66 EUR/hét volt

Németország

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

A német állam kilenc évig tartotta 82 millió feletti népességet, mely 2009-től kezdett el csökkenni, de még ekkor is meghaladta a 80 milliót. Az újabb növekedés valószínűsíthetően a migrációs válság következménye, és 2018-ra elérte a 82 850 000 főt. Németország lakosságának 80%-át németek alkotják. A legnagyobb kisebbségek a török, a lengyel és az orosz.

Németország korfája egy előregedő társadalom képét mutatja, a 45 év alatti korosztályok létszáma harmadával kevesebb, mint az idősebbeké.

NÉMETORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	82 259 540	80 222 065	82 175 684	82 521 653
éveszületés (fő)	734 475	662 685	792 137	784 901
halálozás (fő)	828 541	852 328	910 902	932 272
bevándorlás (fő)	879 217	489 422	1 029 852	917 109
kivándorlás (fő)	606 494	249 045	533 762	560 700
házasságkötés (db)	389 591	377 816	410 426	n. a.
válás (db)	197 498	187 640	162 397	153 501
TTA	1,38	1,39	1,60	1,57

Az évszületések száma 2001-ről 2017-re kis mértékben, 7%-kal emelkedett. A halálozások száma ugyanebben az időszakban 12,5%-kal nőtt, és a vizsgált években rendre meghaladta a születések számát.

A bevándorlás kiugróan magas volt a migrációs válság idején, amikor is 2014-ről 2015-re mintegy duplájára emelkedett a bevándorlók száma. 2014-ben 884 893 bevándorlót regisztráltak, 2015-ben pedig már 1 543 848 külföldi állampolgár érkezett az országba. A kivándorlásnál a 2008–2009-es év volt a fordulópont, amikortól csökkent, majd 2013-tól kezdve újra emelkedett a kivándorlók aránya is. 2001-ről 2017-re 4%-kal nőtt a bevándorlók és 7,6%-kal csökkent a kivándorlók száma.

A német házasságkötések számánál ingadozás figyelhető meg. 2011-től növekedés tapasztalható, és 2016-ban már közel 33 ezerrel több házasságot kötöttek, mint 2011-ben, 2001-hez képest pedig 5% volt az emelkedés. A válások száma 2011 óta folyamatosan csökken, összességében 22%-kal kevesebben váltak el 2017-ben, mint ahányan 2001-ben. 2016-ban 2,5-szer több házasságot kötöttek, mint ahány válást regisztráltak.

A termékenységi arányszám 2006 óta növekedést mutat. A 2006-os 1,33-as szintről 2017-re 1,57-ra emelkedett, ami megközelíti az európai uniós átlagot.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családpolitika Németországban a Család-, Idős-, Nő- és Ifjúságügyi Minisztériumhoz (*Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend*) tartozik. Az ifjúságügyhöz a tartoznak gyermekekkel kapcsolatos kérdések is, a demográfiai kérdéskör pedig az idősüggyel van egy szervezeti egységben.

A minisztérium feladatai:

- a családok pénzbeli támogatásának kidolgozása;
- az apaszerep megerősítése;
- az erőszakmentes nevelés támogatása;
- a szegénység visszaszorítása;
- a családokkal kapcsolatos tanácsadás.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Családi pótlékra (*Kindergeld*) jogosult minden adófizető, németországi lakóhellyel rendelkező személy saját vagy örökbefogadott, illetve házastársa gyermekei után. Az ellátás a gyermek 18 éves koráig jár, illetve 21 éves korig, ha még nem volt munkaviszonya és munkakeresőként regisztrált, vagy 25 éves korig, ha iskolai vagy szakmai képzésben vesz részt vagy tartósan beteg, fogyatékkal él. Összege 2018-ban havonta az első és második gyermek után 194 EUR volt, a harmadik gyermek után 200 EUR, negyedik és minden további gyermek után 225 EUR volt.

A kiegészítő pótlékot (*Kinderzuschlag*) a családi pótlék mellett folyósítják olyan alacsony jövedelmű (2018-ban havi 900 EUR alatti) családoknak, ahol kiskorú, illetve 25 év alatti, nem házas gyermek él. Összege 2018-ban havonta legfeljebb 170 EUR volt.

Anyasági támogatás

Nincs ilyen ellátás.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülési szabadság (*Mutterschaftsurlaub*) 14 hét, ikrek esetén 18 hét. A csecsemőgondozási ellátás (*Mutterschaftsgeld*) a munkavállaló, egészségbiztosítási alapon tagsággal rendelkező anyáknak jár erre az időszakra. Összege a korábbi kereset 100%-a.

A biztosított jogviszonnyal nem rendelkező anyák a szülés utáni 8 hétre kapnak legfeljebb 210 EUR ellátást.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A szülők gyermekgondozási ellátásban (*Elterngeld*) legalább 2, legfeljebb 12 hónapig részesülhetnek. Elvileg a két szülő közösen összesen 12 havi folyósításra jogosult, és további 2 havi kifizetésre, ha mindkét szülő igénybe veszi a gyermekgondozási ellátást és keresőtevékenységből származó jövedelmük legalább 2 hónapon át csökken (megosztott hónapok). Az egyedülálló szülők legfeljebb 14 hónapig részesülhetnek az ellátásban. A gyermekgondozási ellátást az adófizető, a gyermeket saját háztartásában nevelő szülő(k) nek (anya, apa, házastárs/élettárs, gyám, örökbefogadó) fizetik. A támogatásban részesülő szülő heti 30 órát meg nem haladó részmunkaidős keresőtevékenységet folytathat. A gyermek 14 hónapos koráig folyósítható. Ez a juttatás jövedeleमारányos, a korábbi átlagkereset 65%-a 1240 EUR havi nettó kereset fölött. Havi nettó 1000 EUR keresetűek számára 67%-a, és 2 eurónként 0,1%-kal nő a kompenzáció, vagyis havi nettó 900 EUR keresetnél már 72% a juttatás.

A juttatás minimuma 2018-ban havi 300 EUR, maximuma pedig havi 1800 EUR volt. 300 EUR-t kaptak azok is, akiknek nem volt munkaviszonya közvetlenül a szülés előtt.

Ha a szülő legalább két 3 évesnél kisebb, vagy legalább három 6 évesnél kisebb gyermeket nevel, akkor a helyettesítési arány nem 65, hanem 75% (*Geschwisterbonus*).

2015 júliusa óta van egy olyan változat is, amely kombinálható részmunkaidős (legfeljebb heti 30 órás) munkavállalással (*ElterngeldPlus*). Alapesetben a gyermek 2 éves koráig vehető igénybe, ha azonban a másik szülő is igénybe veszi (heti 25–30 órás részmunkaidőben dolgozva), akkor 4 hónappal tovább (*Partnerschaftsbonus*) jár. Ez az ellátás csak a részmunkaidő miatt kieső keresetet kompenzálja, azaz 30 órás munkavállalás esetén a kieső 10 órányi, 25%-os kereset 65%-a a juttatás. Egyedülálló szülők szintén igényelhetik az ellátást.

Két német szövetségi állam, Bajorország és Szászország egy évvel meghosszabbította az ellátást a saját költségvetéséből. Így ott a gyermek 3 éves koráig vehető igénybe, bár a harmadik évben már csak 150 és 300 EUR közötti az összeg.

2013 augusztusában bevezetésre került a gyermekgondozási díj (*Betreuungsgeld*) azon gyermekek után, akiket a szülők kizárólag otthon gondoznak, illetve akik magánintézményben kapnak helyet. Ennek összege 2014 augusztusa óta gyermekenként 150 EUR havonta, függetlenül attól, hogy a szülő folytat-e kereső tevékenységet. Ez a juttatás egy gyermek után maximum 22 hónapig jár, legfeljebb a gyermek 36 hónapos koráig vehető igénybe. Nem fizethető párhuzamosan a gyermekgondozási ellátással (*Elterngeld*). A gyermekgondozási díj és a gyermekgondozási ellátás csak egymást követően folyósíthatók.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

A szülők a gyermekeik gondozási költségeinek kétharmadát érvényesíthetik az adózásnál, a gyermek 14 éves koráig.

Otthonteremtés

Amennyiben a család részesül a gyermek(ek) után valamilyen támogatásban, akkor kaphat lakhatási támogatást is. A küszöbérték két szülő esetén 900 EUR, egyszülős családban 600 EUR. Kiemelt figyelmet kapnak az egyedülálló szülők és a várandós nők.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A Család-, Idős-, Nő- és Ifjúságügyi Minisztérium a munkaadókkal és a szakszervezetekkel együtt egy családbarát munkakörnyezet programot dolgozott ki. „A sikertényező a család” *„Erfolgsfaktor Familie”* program arra ösztönzi a munkáltatókat, hogy rugalmas munkavégzési lehetőséget kínálnak a munkavállalóknak.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság 14 hét (ikrek esetén 18 hét), amiből 6 hét igénybe vehető a szülés előtt. A szülés után 8 hetet kötelező kivenni. A gyermekgondozási szabadság 1 év fizetett és 2 év

fizetetlen szabadság. Tehát a gyermekgondozási ellátás folyósítása és a gyermekgondozási szabadság elválik egymástól. Az ellátás alapesetben csak 12 hónapig jár, a további időszakra, a gyermek 3 éves koráig, nem jár pénzbeli ellátás.

Apaszabadság

Jogszabályban meghatározott időszak nincsen, azonban a gyermekgondozási ellátások többletjuttatást biztosítanak, ha az apa is részt vesz a kisgyermek gondozásában. A gyermekgondozási szabadság 2007-es reformja majdnem tízszeresére emelte a szabadságot igénybevevő apák arányát 2014-re.

Kisgyermekek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 26%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, és a 3–6 éves korúak 90%-a járt óvodába.

Németországban a kisgyermekek nappali ellátását széleskörű intézményrendszer biztosítja, ide tartoznak a bölcsődék, óvodák, szülő-gyermek centrumok mellett a családi napközik, gyermekgondozók és egész napos iskolák is. 2013 augusztusa óta minden gyermeknek joga van 1 éves kora után valamilyen gyermekintézménybe járni.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

A Család-, Idős-, Nő- és Ifjúságügyi Minisztérium felelős a német ifjúságpolitikáért országos és regionális szinten. A helyi ifjúságpolitika a városok, községek hatáskörébe tartozik. Nincs egységes definíció az ifjúságra, a vonatkozó szabályozók eltérő korcsoportokat határoznak meg. Így például az Új Ifjúságpolitika – amely a minisztérium dokumentuma – a 12 és 27 közötti fiatalokat célozza meg.

A fiatalok jogait és szükségleteit a Szociális Törvény VIII. Könyv – Gyermek és Ifjúsági Szolgáltatások című dokumentum foglalja magába, amely 1991-ben lépett hatályba. Az „Akció egy ifjúságfókuszú társadalomért” ifjúsági stratégia a 2015–2018-as időszakot öleli fel. Regionális szinten is vannak ifjúsági stratégiák.

Az 1963 óta a minisztérium támogatásával működő Német Ifjúsági Intézet végez ifjúságkutatásokat. Immár a 15. Ifjúsági és Gyermek Jelentést publikálták, amely a német ifjúság helyzetét tárja fel, és a német ifjúságpolitika alapköve. Mindemellett számos empirikus ifjúságkutatás készül más, nem csak ifjúságra fókuszáló kutatóintézet jóvoltából. Nemzeti és regionális szinten évente közölnek statisztikai adatokat az ifjúságról (többek között oktatással, egészséggel, lakhatással kapcsolatos adatokat).

Idősek, nyugdíjak

A német nyugdíjrendszer klasszikus bismarcki társadalombiztosítási alapokkal rendelkezik. A kötelező állami nyugdíjalapot önkéntes nyugdíjpénztári befizetésekkel egé-

szíthetik ki a dolgozók. A nyugdíjjogosultság megnyílásához minimálisan 5 év szolgálati idő szükséges. A szolgálati időbe beleszámít a gyermekgondozással töltött időszak, legfeljebb 3 év gyermekenként. A nyugdíjkorhatár Németországban az egyik legmagasabb az egész EU-ban, férfiak és nők esetén is 67 év. Korai nyugdíjra van lehetőség 63 éves korban, de csak akkor, ha valaki rendelkezik legalább 35 év szolgálati idővel. A német nyugdíjrendszer nem ír elő minimum és maximum nyugdíjat. Indexálásra évente kerül sor a bérnövekedéshez igazítva. A nyugdíj Németországban is adóköteles, de az adót csak az ellátás 50%-a után kell fizetni. A nyugdíjakat egészségbiztosítási járulék is terheli.

A magas színvonalú otthonközeli és szakosított ápolási és gondozási ellátások (amelyek közül sokat az egyházak működtetnek) az idős emberek többsége számára garantálja a gondozási szükségletek kielégítését. Ennek köszönhetően a családok, és főleg a női háztartástagok, jelentős otthoni gondozási feladatok alól mentesülnek, hiszen az idős családtagok ellátása többnyire intézményi környezetben történik.

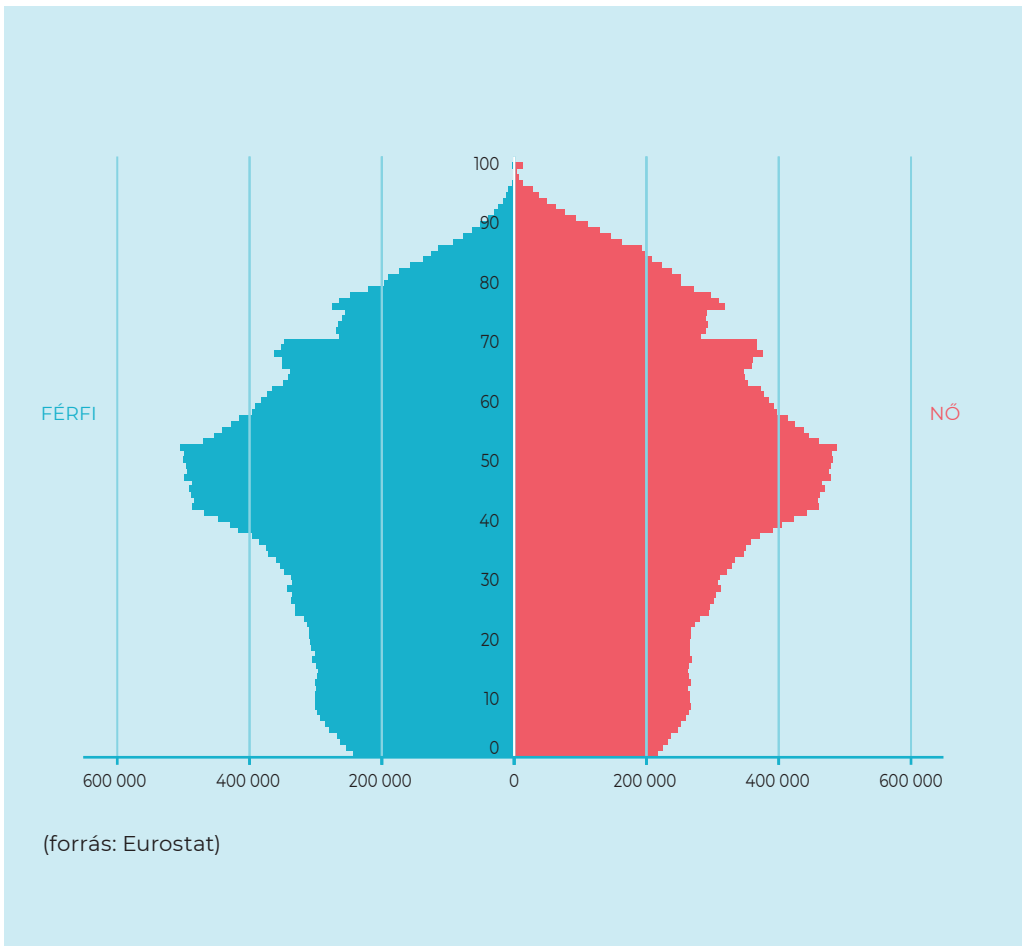

Olaszország

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Olaszország népessége hosszú időn keresztül növekvő tendenciát mutatott, míg 2015-től elkezdett enyhén csökkenni. 2015-ben a lakosságszám 60 795 612 főre volt tehető, ami 2018-ra 60 483 973 főre csökkent. Összességében 2001-hez képest 6%-kal nőtt a népességszám. Az ország lakosságának közel 93%-a olasz, 7%-át pedig olyan kisebbségek alkotják, mint a románok, észak-afrikaiak, albánok, kínaiak.

Olaszország korfája egy folyamatosan elöregedő társadalom képét mutatja.

OLASZORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	56 960 692	59 364 690	60 665 551	60 589 445
élveszületés (fő)	535 282	546 606	473 438	458 151
halálozás (fő)	556 892	593 404	615 261	649 061
bevándorlás (fő)	208 252	385 793	300 823	343 440
kivándorlás (fő)	56 077	82 461	157 065	155 110
házasságkötés (db)	264 026	204 830	203 258	191 287
válás (db)	40 051	53 806	99 071	91 629
TTA	1,25	1,44	1,34	1,32

Míg 2009-ben 568 857 gyermek született, 2017-ben már csak 458 151, mely közel 110 ezres csökkenés, 2001-hez képest pedig 14,4%-os. Ezzel párhuzamosan a halálozás növekedett, a 2001-ben regisztrált 556 892 haláleset 2017-re 649 061-re nőtt, ami 16,6%-os emelkedést jelent.

Habár a bevándorlás 2017-re csökkent, de még mindig 135 ezerrel többen érkeztek, mint 2001-ben, így 2017-re 65%-kal növekedett a bevándorlók száma. A kivándorlás az évezred eleje óta folyamatosan nő, 2001 és 2017 között közel háromszorosára emelkedett.

2001-hez képest 73 ezerrel kevesebb házasságot kötöttek 2017-ben. A válások száma pedig 2017-re majdnem két és félszeresére nőtt.

A termékenységi ráta alapján 2007 és 2012 között nagyobb volt a gyermekvállalási kedv, azóta viszont folyamatosan csökken. A legmagasabb 2010-ben volt, 1,46-os értékkel, ami 2017-re már 1,32-re esett vissza, ez a legrosszabb értékek között van az Európai Unióban.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Olaszországban a Munkügyi és Szociális Minisztérium (*Ministero del Lavoro e delle Politiche Sociali*) tevékenysége három részterületet ölel fel:

- munkapolitika;
- biztonságpolitika;
- társadalompolitika.

A társadalompolitikán belül foglalkoznak szociálpolitikával és családpolitikával.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék (*Assegno per il nucleo familiare*) a jövedelemszinttől és a család összetételétől függő juttatás. A munkavállalók esetében a jövedelem legalább 70%-ának kereső tevé-

kenységből kell származnia. A támogatás a 18 évnél fiatalabb gyermeket vagy a 21 évnél fiatalabb, tanulói jogviszonnyal rendelkező gyermeket nevelő családok számára elérhető. Összegét a családtagok számának és a háztartás jövedelmének függvényében egyedileg számítják.

A számítás egy négytagú család esetében a következő:

- 14 383,37 EUR éves családi összjövedelem alatt a családi pótlék 258,33 EUR;
- 27 270,86 EUR – 27 385,90 EUR közötti éves családi összjövedelem esetén 135,92 EUR;
- 77 670,15 EUR feletti éves családi összjövedelem felett nem jár családi pótlék.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Az anyasági támogatás (*Bonus mamma domani*) egyszeri juttatás, összege 2018-ban 800 EUR volt, amit a várandósság hetedik hónapjától a szülésig lehet igényelni.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A csecsemőgondozási ellátás (*Indennità di maternità*) feltétele, hogy az anya biztosított munkavállaló legyen. 5 hónap fizetett szülési szabadság (*congedo di maternità*) jár az anyának. Az ellátás a korábbi fizetésének 80%-a erre az időszakra, összege nincs maximalizálva. Az alacsony jövedelmű vagy munkanélküli anyák igényelhetik az állami és önkormányzati csecsemőgondozási ellátást (*Assegno di maternità dello Stato; Assegno di maternità dei comuni*). Összege 2018-ban 5 hónapon keresztül havi 338,89 EUR volt. Ezt a két támogatást egyszerre is lehet igényelni.

Kísérleti jelleggel bevezették a Baba bónuszt (*Assegno di natalità– Bonus Bebè*). Ez az ellátás járt minden 2015. január 1. és 2017. december 31. között született, illetve örökbefogadott gyermek után. Havi 80 EUR-t kaptak az édesanyák a gyermek 1 éves koráig (örökbefogadás esetén az örökbefogadástól számított 1 évig), ha a háztartás éves jövedelme nem haladta meg a 90 000 EUR-t (kivéve 5, vagy több gyermeket nevelő családok esetében).

Gyermekgondozást segítő ellátások

Gyermekgondozási szabadságra (*Congedo parentale facoltativo*) csak biztosított munkavállaló jogosult. A szülési szabadság lejártát követően az anya vagy az apa 6 hónap gyermekgondozási szabadságot igényelhet a gyermek 3 éves koráig. Az ellátás a fizetés 30%-a. A közszférában dolgozók az első 30 napban a teljes fizetésüket megkapják, és nincsen felső határa.

A 6 hónapos gyermekgondozási szabadság további 5 hónappal bővíthető, ami legfeljebb a gyermek 12 éves koráig használható fel. Erre az 5 hónapra támogatás csak akkor jár, ha a kérelmező szülő fizetése nem haladja meg az adott évben az öregségi nyugdíjminimum 2,5-szeresét.

A gyermekgondozási utalványt (*Voucher baby sitter*) a szülési szabadság lejártát követő 11 hónapon belül lehet igényelni a gyermekfelügyelet biztosításához (pl. bébiszitter). Havonta maximum 600 EUR, amit legfeljebb 6 hónapig kaphat a szülő.

További óvodai támogatást (*Bonus asilo nido*) vehetnek igénybe azok a dolgozó anyák, akik nem mentesülnek az óvoda térítési díja alól. Összege évente 1000 EUR, amit 11 hónapon keresztül havonta folyósítanak, maximum 90,91 EUR/hó összegben.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Családi adókedvezményben részesülhet a szülő az eltartott gyermek után, ha a család egy főre jutó havi jövedelme nem haladja meg a 2840,51 EUR-t. 2018-ban a 3 év alatti gyermekek után évi maximum 1200 EUR, 3 év feletti gyermekek esetében maximum 950 EUR kedvezmény járt gyermekenként. Fogyatékkal élő gyermek esetében további 400 EUR levonható. Nagycsaládosok számára (3-nál több gyermek esetén) további 200 EUR/gyermek kedvezmény jár. A kedvezményt a két szülő együttesen veheti igénybe.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A 6 évesnél fiatalabb gyermeket nevelő apák 85,8%-a és az anyák 52,5%-a dolgozik. A részmunkaidős foglalkoztatás jelentősen nőtt mind az olasz férfiak, mind a nők körében (8,2%, illetve 32,7%). Ez a növekedés azonban túlnyomórészt a recessziós években történt, és inkább az ország kedvezőtlen gazdasági helyzetével van összefüggésben.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

5 hónap fizetett szülési szabadság jár az anyának: 1–2 hónap a szülés előtt és 3–4 hónap a szülés után. A szülést követően legfeljebb 3 hónapig az apa is igényelheti a „szülési” szabadságot, ha az anya nem kíván élni vele.

A kötelező szülési szabadság lejártát követően az anya vagy az apa fizetett gyermekgondozási szabadságot igényelhet 6 hónap időtartamban a gyermek 3 éves koráig. A 6 hónapos gyermekgondozási szabadság további 5 hónappal bővíthető, és legfeljebb a gyermek 12 éves koráig igényelhető. Erre az utolsó időszakra azonban nem jár pénzbeli támogatás.

Apaszabadság

Az apának 4 nap fizetett szabadság (*congedo di paternità*) jár, amit a gyermek 5 hónapos koráig használhat fel. Erre az időre teljes fizetésére jogosult (*indennità di paternità*). További 3 nap fizetett szabadságot kaphat az apa, ha az anya 3 napot átenged az apa javára a szülési szabadságából.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 27%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, és a 3–6 éves korúak 86%-a járt óvodába.

0–3 éves korú gyermekek nappali ellátását önkormányzati szinten kell biztosítani, ezért az ellátások között nagy az eltérés, nem létezik egységes megoldás, és az ellátások biztosítása az önkormányzatok költségvetési lehetőségeitől nagyban függ.

A részmunkaidős foglalkoztatás támogatásaként a gyermekfelügyelet költségeihez egyes esetekben hozzájárulnak az önkormányzatok, regisztrált intézményekben felhasználható voucherek formájában.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika a Munkaügyi és Szociális Minisztérium hatáskörébe tartozik. Mindemellett az Ifjúság és Polgári Szolgáltatás Osztálynak is meghatározó szerepe van az ifjúságpolitikában.

Nincs egységes definíció az ifjúságra vonatkozóan. Leggyakrabban a 15–35 éveseket sorolják ide.

Nincs külön ifjúsági törvény, azonban sok olyan jogszabály van, amelyeknek van fiatalokra vonatkozó passzusa. A nemzeti ifjúsági stratégiát a „Jövőhöz való jog” címmel 2011-ben fogadták el.

Habár az ifjúságpolitika és a kutatók közötti együttműködés nincs formalizálva, rengeteg informális fórum van, ahol a tapasztalatokat meg lehet osztani. Rendszeresen készülnek jelentések ifjúságra vonatkozó kutatási és statisztikai adatokról a Központi Statisztikai Hivatalban, a minisztériumokban, valamint az egyetemeken.

Idősek, nyugdíjak

Olaszországban társadalombiztosítási nyugdíjrendszer működik. A jogosultság megnyílásának minimális feltétel 20 év, a teljes nyugdíj eléréséhez pedig legalább 42 év szolgálati idő szükséges, amelybe a fizetett gyermekgondozással töltött idő beleszámít. A nyugdíjkorhatár 66 év a férfiaknál és a nőknél egyaránt. Korengedményes nyugdíjra 42 év szolgálati idő után van lehetőség, és az igénybevétele foglalkoztatási csoportokhoz kötött. Például a bányászok és az ipari munkások 1–1,5 évvel korábban mehetnek nyugdíjba. A nyugdíjak minimális összege 2018-ban havi 549,7 EUR volt, a maximális összeget a törvény nem szabályozza. A nyugdíjakat évente igazítják az inflációhoz, adókötelesek, de járulékot nem kell fizetni utánuk.

Olaszországban az otthonközeli ellátások rendszere csak közepesen fejlett, az intézményes ellátásoké pedig – főként vidéken és a déli területeken – kifejezetten hiányos. A tradicionális családmódellet továbbélésének köszönhetően számos idős ember él családjában, amely fontos óvó-védő közeget nyújt számukra, azonban ellátásuk, ápolásuk és gondozásuk jelentős terhet ró a családban élő nőkre.

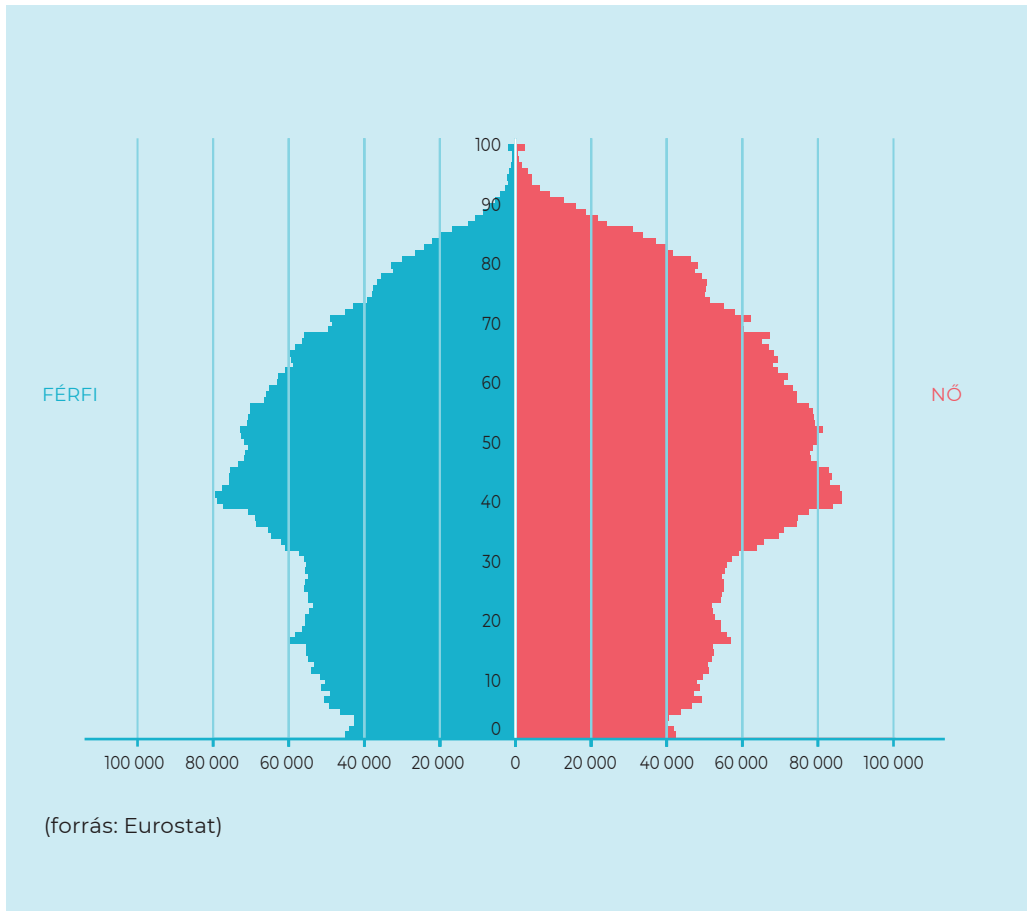

Portugalia

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Portugalia népessége a 2000-es évek elején még növekvő tendenciát mutatott, ami 2010-ben megfordult, és azóta folyamatosan csökken. 2018-ra 10 291 027 főre csökkent. Portugalia népessége az egyik leghomogénebb az Európai Unión belül, az ország lakosságának 99%-át portugálok alkotják, illetve kisebbségként jelen vannak a romák (kb. 40 000 fő), brazilok, valamint fekete-afrikai népcsoportok.

Portugalia korfája egy előregedő társadalom képét mutatja, a 40 év alatti korosztályok létszáma folyamatosan csökken.

PORTUGÁLIA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	10 330 774	10 572 721	10 341 330	10 309 573
élveszületés (fő)	112 774	96 856	87 126	86 154
halálozás (fő)	105 092	102 848	110 573	109 758
bevándorlás (fő)	61 609	19 667	29 925	36 639
kivándorlás (fő)	5 396	43 998	38 273	31 753
házasságkötés (db)	58 390	36 035	32 399	33 634
válás (db)	18 851	26 750	22 340	21 577
TTA	1,45	1,35	1,36	1,38

Az élveszületések számában folyamatos csökkenés figyelhető meg, 2017-ben 24%-kal kevesebben születtek, mint 2001-ben. A mortalitást hullámvázis jellemezte, 2001-hez képest a halálesetek száma 4,4%-kal növekedett.

A bevándorlás volumene a 2012-es mélypont után növekedni kezdett, összességében 2001 és 2017 között 40%-kal csökkent. A kivándorlás 2001-hez képest 2017-re a hatszorosára emelkedett, 2013 óta mérséklődés figyelhető meg.

A házasságkötéseknél jelentős csökkenés látható. 2001-hez képest 2017-re 42%-kal esett a számuk. A válások száma hullámvázis tendenciát mutat, a legtöbb válás 2010-ben történt, amikor megközelítette a 28 ezret, ezt követően azonban csökkenni kezdett. 2017-ben 14,5%-kal többen váltak el, mint 2001-ben.

A termékenységi ráta csökkenő tendenciát mutat egészen 2013-ig, amikor is visszaesett 1,21-re, azóta lassan emelkedik, de még mindig jóval az 1,6-os európai uniós átlag alatt van.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Portugáliában a családpolitikával a Szolidaritási és Társadalombiztosítási Minisztérium (*Ministério do Trabalho, Solidariedade e Segurança Social*) foglalkozik. A portugál kormány jelenlegi programjának családpolitikához köthető részei:

- születés és család;
- szociális biztonság megteremtése, különös tekintettel a fiatalabb generációkra;
- nemek közötti egyenlőség;
- családon belüli erőszak kezelése.

A kormányzati intézkedések különös figyelmet szentelnek a család, a születés és az ifjúság témáknak. Komoly problémának tekintik a születések számának csökkenését, így különböző támogatásokkal ösztönzik a párokat minimum két gyermek vállalására. A Lisszaboni Egyetem Társadalomtudományi Karának Családpolitikai Központja 2010-ben jött létre. A Központ célja, hogy megismertesse a családpolitikát a portugál társada-

lommaal. Bemutatják a családi élet dinamikáját, demográfiai mintáit és a családpolitikát érintő jogalkotási rendszert.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék (*abono de família*) a gyermek 16 éves koráig jár, 24 éves korig, amennyiben továbbtanul. Összege függ a család éves összjövedelmétől (5 jövedelmi szintet különítenek el), a gyermekek korától és számától.

2018-ban:

1. jövedelmi szint: évi 3002,30 EUR alatt,
2. szint: évi 3002,30 EUR – 6004,60 EUR között,
3. szint: évi 6004,60 EUR – 9006,90 EUR között,
4. szint: évi 9006,90 EUR – 15 011,50 EUR között,
5. szint: 15 011,50 EUR felett.

	0–12 hónapos	12–36 hónapos korú gyermek			36 hónaposnál
	korú gyermek	1. gyermek	2. gyermek	3+ gyermek	idősebb gyermek
1. szint	146,42 EUR	73,21 EUR	109,81 EUR	146,41 EUR	36,60 EUR
2. szint	120,86 EUR	60,43 EUR	90,65 EUR	120,87 EUR	30,22 EUR
3. szint	95,08 EUR	49,93 EUR	77,28 EUR	104,62 EUR	27,35 EUR
4. szint		18,90 EUR			–

A 4. jövedelmi szint felett nem jár családi pótlék.

Az egyedülálló szülőknek, illetve a fogyatékkal élő gyermeket nevelőknek magasabb összeg jár.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

Azok a szülők, akik a szülés előtt legalább 6 havi munkaviszonnyal rendelkeztek, jogosultak csecsemőgondozási ellátásra (*subsídio parental inicial*). A szülési/csecsemőgondozási szabadság (*licença parental inicial*) 120 nap, és mindkét szülőnek jár külön-külön. Ebből az anyának kötelező kivennie 72 napot, az apának pedig 15 napot, a többi opcionális. Ez idő alatt a korábbi keresetük 100%-át kapják, vagy – a szülő választása alapján – 150 napon át a korábbi kereset 80%-át.

1 hónap további fizetett szabadságot kapnak, ha nemcsak az egyik, hanem mindkét szülő igénybe veszi a szülési/csecsemőgondozási szabadságot. Ebben az esetben 5 hónapon át jár a korábbi kereset 100%-a vagy 6 hónapon át a 83%-a.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A szülési szabadság lejártá után jogosultak a szülők további 3-3 hónap fizetett szabadságra (*licença parental alargada*). Ez idő alatt az ellátás (*subsídio parental alargado*) a korábbi átlagbér 25%-a.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Portugáliában családi adózási rendszer van. A gyermekgondozás (óvoda, iskola) költségei leírhatók az adóból.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

Portugáliában az egyik legmagasabb a kisgyermeket nevelő anyák teljes munkaidős foglalkoztatottsága. A 6 évesnél fiatalabb gyermeket nevelő nők 75,7%-a aktív a munkaerőpiacon. A magas foglalkoztatási ráta miatt szükségessé váltak azok az intézkedések, amelyek lehetővé teszik a rugalmas munkavégzést és segítik a szülőket a családi és munkahelyi kötelezettség összeegyeztetésében, valamint mindkét szülőt arra ösztönzik, hogy több időt töltsenek a gyermekeikkel.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési/csecsemőgondozási szabadság (*licença parental inicial*) 120 nap, és mindkét szülőnek jár külön-külön. Ebből az anyának kötelező kivennie 72 napot (*licença parental inicial exclusivo da mãe*), az apának 15 napot (*licença parental inicial exclusivo do pai*), a többi opcionálisan a másik szülőnek átadható. Az anya a kötelező részét feloszthatja a szülés előtti 30 napra és az azt követő 42 napra.

További 1 hónap fizetett szabadság jár, ha nemcsak az egyik, hanem mindkét szülő igénybe veszi a fizetett szülési/csecsemőgondozási szabadságot. 15 napon át mindkét szülő egyszerre otthon lehet a gyermekkel, és ezt a lehetőséget kétszer (nem közvetlenül egymás után) lehet igénybe venni. Ikerszülés esetén gyermekenként plusz 30 nap jár.

A szülési szabadság lejártá után a szülők további 3-3 hónap fizetett gyermekgondozási szabadságra jogosultak.

Apaszabadság

Az apaszabadság 15 nap, amelyből 5 napot közvetlenül a szülés után kötelező kivenni, 10 napot pedig a gyermek 1 hónapos koráig. Erre az időre az ellátás (*subsídioparental inicial exclusivo do pai*) a korábbi teljes fizetés. Ez a 15 nap része annak a 120 napos szabadságnak, amely a szülés utánra biztosított.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0-3 éves gyermekek 47%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, és a 3-6 éves korúak 90%-a járt óvodába.

Portugáliában a gyermekgondozási támogatások folyamatosan bővültek az elmúlt években. Ezen belül leginkább a 3 éves kor alatti gyermekekkel, teljes munkaidőben való foglalkozási lehetőségek száma gyarapodott. A 3–6 éves gyermekek óvodai neveléséből heti 25 óra ingyenes, az ezen felüli rész díja arányos a szülők keresetével.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika az Oktatási Minisztériumban az Ifjúsági és Sport Államtitkársághoz tartozik. Az ifjúságpolitikai feladatok végrehajtásáért a Portugál Intézet az Ifjúságért és Sportért a felelős.

Nincs egységes definíció az ifjúságra vonatkozóan, jogszabálytól, programtól függ, hogy mely korcsoportot célozzák meg. A leggyakrabban érintett korosztály a 18–30 évesek.

Nincsen kifejezetten olyan törvény, amely az ifjúság jogait, szükségleteit tekintené át. 2013-ban fogadták el a Stratégiai Intervenciók Útmutatót a portugál ifjúságpolitikára vonatkozóan, és 2018-ban fogadták el a Nemzeti Ifjúsági Tervet.

2013-ban készült egy átfogó kutatás a portugál ifjúságról. A Lisszaboni Egyetemen az Ifjúsági Megfigyelő Intézetnek meghatározó szerepe van ifjúságpolitikai elemzések elkészítésében.

Idősek, nyugdíjak

Portugália nyugdíjrendszere társadalombiztosítás-alapú. A nyugdíjjogosultság megnyílásának minimális ideje 15 év, teljes nyugdíjra pedig 40 év szolgálati idő után jogosult valaki. Ebbe azonban beleszámít a fizetett gyermekgondozási idő. A nyugdíjkorhatár férfiak és nők esetében egyaránt 66 év. Korengedményes nyugdíjba legkorábban 60 évesen lehet vonulni akkor, ha megvan a legalább 40 év szolgálati idő. Korkedvezményes nyugdíjra csak bizonyos munkakörök képviselői jogosultak, például a bányászok és a tengerészek. Hozzá tartozói nyugdíjat csak a házastársak kaphatnak (a gyerekek nem), ennek összege 2018-ban havi 37,8 EUR volt. A minimumnyugdíj összege 389,34 EUR, az ellátás maximumát nem szabályozzák. Csak a magasabb, évente 4000 EUR-t meghaladó nyugdíj után kell adót fizetni, járulékok nem terhelik a nyugdíjakat.

Portugáliában – főként a vidéki területeken – jelentős a családjukban gondozott idős emberek száma. A napközbeni ellátási formák viszonylag fejlettek, ezt sok idős ember veszi igénybe (pl. idősek klubjai és napközi otthonai), bentlakásos ellátás azonban csak igen magas gondozási szükséglet mellett áll rendelkezésre.

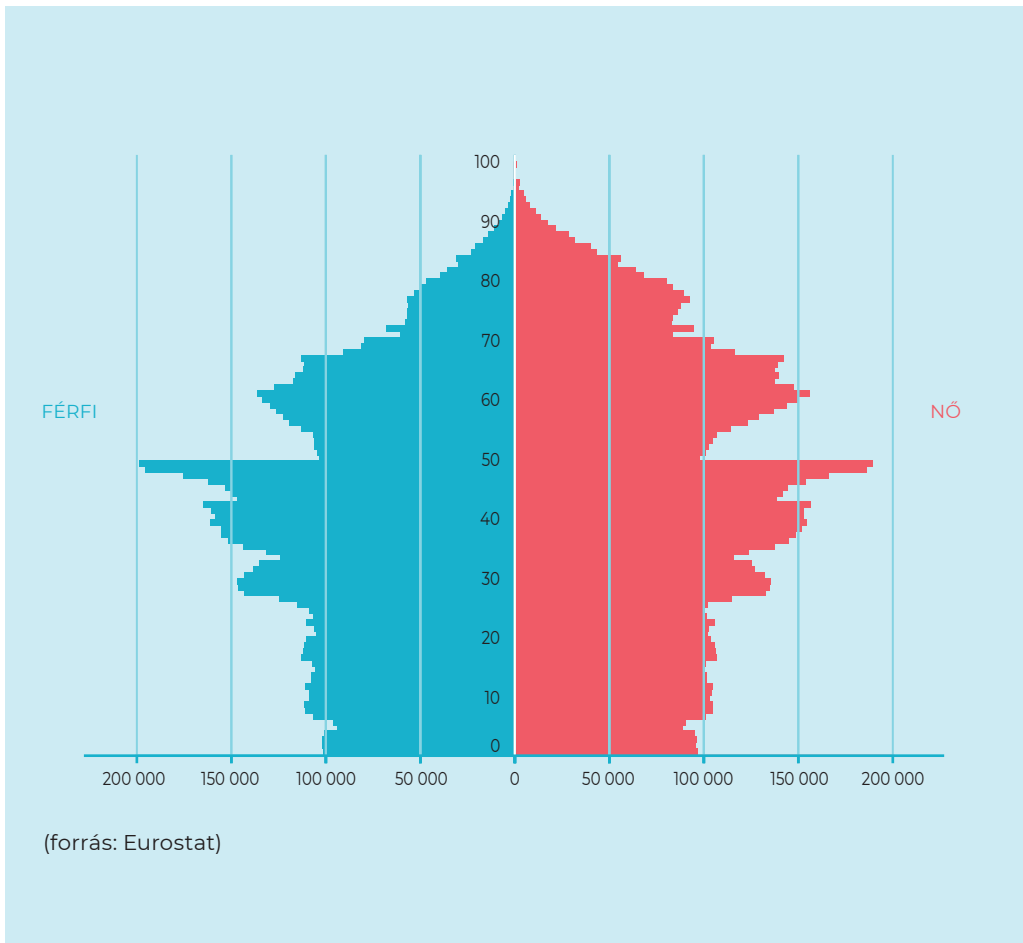

Románia

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Románia népessége 2000 óta folyamatosan csökken, a 2001-es 22,4 milliőről 2014-re már átlépte a 20 milliós határt. A 2018-ra becsült népesség 19 530 631 fő, ami 13%-os csökkenést jelent. Románia lakosságának közel 90%-át románok alkotják. Jelentős kisebbséget alkotnak a magyarok (6%), a romák (3%) és az ukránok (1%).

Románia korfája egy előregedő társadalom képét mutatja, ahol az 50 év alatti korosztályok létszáma hullámzó mértékben ugyan, de rendre csökken.

ROMÁNIA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	22 430 457	20 199 059	19 760 314	19 644 350
éveszületés (fő)	220 368	196 242	200 009	202 151
halálozás (fő)	259 603	251 439	257 215	261 402
bevándorlás (fő)	n. a.	147 685	137 455	177 435
kivándorlás (fő)	n. a.	195 551	207 578	242 193
házasságkötés (db)	129 930	105 599	133 183	142 613
válás (db)	31 135	35 780	30 497	31 147
TTA	1,27	1,47	1,64	1,71

Az évszületések száma 2013-ra lecsökkent 188 599-re, majd a 200 ezres születésszám körül stabilizálódott. 2001-hez képest 2017-ben 8%-kal kevesebben születtek. A mortalitás 2001-hez képest gyakorlatilag nem változott. A vizsgált években az elhunytak száma rendre meghaladta a születések számát, azonban míg 2001-ben 40 ezer körüli volt a különbség, addig 2016-ban már közel 60 ezer.

A kivándorlás 2013-ban volt a legalacsonyabb, amikor is 162 ezer alá esett a kivándorlók száma, azonban négy évvel később már több, mint 242 ezer ember hagyta el az országot. A bevándorlás is hasonló mértékben, 20%-kal nőtt 2011-hez képest.

A házasságkötések száma 2001 óta 10%-kal, 2011-hez képest több mint a harmadával nőtt 2017-re. A válások száma hullámszó képet mutatott, 2001-hez képest nem változott 2017-re. A termékenységi ráta erős hullámszó követően 2013 óta nő. A 2017-es 1,71 arányszám felülmúlja az európai uniós átlagot.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A Munkaügyi és Társadalmi Egyenlőségért felelős Minisztérium (*Ministerul Muncii și Justiției Sociale*) felelős a család, a szociális és az idősügyi szakpolitikáért.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék 18 éves korig jár minden eltartott gyermek után. Két ellátásból tevődik össze: az első a gyermek 14 éves koráig jár (*alocație de stat pentru copii*), a második 14 éves kor felett (*alocație pentru susținerea familiei*). Az első összege a gyermek korának megfelelően változik és nem jövedelemfüggő, a második összege a család egy főre jutó havi nettó átlagjövedelmétől függ.

Az első juttatás összege 2018-ban 2 éves kor alatt havi 200 RON (42,8 EUR), felette havi 84 RON (18 EUR) volt.

A nagyobb gyerekek (14–18 éves) után járó második juttatás összege havi 200 RON (42,8 EUR) alatti egy főre jutó átlagjövedelem esetén 82 RON (17,5 EUR) gyermekenként. Havi 200 (42,8 EUR) – 530 RON (113,5 EUR) közötti egy főre jutó átlagjövedelem esetén 75 RON (16 EUR) gyermekenként. E jövedelemszint felett nem jár az ellátás. Egyedülálló szülők és fogyatékkal élő gyermeket nevelők számára magasabb összegek járnak.

Anyasági támogatás jellegű ellátások
Nincs ilyen ellátás.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

126 nap szülési szabadság vehető igénybe, ami alatt az ellátás (*Indemnizație pentru concediu de maternitate*) a megelőző 6 hónap átlagkeresetének 85%-a, amennyiben az anya a szülés előtti 12 hónapban legalább 1 hónapig biztosított volt.

Ha a munkaadó nem tud kellően biztonságos és az egészségre nem ártalmas munkakörülményeket biztosítani a kismamának, akkor orvosi ajánlás alapján a szülés várható időpontja előtt 120 nap fizetett szabadságban részesülhet. Ezalatt a korábbi átlagkeresete 75%-át kapja (*indemnizație de risc maternal*).

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekgondozást segítő ellátás (*indemnizație pentru creșterea copilului*) feltétele legalább 12 havi adóköteles jövedelem (munkabér, munkanélküli segély, rokkantnyugdíj stb.) a szülést megelőző 2 évben, ami munkabér esetén nem haladhatja meg a 3750 RON-t (805 EUR). A gyermekgondozási szabadság (*concediu pentru creșterea copilului*) a gyermek 2 éves koráig jár. Erre az időszakra az ellátás a korábbi átlagkereset 85%-a, de minimum 1250 RON (267,6 EUR), maximum 8500 RON (1825 EUR). Ikrek esetén további 1250 RON (267,6 EUR) támogatás jár.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények
Nincsen családi adókedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A kisgyermekes szülők foglalkoztatási aránya 68%, az apák 81,4%-a, az anyák 54,3%-a dolgozik.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság időtartama 126 nap. Ebből 42 nap csak közvetlenül a szülés után vehető igénybe, a többi előtte és utána is. Orvosi javaslatra további 120 nap kivehető a szülés várható időpontja előtt (*concediu medical și indemnizație de risc maternal*).

A gyermekgondozási szabadság a gyermek 2 éves koráig jár, fogyatékos gyermek nevelése esetén legfeljebb 3 éves korig. Ha mindkét szülő megfelel a feltételeknek, legalább 1 hónap jár annak a szülőnek, aki egyébként nem vette igénybe a gyermekgondozási szabadságot. Vagyis

ha az anya veszi igénybe a gyermekgondozási szabadságot, akkor az apának is jár minimum 1 hónap, amelyet köteles kivenni.

Apaszabadság

A biztosított jogviszonnyal rendelkező apáknak 5 nap fizetett szabadság jár. Azok az apák, akik egy rövid gyermekgondozási tanfolyamot is elvégeznek, plusz 5 nap fizetett apaszabadságban részesülnek.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 év közötti gyermekek 9%-a járt bölcsődébe, a 3–6 év közötti gyermekeknek 58%-a járt óvodába.

Romániában az állami gyermekgondozási rendszer mellett családi szolgáltatások is vannak a 0–6 éves gyermekek számára.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika az Ifjúsági és Sport Minisztérium felelősségi körébe tartozik.

Nincs egységes definíció az ifjúságot tekintve: az ifjúsági törvény a 14–35 éveseket, az ifjúsági stratégia a 15–24 éveseket sorolja az ifjúsághoz.

2006-ban fogadták el az Ifjúsági Törvényt, amely a román ifjúságpolitika kereteit adja, és az ifjúság jogait foglalja magába.

A Nemzeti Ifjúságpolitikai Stratégiát 2015-ben fogadták el, amely a 2015–2020-as időszakot öleli fel.

Az Ifjúsági és Sport Minisztérium két évente támogatja az országos reprezentatív ifjúságkutatást, az Ifjúsági Barométert, amelyet az Oktatástudományi Intézetben az Ifjúságkutatási Laboratórium végez. A legutóbbi felmérés 2016-ban volt.

Idősek, nyugdíjak

Romániában társadalombiztosítási nyugellátás működik (első pillér), amelyet kiegészít a kötelező magánbiztosítások rendszere (második pillér) és a magasabb jövedelműek által használt önkéntes nyugdíjalapok (harmadik pillér). Résznyugdíjra már 15 év szolgálati idő után jogosultságot lehet szerezni, a maximális nyugellátáshoz azonban férfiak esetében legalább 35, nők esetében legalább 30 év szolgálati idő szükséges, amelybe beleszámít a gyermekgondozással töltött időszak. Korkedvezményes nyugdíjra törvényben meghatározott speciális csoportok lehetnek jogosultak, például a látássérültek és a fogyatékkal élők. Korkedvezményes nyugdíj esetén a szolgálati idő 0,5-szörös szorzót kap bizonyos magas fizikális igénybevétellel járó munkák esetén. Hozzá tartozói nyugellátás nincs Romániában. A nyugdíj minimum összege 520 RON (112 EUR), maximális összege nem szabályozott. A havi 440 EUR-nál magasabb összegű nyugdíjak adókötelesek, egészségbiztosítási járulékot azonban nem kell utána fizetni.

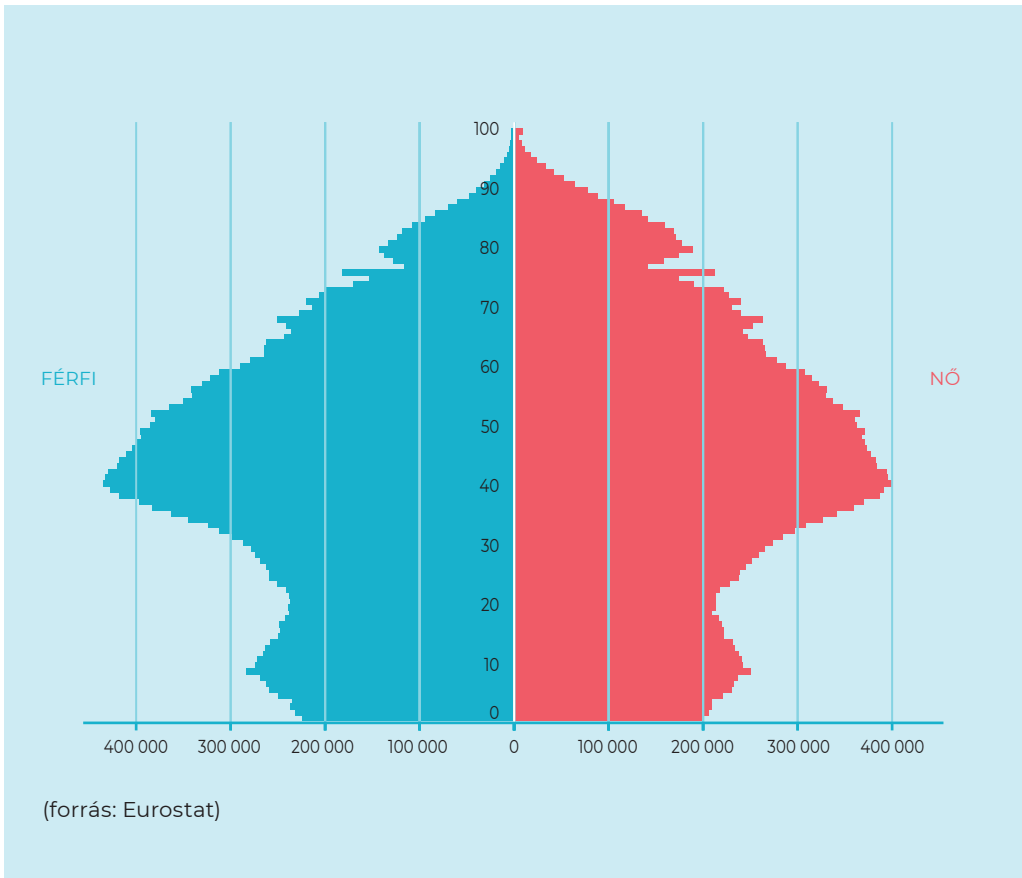

Spanyolország

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Spanyolország népessége 2014-ig folyamatosan növekedett, majd kisebb csökkenést követően az elmúlt két évben újra emelkedik. 2018-ban 46 658 447 ezer fő, ami 2001-hez képest 15%-os gyarapodást jelent. Az ország össznépességének 88%-át spanyolok alkotják. A bevándorlók több mint fele a valamikori spanyol gyarmatokról – többnyire Latin-Amerikából –, másik fele főképp Kelet-Európából érkezik, Romániából, Bulgáriából vagy Oroszországból.

Spanyolország korfája egy előregedő társadalom képét mutatja, a 40 év alatti korosztályok létszáma meredeken csökken.

SPANYOLORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI

	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	40 665 545	46 667 174	46 440 099	46 528 024
éveszületés (fő)	405 313	470 553	408 734	391 265
halálozás (fő)	357 580	386 017	408 231	422 037
bevándorlás (fő)	414 772	371 331	414 746	532 132
kivándorlás (fő)	n. a.	409 034	327 325	368 860
házasságkötés (db)	206 266	158 220	173 049	171 320
válás (db)	39 242	103 290	96 824	97 960
TTA	1,23	1,34	1,34	1,31

Az éveszületések száma 2001–2017 között 3,5%-kal csökkent, habár 2009-ig még növekedés volt megfigyelhető. A halálozás 2001 óta 18%-kal emelkedett. Míg korábban többen születtek, mint ahányan meghaltak, 2017-ben a természetes fogyás már 31 000 volt.

A bevándorlás 2004 és 2007 között volt a legnagyobb volumenű, ekkor 680 ezer és 960 ezer között mozgott a bevándorlók száma. 2017-re azonban csökkent, így 2001-hez képest mindössze 28%-kal nőtt a migráció mértéke. A kivándorlásra vonatkozó adatok azt mutatják, hogy 2007-től 2013-ig folyamatosan nőtt a kivándorlók száma. A következő két évben elkezdett csökkenni és 370 ezer fő alá esett, ez 10%-os csökkenés 2011-hez képest.

A házasságkötések száma 200 ezer alá csökkent 2007 óta, és habár az utóbbi években látható némi növekedés, a trend 2017-es újabb fordulatát követően, összességében 17%-os a csökkenés. A válások száma 2001 óta nő, 2017-re 150%-kal emelkedett.

A gyermekvállalás 2008 után csökkenni kezdett, a negatív trend 2013-ban állt meg, azóta a termékenységi arányszám ismét enyhén emelkedett. A jelenlegi érték azonban még mindig az egyik legalacsonyabb az Európai Unióban, és jóval az 1,59-es uniós átlag alatt van.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Spanyolországban a családpolitikával az Egészségügyi, Fogyasztóvédelmi és Szociális Jóléti Minisztérium (*Ministerio de Sanidad, Consumo y Bienestar Social*) foglalkozik.

A minisztériumhoz több intézet is szorosan kapcsolódik:

- az Ifjúsági Intézet (*Instituto de la Juventud*) és a Spanyol Ifjúsági Tanács (*El Consejo de la Juventud de España*);
- az Idősek Szociális Szolgáltatásainak Intézete (*Instituto de Mayores y Servicios Sociales*) és az Idősek Állami Tanácsa (*Consejo Estatal de las Personas Mayores*);
- a Gyermekek Központja (*Observatorio de la Infancia*)-

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék (*prestaciones por hijo a cargo*) a gyermekek 18 éves koráig jár és jövedelemfüggő. 2018-ban a jövedelmi küszöb az egy- és kétgyermekes családok számára legfeljebb 11 605,77 EUR éves családi összjövedelem volt, a háromgyermekes családoknak 17 467,4 EUR, a negyedik gyermektől pedig minden további gyermeknél 2829,24 EUR-val nőtt az éves összjövedelem küszöbértéke. A küszöbérték felett nem jár családi pótlék.

Az alapösszege gyermekenként havi 24,25 EUR, de ez a jövedelemmel fordítottan arányosan változik.

Magasabb összegek járnak a fogyatékkal élő gyermeket nevelő családoknak, és esetükben nem jövedelemfüggő az ellátás. 18 éves korig a legalább 33%-osan rokkantaknak havi 83,33 EUR, 18 év fölött a legalább 65%-ban rokkantaknak havi 369,9 EUR, és a legalább 75%-ban rokkantaknak havi 554,9 EUR családi pótlék jár.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Anyasági támogatás csak ikerszülés esetén jár, illetve egyszeri 1000 EUR-t kaphatnak a nagycsaládosok, az adoptáló szülők, az egyedülálló és a rokkant anyák.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülési szabadság az első gyermek születése után 16, minden további gyermek születése után 2 héttel növekszik. Az ellátás (*subsidio por maternidad de naturaleza contributiva*) feltétele a 26 év feletti anyák számára legalább 180 nap biztosított jogviszony a szülést megelőző 7 évben, vagy legalább 360 nap biztosított jogviszony időkorlát nélkül. A 21–26 év közötti anyák számára nincs minimum feltétel. Az ellátás a korábbi átlagkereset 100%-a.

Ha az anya nem fizetett társadalombiztosítási járulékot, akkor gyermeke születése után a minimálbért kapja 6 héten keresztül (*subsidio por maternidad de naturaleza no contributiva*).

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekgondozási szabadság (*excedencia por cuidado de hijo*) ideje alatt nem jár pénzbeli ellátás.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Minden 25 évesnél fiatalabb, eltartott gyermek után csökken az adóalap, amelynek összege 2018-ban:

- 1 gyermek után 2400 EUR;
- 2 gyermek után 2700 EUR;
- 3 gyermek után 4000 EUR;
- a 4. és minden további gyermek esetén 4500 EUR volt.

A 3 vagy több gyermeket nevelő családok mellett jogosultak további adókedvezményre is, melynek éves összege gyermekenként a 3. és 4. gyermek után 1200 EUR, az 5. és minden további gyermek esetén 2400 EUR.

A 0–3 éves gyermek után évi 2800 EUR adókedvezmény is jár a bölcsődei költségek vagy a fizetett gyermekfelügyelet költségeinek fedezésére.

Emellett jár a munkavállaló anyáknak a 0–3 éves gyermekek után egy másik adókedvezmény is, mely családonként évi 1200 EUR (havi 100 EUR).

2018-ban a négy adókedvezmény jogosultsága egymástól független volt, mind a négyet egyszerre igénybe lehetett venni, amennyiben a család megfelelt a jogosultsági feltételeknek.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

Spanyolországban a nők között viszonylag elterjedt a részmunkaidős foglalkoztatás – a nők mintegy negyede így dolgozik, ami megkönnyítheti a gyermekgondozási feladatok összeegyeztetését a munkavállalással.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság az első gyermek születése után 16, minden további gyermek születése után 2 héttel növekszik. Ebből 6 hetet köteles az anya kivenni a szülés után, 10 hét pedig átadható az apának. A gyermekgondozási szabadság fizetetlen időszak, és a gyermek 3 éves koráig lehet igénybe venni.

Apaszabadság

Az apaszabadság 2019. április 1-től 8 hét, és kizárólag az apát illeti meg. Az első 2 hét a szülés után vehető ki, a fennmaradó 6 hetet a gyermek 1 éves koráig lehet igénybe venni. Az ellátás (*subsídio por paternidad*) feltétele legalább 180 nap biztosított jogviszony a szülést megelőző 7 évben, vagy legalább 360 nap biztosított jogviszony időkorlát nélkül. Az ellátás a korábbi átlagkereset 100%-a.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 40%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, és a 3–6 éves korúak 92%-a járt óvodába.

Sok szülő számára problémát jelent, hogy az állam csak 5 hónapon keresztül nyújt magas szintű keresetarányos gyermekgondozási ellátást, és sok gyermek számára nincs férőhely a bölcsődékben. Így a gyermek fél éves korától 3 éves koráig való gondozása nehézséget jelent a szülők jelentős részének.

A 3–6 éves gyermekek közül mindenkinek joga van az óvodai ellátáshoz. Az óvodákban gondot jelent a szakképzett személyzet hiánya, átlagosan 30 gyermek jut egy óvónőre.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

A legtöbb akciótervet helyi szinten, a különböző régiókban alkotják. Nemzeti szinten ifjúságpolitikai kérdésben a döntéshozatal az Ifjúsági Intézet és a Spanyol Ifjúsági Tanács hatáskörébe tartozik.

Az ifjúságnak nincs egységes definíciója. A nemzeti stratégia (Ifjúsági Stratégia 2. Akcióterve 2017–2020) a 15–29 éveseket ért ifjúság alatt. Nincs ifjúsági törvény, azonban számos törvénynek van olyan passzusa, amely a fiatalokra vonatkozik.

A Spanyol Ifjúsági Intézet rendszeresen végez ifjúságkutatásokat. Négyévente adnak ki jelentést az ifjúság helyzetéről, emellett a Statisztikai Hivatalban is rendelkezésre állnak ifjúsági adatok.

Idősek, nyugdíjak

A spanyol nyugdíjrendszer kontinentális társadalombiztosítási alapokon nyugszik. A résznyugdíj megnyílásához 15 év szolgálati idő szükséges. A szolgálati időbe beleszámít a gyermekgondozással töltött fizetett és fizetetlen időszak is. A nyugdíjkorhatár mindkét nem esetében 65 év. Korengedményes nyugdíjra 62 évesen, 35 év szolgálati idő után van lehetőség. Korkedvezményes nyugdíjat speciális foglalkozási csoportok kaphatnak. Hozzá tartozói nyugdíj nincs. A minimum nyugdíj összege 2018-ban 65 év felett 639,3 EUR az egyedülállók és 606,7 EUR volt a házaspárok számára, a maximális nyugellátásé pedig 2580,13 EUR volt. A nők 5%-kal magasabb összeget kapnak, ha két gyermeket neveltek fel, 10%-kal többet 3 gyermek, és 15%-kal többet 4 vagy több gyermek felnevelése esetén. Az ellátásokat évente indexálják a fogyasztói árváltozások alapján, adót igen, járulékot viszont nem vonnak belőlük.

Spanyolországban – főként a vidéki területeken – nagyon magas az otthonukban, családjuk által gondozott idősek száma. A nagyvárosokon kívül a bentlakásos ellátások színvonalára és az otthoni ápolást támogató pénzügyi ellátások rendszere nem túl fejlett. A kormányzat inkább a nappali és az otthonközeli ellátások igénybevételét támogatja.

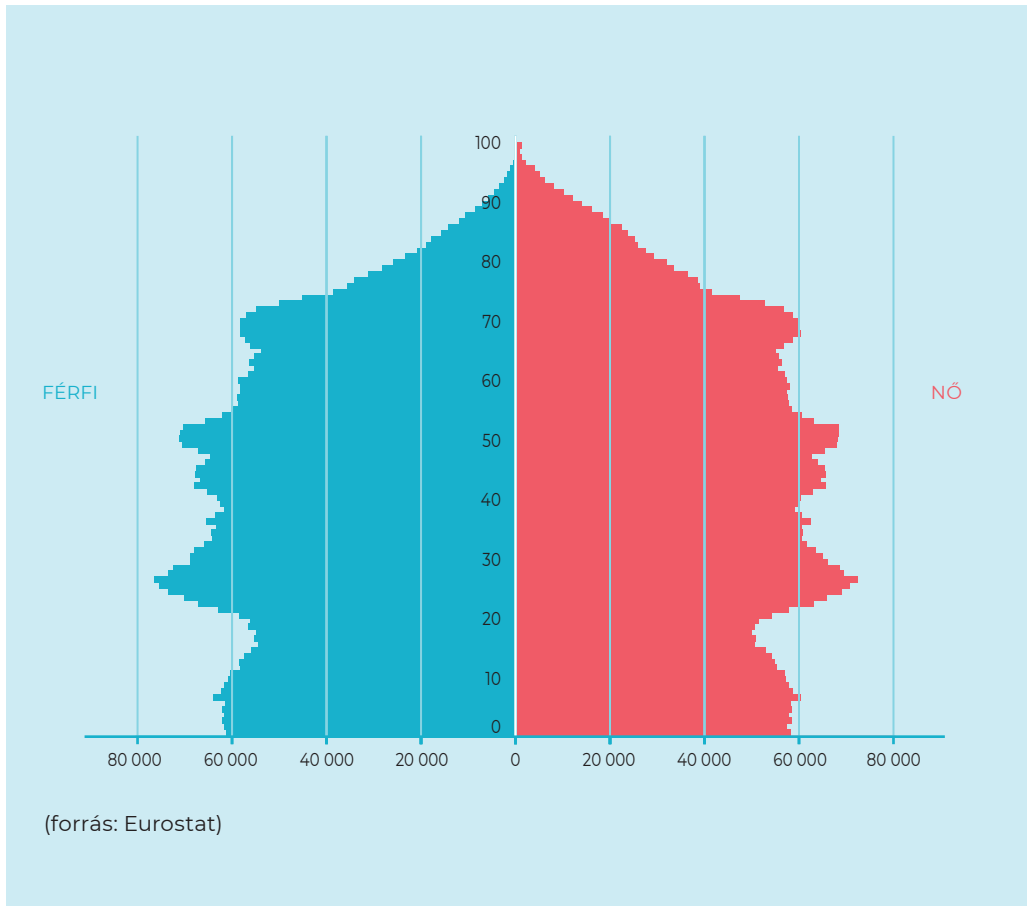

Svédország

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Svédország népessége növekvő tendenciát mutat, a 2018-ra vonatkozó becslés szerint 10 120 242 fő, ami 2001-hez képest 14%-os növekedést jelent. A lakosság többségét a svédek alkotják, a legnagyobb kisebbséget pedig a finnek. A bevándorlási válság idején a bevándorlók nagy része Irakból, Iránból, Szíriából és Libanonból érkezett.

Svédország korfája egy lassan előregedő, de az utóbbi pár évben stabilizálódó társadalom képét mutatja, ahol a most 16-20 éves korosztály alacsonyabb létszámát követően emelkedett a fiatalabb korosztályok létszáma, azonban az utóbbi években stagnál.

SVÉDORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	8 882 792	9 415 570	9 851 017	9 995 153
élveszületés (fő)	91 466	111 770	117 425	115 416
halálozás (fő)	93 752	89 938	90 982	91 972
bevándorlás (fő)	60 795	96 467	163 005	144 489
kivándorlás (fő)	32 141	51 179	45 878	45 620
házasságkötés (db)	35 778	46 922	53 817	52 497
válás (db)	21 022	23 389	24 258	24 210
TTA	1,57	1,9	1,85	1,78

Az élveszületéseket vizsgálva látható, hogy az évek során folyamatosan emelkedett a számuk, 2016-ban már meghaladta a 117 ezret, azonban ez 2017-ben kissé visszaesett. Összeségében 2001-hez képest 26%-kal többen születtek. A mortalitás a vizsgált években nagy mértékben nem változott, 2017-re 2%-kal csökkent. Az utóbbi években az élveszületések száma jelentősen meghaladta a halálozások számát.

A svédországi bevándorlás volumene 2011 óta növekedett, a bevándorlók száma 2017-re 85 ezerrel, a 2,4-szeresére emelkedett 2001-hez képest. A kivándorlás hullámzóan alakult, 2001-hez képest 2017-re 42%-kal megemelkedett.

A házasságkötések száma 2008-ig nőtt, majd némi hullámvész után 2012-től kezdve újra emelkedni kezdett, 2017-ben pedig némileg csökkent. A 2001-es adatokhoz képest 47%-kal nőtt. A válások száma 2005-ig csökkent, majd megfordult a tendencia, az utóbbi években stagnálás figyelhető meg. 2001-hez képest 2017-ben 15%-kal több válást regisztráltak. A termékenységi arányszám 2010-ig nőtt, és megközelítette a 2-es értéket. 2016-ra viszont visszaesett 1,85-ös szintre, ami azóta tovább csökkent. A jelenlegi érték még mindig az 1,6-os európai uniós átlag felett van.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Svédországban az Egészségügyi és Szociális Ügyek Minisztériuma (*Socialdepartementet*) alá tartoznak az egészségügy, a szociális szolgáltatások, valamint a társadalombiztosítási tevékenység területei.

Ennek részterületei:

- gyermekjogok;
- fogyatékoság;
- idősellátás;
- egészségügyi ellátás;
- egyéni és családi gondozás;
- szülői biztosítás;
- nyugdíj;
- közegészségügy;
- betegbiztosítás, társadalombiztosítás;
- szociális szolgáltatások.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Svédországban 2018-ban 1250 SEK (129 EUR) családi pótlék (*barnbidrag*) járt havonta minden gyermek 16 éves koráig.

A 3 vagy több gyermeket nevelő családok számára egy kiegészítő összeg (*flerbarnstillägg*) is jár: a 2. gyermek után havi 150 SEK (15 EUR), a 3. gyermek után 730 SEK (75 EUR), a negyedik után 1740 SEK (179 EUR), az 5. gyermektől plusz 1250 SEK (129 EUR).

A 2014. március 1. után született gyermekek esetében a családi pótlék is, és annak kiegészítő összege is 50-50%-ban megoszlik a két szülő között, ha a felügyeleti joggal mindkettő rendelkezik. Ha csak az egyikük, akkor a teljes összeget neki folyósítják. A 2014. március 1. előtt született gyermekek esetében a szülők nyilatkozhatnak arról, hogy meg akarják-e osztani az ellátást. Amennyiben ezt nem teszik, a gyermek anyja kapja meg a teljes összeget.

Anyasági támogatás

Nincs ilyen ellátás.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

Csecsemőgondozási ellátásra (*föräldrapenning*) jogosult az a szülő, akinek a szülést megelőzően volt legalább 240 nap biztosított jogviszonya.

A szülési/csecsemőgondozási szabadság időtartama 240 nap szülőnként. Az ellátás az első 195 napon a korábbi átlagkereset 80%-a, de nem lehet kevesebb mint napi 250 SEK (26 EUR). A fennmaradó 45 napra az ellátás összege napi 180 SEK (19 EUR). Ezek az összegek mindkét szülőnek járnak külön-külön.

Ez a – formálisan két szakaszra osztott – fizetett szabadság átváltható a részmunkaidős munkához való jogra is. Így akár arra is van lehetőség, hogy négyszer 195 napon át a juttatás negyedét kapja a szülő, miközben a napi munkaidő háromnegyedében részmunkaidős munkát vállal.

Az örökbefogadó szülőket ugyanezek az ellátások illetik meg.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A csecsemőgondozási ellátás csak 240 napig jár, de a szülőknek joguk van gyermekgondozási szabadsághoz a gyermek 18 hónapos koráig. A fennmaradó időszakra azonban nem jár ellátás.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincsen családi adókedvezmény.

Otthonteremtés

A lakhatási támogatásnak (*bostadsbidrag*) három típusa van:

Az elsőre kisgyermekes családok vagy 18–28 év közötti gyermektelen fiatalok jogosultak, havi összege 1300 SEK (134 EUR).

A második olyan gyermeces családok számára nyújtható, amelyek a gyermek(ek)et saját háztartásukban nevelik. Egy gyermek esetén a havi összege 3400 SEK (350 EUR), két gyermek után 4200 SEK (432 EUR), három vagy több gyermek után 5200 SEK (535 EUR). A harmadik típust azok a szülők kaphatják, akik csak részben (időszakosan, pl. elvált) élnek együtt a gyermekkel. Egy gyermek esetén 2400 SEK (247 EUR)/hó, két gyermek után 2800 SEK (288 EUR), három vagy több gyermek után 3300 SEK (339 EUR) támogatás jár. A fenti összegek a maximumot jelentik, a folyósított összeg függ a jövedelemtől, a lakhatási költségektől, az otthon méretétől és a gyermekek számától.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A svéd szülők a legsikeresebbek a munka és a családi kötelezettségek összehangolásában. A nők és az anyák foglalkoztatási aránya az EU-ban a legmagasabb, a gyermekszegénységi kockázat pedig itt a legalacsonyabb. Az ország családpolitikája a kettős kereső családmodell támogatását célozza, és biztosítja, hogy a nők és férfiak egyaránt ki tudják venni a részüket a munkahelyi és a családi kötelezettségekből.

2016-ban a nők foglalkoztatási rátája 74,8% volt, a férfiaké 77,5%. A kisgyermekes anyák foglalkoztatási aránya itt volt a legmagasabb az EU-ban, 81,5%. A nők nagy arányban végeznek munkát részmunkaidőben és/vagy rugalmas körülmények között. A gyermekvállalási hajlandóság is itt az egyik legmagasabb az EU-ban.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

Mindkét szülő gyermekenként 240 nap fizetett csecsemőgondozási szabadságra jogosult, amely gyermekenként összesen 480 nap fizetett szabadságot jelent. Mindkét szülőnek van egy 90 napos nem átruházható időszaka, a fennmaradó 150-150 nap pedig szabadon megszerezhető, átadható. Az anyának kötelező a szülés előtt és után 2-2 hetet szabadságon töltenie. A 2014 előtt született gyermekek esetében 8 éves korukig vehető igénybe, a később születettek esetében 12 éves korukig. Ikerk esetén további 180 nap jár gyermekenként.

Apaszabadság

Az apaszabadság 10 nap, amelyet közvetlenül a szülés után kell kivennie az apának.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben az 1-3 éves gyermekek 64%-a részesült napközbeni szolgáltatásban, és a 3-6 éves korúak 96%-a járt óvodába. Nincs külön bölcsőde, ugyanazok az intézmények működtetik.

Az egész napos napközbeni kisgyermekellátás államilag garantált szolgáltatás. Az óvoda heti 15 órában ingyenes a 3-6 éves gyermekek számára. A szülők által fizetett térítési díjak függenek a jövedelemtől és a családban nevelkedő gyermekek számától.

A 6–7 éves gyermekeknek 2018-tól kötelező napi 3 órás (évi 525 órát jelentő) iskolaelőkészítő foglalkozáson részt venni.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az Oktatási Minisztérium hatáskörébe tartozik az ifjúságpolitika, emellett minden minisztérium szem előtt tartja az ifjúság szükségleteit, azonban helyi szinten ez nem kötelező, csak javasolt (a tartományok nagy önállósággal bírnak).

Nincs egységes meghatározás, a területtől függ, hogyan definiálják az ifjúságot. A kormányzati ifjúságpolitika például a 13–25 éveseket sorolja az ifjúság közé.

Jelenleg nincs ifjúsági törvény, azonban vannak olyan más törvények, amelyek a fiatalok szükségleteit, jogait szabályozzák. Jelenleg is hatályos kormányzati dokumentum a svéd ifjúságra vonatkozóan a „Fókuszban az ifjúság” dokumentum, amelyet 2014-ben fogadott el a parlament. Az első stratégiát 1994-ben alkották meg.

A Svéd Szervezet az Ifjúságért és Civil Társadalomért felelős azért, hogy rendszeresen legyenek ifjúságkutatások. A legutóbbi kutatás 2013-ban készült. Létrehoztak egy webportált, monitor rendszert, ahol az összes ifjúsággal kapcsolatos adat elérhető. Jelenleg 60 kormányzati szerv köteles adatot szolgáltatni a portálnak. Több mint 60 indikátor van a webportálon, amelyről évente készítenek jelentést.

Idősek, nyugdíjak

Svédországban egy univerzális, adóbefizetésekből fenntartott nyugdíjrendszer működik, amely minden idős ember számára biztosít egy bizonyos szintű nyugellátást. Ezt egészíti ki a dolgozók befizetéseiből fenntartott társadalombiztosítási nyugdíjrendszer, amely figyelembe veszi a befizetések összegét és a ledolgozott évek számát. A résznyugdíj-jogosultság megnyílásához legalább 3 év szolgálati idő, vagy svédországi tartózkodás szükséges, a teljes nyugdíjhoz pedig 30 év szolgálati idő, vagy 40 év ott-tartózkodás. A szolgálati időbe beleszámítják a kisgyermek gondozásával töltött időt. Nyugdíjba menni 61 éves kortól lehet lépcsőzetesen. Kedvezményes és hozzátartozói nyugellátásokra nincsen lehetőség. A minimumnyugdíjakat az univerzális pillérből fizetik, ennek éves összege 96 915 SEK (9969 EUR) az egyedülállók és 86 448 SEK (8892 EUR) a házaspárok számára, nyugdíjmaximum nincs. Az éves indexálás a bérváltozásokat követi, a járulékot nem, adót viszont vonnak a nyugdíjakból. A nyugdíjból képzett adóalapból levonják a lakhatás költségeit.

Svédországban az univerzális jóléti állam nagy, ingyenes és kiváló minőségű otthonközeli és bentlakásos szolgáltatásokat biztosít az idős emberek számára. Mindez lehetővé teszi, hogy a magas gondozási szükséglettel bíró idős emberek megfelelő, szakszerű ellátásban részesüljenek, a család pedig mentesül a gondozási terhek alól (csakúgy, mint a koragyermekori ellátások esetén). Ez lehetővé teszi a nők munkaerőpiaci részvételét és megfelelő mennyiségű szabadidő eltöltését.

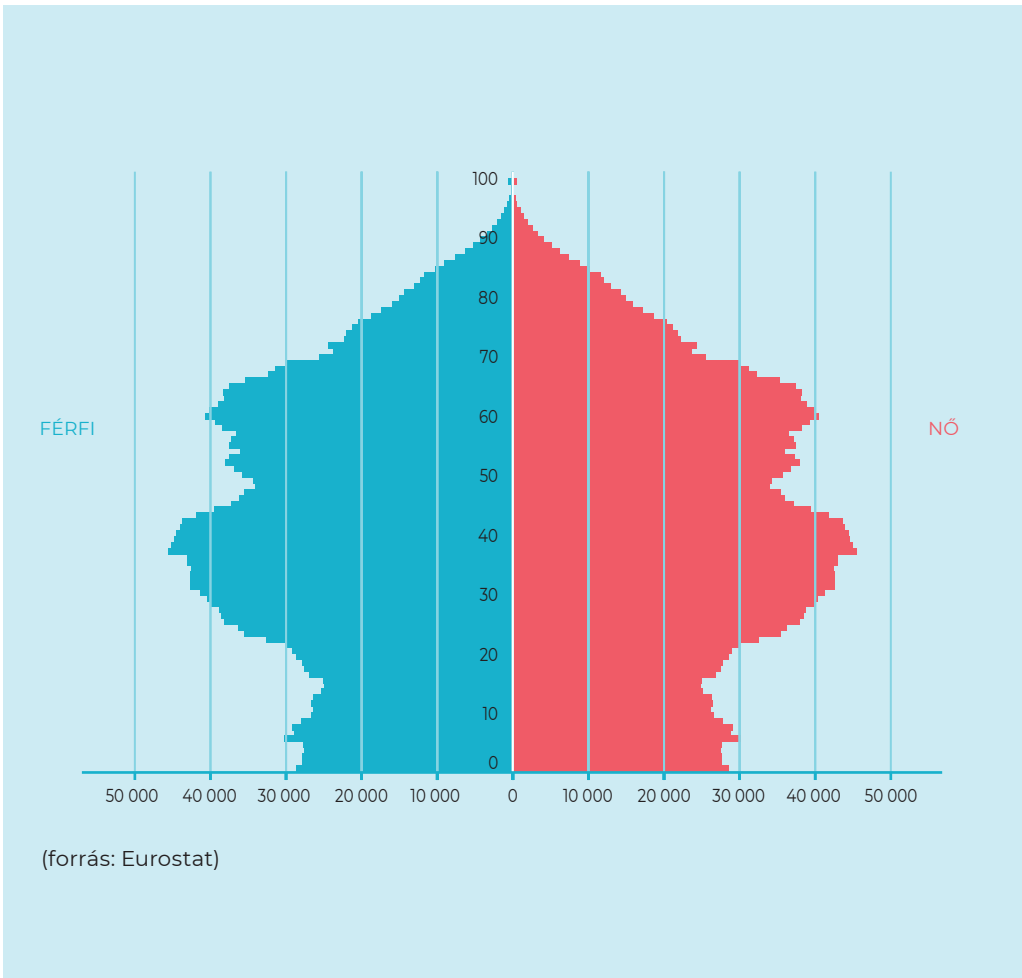

Szlovákia

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Szlovákia népessége 2004 óta folyamatosan növekszik, 2018-ra elérte az 5 443 120 főt. A 2011-es népszámlálás eredményei szerint Szlovákiában a lakosság többségét a szlovákok alkotják, a legnagyobb kisebbséget pedig a magyarok 8,5%-kal. A magyar kisebbségen kívül lakják még románok, csehek, ruszinok és ukránok is.

Szlovákia korfája egy elöregedő társadalom képét mutatja, a 40 év alatti korosztályok létszáma erőteljes csökkenést mutat.

SZLOVÁKIA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	5 378 783	5 392 446	5 426 252	5 435 343
élveszületés (fő)	51 136	60 813	57 557	57 969
halálozás (fő)	51 980	51 903	52 351	53 914
bevándorlás (fő)	2 023	4 829	7 686	7 188
kivándorlás (fő)	1 011	1 863	3 801	3 466
házasságkötés (db)	23 795	25 621	29 897	31 309
válás (db)	9 817	11 102	9 286	9 618
TTA	1,2	1,45	1,48	1,52

Az élveszületések számáról elmondható, hogy 2000-től kezdődően – három év kivételével – 50 és 60 ezer között mozgott, csak 2009 és 2011 között emelkedett 60 ezer fölé. 2017-ben 13,4%-kal többen születtek, mint 2001-ben. A halálozások száma 51 és 54 ezer között mozgott 2007 és 2017 között, 2017-re 2001-hez képest kis mértékben, 3,7%-kal nőtt. A bevándorlás és a kivándorlás mértéke 2001-hez képest egyaránt 3,5-szörösére nőtt 2017-re. A bevándorlók száma körülbelül duplája volt a kivándorlókénak a vizsgált időszak során. A házasságkötések száma emelkedett, 32%-kal. A válások száma 9 és 13 ezer között mozgott. 2008 után mérséklődött, 2017-re a 2001-es értéknél is alacsonyabb volt. 2017-ben a házasságok száma a háromszorosa volt a válásoknak.

A termékenységi ráta változása 2012-től a gyermekvállalási kedv növekedését jelzi. 2017-ben érte el a legmagasabb értéket 2000 óta, ám ez az érték (1,52) még mindig az európai uniós átlag alatt van.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A Munka-, Szociális- és Családügyi Minisztérium (*Ministerstvo Práce, Sociálnych Vecí a Rodiny*) családokat érintő főbb feladatai:

- a gyermekes családok támogatása;
- gyermekvédelem;
- a szegénység és szociális kirekesztés elleni hatékony küzdelem;
- állami szociális támogatások fejlesztése;
- a családpolitika, gyermekvédelem, és egyéb szociális szolgáltatások kezelése.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Szlovákiában a családi pótlék (*prídavok na dietá*) havi összege 2018-ban gyermekenként 23,68 EUR volt, és a gyermek 16 éves koráig járt, vagy 25 éves korig, amennyiben továbbtanul.

Anyasági támogatás

Az anyasági támogatás (*Príspevok pri narodení dieťaťa*) összege 2018-ban 829,86 EUR volt az első három gyermek után, a további gyermekek után pedig 151,37 EUR (ikerszülés esetén plusz 75,69 EUR gyermekenként). A támogatást a gyermek születését követő 6 hónapon belül lehet igényelni.

Csecsemőgondozási díj

A csecsemőgondozási ellátás (*materské*) feltétele, hogy a szülő a gyermek születését megelőző 2 évben legalább 270 nap munkaviszonnyal rendelkezzen és egészségbiztosítási járulékot fizessen.

A szülési szabadság időtartama 34 hét (37 hét egyedülálló szülők és 43 hét ikerszülés esetén), mely időszakra az ellátás összege a korábbi 12 havi nettó átlagbér 75%-a, de nem lehet több az átlagbér másfélszeresénél (1038 EUR). Ha ez az összeg alacsonyabb, mint a gyermekgondozást segítő ellátás, akkor kiegészítés jár az anyának.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermekgondozást segítő ellátás (*Rodičovský príspevok*) a gyermek 3 éves koráig jár (6 éves korig fogyatékoság, tartós betegség esetén), és az összege nem függ a család jövedelmétől. Ha az anya egyszerre jogosult gyermekgondozási és csecsemőgondozási ellátásra, akkor a magasabb összegű ellátást veheti igénybe, de egyszerre csak az egyiket. A gyermekgondozást segítő ellátás havi összege 2018-ban egységesen 214,70 EUR volt, ikrek esetén 53,7 EUR-val egészítették ki. A támogatás további feltétele a gyermek iskola- és óvodalátogatása (a testvéreké is), ha ez nem teljesül, a támogatás összegét három hónapig a felére csökkentik.

Az ellátás kiegészül egy gyermekgondozási támogatással (*Príspevok na starostlivosť o dieťa*) is, amelyet a szülők a gyermekek nappali ellátásának finanszírozásához vehetnek igénybe. Ha magángondozót fizet a szülő 0–3 éves korcsoportba tartozó gyermeke gondozásáért, akkor legfeljebb havi 280 EUR-t igényelhet. Az összeg ellátástípusonként változik, például 80 EUR az állami bölcsődék és óvodák esetén, és 41,10 EUR, ha a nappali gondozást más személy (pl. nagymama) végzi.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Családi adókedvezmény

2018-ban havonta és gyermekenként 21,56 EUR adóból levonható kedvezmény járt, amennyiben a szülők éves jövedelme nem haladta meg a 2880 EUR-t.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A nők részmunkaidős foglalkoztatási aránya Szlovákiában 7,9%, ami jóval az európai uniós átlag (31,9%) alatti. Míg a 6 évesnél fiatalabb gyermeket nevelő apák 87,3%-a dolgo-

zik, addig az anyáknak csak 42,1%-a aktív a munkaerőpiacon, vagyis a gyermekgondozási szabadságot nagyrészt a nők veszik igénybe.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság időtartama 34 hét, és a szülést megelőzően 6–8 héttel kezdődik. Egyedülálló anyák számára 37 hét, ikerszülés esetén 43 hét. Az első 6 hetet kivéve a szülők egymás között is megoszthatják.

A dolgozó szülők jogosultak gyermekgondozási szabadságra (*Rodičovská dovolenka*) a gyermek 3 éves koráig, amely azonban fizetés nélküli szabadság, és nem kapcsolódik a gyermekgondozást segítő ellátáshoz, így opcionálisan választható. Vagyis a gyermekgondozási ellátás akkor is jár, ha a szülő rész- vagy teljes munkaidőben dolgozik. 2017 márciusában 1776 férfi volt gyermekgondozási szabadságon, ami az összes kedvezményezett 7%-a, ugyanakkor az előző évhez képest ez a szám jelentős növekedést mutat.

Apaszabadság

Nincs jogszabályban rögzített apaszabadság.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 1%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, és a 3–6 éves korúak 68%-a járt óvodába.

Az iskolák és óvodák közötti kapcsolatot erősíti az iskolaelőkészítő oktatás rendszere, amelyet az első osztály megkezdése előtti egy évben lehet igénybe venni. A hátrányos helyzetű gyermekek és alacsony jövedelmű családok számára az iskolaelőkészítés ingyenes, és étkezési támogatásban is részesülnek.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika az Oktatási, Tudományos, Kutatási és Sport Minisztérium hatáskörébe tartozik. A helyi és regionális önkormányzatok a saját területükért felelősek.

Nincs egységes definíció az ifjúságra vonatkozóan, az egyes törvények eltérő korcsoportokat céloznak meg.

Nincs külön ifjúsági törvény. 2014-ben fogadták el a Szlovák Ifjúsági Stratégiát a 2014–2020 közötti évekre.

2006 óta működik az Ifjúságkutatások adatbázisa, amely az összes ifjúságkutatást tartalmazza. 2014-ben készült el a szlovák ifjúság helyzetét leíró Ifjúsági Jelentés, amelyre az ifjúsági stratégiát alapozták. Fiatalokra vonatkozó szisztematikus adatgyűjtés nincsen Szlovákiában.

Idősek, nyugdíjak

A szlovák nyugdíjrendszer társadalombiztosítás-alapú, a többi poszt szocialista országhoz hasonlóan itt is bevezették a kötelező magánnyugdíjpénztárak rendszerét, és elérhető

a piaci alapon működő önkéntes nyugdíjbiztosítások is. A résznyugdíj eléréséhez 15 év szolgálati idő szükséges, és a szolgálati idő kiszámításánál figyelembe veszik a gyermekgondozással töltött időszakot. A nyugdíjkorhatár férfiaknál és nőknél is 62 év. Korkedvezményes nyugdíjra az egészségre ártalmas és veszélyes munkakörben dolgozók jogosultak. Hozzá tartozói nyugdíj nincsen. A minimumnyugdíj összege a mindenkori létminimum (2018-ban 199,48 EUR) 136%-ának felel meg. A nyugdíjakat évente a bruttó keresetváltásnak megfelelően számítják, adót és járulékot nem vonnak belőle.

Szlovákiában a kormány nagymértékben támogatja az otthonközeli ellátásokat a bentlakásos ellátási formákkal szemben. Ennek érdekében étkeztetéssel, házi segítségnyújtással, jelzőrendszeres szolgálattal és otthoni betegápolással igyekeznek egyrészt tehermentesíteni a családokat a gondozási feladatok alól, másrészt elérni, hogy az idős emberek minél tovább képesek legyenek megfelelő támogatás mellett önálló életvitelt folytatni.

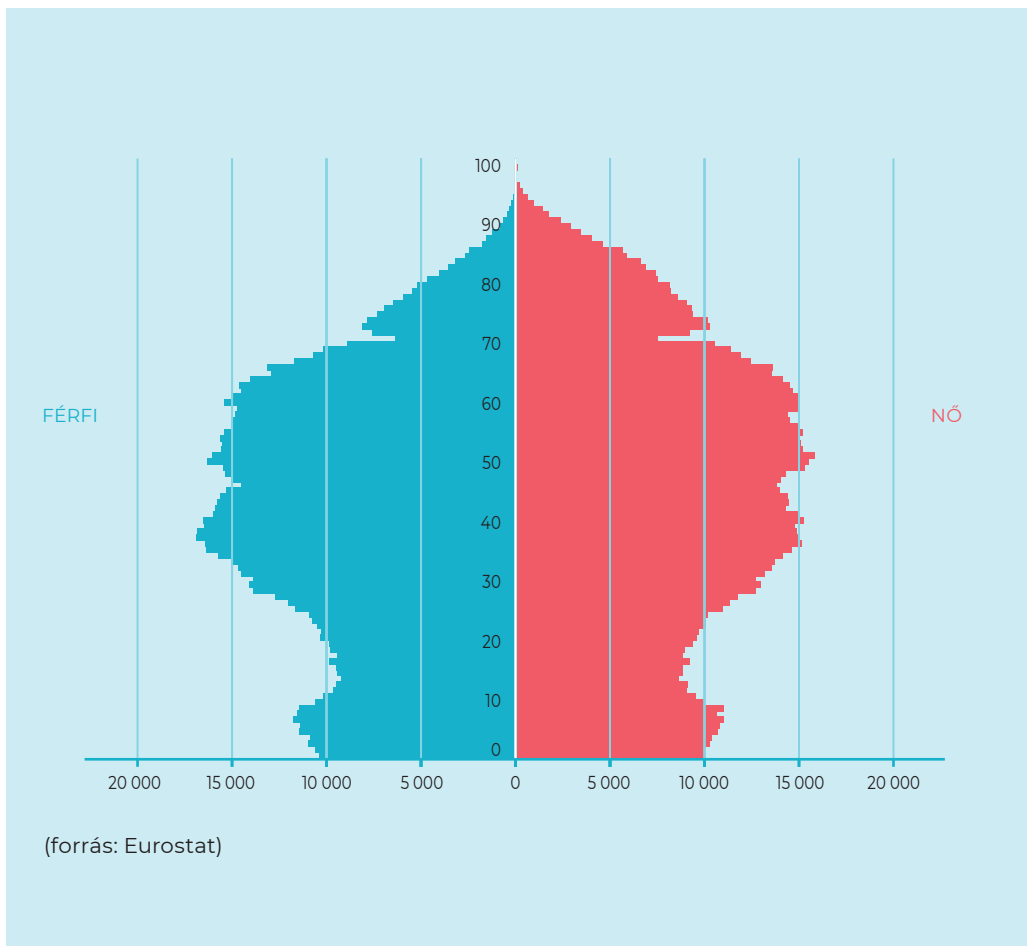

Szlovénia

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Szlovénia népessége 2001 óta folyamatosan növekvő tendenciát mutat. A 2000-es évek elején még 2 millió alatti szlovén lakosságszám 2018-ra elérte a 2 066 880 főt, ami 4%-os emelkedésnek felel meg. A népesség 83%-a szlovén, a legnagyobb kisebbséget pedig a szerbek (2%) és a horvátok (1,8%) alkotják.

Szlovénia korfája egy előregedő társadalom képét mutatja, a fiatalabb korosztályokban volt némi növekedés, majd az utóbbi években újra csökkenni kezdett a létszámuk.

SZLOVÉNIA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	1 990 094	2 050 189	2 064 188	2 065 895
éveszületés (fő)	17 477	21 947	20 345	20 241
halálozás (fő)	18 508	18 699	19 689	20 509
bevándorlás (fő)	7 803	14 083	16 623	18 808
kivándorlás (fő)	4 811	12 024	15 572	17 555
házasságkötés (db)	6 935	6 671	6 667	6 481
válás (db)	2 274	2 298	2 531	2 387
TTA	1,21	1,56	1,58	1,62

Az éveszületések száma a 2000-es évek elején csökkenő tendenciát mutatott, ebben az időszakban számuk nem érte el a 18 ezret. Majd növekedésnek indult, 2010-ben érte el a csúcspontját, akkor meghaladta a 22 ezret. 2010 óta azonban ismét csökkenés figyelhető meg. 2001-től 2017-ig 16%-kal nőtt az éveszületések és 11%-kal a halálozások száma. Amíg korábban többen haltak meg, mint ahányan születtek, addig 2011-ben és 2016-ban megfordult az arány. Szlovéniában a bevándorlás 2001 és 2017 között két és félszeresére, a kivándorlás majdnem négyszeresére nőtt.

A házasságkötések száma enyhe csökkenést mutat. 2001-hez képest 6,5%-kal kevesebben keltek egybe 2017-ben. A válások száma emelkedett, 2016-ra meghaladta a 2500-at, ám 2017-ben lecsökkent, így a 2001-es értéket 5%-kal haladta meg.

Szlovéniában a gyermekvállalási kedv 2003 óta folyamatosan növekszik, a teljes termékenységi arányszám 2017-re elérte a 1,62-t, ami meghaladja az 1,59-es európai uniós átlagot.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Szlovéniában a családpolitikával a Munkaügyi, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium (*Ministrstvo za Delo, Družino, Socialne Zadeve in Enake Možnosti*) foglalkozik. A minisztérium igazgatóságai:

- Munkaügyi kapcsolatok és Munkajogi Igazgatóság;
- Munkaerőpiaci és Foglalkoztatási Igazgatóság;
- Családügyi Igazgatóság;
- Szociális ügyek Igazgatósága;
- Fogyatékkal élőkkel, háborús veteránokkal és háborús erőszak áldozataival foglalkozó Igazgatóság.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Minden 18 év alatti, Szlovénia területén élő gyermek után jár családi pótlék (*otroški dodatek*). A támogatás a gyermekek számától, korától és a család jövedelmétől függ. Éppen ezért hónapról hónapra változhat annak pontos összege.

A családi pótlék összege 14 év alatti gyermekek után 2018-ban:

Havi átlagkereset	1. gyermek	2. gyermek	3. és minden további gyermek
185,43 EUR alatt	114,31 EUR	125,73 EUR	137,18 EUR
185,43 EUR – 309,05 EUR	97,73 EUR	108,04 EUR	118,28 EUR
309,06 EUR – 370,86 EUR	74,48 EUR	83,25 EUR	91,98 EUR
370,87 EUR – 432,67 EUR	58,75 EUR	67,03 EUR	75,47 EUR
432,68 EUR – 545,98 EUR	48,04 EUR	56,06 EUR	64,03 EUR
545,99 EUR – 659,30 EUR	30,44 EUR	38,10 EUR	45,71 EUR
659,31 EUR – 844,73 EUR	22,83 EUR	30,44 EUR	38,10 EUR
844,74 EUR – 1019,86 EUR	19,88 EUR	27,50 EUR	35,11 EUR

A családi pótlék összege középiskolás korú gyermekek után 2018-ban:

Havi átlagkereset	1. gyermek	2. gyermek	3. és minden további gyermek
185,43 EUR alatt	114,31 EUR	125,73 EUR	137,18 EUR
185,43 EUR – 309,05 EUR	97,73 EUR	108,04 EUR	118,28 EUR
309,06 EUR – 370,86 EUR	74,48 EUR	83,25 EUR	91,98 EUR
370,87 EUR – 432,67 EUR	58,75 EUR	67,03 EUR	75,47 EUR
432,68 EUR – 545,98 EUR	48,04 EUR	56,06 EUR	64,03 EUR
545,98 EUR – 576,89 EUR	30,44 EUR	38,10 EUR	45,71 EUR
576,89 EUR – 659,30 EUR	43,44 EUR	51,10 EUR	71,17 EUR
659,31 EUR – 844,73 EUR	28,83 EUR	36,44 EUR	49,65 EUR
844,74 EUR – 1019,86 EUR	22,88 EUR	30,50 EUR	39,89 EUR

Egyedülálló szülő számára 30%-kal magasabb az összeg, illetve 20%-kal magasabb, ha a 6 év alatti gyermek nem jár óvodába (kivéve, ha a szülő gyermekgondozási ellátásban részesül vagy gyermekgondozási szabadságon van).

A három vagy több, 18 év alatti gyermeket nevelő családoknak jár egy egyszeri juttatás (*dodatek za veliko družino*). A támogatás feltétele, hogy a család egy főre jutó havi jövedelme ne haladja meg a nettó átlagbér 64%-át, ami 2018-ban 659,3 EUR volt. A juttatás összege háromgyermekes család esetében 395 EUR, míg a négy- vagy többgyermekesek számára 480 EUR.

Anyasági támogatás

Anyasági támogatás csak azoknak az alacsony jövedelmű családoknak jár, ahol az egy főre jutó havi átlagjövedelem kevesebb, mint az előző évi szlovén átlagfizetés 64%-a. A juttatás összege 280 EUR.

Csecsemőgondozási díj

Csecsemőgondozási ellátást csak azok a szülők kaphatnak, akik rendelkeztek szülői szabadság biztosítással (*zavarovanje za starševsko varstvo*) a szabadság megkezdése előtt.

A szülési szabadság időtartama 105 nap. Az ellátás (*materinsko nadomestilo*) a korábbi átlagkereset 100%-a, ami nem lehet kevesebb a minimálbér 55%-ánál.

Ha a szülők már legalább két, legfeljebb 8 éves, gyermeket nevelnek a gyermek születésekor, akkor nekik 30 nappal hosszabb fizetett szülési szabadság járt. Ha már három ilyen korú gyermeket nevelnek, akkor plusz 60 nap, ha négyet, akkor plusz 90 nap jár. A csecsemőgondozási ellátás az apa, vagy más, a gyermeket gondozó személy is igénybe veheti, ha a szülők így döntenek. Örökbefogadó szülők ugyanúgy jogosultak az ellátásra.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Biztosított szülők jogosultak gyermekgondozási ellátásra. Az ellátás (*starševsko nadomestilo*) keretében 260 napon át a korábbi átlagkereset 90%-a jár (100%-a, ha a korábbi havi átlagkereset nem éri el a 842,79 EUR-t), ami nem lehet kevesebb a minimálbér 55%-ánál. A gyermekgondozást segítő ellátás megsztható. Örökbefogadó szülőknek ugyanezek az ellátások járnak.

A nem biztosított szülők is jogosultak ellátásra (*starševski dodatek*), amely 365 napig jár a gyermek születésétől kezdve, összege 2018-ban 252,04 EUR volt havonta.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Családi adókedvezmény

Nincsen családi adókedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A részmunkaidős foglalkoztatás nem terjedt el széles körben, a nők mindössze 13,1%-a és a férfiak 6,0%-a dolgozik ilyen keretek között. A 6 évesnél fiatalabb gyermeket nevelő nők foglalkoztatási aránya 2016-ban 75,8% volt, amely a harmadik legmagasabb arány az EU-ban.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

Az anyák 105 napos szülési szabadságra jogosultak, amely leghamarabb a szülés előtt 28 nappal kezdhető meg, 15 napot a szülés előtt és után kötelező kivenni. A szülők jogosultak még egyenként 130 nap gyermekgondozási szabadságra, amelyből az anya csak

100 napot, az apa mindet átadhatja a másik szülőnek. Ebből a 260 napból 185-t egyben kell kivenni, a fennmaradó 75 napot tetszés szerint felhasználhatják addig, amíg a gyermek befejezi az első osztályt.

Apaszabadság

Az apaszabadság 30 nap, ami nem átruházható. Az apának 15 napot kötelező felhasználnia a gyermek 6 hónapos kora előtt, 15 napot pedig az általános iskola első évének befejezéséig. Az ellátás erre az időszakra (*očetovsko nadomestilo*) a korábbi átlagfizetés 90%-a, ami nem lehet kevesebb a minimálbér 55%-ánál.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 37%-a részesült bölcsődei szolgáltatásban, és a 3–6 éves korúak 91%-a járt óvodába.

2007 óta évente átadja a kormány a Családbarát Vállalat díjat (*Družini prijazno podjetje*), melynél a kritériumok között a családoknak nyújtott bölcsődei, óvodai szolgáltatások is szerepelnek.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika több minisztérium hatáskörébe tartozik. A kormány 2009-ben létrehozta a Szlovén Kormány Ifjúsági Tanácsát, amely a minisztériumok ifjúságpolitikájának összehangolásáért felelős.

Az ifjúságnak nincs egységes definíciója, az egyes törvények eltérő módon definiálják. Az ifjúsági törvény a 15 és 29 év közötti fiatalokat sorolja az ifjúsághoz.

2010-ben fogadták el a szlovén ifjúsági törvényt „Közérdek az ifjúsági szektor” névvel, amely a fiatalok jogait, szükségleteit tekinti át. Mindemellett más fiatalokra fókuszáló törvény is létezik például az Ifjúsági Tanács Törvénye.

A Nemzeti Ifjúsági Programot 2013-ban fogadták el, amely a 2013–2022-es időszakot öleli fel. Vannak rendszeres ifjúságkutatások. A legutóbbi nagyobb ifjúságkutatást 2010-ben a Maribori Egyetem készítette. Erre a kutatásra alapozva alkották meg a stratégiát.

Idősek, nyugdíjak

Szlovénia nyugdíjrendszere társadalombiztosítási alapú. A résznyugdíjhoz 15 év szolgálati idő szükséges. A nyugdíjkorhatár mindkét nem esetében 65 év. Korai nyugdíj 60 éves kortól igényelhető, akkor, ha rendelkezik az illető 40 év szolgálati idővel. A karkedvezményes nyugdíjakat a foglalkoztatási kategóriák alapján határozzák meg. A minimumnyugdíj összege 207,26 EUR volt 2018-ban, a maximum pedig 3188,64 EUR. Az éves indexálást határozatlan időre felfüggesztették az országban. A nyugdíjak adókötelesek és egészségbiztosítási járulékot is kell fizetni utánuk.

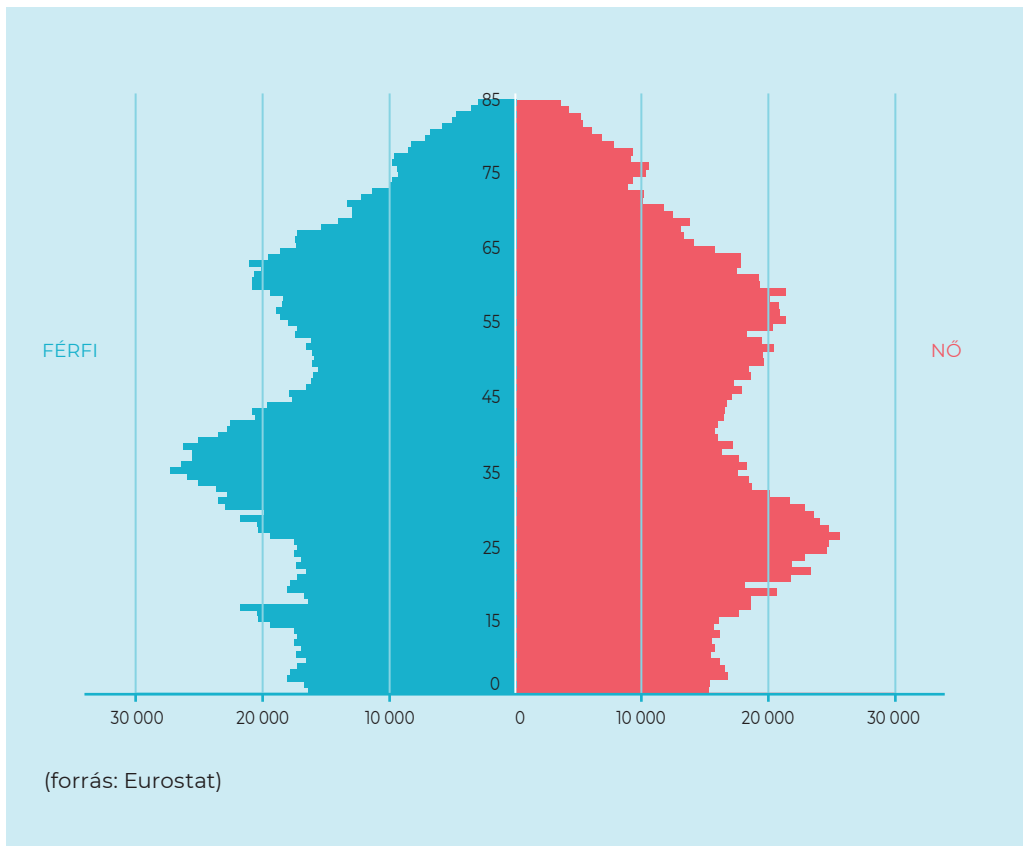

Albánia

Albánia 1912-ben lett önálló állam, bár a 20. század során az olaszok és a németek fennhatósága alatt is állt, majd szocialista népköztársaság lett. A kommunizmus bukása után a gazdasági emigránsok számát közel 900 ezerre becsülik. Legtöbbben Görögországban telepedtek le, de sokan vándoroltak ki Olaszországba és az Egyesült Államokba is. Mai demokratikus államformája a rendszerváltás után, 1991-ben jött létre. 2014 óta EU tagjelölt állam.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Albánia korfája az évezred elejéig egy fiatalodó társadalom képét mutatta, azonban a 20 évesnél fiatalabbak létszáma meredeken csökkenni kezdett.

Albániában 2011-ben tartottak hivatalos népszámlálást, melynek eredménye szerint az ország lakossága 2 905 195 fő volt, ehhez képest az Eurostat alapján a népesség abban az évben 2 907 361. Az évtized elején készített becslések szerint 2001-ben mintegy 3 060 173 fő lehetett a lakosság szám. 2018. január 1-jén 2 870 324-en lakták, ami 6%-os csökkenést jelent. A 2000-es évek időszorának adatait tekintve elmondható, hogy a népesség szinte folyamatosan csökken. A 2011-es, többször vitatott népszámlálás adatai szerint a lakosság 82,6%-a albán, a görög, a macedón, a montenegrói és a roma kisebbség aránya 1% alatti, a lakosság 14%-a pedig nem válaszolt a kérdésre. Más adatok szerint a lakosság 97%-a albán nemzetiségű, a kisebbségek (görög, macedón, montenegrói, roma) aránya 1% alatti. Ezeket az arányokat valamennyi kisebbség támadja. Annál is inkább kétséges az adatok érvényessége, mert a görög kisebbség jelentős része megtagadta a válaszadást.

ALBÁNIA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI

	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	3 063 318	2 907 361	2 875 592	2 876 591
élveszületés (fő)	*53 205	*34 285	31 733	30 869
halálozás (fő)	*19 013	*20 012	21 388	22 232
bevándorlás (fő)	n. a.	*36 397	*23 060	*25 003
kivándorlás (fő)	n. a.	*55 162	*32 532	*39 905
házasságkötés (db)	25 717	25 556	22 562	22 641
válás (db)	2 462	3 642	4 345	4 508
TTA	*2,32	*1,65	1,54	1,48

Az élveszületések száma 2001-hez képest több, mint 40%-kal csökkent, a halálozások száma ezzel szemben 17%-kal emelkedett, s így a korábbi 34 ezres születési többlet 9 ezer alá csökkent 2017-re.

Mind a bevándorlás, mind a kivándorlás mértéke csökkent az elmúlt egy évtized folyamán, azonban továbbra is 15 ezerrel többen hagyták el az országot, mint ahányan érkeztek. A bevándorlás 31%-kal, a kivándorlás pedig 28%-kal esett vissza 2011-hez viszonyítva. Jelentős a változás a válások számában is, ami 2001 és 2017 közt közel duplájára nőtt, miközben a házasságkötések száma 12%-kal csökkent.

A demográfiai mutatók alapján elmondható, hogy az elmúlt közel 20 évben jelentősen csökkent a gyermekvállalási hajlandóság Albániában. Folyamatos csökkenés figyelhető meg az élveszületések számának alakulásában, és számottevően csökkent a termékenységi mutató is.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családpolitikai kérdésekért a Népjóléti és Ifjúsági Minisztérium a felelős (*Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë*), néhány gyermekellátás esetében pedig az Egészségügyi és Szociális Védelmi Minisztérium (*Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale*).

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Családi pótlék (*Përfitimi i fëmijës*) az egészséges, általános jólétben élő gyermekek után nem jár Albániában. Csak azok jogosultak ilyen fajta támogatásra, akik amúgy is részesülnek más szociális ellátásban.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

A gyermek születésekor egyszeri támogatásra (*Përfitimi i lindjes*) jogosult a szülő, ha foglalkoztatott volt és fizetett társadalombiztosítási hozzájárulást a szülést megelőző egy évben. Ennek összege a minimálbér 50%-a, 2018-ban ez 12 000 ALL (92 EUR) volt.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

Csecsemőgondozási támogatás jár a szülési szabadság ideje alatt, vagyis 1 évig, amennyiben a szülő biztosított volt a megelőző 1 évben. Összege az első 6 hónapban a korábbi fizetés 80%-a, a második 6 hónapban az 50%-a. Ha az anya a szülést megelőzően inaktív volt, az öregségi nyugdíjminimumot kapja, 2018-ban ez 7064 ALL (56,6 EUR) volt. A fenti jogok és juttatások a nevelőszülőknek is járnak.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincs ilyen ellátás.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a 15–64 év közötti nők 49,7%-a dolgozott.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság ideje Albániában 365 nap (ikrek esetén 390 nap), amelyet az anyának legalább 35 nappal a kiírt időpont előtt meg kell kezdenie, és legalább 63 napig kell tartania a szülés után. Ezt követően az apa is igénybe veheti, amennyiben ő gondoskodik a csecsemőről.

Apaszabadság

Apaszabadság jogszabályi szinten nincsen kötelezően előírva, de a munkáltató adhat 12 napot, amely alatt a teljes munkabért köteles biztosítani az apának.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 0–3 év közötti gyermekek 15%-a járt bölcsődébe, a 3–6 év közötti gyermekeknek 33%-a járt óvodába. A napközbeni ellátás egyik formája sem kötelező, 5–6 éves kor között sem, a szülők nagy része nem is tartja fontosnak, hogy a gyermek ilyen intézménybe járjon.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika meghatározó intézménye Albániában a Népjóléti és Ifjúsági Minisztérium. Albániában törvényi szinten nem szabályozott az ifjúságpolitika. Az ifjúsággal foglalkozó legfontosabb dokumentum a Nemzeti Ifjúsági Akcióterv, mely a 2015–2020 közötti időszakra vonatkozik. Jelenleg ez az egyetlen olyan program, amely szabályozza az ifjúságot célzó beavatkozások végrehajtását nemzeti és helyi szinten.

Az Akcióterv a 15 és 29 év közötti fiatalokat sorolja az ifjúsághoz. Az albán társadalom Európa második legfiatalabb társadalma, az ifjúság a népesség 70%-át alkotja.

A Nemzeti Ifjúsági Akcióterv hat általános célt nevesít:

- részvétel a demokratikus folyamatokban/döntéshozatalban;
- az ifjúság foglalkoztatottsági arányának növelése hatékony munkaerőpiaci stratégiával;
- egészség, sport és környezet;
- oktatás fejlesztése;
- szociális háló fejlesztése;
- kultúra és önkéntesség támogatása.

Az Akcióterv végrehajtásának koordinálása és a megvalósítás monitorozása a Népjóléti és Ifjúsági Minisztérium feladata.

2014-ben hozták létre a Nemzeti Ifjúsági Szolgálatot, amely a Minisztérium háttérintézménye és az ifjúságstratégia végrehajtásáért felelős. 2016-ig a Minisztérium három Regionális Ifjúsági Centrumot alakított ki, és az Akciótervnek megfelelően 2020-ig további tizenkettő centrumot hoz létre. Az elmúlt években nemzetközi csereprogramokat szerveztek a Koszovóban és Szerbia területén élő albán fiatalok számára.

Idősek, nyugdíjak

Habár az albán társadalom meglehetősen fiatal, mégis kihívásokkal szembesül a nyugdíjrendszer az elmúlt 100 év történelmi eseményei okán. A szocializmus alatt foglalkoztatott emberek elérték a nyugdíjkorhatárt, azonban a rendszerváltás teljesen átalakította a gazdaságot, ami a nagyszámú jogosult kifizetését megnehezíti.

A nyugdíjrendszer koordináló szerve a Társadalombiztosítási Intézet (*Instituti i Sigurimeve Shoqërore*). A nyugdíjjogosultsághoz minimum 15 év szolgálati idő szükséges. A teljes összegű öregségi nyugdíjra való jogosultság feltétele férfiaknál a 65. életév, nőknél a 60. életév betöltése, valamint legalább 36 év és 4 hónap biztosított jogviszony. Lehetőség van csökkentett összegű öregségi nyugdíjra, ha valaki nem rendelkezik 36 év biztosított jogviszonnal, vagy részben öregségi nyugdíjra, amennyiben 15–36 év közötti biztosított jogviszony igazolható. A hat vagy több, 8 év feletti gyermeket nevelő anyák nyugdíjba mehetnek 55 évesen, ha igazolni tudnak 30 év biztosított jogviszonyt. Hozzá tartozói nyugdíj jár az elhunyt családtag után. Az öregségi nyugdíjnak nincs meghatározva a minimum és a maximum összege sem. Albániában lehetőség van magánnyugdíjpénztári tagságra is.

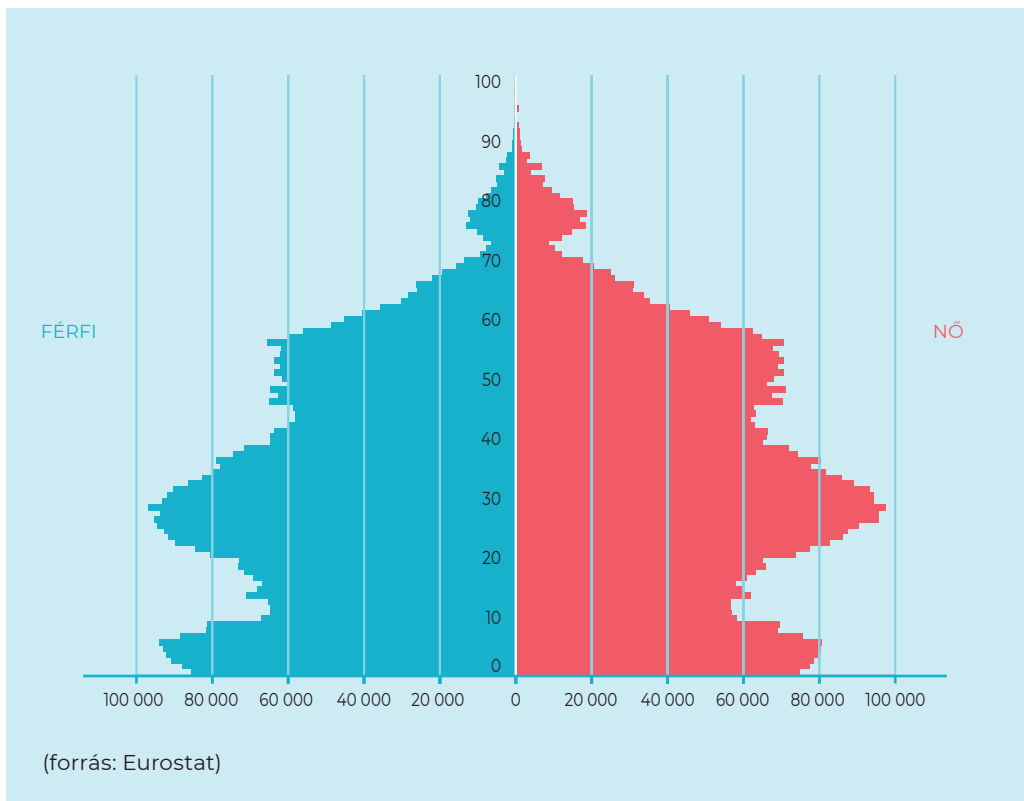

Azerbajdzsán

A kaukázusi régió legnagyobb országa. Az Azerbajdzsáni Demokratikus Köztársaság a muzulmán világ első demokratikus köztársasága. 1918-ban jött létre, majd 1920-ban a Szovjetunió részévé vált, és 1991-ben nyerte vissza a függetlenségét. Nem sokkal ezután a szomszédos Örményország elfoglalta a túlnyomó részt örmények által lakott Hegyi-Karabah területét. Annak ellenére, hogy a Hegyi-Karabah Köztársaság függetlenségét hivatalosan egyetlen állam és szervezet sem ismeri el, de facto mégis független államként működik. Az 1994 végi állapot szerint Azerbajdzsán elvesztette nemzetközileg elismert területének 16%-át.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Az ország korfája alapvetően egy fiatal társadalmat mutat, csak a 10–20 évesek létszámában tapasztalható jelentősebb visszaesés.

Azerbajdzsánban 1999-ben, majd 2009-ben tartottak hivatalos népszámlálást, ezért itt ezt a két évet tüntetjük fel a táblázatban 2001 és 2011 helyett. A következő népszámlálást 2019-re tervezik. Az ország népessége a 2018-as becslés szerint 9 898 085 fő volt, ami 23,4%-os emelkedés 1999-hez viszonyítva.

A lakosság 91,6%-a azeri, 2%-a lezg és 1,3% körüli az örmény, az orosz és a talis nemzetiségűek aránya.

AZERBAJDZSÁN FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI

	1999	2009	2016	2017
népesség (jan. 1.)	7 949 300	8 896 900	9 705 643	9 809 981
élveszületés (fő)	*117 539	*152 139	159 464	144 041
halálozás (fő)	*46 295	*52 514	56 648	57 109
bevándorlás (fő)	*4 806	*2 292	*3 233	*3 073
kivándorlás (fő)	*9 142	*1 373	*1 711	*1 901
házasságkötés (db)	*37 382	*78 072	66 771	*62 923
válás (db)	*5 013	*7 784	13 114	14 514
TTA	*2,0	*2,26	*2,0	*1,9

Azerbajdzsánban folyamatosan meghaladta a születések száma a halálozásokét, és az elmúlt évtizedekben mind a két érték emelkedett, mindkettőé 23%-kal, így 2,5-szer többen születtek 2017-ben, mint ahányan meghaltak.

A be- és kivándorlás a hivatalos statisztikák alapján elhanyagolható, az utóbbi években azonban többen érkeznek, mint ahányan elhagyják az országot.

A házasságkötések száma növekvő tendenciát mutatott. A vizsgált évek alapján 2009-re a duplájára emelkedett, majd onnan csökkenni kezdett, és összességében 1999-hez képest 2017-re 68%-kal növekedett. A válások száma folyamatosan emelkedett ugyanebben az időszakban, 2017-re közel a háromszorosára. A válások száma a házasságoknak közel a negyede. A termékenységi ráta az utóbbi években némileg csökkent, és 2017-ben 2,0-es érték alá esett.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A Munkaügyi és Szociális Védelmi Minisztérium (*Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi*) felelős a szociális intézkedésekért. A helyi képviseletei nyújtják a különböző ellátásokat. Az Állami Szociális Védelmi Alap (*Dövlət Sosial Müdafiə Fondu*) a regionális fiókjain keresztül gyűjti össze és kezeli a járulékokat, finanszírozza az ellátásokat.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Családi pótlékre (*ailə müavinəti*) jogosultak azok a rászoruló családok, ahol az egy főre jutó havi átlagjövedelem nem érte el 2018-ban a 116 AZN-ot (60,3 EUR). A családi pótlék

célja, hogy kiegészítse a család egy főre jutó jövedelmét 116 AZN-ra, vagyis összege családonként változik, az aktuális egy főre jutó jövedelem és a 116 AZN közötti különbség függvényében. A családi pótlék a gyermek 18 éves koráig jár.

Azok az anyák, akik 5-nél több gyermeket nevelnek, havi 33 AZN (17,1 EUR) juttatást kapnak minden gyermek után, a gyermek 18 éves koráig.

Örökbefogadó szülőknek havi 61 AZN (31,7 EUR) járt 2018-ban.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

A gyermek születésekor egyszeri, 2018-ban 109 AZN (56,7 EUR) támogatás (*analıq haqqı*) járt az anyának.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülési szabadság (*analıq məzuniyyəti*) időtartama 126 nap, ikerszülés esetén 140 nap. Ez idő alatt ellátásra jogosultak azok az anyák, akik a szülést megelőzően legalább 6 hónapig dolgoztak. Az ellátás összege az anya korábbi fizetésének 100%-a, de 2018-ban nem haladhatta meg a 2900 AZN-t (1508,5 EUR).

A célzott szociális segélyben is részesülő családok további 50 AZN (26 EUR) támogatást kapnak a gyermek 1 éves koráig.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A munkaviszonnyal, társadalombiztosítással rendelkező szülők (beleértve a vállalkozókat, mezőgazdasági dolgozókat és a külföldieket is) a gyermek 3 éves koráig jogosultak gyermekgondozási szabadságra (*uşaq baxımından ayrılmaq*), és ez idő alatt ellátásra. Összege a gyermek születésétől 1,5 éves korig havi 44 AZN (22,8 EUR), majd 1,5–3 éves kora között 28 AZN (14,5 EUR).

A csernobili nukleáris katasztrófa következményeinek felszámolásában részt vett, és emiatt tartósan beteg szülő gyermeke után az ellátás kétszerese jár.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincsen családi adókedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A Bakui Kutatóintézet adatai szerint az aktív korú nők harmada inaktív státuszban van, és kevés az óvodai férőhely. Az Intézet szerint ezek a tényezők egymásra kölcsönösen hatással vannak.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság időtartama 126 nap, amelyből 70 napot a szülés előtt, 56 napot utána köteles kivenni az anya. Ikerszülés esetén 140 nap, ami 70–70 napra oszlik. Mezőgazdasági dolgozók számára 140 nap, ikerszülés esetén 180 nap, amelyből 70 nap a szülés előtt, 110 nap pedig azután jár.

Apaszabadság

A Munka Törvénykönyve legfeljebb 14 nap szabadságot (*ataliq məzuniyyəti*) biztosít az apának, azonban erre az időszakra pénzbeli ellátás nem jár.

Kisgyermek napközbeni ellátása

A gyermekek elenyésző hányada, alig tizede jár óvodába. 1790 iskolaelőkészítő intézmény van az országban, amelyek az 5–6 éves korosztály 16%-át érik el. Ezeknek az intézményeknek a 82%-a a nagyobb városokban található. A foglalkozások nyelve azeri, angol és orosz.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitikáért az Ifjúsági és Sportminisztérium felel. A Minisztériumot 1994-ben elnöki rendelet hozta létre. Tevékenységei közé tartozik az ifjúság társadalmi, gazdasági és kulturális fejlődésének elősegítése, a nemzeti értékek népszerűsítése az ifjúság körében, valamint az ifjúsági szervezetek koordinációja.

Az Ifjúsági Törvény a 14–29 éves korosztályt sorolja az ifjúsághoz. Mivel ez a korcsoport a népesség 25,5%-t alkotja, az ifjúságpolitika szerves részét képezi a jogalkotásnak.

Az Ifjúsági Törvényt 2002-ben fogadták el, majd 2005-ben, 2011-ben és 2017-ben „Azerbajdzsán Ifjúsági Programja” címmel dolgoztak ki stratégia programot, 2017-ben pedig elfogadták a „2017–2021 Azerbajdzsáni Ifjúsági Fejlesztési Stratégiát”.

Az Azerbajdzsáni Köztársaság Ifjúsági Szervezeteinek Országos Közgyűlése (*NAYORA*) az azerbajdzsáni ifjúsági szervezetek szövetsége. 1995-ben 11 ifjúsági szervezet hozta létre, azóta 112-re bővült a tagok száma. Céljai közé tartozik az ifjúsági szervezetek tevékenységeinek összehangolása, a fiatalok részvételének növelése a döntéshozatalban, az ifjúság érdekeinek képviselése regionális és nemzetközi szinten, valamint a tudás, az ötletek és a tapasztalatok cseréjének ösztönzése. Több felmérés is készült az ifjúság helyzetéről nemzetközi szervezetekkel (UNICEF, UNDP) együttműködve.

Idősek, nyugdíjak

Társadalombiztosítás alapú nyugdíjrendszer biztosítja a jövedelemhez kapcsolódó juttatásokat. A nyugdíjkorhatár nők számára 62 év, férfiak számára 65 év, a minimum szolgálati idő 25 év. Azok a nők, akik három vagy több gyermeket neveltek fel, 57 évesen jogosulttá válnak a teljes összegű öregségi nyugdíjra. Azok a férfiak, akik három vagy több gyermeket neveltek fel úgy, hogy az anya meghalt vagy valamilyen okból nem gyakorolta anyai jogait, és nem nősültek meg újra, 62 évesen mehetnek nyugdíjba. Az öt vagy több gyermeket felnevelő anyák gyermekenként 1 év engedményt kapnak, ha volt legalább 25 év biztosított jogviszonyuk. Korai nyugdíj és hozzátartozói nyugdíj is igényelhető. A nyugdíjminimum 2018-ban havi 110 AZN (56,7 EUR) volt, maximuma nincsen.

Belarusz

A Szovjetunió szétesése után Belarusz 1991. augusztus 25-én kinyilvánította függetlenségét. Az 1994-es elnökválasztást Aljakszandr Lukasenka nyerte, aki diktatórikus rezsimet épített ki és azóta is az ország vezetője. Belarusz szoros kapcsolatot ápol Oroszországgal, 2015-ben alapító tagja volt a Eurázsiai Gazdasági Uniónak.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Belarusz korfája kiegyensúlyozott társadalmat mutatott az évezred elejéig, azonban a mai 30 év alattiak létszáma jelentősen csökkent.

Az 1990-es évek elején a Szovjetunió felbomlása után Belarusz is demográfiai fordulópont-hoz érkezett. Az ország lakosság száma mérsékelt ütemben 1991-ig emelkedett, 10 millió 241 ezer fővel tetőzött, majd csökkenni kezdett. Az ezredfordulóra 10 millió alá süllyedt, 2010-ben már csak 9,49 millió fő volt. Azóta a csökkenés megállt. 2018-ban 9 491 823 főt számláltak. 2001-hez képest ez 5%-os népességcsökkenést jelent. 1999-ben és 2009-ben tartottak hivatalos népszámlálást. A 2009-es adatok szerint a lakosság 83,7%-a belorusznak, 8,3%-a orosznak, 3,1%-a lengyelnek és 1,7%-a ukránnak vallotta magát.

BELARUSZ FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	9 990 435	9 481 193	9 498 364	9 504 704
élveszületés (fő)	*93 444	109 147	117 779	102 556
halálozás (fő)	n. a.	135 090	119 379	119 311
bevándorlás (fő)	*23 355	*17 510	*21 038	*18 961
kivándorlás (fő)	*14 270	*7 610	*13 098	*15 087
házasságkötés (db)	*68 697	86 785	64 536	*66 215
válás (db)	*40 850	38 584	32 628	32 006
TTA	*1,28	1,51	1,73	n. a.

Az élveszületések száma 2001 és 2017 között 10 %-kal emelkedett. A halálozások száma ezzel szemben csökkenő tendenciát mutat, 2017-ben 12%-kal kevesebben haltak meg, mint 2011-ben. Ennek ellenére még mindig magasabb a halálozások száma, mint a születéseké. A lakosság szám csökkenését a nemzetközi bevándorlás pozitív egyenlege sem képes kompenzálni. A bevándorlók száma 19%-kal csökkent, a kivándorlók száma kis mértékben, 6%-kal emelkedett 2017-re 2001-hez viszonyítva.

A vizsgált időszakban ingadozott a házasságkötések száma. Annak ellenére, hogy a válások száma egyértelműen csökkenő tendenciát mutat, a házasságkötések felét teszi ki. Összességében 2001-hez képest 2017-re 4%-kal csökkent a házasságkötések, és közel a negyedével, 22%-kal a válások száma.

A gyermekvállalási hajlandóság 2011-ig csökkent, majd ezt követően kis mértékben növekedett.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családpolitikai kérdésekért a Belarusz Köztársaság Munkaügyi és Szociális Védelmi Minisztériuma felel (*Министерство труда и социальной защиты Республики Беларусь*). A családtámogatási ellátásokat, juttatásokat a minisztérium helyi hivatalai biztosítják, a Szociális Védelmi Alapból.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI RENDSZER

Családi pótlék

A családi pótlék (*дапамога на дзяцей*) kétféle támogatásból áll, ami alanyi jogon jár. 3 éves korig az első gyermek után a nemzeti átlagkereset 35%-a, a második és minden további gyermek

után 40%-a, fogyatékkal élő gyermek után pedig 45%-a jár. A nemzeti átlagkereset 2018-ban 943,9 BYN (387,2 EUR) volt. 3 éves kortól 18 éves korig az ellátás összege a létminimum 50%-a. HIV pozitív gyermek után a létminimum 70%-a, fogyatékkal élő gyermek után a létminimum teljes összege jár. A létminimum összege 2018-ban 206,58 BYN (84,8 EUR) volt.

A támogatást örökbefogadó szülők is kapják.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Belaruszban külön várandóssági támogatás (*падтрымка цяжарнасці*) jár a kismamának, ha a várandósság 12. hete előtt regisztrál az egészségügyi nyilvántartásba. Így a szülés előtt a létminimum összegével megegyező egyszeri támogatásban részesül.

Az egyszeri anyasági támogatás (*дапамога на цяжарнасці і родах*) összege az első gyermek születésekor a létminimum 10-szerese, a második és minden további gyermek születésekor 14-szerese. Ikerszülés esetén további 413,2 BYN (169,6 EUR – a létminimum kétszerese) támogatás jár a szükséges eszközök beszerzéséhez.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülési szabadság (*водпуск на цяжарнасці*) időtartama 126 nap, ikerszülés esetén 140 nap. Erre az időszakra munkavállaló anyáknak jár a korábbi teljes átlagkeresetük, diákok számára a korábbi ösztöndíjuk összege, munkanélküli anyák számára a korábbi munkanélküli segély teljes összege. Az ellátás nem lehet kevesebb, mint a létminimum 50%-a, és nem haladhatja meg a nemzeti átlagkereset háromszorosát.

Hármasikrek születése esetén ingyenesen biztosít az állam kiegészítő bébiszittert.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Munkaviszonnal rendelkező szülők jogosultak gyermekgondozási szabadságra (*бацькоўскі адпачынак*) a gyermek 3 éves koráig, erre az időszakra azonban a családi pótlékon felül más pénzbeli ellátás nem jár.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Családi adókedvezmény

Gyermekes családok számára egységesen 20%-os az adókulcs a gyermek 18 éves koráig. A kedvezményt munkaviszonnal vagy más kereső tevékenységgel rendelkező vér szerinti vagy örökbefogadó szülők vehetik igénybe.

Otthonteremtés

A két kiskorú gyermekkel rendelkező fiatal családok kedvezményes kölcsönöket (pl. éves szinten 5%-os lakáscélú hitelt) vehetnek igénybe építési (rekonstrukciós) vagy ingatlan vásárlási céllal. Az állam a gyermekek számától függően kompenzálja a jelzáloghitel-kifizetéseket. Az első gyermek születésekor (vagy örökbefogadásakor) a hitel összegének 10%-a, a második gyermek születésekor (vagy örökbefogadásakor) a hitel összegének 20%-a.

A Belarusz Köztársaság Lakhatási Kódexe szerint a fiatal- és a nagycsaládok elsőbbséget élveznek a lakótelepi lakások központi kiutalásakor.

A kisgyermekes családok lakhatási feltételeinek, az életkörülményeinek javítását segíti elő az oroszországi minta alapján 2015-ben bevezetett úgynevezett „családi alap” program. A harmadik gyermek vállalásakor járó, mintegy 10 000 dollárnak megfelelő összegű (nem pénzbeli) támogatás fontos eleme a programnak, ami a lakhatási körülmények javítására is felhasználható.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a 6 év alatti gyermeket nevelő anyák 66,9%-ának volt munkaviszonya. A belarusz nyugdíjrendszer családpolitikai vonatkozása, hogy a nők az alacsony nyugdíjkorhatárnak köszönhetően már 55 évesen nyugdíjba mehetnek, és a nyugdíjkorhatár gyermekenként egy évvel tovább csökkenhet. A nagymamák sok esetben át tudják vállalni a 0–5 éves gyermekek napközbeni ellátását, így a kisgyermekes anyák visszatérhetnek a munkaerő-piacra.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság ideje 126 nap, ikerszülés esetén, illetve a radioaktívan szennyezett területeken állandó lakóhellyel rendelkező munkavállaló anyák esetében 140 nap, amely elkezdhető a várandósság 30. hete után. Örökbefogadás esetén 70 nap jár.

A gyermekgondozási szabadság a gyermek 3 éves koráig jár, a szülők egymás között megoszthatják, átadhatják. Ugyanakkor, ha két vagy több 3 év alatti gyermeket gondoznak otthon, csak az egyik szülő veheti ki a szabadságot, aki rendszerint az anya.

Apaszabadság

Jogszabályban rögzített apaszabadság nincsen.

Kisgyermekek napközbeni ellátása

Belaruszban számos koragyermekkorai ellátást biztosító intézmény (bölcsőde, óvoda) igénybe vehető. Azonban régiós szinten eltérő az intézmények, szolgáltatások elérhetősége. Több régióban (pl. Brest, Gomel, Minszk régió) az állami és önkormányzati óvodákban jelentős a helyhiány. Az Oktatási Minisztérium adatai szerint 2015-ben több mint 13 000 gyermek volt várólistán, az iskola előtti oktatási intézmények 15%-a túlszűfolt.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika alakításáért felelős állami szerv az Oktatási Minisztérium. 1999 óta az állam definiálja az általános alapelveket, a garanciákat és a támogatás formáit az if-

júsági és gyermekközösségek számára. A 2009-ben elfogadott, az ifjúságpolitika alapjait meghatározó Ifjúsági Törvény a 14–31 év közötti korosztályokat sorolja az ifjúsághoz. Bevezettek olyan fogalmakat, mint a mentorálás vagy az ifjúsági személyzeti politika, továbbá lehetővé tették az állami szervek számára, hogy ifjúságpolitikai kérdésekben tanácsadó testületet hozzanak létre, és ösztönzik az együttműködést ifjúsági civil szervezetekkel. Az Oktatási Törvény és a Munka Törvénykönyve is tartalmaz az ifjúságra vonatkozó passzusokat. Önálló ifjúságstratégia nincsen, a 2015-ben kidolgozott „Nemzeti Stratégia a Fenntartható Társadalmi és Gazdasági Fejlődésért 2030-ig” című dokumentum részeként jelenik meg. Az ifjúságpolitika végrehajtásában irányadó a 2016-ban elfogadott „Oktatás és Ifjúságpolitika 2016–2020” című dokumentum. Ez a cselekvési program meghatározza a tevékenységeket, a megvalósítás (regionális és helyi) szintjeit, valamint a végrehajtás feltételeit és a hozzárendelt erőforrásokat. Az Oktatási Minisztérium feladata, hogy szervezeti támogatást nyújtson, alap- és alkalmazott kutatásokat szervezzen az ifjúságügy területén, és biztosítsa az eredmények alkalmazását. Az ifjúsági kutatást olyan nemzeti és nemzetközi szervezetek végzik, mint az Oktatási Minisztérium, az Országos Felsőoktatási Intézet, a Belarusz Nemzeti Statisztikai Bizottság, a Belarusz Tudományos Akadémia Szociológiai Intézete, a Szociológiai Központ és a Belarusz Állami Egyetem, valamint az Egyesült Nemzetek Népesedési Alapja (UNFPA) Belaruszban.

A gyermekekre és fiatalokra vonatkozó adatokat bemutató kulcsfontosságú statisztikai dokumentum a „Gyermekek és fiatalok a Belarusz Köztársaságban 2015” című könyv. 2017-ben az Ifjúsági Munkások Szövetségének honlapján elindítottak egy online médiatárat, ahol megtalálhatók az ifjúságpolitika főbb dokumentumai, jó gyakorlatok és egyéb ifjúságot érintő témák.

Idősek, nyugdíjak

A nyugdíjrendszer koordináló szerve a Munkaügyi és Szociális Védelmi Minisztérium, a nyugdíjszerű ellátásokat a Minisztérium Szociális Védelmi Alapja kezeli és folyósítja. Az öregségi társadalombiztosítási nyugdíjra az az állampolgár jogosult, aki a férfiak esetében betöltötte a 60. életévét és legalább 25 év biztosítási időszakkal rendelkezik, a nők esetében az 55. életévét és legalább 20 év biztosítási (járulékfizetési) időszakot tud igazolni, amelynél figyelembe veszik a gyermekgondozással eltöltött időszakot is. Hozzá tartozói nyugdíjra is van lehetőség.

A nyugdíjminimum a létminimum 25%-a, a maximális nyugdíj összege 2018-ban 972,92 BYN (393,3 EUR) volt.

Öregségi szociális nyugdíjat folyósítanak azon nyugdíjkorhatárt (férfiak 65 év, nők 60 év) betöltő állampolgárok részére, akik nem jogosultak öregségi társadalombiztosítási nyugdíjra, az összege pedig a létminimum 50%-a.

A dolgozók jelentős része (pl. nehéz fizikai munkát végzők, fegyveres testületek tagjai, vagy az ötnél több gyermeket nevelő anyák) jogosult korengedményes nyugdíjra.

Részleges öregségi nyugdíjra jogosultak azok a biztosítással rendelkező személyek, akik nem felelnek meg a teljes öregségi nyugdíjra vonatkozó követelményeknek. A részleges nyugdíj minimálértéke a nyugdíjminimum 50%-a, azonban a legalább öt gyermeket nevelő anyák a nyugdíjminimum 100%-ára jogosultak.

Bosznia-Hercegovina

Bosznia-Hercegovina 1992 óta független állam. Jelenlegi politikai berendezkedését az 1995-ös daytoni békeszerződés határozza meg, mely szerint két, közel egyforma területű, ún. entitásból áll: a Boszniai-Hercegovinai Föderációból és a Szerb Köztársaságból. 2000-ben a két entitás között létrehozták a *Brčkói Körzetet*, amely formálisan mindkét entitás része, több etnikai csoportot magába foglaló, ugyanakkor önálló kormányzással rendelkező országrész.

A nemzeti szintű kormányzat felelős a biztonságpolitikáért, a menekültügyi, a fiskális és monetáris politikáért és az entitások koordinálásáért. Az entitásoknak saját parlamentje és miniszterelnöke, valamint 16 saját minisztériuma van. Az entitások szintjén születik döntés olyan területeken, mint az egészségügy, oktatáspolitiká, mezőgazdaság, kultúra, veteránok, foglalkoztatáspolitiká, rendészet és a belügyek. Bosznia-Hercegovina a daytoni béke óta nemzetközi ellenőrzés alatt áll.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Bosznia-Hercegovina esetében a nemzeti statisztikai adatok kerültek felhasználásra. 1991 után az érzékeny politikai helyzet miatt egészen 2013-ig nem tartottak népszámlálást. Az 1991-es népszámláláskor Bosznia-Hercegovina lakossága 4 377 000 fő volt. Az ENSZ nem hivatalos felmérése 1996-ban 3 920 000 főre becsülte a népességet. Az ENSZ Menekültügyi Hivatala szerint jelentős mértékű volt a migráció a háborúk idején és azután. A 2013-as népszámlálás adatai szerint Bosznia-Hercegovina lakossága 3 531 159 fő, amelyből 2,2 millióan éltek a Föderáció területén, 1,2 millióan a Szerb Köztársaság és 83 ezren a Brčkói Körzet területén. 1991 és 2017 között a lakosság szám jelentősen csökkent, mintegy 873 000 fővel, azaz 20%-kal. A háborúban hivatalosan 100 ezer ember halt meg, és több mint 2 millióan hagyták el otthonaikat. A 2017-re vonatkozó becslés 3 504 000 főt feltételez, az Eurostat adatok szerint 2017 és 2018 között további 7 ezer fővel csökkent a népesség. Bosznia-Hercegovina demográfiai szempontból is súlyos károkat szenvedett a jugoszláv háború következtében. A népesség fogyását, kivándorlását azóta sem sikerült megállítani, legfeljebb mérséklődött a trend. Az utóbbi néhány évben is egyre kevesebb gyermek születik, alacsony a termékenységi ráta és növekszik a halálozások száma.

A 2013-as népszámlálás adatai alapján a lakosság 50,1%-a bosnyák, 30,8%-a szerb, 15,4%-a horvát és 2,7%-a egyéb kisebbséghez tartozónak vallotta magát.

Az ország korfájának ábrázolásához szükséges adatok az Eurostat-nál nem elérhetőek.

BOSZNIA HERCEGOVINA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	1991	2013	2016	2017
népesség (jan. 1.)	4 377 000	3 531 159	3 511 372	3 504 000
élveszületés (fő)	*64 769	*31 103	29 276	29 158
halálozás (fő)	*31 411	*35 837	35 530	36 336
bevándorlás (fő)	Nem állnak rendelkezésre megbízható adatok			
kivándorlás (fő)	Nem állnak rendelkezésre megbízható adatok			
házasságkötés (db)	*27 923	*18 387	*19 233	*19 617
válás (db)	*2 389	*1 608	*1 797	*1 961
TTA	*1,76	*1,32	*1,36	*1,26

1991 és 2017 között az élveszületések száma a felére csökkent, a halálozások száma viszont 16%-kal emelkedett.

A migrációról és kivándorlásról nem állnak rendelkezésre megbízható adatok.

A házasságkötési hajlandóság 1991-hez képest romlott, azonban az utóbbi években mutat némi javulást. A válások száma 1991-hez képest csökkent, de az utóbbi években ismét emelkedés figyelhető meg. 2017-ben a házasságkötések tizede ért véget válással. Összeségében 30%-kal kevesebben házasodtak 2017-ben, mint 1991-ben, és 18%-kal kevesebb válást regisztráltak.

A termékenységi arányszám a vizsgált években folyamatos csökkenést mutat, és az egyik legalacsonyabb Európában.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A döntéshozatali rendszer sajátosságaiból adódóan a családpolitikai kérdésekkel is az entitások szintjén foglalkoznak.

A Föderáció területén a Munkaügyi és Szociálpolitikai Minisztérium (*Ministarstvo rada i socijalne politike*), a Szerb Köztársaság területén az Egészségügyi és Népjóléti Minisztérium (*Министарство здравља и социјалне заштите*) felelős a koordinációért.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlékra jogosultság a Föderáció területén kanton szinten szabályozott. Jövedelemmaximumhoz kötött, összege 2018-ban 13,5–80 BAM (7–40 EUR) között volt, Szarajevóban 33 BAM (17 EUR), de 12 kantonból 5-ben egyáltalán nincs ilyen támogatás. A gyermek 18 éves koráig jár, vagy 25 éves koráig, ha felsőoktatási intézmény nappali tagozatos hallgatója.

A szerb területen feltétel a munkaviszony, illetve, hogy a család egy főre jutó összjövedelme két gyermek esetén ne haladja meg a 81 BAM-t (41 EUR), három gyermek esetén a 85 BAM-t (43 EUR), negyedik gyermek esetén 93 BAM-t (47 EUR). A Szerb Köztársaságban első gyermek után nem jár támogatás, a második gyermek után 35 BAM (18 EUR), harmadik gyermek után 70 BAM (36 EUR), negyedik gyermek után 35 BAM (18 EUR), az ötödik gyermektől pedig nem jár. A gyermek 15 éves koráig folyósítják, illetve 19 éves korig, ha folytatja tanulmányait.

A Brčkói Körzetben feltétel, hogy a család egy főre jutó jövedelme ne haladja meg az átlagfizetés 15%-át. Összege 3 hónapig az átlagfizetés 15%-a, azután 10%-a. A gyermek 15 éves koráig jár, vagy 26 éves korig, ha továbbtanul.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Az anyasági támogatás összege a Föderáció területén kantononként változik, 85–500 BAM (43 – 252 EUR) között, és csak azoknak jár, akik családi pótlékra is jogosultak. A Szerb Köztársaság területén az első és a második gyermek után 250 BAM (126 EUR), a harmadik után 600 BAM (302 EUR), a negyedik és további gyermek után 450 BAM (227 EUR) járt 2017-ben. Az anyasági támogatás Brčkói Körzetben az átlagfizetés 25%-a, ami 2018-ban 170,83 BAM (86 EUR) volt és feltétele a brčkói-i lakóhely.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A Föderáció területén a szülési szabadság 12 hónap. Ez idő alatt az anya korábbi fizetésének 50–90%-át kapja (kantononként eltérő). Az ellátás feltétele legalább 6 hónap korábbi munkaviszony.

A Szerb Köztársaságban 12 hónap, ikrek esetén 18 hónap szabadság jár. Az anya a teljes fizetését kapja erre az időre. Az ellátás feltétele az anya korábbi munkaviszonya, időkorlát nélkül.

A Brčkói Körzetben az anya 12 hónapig igényelheti a teljes fizetését. Feltétele legalább 3 hónap munkaviszony a szülés előtt.

Egyedülálló szülőknek csak a Brčkói Körzetben jár másfélszeres összegű támogatás, a másik két entitás területén nincs különbség. Fogyatékkal élő gyermek után mindenhol magasabb összeg jár. Munkanélküli szülők a Föderációban kantononként változó összeget, a szerb területen az átlagfizetés 30%-át kaphatják, ha 2018-ban a családban az egy főre jutó havi jövedelem a megelőző 6 hónapban nem haladta meg a 93 BAM-t (47 EUR).

Gyermekgondozást segítő ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincsen családi adókedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A 2016-os statisztikák szerint a nők mindössze 29,5%-ának volt munkaviszonya.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság ideje a Föderáció területén 28 nap a szülés kiírt időpontja előtt, és 335 nap a szülés után. A másik két területen a szülés napjától kezdődik a 12 hónapos szülési szabadság.

Apaszabadság

A Föderáció területén 7 fizetett munkanap jár az apáknak a gyermek születésekor. A másik két entitás területén nincs ilyen ellátás.

Kisgyermek napközbeni ellátása

A 3–5 éves gyerekeknek csak mintegy ötöde jár óvodába, legfőképpen a kapacitás és férőhely hiánya miatt. Ez a legalacsonyabb arány a Balkán országokban. Az adatok a 2015/16 tanévben azt mutatták, hogy 1667 óvopedagógusra 22 901 kisgyermek jutott, vagyis átlagosan 14 gyermekről gondoskodtak fejenként. A 2007-es kerettörvény kötelezővé teszi az óvodába járást az iskolát megelőző egy évben, de nem minden kantonban vezették be, így azokban általánosan alacsony a részvételi arány.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Bosznia-Hercegovinának nincs egységes nemzeti ifjúságpolitikája, az entitásokon belül határozzák meg a különböző célokat és intézkedéseket. Ifjúságnak a 15–30 év közötti korosztályt tekintik.

A Föderáció területén a Kulturális és Sport Minisztérium felelős az ifjúságpolitikai kérdésekért. A Szerb területen a Család, Ifjúsági és Sport Minisztérium koordinálja az ifjúságpolitikai programokat.

A Föderáció 2010-es Ifjúsági Törvénye és a Szerb Köztársaság 2011-es Ifjúsági Szervezeteiről szóló Törvénye adja az ifjúságpolitika keretrendszerét. A Brčkói Körzetnek nincs ifjúsági törvénye, sem ifjúsági stratégiája.

A Föderáció területén 2015-ben fogadták el az Ifjúsági Stratégiát, amely 2016–2020 közötti időszakra jelöl ki hét fő beavatkozási területet:

- munka, munkavállalás, vállalkozás;
- oktatás és tudomány;
- jólét;
- egészségvédelem;
- biztonság;
- kultúra, művészet és sport;

- fiatalok aktív részvétele (önkéntesség, mobilitás).

A Szerb Köztársaság nemzetgyűlésének javaslatai alapján a harmadik Ifjúsági Stratégia, 2016–2020 között a következő öt prioritásra fókuszál:

- foglalkoztathatóság;
- egészséges életmód;
- aktív részvétel;
- kiválóság;
- szabadidő.

Idősek, nyugdíjak

A nyugdíjrendszer központi szerve a Föderációban a Szövetségi Nyugdíjintézet, a Szerb Köztársaságban pedig a Nyugdíj- és Fogytékossági Alap.

Öregségi nyugdíjra jogosult minden biztosított jogviszonnal rendelkező foglalkoztatott, önfoglalkoztatott és mezőgazdasági dolgozó, valamint az egyházak munkatársai. A minimum szolgálati idő a Föderációban 20 év, a szerb entitásban 15 év. A Föderáció területén a teljes összegű öregségi nyugdíj feltétele a 65. életév betöltése és legalább 40 év munkaviszony. A szerb területen 65. év betöltése a férfiak és 60. év betöltése a nők esetében, valamint legalább 40 év munkaviszony. Korai nyugdíjazásra is van lehetőség a jogszabályban meghatározott feltételek mellett, hozzátartozói nyugdíj nincsen. A nyugdíjminimum a Föderációban 2018-ban 296,36 BAM (149 EUR) volt, a Szerb Köztársaságban 160 BAM (81 EUR). Maximuma a Föderációban 1975,71 BAM (989 EUR), a szerb területen nincsen meghatározva a felső határ. A nyugdíjtörvény lehetőséget biztosít az önkéntes magánnyugdíjpénztári tagságra is.

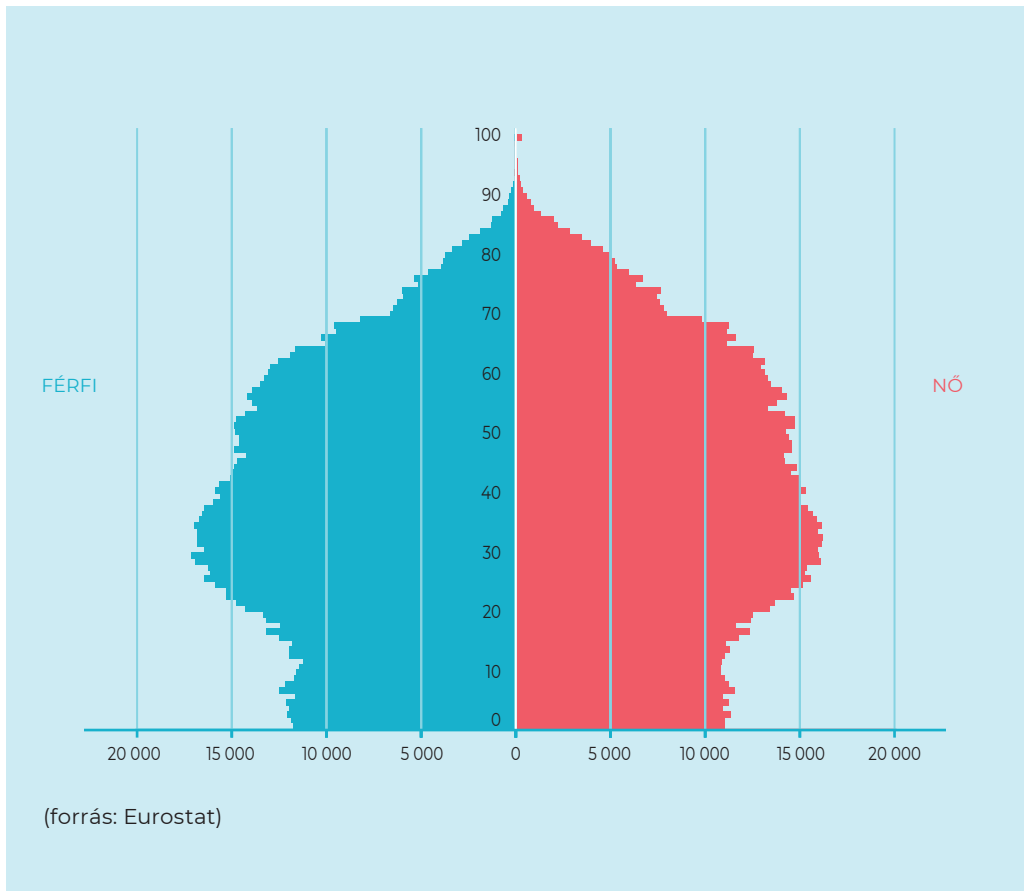

Észak-Macedónia

Macedónia békés módon vált ki a széteső Jugoszláviából, 1991 óta önálló állam. A névhasználata miatt vitában állt Görögországgal, ezért a nemzetközi szervezetek által használt megnevezése Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság (angolul *Former Yugoslav Republic of Macedonia*) volt. 2005 óta EU tagjelölt állam, de Görögország vétója miatt nem kezdhette meg a csatlakozási tárgyalásokat. 2019 januárjában született döntés Macedónia alkotmányos nevének módosításáról (Észak-Macedóniai Köztársaság), így ez az akadály elhárult a tárgyalások útjából.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Az ország korfája egy öregedő társadalmat mutat, a 30 év alatti népesség létszáma meredeken csökken, 10 éves kor alatt stabilizálódó népességszámmal.

A legutóbbi hivatalos népszámlálás 2002-ben volt, mely szerint az ország lakossága 2 022 547 fő volt. A 2012-es hivatalos becslés nem mutatott jelentős változást, 2 059 794 fővel számolt. 2018-ban azonban 2 075 301 főre becsülték az ország lakosságát, ami 2,6%-os növekedést jelent a 2002-es év viszonylatában.

A lakosság 64,2%-a macedón, 25,2%-a albán, 3,8%-a török és 2,6%-a roma. A nem hivatalos becslések szerint a törökök és a romák száma ennél lényegesen magasabb, akár 3-4-szerese is lehet a hivatalos adatoknak.

ÉSZAK-MACEDÓNIA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI

	2002	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	2 022 547	2 057 184	2 071 278	2 073 702
éveszületés (fő)	*24 154	22 770	23 002	21 754
halálozás (fő)	*17 866	19 465	20 417	20 318
bevándorlás (fő)	*727	*1 747	*2 322	*2 626
kivándorlás (fő)	*312	*1 143	*141	*424
házasságkötés (db)	*14 522	14 736	13 199	13 781
válás (db)	*1 310	1 753	1 985	1 944
TTA	1,64	1,52	1,5	1,43

Az éveszületések száma 2002-ről 2017-re 10%-kal csökkent, a halálozások száma 14%-kal nőtt. A korábbi évekre jellemző születési többlet lassan elolvadni látszik, bár 2017-ben még mindig 1 436-tal többen születtek, mint ahányan meghaltak.

A bevándorlás azonban folyamatosan emelkedik, és mintegy 3,6-szorosára nőtt 2002 óta. Volt egy kivándorlási hullám 2011 körül, de sem előtte, sem utána nem volt számottevő az országot hivatalosan elhagyók száma.

Romló tendencia figyelhető meg a házasságkötések és a válások számának alakulásában. A házasságkötések száma 5%-kal csökkent, a válásoké azonban 52%-kal emelkedett. A termékenységi arányszám fokozatosan romlott a vizsgált években.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Észak-Macedóniában a családpolitikai intézkedések rendszere decentralizált, központi intézménye a Munkaügyi és Szociálpolitikai Minisztérium (*Министерство за труд и социјална политика*), ugyanakkor a gyermekkori ellátások rendszerét a 39 helyi szociális központ koordinálja.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Családi pótlék (*детски додаток*) azoknak a szülőknek jár, akik valamilyen formában fizetnek társadalombiztosítási járulékot. Jövedelemfüggő juttatás, a család egy főre jutó

havi jövedelme nem haladhatja meg a 2587 MKD-t (42 EUR), egyszülős család esetén a dupláját. A gyermek 18 éves koráig folyósítják, ha nappali tagozaton tanul. Összege függ a gyermek életkorától. 15 éves kor alatt 744 MKD (11,6 EUR), 15–18 éves kor között 1180 MKD (18,4 EUR) volt 2018-ban. A gyermekek számától függetlenül egy szülő maximum 1870 MKD (30 EUR) összegben kaphat családi pótlékot.

A harmadik gyermek megszületése után szülői támogatás jár a gyermek 10 éves koráig, mely 8362 MKD (140 EUR) havonta.

Fogyatékkal élő gyermek szüleinek magasabb összegű támogatás jár.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

A szülés után járó egyszeri anyasági támogatás (*еднократна парична помош за новороденче*) összege 2018-ban 5017 MKD (81,7 EUR) volt.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülési szabadság (*породилно отсуство*) 9 hónap, ikreknél 15 hónap. Ez idő alatt csecsemőgondozási díjra jogosult az anya, ha a szülést megelőzően legalább 6 hónapig foglalkoztatott volt. Összege az anya korábbi teljes nettó fizetése.

Örökbefogadó szülőket ugyanezen jogosultságok illetik meg.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincsen családi adókedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a 15 évesnél idősebb nők 42,3%-ának volt munkaviszonya.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság ideje 9 hónap, amely megkezdhető a szülés várható időpontja előtt 28 nappal. Ikerszülés esetén 15 hónap. Az apa is igénybe veheti, ha az anya lemond róla.

Apaszabadság

Jogszámban rögzített apaszabadság nincsen, a szülési szabadságból adható át 7 nap fizetett szabadság.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2008-ban 4 évről 3 évre csökkentették az óvodai ellátás idejét. A 2015-ös adatok szerint a 3–5 éves korosztályban az óvodába járók aránya 36% volt, egy pedagógusra átlagosan 8 gyermek jutott.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitikát alakító kormányzati szerv az Ifjúsági és Sport Ügynökség, amely egy független állami intézmény, önálló költségvetéssel. Közvetlenül a miniszterelnök irányítása alatt áll és öt részlege van. Egyik részlege az Ifjúsági Osztály, amelynek feladata az ifjúságot érintő intézkedések kidolgozása.

2005-ben íródott az első Nemzeti Ifjúsági Stratégia, amely a 15–24 év közötti fiatalokat sorolja az ifjúsághoz.

2015-ben értékelték a 2005-ös Stratégiát, és a tanulságok alapján került kidolgozásra az új, 2016–2025 időszakra érvényes Nemzeti Ifjúsági Stratégia.

2004-ben jött létre az Ifjúsági Szervezetek Koalíciója (SEGA), a fiatalok csoportjait és más civil szervezeteket tömörítő szerveződés, amely részt vett a korábbi stratégia végrehajtásában és az akcióterv kidolgozásában.

Idősek, nyugdíjak

A nyugdíjrendszer központi szerve a Macedón Nyugdíj- és Fogyatékosági Pénztár.

Öregségi nyugdíjra jogosult lehet foglalkoztatott, önfoglalkoztatott, mezőgazdasági dolgozó, vagy munkanélküli segélyben részesülő állampolgár.

A teljes összegű öregségi nyugdíj feltétele férfiak esetén a betöltött 64, nőkében a 62 év és legalább 15 év munkaviszony, amelybe beleszámít a kisgyermek gondozásával töltött idő. Korai nyugdíj nincsen, de bizonyos foglalkozáscsoportok többlet szolgálati időt kapnak (pl. mentőautó sofőr 1 év munkaviszonya 14 hónapnak számít). Hozzátartozói nyugdíj nincsen. 2018-ban a nyugdíjminimum 9036 MKD (147,4 EUR), a maximuma 48 540 MKD (791,9 EUR) volt.

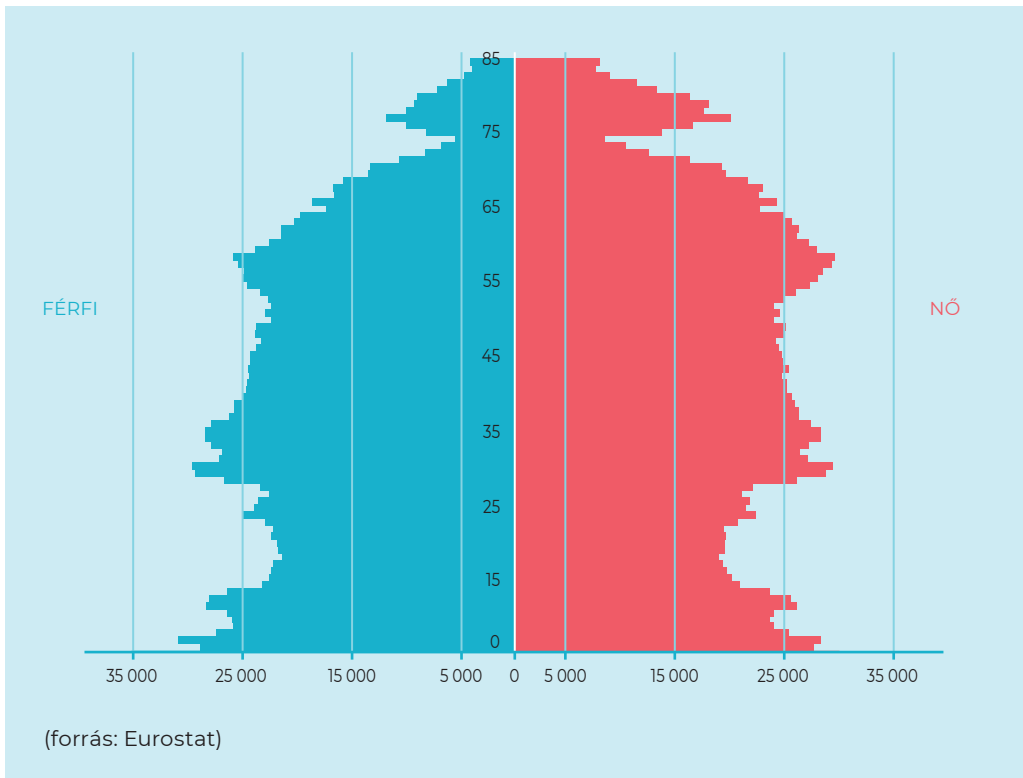

Georgia

Georgia a Szovjetunió felbomlása után, 1991-ben lett független állam. Területének ötödén olyan oroszbarát, szakadár népcsoportok élnek, akik egyrészt a 90-es években önállósultak, másrészt azóta is konfliktusban állnak Georgiával. Ennek következményeként Abházia és Dél-Oszétia autonóm köztársaságokként működnek. A népszámlálás és a georgiai kormány intézkedései nem terjednek ki ezekre a területekre. A fegyveres összecsapások miatt komoly demográfiai válsággal, a kitelepítések miatt súlyos szociális problémákkal küzd az ország. A Szovjetunió felbomlása óta több mint 1,5 millió georgiai állampolgár hagyta el az országot a csaknem állandó fegyveres konfliktusok miatt. Az elvándorlók jelentős része, körülbelül 1 millió grúz Oroszországban él. A továbbiakban csak az egységes Georgiára vonatkozó adatok kerülnek ismertetésre.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Az ország korfája lassan öregedő társadalmat mutat, ahol a 10-20 év közöttiek száma lecsökkent ugyan, de a fiatalabbak létszáma stabil.

2002-ben és 2014-ben tartottak hivatalos népszámlálást. A 2018-ra vonatkozó becslés szerint a lakosságszám 3 729 633 főre volt tehető, ami 15%-os csökkenést jelent a 2002-es adatokhoz képest. A magas hegységek miatt a terület 60%-a lakatlan, csak 40%-a alkalmas letelepedésre. A 800 méter alatti régiókban él a lakosság 85,1%-a, 800–1600 méter között 11,8%-a, 1600–2400 méter között már csak 3,1%-a. A lakosság összetételét illetően jelentős többségben vannak a grúzok (86,8%), de élnek még itt örmények (4,5%), oroszok és azeriek (6,3%), kis számban abházok, oszéték, görögök, valamint ukránok is.

GEORGIA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI

	2002	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	4 371 500	4 469 250	3 720 400	3 726 374
élveszületés (fő)	* 45 127	58 014	56 569	53 293
halálozás (fő)	* 47 514	49 818	50 771	47 822
bevándorlás (fő)	* 47 616	* 71 220	* 90 228	* 83 239
kivándorlás (fő)	* 70 746	* 107 202	* 98 288	* 85 451
házasságkötés (db)	* 12 535	30 863	25 101	* 23 684
válás (db)	* 1 836	5 850	9 539	10 222
TTA	* 1,5	* 1,9	* 2,2	* 2,1

A népesedési probléma megoldására tett erőfeszítések között nagyon nagy jelentősége volt egy egyszerűnek mondható egyházi kezdeményezésnek. 2007-ben II. Illés pátriárka kijelentette: mostantól minden grúz családban a harmadik megszületett gyermeket személyesen fogja megkeresztelni. Ennek hatására olyannyira megnőtt a gyermekvállalási kedv, hogy Georgia még a populáció fenntartásához szükséges 2,1-es születési arányszámot is túlszárnyalta. A születések száma meghaladja a növekvő halálozási számot, de a megfelelő mutatók régióként változnak. Az élveszületések száma 2002 és 2017 között 18%-kal emelkedett, a halálozások száma lényegében nem változott.

A bevándorlás ugyanebben az időszakban 75%-kal nőtt, és ezzel az utóbbi években már ellensúlyozta a kivándorlás mértékét, ami csak 21%-kal emelkedett.

A házasságkötések száma 2010-ig meredeken nőtt, 2011-től azonban megfordult ez a tendencia. Összességében 2002 és 2017 között 89%-os volt az emelkedés. A válások száma több mint 5,5-szeresére nőtt az elmúlt közel két évtizedben, 2017-re megközelítette a házasságok számának a felét.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családpolitika szakmai irányítását Georgia A Megszállt Területekről Kitelepítettek, Munkaügyi, Egészségügyi és Szociális Minisztériuma végzi (საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებში დანიშნულ ებითა და დედადგობულ პირთა, შრომის, ჯანმრთელ ობსადასოციალური დაცვის სამინისტრო) (Ministry of Internally Displaced Persons from the Occupied Territories, Labour, Health and Social Affairs of Georgia).

A családtámogatási ellátásokat a Szociális Szolgáltatások Hivatala (სოციალური მომსახურების სააგენტო) irányítja, ami az ország társadalombiztosítási intézményhálózata. A hivatal több tucat szociális és egészségügyi programot irányít. Feladata az állami nyugdíj, a szociális ellátás, az egészségügyi biztosítás, rokkantsági biztosítások és ellátások kezelése.

Nincs egységes, univerzálisnak mondható családtámogatási rendszer, és csak bizonyos ellátások terjednek ki az ország egészére. Következésképpen, nagy szerep hárul az önkormányzatokra, amelyek azonban csak eltérő mértékben képesek a támogatásaikat biztosítani.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

2015-ben bevezetésre került a Célzott Szociális Segélyezési rendszer. A családok pontszámot kapnak attól függően, hogy milyen ingatlannal, ingóságokkal, jövedelemmel, egyéb juttatásokkal, fogyasztási szokásokkal, lakhatási körülményekkel rendelkeznek, hogy él-e velük idős vagy fogyatékkal élő hozzátartozó. Ennek a komplex értékelésnek a végeredményeként határozzák meg a szociális segélyre való jogosultságot.

Rászoruló családok számára családi pótléknak tekinthető segély jár minden gyermek után 16 éves koráig. Összege:

- 30 000 pontig havi 60 GEL (19,5 EUR);
- 30 001 – 57 000 pontig havi 50 GEL (16,2 EUR);
- 57 001 – 60 000 pontig havi 40 GEL (13 EUR);
- 60 001 – 65 000 pontig havi 30 GEL (9,7 EUR);
- 65 001 – 100 000 pont között havi 10 GEL (3,2 EUR).

További havi 44 GEL (14,3 EUR) segély jár a fogyatékkal élő gyermek után, illetve azoknak, akiknek meghalt valamelyik szülője a fegyveres harcokban. Ezt a támogatást 18 éves korig folyósítják.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

Munkavállaló anyáknak 183 nap szülési szabadság jár, a fizetés 100%-ának megfelelő ellátással, ami azonban nem haladhatja meg a havi 1000 GEL-t (327,2 EUR). Ikerszülés esetén 200 nap jár.

Örökbefogadó anyák az első 90 napon kapnak ellátást.

Gyermekgondozást segítő ellátások

A munkavállaló anyák további 547 nap gyermekgondozási szabadságot kaphatnak, erre az időszakra azonban nem jár pénzbeli ellátás. Örökbefogadó anyák ellátás nélkül, további 460 nap szabadságot igényelhetnek.

Azokban a régiókban, ahol a halálozási ráta meghaladja a születési rátát, a családok külön támogatást kapnak a harmadik vagy további gyermekek után, a gyermek 2 éves koráig. Ez az összeg 2018-ban havi 200 GEL (65,4 EUR) volt a hegyvidéki területeken és 150 GEL (49 EUR) a síkvidéken.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincsen családi adókedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a 6 évnél fiatalabb gyermeket nevelő nők 58%-a dolgozott.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

Munkavállaló anyáknak 183 nap szülési szabadság jár, ikerszülés esetén 200 nap. Összesen 730 nap (2 év) szabadságra jogosultak, amely idő alatt nem veszítik el a munkahelyüket. Ebből az első 183 napon kapnak pénzbeli ellátást, a hátralevő időszakra nem.

Apaszabadság

Nincsen ilyen lehetőség.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2007-ben készült egy felmérés a nevelési-oktatási intézmények állapotáról, amelyből kiderült, hogy az intézmények 80%-a felújításra szorul. Az ingatlanok és eszköztáraik meglehetősen rossz állapotban voltak. Ezt követően dolgozták ki a Világbank és az UNICEF bevonásával a Konzolidált Oktatási Stratégia és Cselekvési Terv 2007–2011 című dokumentumot, majd ehhez kapcsolódóan egy új stratégiát is a 2010–2015 közötti időszakra. 2016-ban, szintén UNICEF segítségével, elkészült az Óvodai és Iskolaelőkészítő Oktatásról szóló Törvény.

2015-ben a 3-5 év közötti gyermekek 66%-a járt óvodába, de az etnikai kisebbségek körében ez az arány csak 33%. Bölcsőde nincsen, az óvodai ellátás 2 éves kortól vehető igénybe. 5 éves kortól iskolaelőkészítő oktatásban vesznek részt a gyermekek. Az intézmények fenntartója az önkormányzat.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika felelős szerve a Sport és Ifjúságügyi Minisztérium.

2014-ben készült egy ifjúságpolitikai stratégia, amely meghatározta a fiatalok támogatásának irányelveit. A dokumentum a 14–29 év közötti korosztályt tekinti fiataloknak. Az ifjúságpolitika célja, hogy ösztönözze a megfelelő életkörülmények kialakítását. Az átfogó ifjúsági fejlesztésnek arra kell irányulnia, hogy segítse a fiatalokat lehetőségeik teljes mértékű felismerésében, hogy aktívan vehessenek részt életük formálásában és a közéleti tevékenységekben. E cél elérése érdekében az ifjúságpolitika a következő prioritásokat foglalja magába:

- az ifjúság társadalmi, gazdasági, kulturális és politikai részvételének megteremtése;
- a megfelelő, és magas szintű oktatás megteremtése, illetve a szakmai fejlődés és elhelyezkedés segítése;
- az egészséges életmód támogatása, egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés és a minőség javítása, ifjúságbarát környezetben nyújtott egészségügyi szolgáltatások;
- a fiatalok jogi tudatosságának és felelősségének növelése, biztonságos környezet megteremtése számukra, valamint a speciális igényű fiatalok támogatása.

2015-ben elfogadásra került a Grúz Ifjúsági Stratégia és Cselekvési Terv a 2015–2020 közötti időszakra. Jelenleg ez az ifjúságpolitika megvalósításának legfőbb stratégiai dokumentuma.

Súlyos kutatási erőforrás- és kapacitáshiánnyal kell szembenéznie az ifjúságügyi kérdésekre felelős intézményeknek. Kutatások leginkább akkor történnek, amikor külföldi intézmények finanszírozzák, rendszerint a saját céljaiknak megfelelő felmérést, ami nem minden esetben azonos a kormány igényeivel.

A legutóbbi nagyszabású kutatást Friedrich Ebert Alapítvány készítette 2016-ban, „Átalakuló generáció: Ifjúság-tanulmány 2016, Georgia” címmel (*Generation in Transition: Youth Study 2016 – Georgia*). A tanulmány feltárta a fiatalok szocio-demográfiai jellemzőit, a nézeteiket és tapasztalataikat a munkavállalás, oktatás, demokrácia, külpolitika, család és barátok, értékek, vallás és életmód témákban.

Idősek, nyugdíjak

A nyugdíjrendszer koordináló szerve a Szociális Szolgáltatások Hivatala.

A nyugdíjkorhatár férfiak esetében 65 év, nők esetében 60 év. Minimum szolgálati idő nincs meghatározva. A teljes összegű nyugdíj 2018-ban egységesen 180 GEL (58,6 EUR) volt. Akik igazolni tudják a munkaviszonyukat, 5 éves sávokban további havi 2 GEL kiegészítésre jogosultak. Azoknak, akiket a háborús övezetektől kitelepítettek, és emiatt nem tudják igazolni a szolgálati idejüket, a férfiak esetében 65 év, a nők esetében 60 év felett két évente további havi 2 GEL kiegészítést folyósítanak. Korai nyugdíj nincs, de hozzátartozói nyugdíjra van lehetőség.

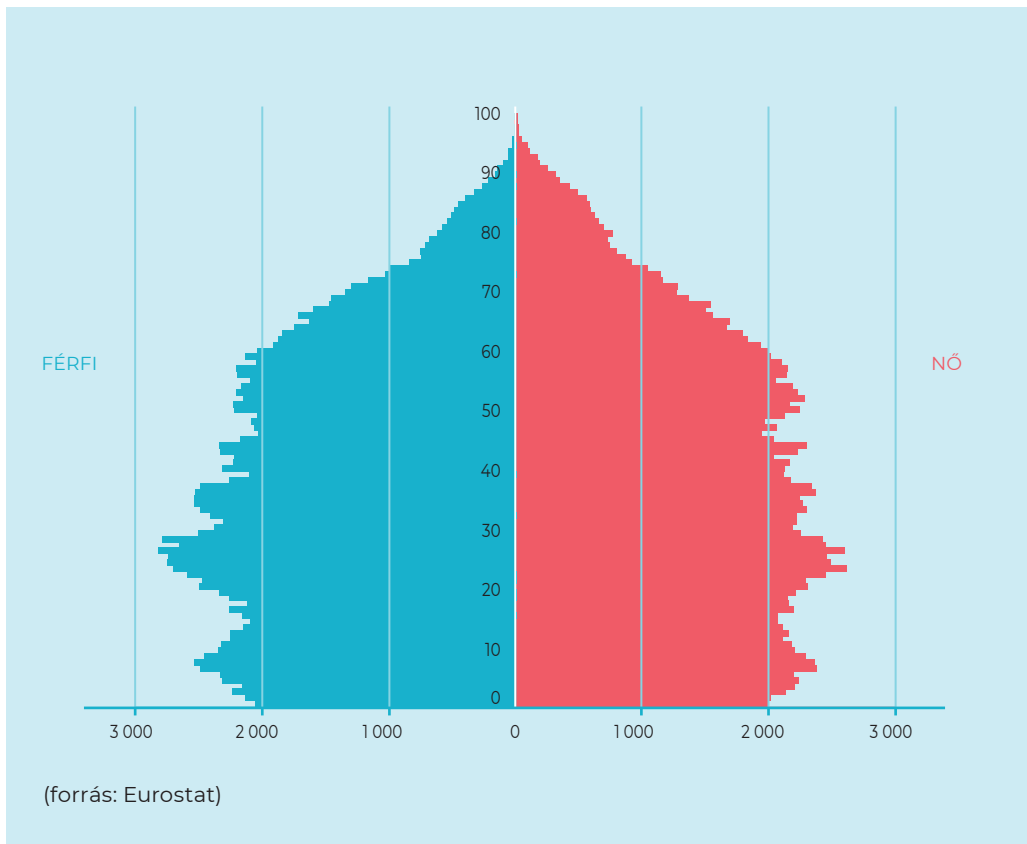

Izland

1918 óta autonóm állam, de akkor még perszónálunióban állt Dániával. 1944-ben elszakadt, és kiáltották az Izlandi Köztársaságot. Az ország nem tagja az Európai Uniónak. A 2008-as gazdasági világválság súlyos csapást mért az izlandi gazdaságra, ezért felmerült, hogy Izland gyorsított eljárással, akár 2011-re az EU tagja legyen. A kormányfő kezdeményezésére 2009-ben csatlakozási kérelmet nyújtottak be, 2010. februárjában kezdődtek meg a csatlakozási tárgyalások, 2013 őszén azonban felfüggesztették azokat. 2015 márciusában az izlandi kormány visszavonta az uniós tagság iránti kérelmet.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Izland korfája egy kiegyensúlyozott korösszetételt mutat.

Izland népessége folyamatosan növekedett 2001 és 2018 között. Míg 2001-ben a népesség száma 283 361 fő volt, 2018-ra 348 450 főre nőtt, ami 23%-os növekedést jelent. A lakosság közel 94%-át izlandiak alkotják, a legnagyobb nemzetiségi csoport pedig a lengyeleké (közel 3%) és a dánoké (1,3%).

IZLAND FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	283 361	318 452	332 529	338 349
élveszületés (fő)	4 091	4 492	4 034	4 071
halálozás (fő)	1 725	1 986	2 309	2 238
bevándorlás (fő)	5 002	4 073	8 710	12 116
kivándorlás (fő)	4 034	4 812	4 159	3 641
házasságkötés (db)	1 484	1458	n. a.	n. a.
válás (db)	551	516	n. a.	n. a.
TTA	1,95	2,02	1,74	1,71

Az élveszületések száma 2001 és 2016 között hullámzó képet mutatott. Összességében 2017-re jelentősen nem változott. Ezzel szemben a halálozások száma folyamatosan emelkedett, és 30%-kal múlta felül 2017-ben a 2001-es értéket. Még mindig közel kétszer annyian születnek egy évben, mint ahányan meghalnak.

Az Izlandra bevándorlók száma 2009-től folyamatosan nőtt, 2017-re számuk meghaladta a 12 ezer főt, ami közel 2,5-szerese a 2001-es adatnak. A kivándorlást tekintve 2011-től csökkenés figyelhető meg, a 2017-es adatok 2001-hez képest is 10%-os mérséklődést mutatnak. A házasságkötések száma 2001-ben és 2011-ben közel azonos volt. A válások számát tekintve nagyobb ingadozás tapasztalható, összességében 6%-kal kevesebb válást regisztráltak az említett 10 év alatt.

A gyermekvállalási kedv csökkent Izlandon 2001 és 2017 között, a termékenységi ráta a legmagasabb szintet 2009-ben érte el 2,23-as értékkel, 2017-ben 1,71-re esett vissza.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Izlandon a családok és gyermekek ügyeivel a Szociális Minisztérium (*Félagsmálaráðuneytið*) foglalkozik.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék (*barnabætur*) a gyermek 17–18 éves koráig jár (18 éves korig jár, de arra az évre már nem, amelyben a gyermek betölti a 18. életévét), és jövedelemfüggő, negyedévente kerül kifizetésre. Éves teljes összege 2018-ban az első gyermek után 223 300 ISK

(1777 EUR), második és minden további gyermek után 265 900 ISK (2116 EUR) volt. Gyermeküket egyedül nevelő szülők az első gyermek után 372 100 ISK-t (2961 EUR), a második és minden további gyermek után 381 700 ISK-t (3038 EUR) kapnak.

Családi pótlék kiegészítés jár a 7 évesnél fiatalabb gyermekek után, ami évi 133 300 ISK (1061 EUR).

A gyermeket nevelő párnál a felső jövedelmi küszöb a pár évi 5 800 000 ISK (46 160 EUR) összjövedelme. Az egyedülálló szülők esetén a felső jövedelmi küszöb ennek az összegnek a fele. A felső jövedelmi küszöböt meghaladó összeg 4%-ával csökken a pótlék az első gyermeknél, 6%-kal a másodiknál és 8%-kal minden továbbiánál.

A családi pótlék kiegészítésnél a jövedelmi küszöböt meghaladó összeg 4%-ával csökken a pótlék gyermekenként.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülési szabadság (*faðingarorlo*) időtartama 9 hónap, ikerszülés esetén 12 hónap. Ez idő alatt csecsemőgondozási ellátásra (*greiðslur úr faðingarorlofssjóði*) jogosultak azok a szülők, akik a szülést megelőzően legalább 6 egymást követő hónapban minimum 25%-os munkaviszonnyal rendelkeztek, vagy vállalkozóként fizették a társadalombiztosítási járulékot. Az ellátás a korábbi átlagfizetés 80%-a. 2018-ban az 50–100%-ban foglalkoztatott munkavállalók számára nem lehet kevesebb mint 171 711 ISK (1367 EUR), a 25-49%-ban foglalkoztatottak számára minimum 123 897 ISK (986 EUR). Az ellátás maximuma 520 000 ISK (4 138 EUR).

Azok, akik nem felelnek meg a fenti feltételeknek, inaktívak vagy nappali tagozaton tanulnak, de legalább 12 hónapja Izlandon laknak, csecsemőgondozási segélyt (*faðingarstyrkur*) kaphatnak. Ennek összege 2018-ban 74 926 ISK (596 EUR) volt, kivéve a nappali tagozatos hallgatókat, akiknek 171 711 ISK (1367 EUR) járt.

Az örökbefogadókat ugyanezek az ellátások illetik meg.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincsen családi adókedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A női munkavállalás aránya Izlandon magas, az elmúlt két évtizedben általában 70% és 75% között mozgott.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A fizetett szülési szabadság időtartama 9 hónap, ikrek esetén 12 hónap, amit egy hónappal a szülés előtt el lehet kezdeni. Az anyának kötelező 2 hetet a szülés után kivennie,

a többi szabadon felhasználható a gyermek 2 éves koráig. A 9 hónapból 3–3 hónap illeti meg a szülőket külön-külön. A fennmaradó 3 hónapot megoszthatják vagy átadhatják.

Apaszabadság

A fenti 3 hónapon kívül nincs külön apaszabadság.

Kisgyermek napközbeni ellátása

Izlandon az 1–6 éves gyermekek gondozását és nevelését óvodai keretek között végzik, nincsenek külön bölcsődék. Az óvodarendszerben való részvétel nem kötelező, de szinte minden gyermek igénybe veszi (97%).

Csökkenett térítési díjat kell fizetnie a szülőnek akkor, ha nagycsaládos, ha diák, ha rokkant vagy ha egyedül neveli a gyermekét.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Izlandon a 2007-es Ifjúsági Törvény jelenti az ifjúságpolitika jogi hátterét, és az Oktatási, Tudományos és Kulturális Minisztérium foglalkozik főként ifjúsági ügyekkel. A minisztérium sokféle módon támogatja az ifjúsági szervezeteket és 1992 óta irányítja az ifjúságkutatást. Az ifjúságkutatást 1999 óta az akkor létrehozott Izlandi Társadalomkutató és Elemző Központ végzi (bár négy izlandi egyetemen is vannak ezzel foglalkozó kutatók). Az Ifjúsági Alap támogatja az ifjúsági szervezeteket, főként a gyermekeket és fiatalokat érintő vagy általuk működtetett kezdeményezéseket és projekteket, ifjúsági vezetők, oktatók, és önkéntesek képzését, valamint az e területen történő újításokat és fejlesztéseket, az ifjúsági klubok és szervezetek közös akcióit.

Az Izlandi Ifjúsági Tanács (*LÆF*) koordinálja az izlandi ifjúsági szervezetek együttműködését és támogatja a tevékenységüket. Az Izlandi Ifjúsági Fórum négy ifjúsági szervezet fóruma, amely nemcsak belföldön aktív, hanem a külföldi kapcsolatokat is fejleszti.

Idősek, nyugdíjak

Izlandon a nyugdíjrendszer három pillérből áll. Az első pillér az állami alapnyugdíj, amely jövedelemfüggő. A teljes összegére való jogosultság feltétele a 67. életév betöltése és 40 év izlandi tartózkodás. Ennél kevesebb idejű ott-tartózkodás esetén az arányos része jár a teljes nyugdíjnak. A fő célja azok kompenzálása, akik alacsony nyugdíjban részesülnek a másik két pillérből. Korai nyugdíjazásra van lehetőség, például tengerészeknek 60 éves kortól. Hozzá tartozói nyugdíj is elérhető. Nincs jogszabályban rögzített nyugdíjminimum vagy maximum.

A második pillért a munkahelyi nyugdíjalapok jelentik, melyekben kötelező a munkavállalók részvétele. A munkavállalók 4%-os, a munkaadók 11,5%-os hozzájárulást fizetnek. A második pillér keretében fizetett nyugdíj összege arányos a korábbi munkajövedelemmel. Teljes összegre való jogosultság feltétele a versenyszférában a 67. életév betöltése és 40 év szolgálati idő, a közszférában a 65. életév betöltése és 32 évnyi járulékfizetés.

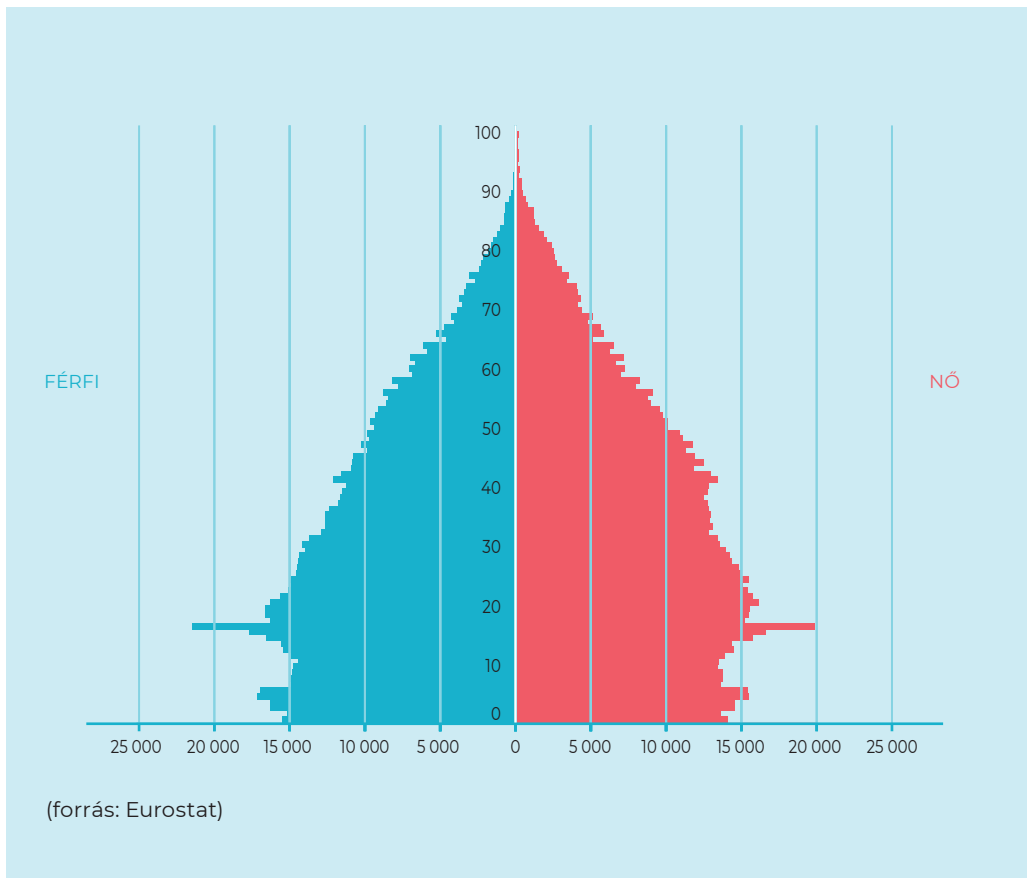
A harmadik pillért a nyugdíjalapokkal, biztosítókkal kötött önkéntes szerződések jelentik. Ebben a pillérben a munkavállalók mintegy 60%-a vesz részt.

2008-ban a helyi albán többség egyoldalúan kiáltotta ki Koszovó függetlenségét. Szerbia, az ENSZ és a világ országainak egy része nem ismeri el önálló államként, Magyarország és az EU tagállamok többsége azonban igen. Szerbia alkotmánya Koszovó és Metóhia Autonóm Tartománynak nevezi a területet. 2012-ben az ENSZ megszüntette a nemzetközi felügyeletet. Szerbia és Koszovó 2013-ban írta alá az első megállapodást a két ország közötti viszony rendezésére vonatkozó elvekről.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Koszovó korfája egy fiatal társadalmat ábrázol.

A 2011-es hivatalos népszámlálás idején Koszovó népessége 1 794 180 fő volt. 2018-ban 1 798 506 főre becsülték a népességet, tehát érdemi változás nem érzékelhető.

A lakosság túlnyomó többsége albán (93%), ezen kívül bosnyákok (1,6%), szerbek (1,5%), törökök (1%) és egyéb kisebbségek lakják. A szerbek és romák létszáma ennél magasabb lehet.

KOSZOVÓ FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI

	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	(-)	1 794 180	1 771 604	1 783 531
éveszületés (fő)	(-)	27 626	23 416	*23 402
halálozás (fő)	(-)	7 111	8 495	*9 670
bevándorlás (fő)	(-)	*2 988	*13 072	*5 832
kivándorlás (fő)	(-)	n. a.	*22 012	*11 263
házasságkötés (db)	(-)	16 619	16 051	*17 112
válás (db)	(-)	1 469	1 110	*1 072
TTA	(-)	1,27	1,66	*1,66

A demográfiai mutatók alapján elmondható, hogy jelenleg Koszovó népessége a legfiatalabb Európában. A születésszám, bár csökken, messze meghaladja a halálozások számát. 2011-ről 2017-re 15%-kal csökkent a születések száma, a halálozásoké viszont 36%-kal emelkedett.

A bevándorlás hullámozó képet mutatott, 2016-ban ugrásszerű a növekedés, és bár utána csökkent, 2017-ben még mindig kétszer annyian érkeztek, mint 2011-ben. A kivándorlás az utolsó vizsgált két évben a felére csökkent, de még így is kétszer annyian távoztak, mint ahányan bevándoroltak.

Koszovóban a legmagasabb a csecsemőhalandóság. A UNICEF adatai szerint ennek oka az éhezés, a súlyos hiánybetegségek, és az, hogy a háztartásoknak csak 64%-ában van vezeték ivóvíz és alig fele van rákötve a csatornahálózatra.

A házasságkötések száma hullámozóan alakult, összességében 3%-kal nőtt 2017-re, azonban így is tizenhatszorosa a válások számának, ami 2011 óta 27%-kal csökkent.

A termékenységi arányszám jelentősen nőtt és meghaladja az európai uniós átlagértéket.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családpolitikai intézkedésekért a Munkaügyi és Népjóléti Minisztérium (*Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale*) felelős.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Nincs ilyen ellátás.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A csecsemőgondozási ellátás az első 6 hónapban az anya korábbi fizetésének 70%-a, további 3 hónapig az 50%-a, a fennmaradó 3 hónapra pedig nem jár juttatás. Ezt a támogatást azonban nagyon kevesen veszik igénybe, ugyanis Koszovóban a nők túlnyomó része nem dolgozik és nem is keres munkát. A nők foglalkoztatottsági aránya a legalacsonyabb Európában.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincs ilyen ellátás.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a 15 év feletti nők 16,3%-ának volt munkaviszonya.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

Koszovóban 2011 óta jár a dolgozó nőknek szülési szabadság, ami 12 hónap. A jogszabály lehetővé teszi, hogy az apa vegye ki a szülési szabadságot, de ez nem túl gyakori.

Apaszabadság.

Jogszabályban rögzített apaszabadság nincsen.

Kisgyermek napközbeni ellátása

A 3–5 éves korú gyermekek minimális hányada jár óvodába, leginkább a városokban. Ennek oka egyrészt, hogy a szülők nem is tartják fontosnak a korai fejlesztést, másrészt, hogy nincsenek ingyenes állami óvodák.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Koszovóban a Kulturális, Ifjúsági és Sport Minisztérium az ifjúsági ügyek felelőse. A 2009-ben elfogadott az Ifjúság Támogatásáról és Részvételéről szóló törvény a 15–24 év közötti fiatalokat sorolja az ifjúsághoz.

Az ifjúságpolitika legfontosabb dokumentuma a Koszovói Ifjúsági Stratégia 2013–2017 és az ehhez kapcsolódó Akcióterv. A Stratégia hat nagy tematikus részre oszlik:

- fiatalok bevonása;
- foglalkoztatás és vállalkozás;
- egészség;
- biztonság;
- kultúra;
- sport és rekreáció.

2010-ben létrejött a Központi Ifjúsági Akció Tanács, és további Akció Tanácsok helyi szinteken, amelyek szintén részt vesznek az ifjúságpolitika alakításában és ellátják a fiatalok érdekképviseletét. Jelenleg tárgyalják a 2018–2023 közötti időszakra vonatkozó új Nemzeti Ifjúsági Stratégiát és a 2018–2021 időszakra érvényes Akciótervet.

Idősek, nyugdíjak

A nyugdíjrendszert koordináló szerv a Munkaügyi és Népjóléti Minisztérium, amelynek minden tartományban van irodája.

Koszovó lakosai a Jugoszlávia idején befizetett nyugdíjjárulékokat az ország szétesése után nem kapták vissza. Ezért új nyugdíjrendszert vezettek be 2008-ban, amely egy alapnyugdíjból áll, ami minden állampolgárnak jár, aki betöltötte a 65. életévét. Az összege 65 EUR havonta, azok számára viszont, akik igazolni tudnak legalább 15 év munkaviszonyt vagy biztosított jogviszonyt, felemelték 110 EUR-ra. Ezen kívül bevezették a kötelező Egyéni Megtakarítás nyugdíjrendszerét, ami azt jelenti, hogy mind a munkaadó, mind a munkavállaló a bér 5%-át köteles egy egyéni számlára utalni.

Koszovóban az öregségi nyugdíjon kívül háborús és rokkantsági nyugdíjat biztosít még az állam.

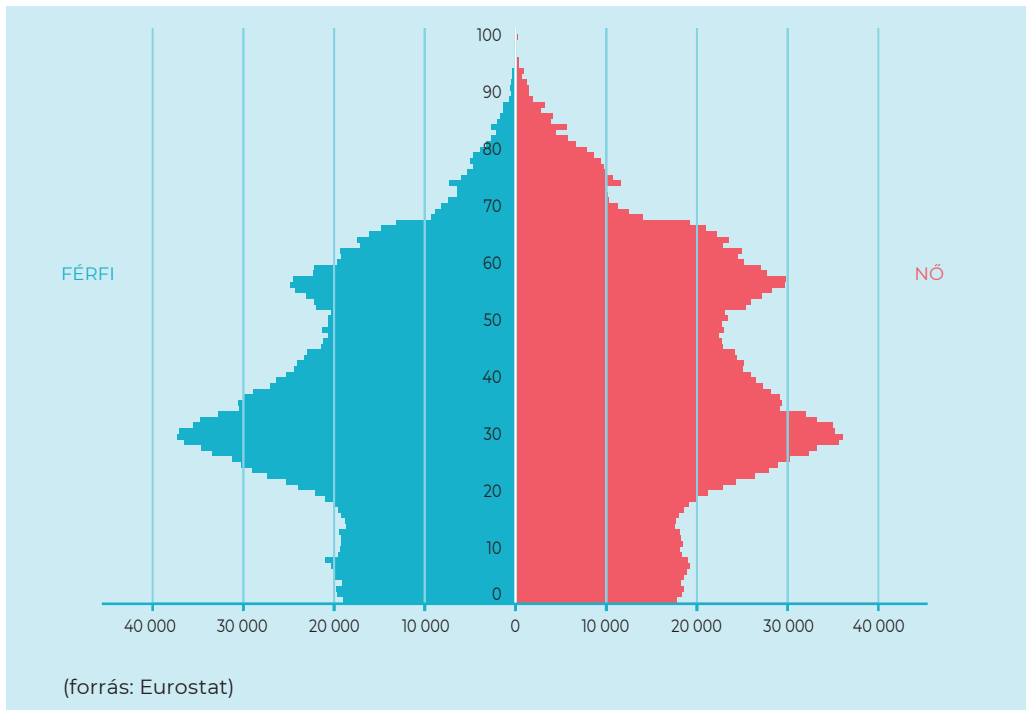
Moldova

A történelem során a románok és az oroszok fennhatósága alatt is állt, majd a II. világháború után szovjet tagköztársasággá vált. Mai demokratikus államformája 1991-ben, a Szovjetunió felbomlása után jött létre.

Az ország politikailag megosztott. A Dnyeszter folyó és az ukrán határ közötti szakasz, a Dnyeszter Menti Köztársaság hovatartozása jelenleg is viták tárgyát képezi. A szláv többségű régió nem fogadja el a moldáv fennhatóságot, ezért 1990-ben kikiáltották függetlenségüket, amelyet azonban egyetlen állam sem ismert el. Bár a terület de jure a Moldovai Köztársaság részét képezi, azonban de facto nem gyakorol ellenőrzést fölötte. További sajátossága az országnak a déli részen élő, török eredetű nyelvet beszélő, ám ortodox keresztény gagauz kisebbség, melynek a kilencvenes évek elején területi autonómiát biztosítottak, amellyel létrejött a Gagauz Autonóm Terület. 2014-ben a népszámlálás adatai szerint mintegy 350 000 ember, azaz az ország lakosságának tizede dolgozott külföldön.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Az ország korfája az 1990-es évekig egy fiatal társadalmat ábrázolt, azután viszont rohamosan csökkenni kezdett a fiatalok létszáma, ma feleannyi gyermek születik.

Az ezredfordulón Moldova népessége 3,64 millióra volt tehető, majd 2010-re 3,56 millió főre csökkent. A 2018-as becslés szerint 3 547 539 fő lakja, ami 1,7%-os csökkenés 2004-hez viszonyítva. 2004-ben és 2014-ben volt hivatalos népszámlálás. A 2014-es adatok szerint a lakosság 82,1%-a moldován (román), 6,6%-a ukrán, 4,1%-a orosz, 4,6%-a gagauz és körülbelül 2% bolgár (a Dnyeszter Menti Köztársaságot nem számítva).

MOLDOVA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI

	2004	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	3 607 435	3 560 430	3 553 056	3 550 852
éveszületés (fő)	*38 272	39 182	37 394	33 831
halálozás (fő)	*41 668	39 249	38 489	36 727
bevándorlás (fő)	*1 706	*2 704	*4 080	*3 708
kivándorlás (fő)	*7 166	*3 920	*2 507	*2 111
házasságkötés (db)	*25 164	25 900	21 992	*20 924
válás (db)	*14 918	11 120	10 605	*9 312
TTA	*1,25	*1,26	*1,28	*1,19

Hiába javulnak a halálozási mutatók, a természetes népességváltozás továbbra is negatív előjelű. Az évszületések és a halálozások száma is 12%-kal csökkent 2004-hez képest.

A be- és kivándorlás a hivatalos adatok alapján elenyésző, habár több mint kétszeresére emelkedett a migráció 2004-hez képest. A kivándorlás ezzel szemben a harmadára csökkent.

A vizsgált időszakban a házasságkötések száma ugyan csökkent, de a válások száma is jelentősen mérséklődött. Az előbbi 17%-kal, az utóbbi 38%-kal esett vissza. 2017-ben a válások száma már a fele volt a házasságkötések számának.

Az eleve alacsony gyermekvállalási hajlandóság 2014-ig csökkent, majd lassú növekedés figyelhető meg, azonban 2017-ben a termékenységi ráta újra alacsonyabb és már nem éri el az 1,2-es értéket sem.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családpolitika szakmai irányítását az Egészségügyi-, Munkaügyi- és Szociális Minisztérium (*Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale*) végzi. Az egyes családtámogatásokat a Nemzeti Társadalombiztosítási Hivatal (*Casa Națională de Asigurări Sociale*) 41 regionális irodáján keresztül kezeli, illetve folyósítja.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Nincs ilyen ellátás.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Az egyszeri anyasági támogatás (*Indemnizatia unica la nasterea copilului*) minden megszületett gyermek után jár, összege 2018-ban 5600 MDL (284 EUR) volt.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

Munkavállaló anya a várandósság 30. hetétől 126 nap szülési szabadságra jogosult. Ez idő alatt ellátásként a korábbi teljes fizetésének összegét megkapja (*Indemnizatie de maternitate*). Örökbefogadás esetén 56 nap szabadság jár.

Szülési szabadságra jogosult a biztosított jogvisztonnyal rendelkező férj nem dolgozó felelőse is, ha a férj igazolni tud a szülést megelőző 24 hónapban legalább 9 hónap vagy időkorlát nélkül összesen 3 év munkaviszonyt.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Az a szülő, aki a szülést megelőző 24 hónapban legalább 9 hónap vagy időkorlát nélkül összesen 3 év munkaviszonyt igazolni tud, jogosult a gyermekgondozási ellátásra (*Indemnizatia lunara pentru cresterea copilului*) a gyermek 3 éves koráig. Az ellátás összege a korábbi átlagkereset 30%-a, de nem lehet kevesebb, mint havi 540 MDL (27,4 EUR). Igénybe veheti az apa, az anya, nagyszülő, vagy akár más rokon is, aki a gyermekről gondoskodik.

Aki nem tudja igazolni az előírt biztosított jogviszonyt, gyermekgondozási segélyben (*Indemnizatia lunara pentru ingrijirea copilului*) részesülhet a gyermek 2 éves koráig. Ennek összege 2018-ban havi 540 MDL (27,4 EUR) volt.

Örökbefogadás esetén ugyanezek az ellátások igényelhetők.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Családi adókedvezmény

Bejelentett munkavisztonnyal vagy más kereső foglalkozással rendelkező szülő, örökbefogadó szülő jogosult évi 2520 MDL (128,3 EUR) adóalapot csökkentő kedvezményre minden gyermek után, annak 18 éves koráig.

Otthonteremtés

2017 decemberében indították el az első otthon (*Prima casă*) jelzáloghitel programot. A program célja, hogy támogassa a fiatal családok otthonhoz jutását, elősegítve a kedvezményes kölcsönökhöz való hozzáférést. A 25 éves futamidejű hitelprogram 50%-át a bankok, 50%-át az állam biztosítja. A hatályos szabályozás szerint a jelzáloghitel 45 éves kor alatt lehet igényelni, de a kamat és a kezességvállalási díj összege nem haladhatja meg a programban résztvevő család havi nettó jövedelmének 50%-át.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a 6 év alatti gyermeket nevelő anyák 62%-a dolgozott.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság ideje 126 nap, ami a várandósság 30. hetében kezdhető meg. Biztosított jogviszonnyal rendelkező szülőknek jár gyermekgondozási szabadság a gyermek 3 éves koráig, melyet 90%-ban az anyák vesznek igénybe.

Apaszabadság

A hatályos moldovai jogszabályok szerint az apák 14 nap fizetett szabadságot vehetnek igénybe.

Kisgyermek napközbeni ellátása

Moldáviában a koragyermekkorai intézmények, a szolgáltatások szintje alacsony, országosan a kisgyermek intézményes ellátása nem megoldott. A Moldovai Köztársaságban az 1-6 éves gyermekek gondozását és nevelését az óvodarendszerhez sorolják, nincsen külön bölcsődei intézményrendszer. Az óvodarendszerben való részvétel nem kötelező, de elmondható, hogy jelentősek a hozzáférési nehézségek és területi egyenlőtlenségek jellemzik a rendszert. A 0-3 éves korosztály számára nyújtott gyermekgondozási szolgáltatásokat a vidéki területeken élők csupán 10%-a, a városokban élők 60%-a veheti igénybe. A Moldáv Statisztikai Hivatal közlése szerint a 3-6 éves korosztály napközbeni ellátása érdekében, a 2010-es évektől óvodafejlesztési programok indultak, melyeknek köszönhetően jelentősen bővült az óvodai férőhelyek száma. 2015-ben az országban 1461 óvodai intézmény működött, ezen intézmények száma 4,4%-kal nőtt 2011-hez képest. Ebben az összefüggésben az óvodai nevelésben résztvevő gyermekek száma szintén növekvő tendenciát mutatott az elmúlt években, így 2016-ban a 3-6 éves korosztály 64%-a járt már óvodába. Az óvodák azonban továbbra is túlszűfoltak és országos szinten hosszú várólisták alakultak ki. A hozzáférési nehézségek mellett, sok kisgyermekes szülőnek nehézséget jelent a magas óvodai térítési díj kifizetése.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitikát meghatározó állami szerv az Oktatási, Kulturális és Kutatási Minisztérium. A 2016-ban elfogadott Ifjúsági Törvény a 14-35 év közötti korosztályt definiálja ifjúságként. Az Ifjúsági Törvény hat fejezetből áll, amelyek a legfontosabb társadalmi és gazdasági kérdéseket, valamint a fiatalok közeletben való részvételének formáit szabályozzák. A törvény továbbá előírja az ifjúsági programok és szolgáltatások helyi szín-

tű megvalósításához szükséges ifjúsági központok létesítését. Ezek az ifjúsági központok tájékoztatósi, tanácsadási, oktatási és szabadidős tevékenységeket biztosítanak a fiatalok számára, hozzájárulva a fiatalok társadalmi és szakmai integrációjához. Az „Ifjúsági Szektor Fejlesztésének Nemzeti Stratégiája 2014–2020” című dokumentum tartalmazza az ifjúságügy keretrendszerét. A Stratégiában foglaltak szerint az Oktatási, Kulturális és Kutatási Minisztérium minden év március 31-ig jelentést készít a kormány részére a stratégia és a cselekvési terv végrehajtásáról. Az adatok forrásai a különböző minisztériumok, helyi közigazgatási szervek, ifjúsági szervezetek és nemzetközi szervezetek beszámolóí.

Idősek, nyugdíjak

A nyugdíjrendszer koordináló szerve a Nemzeti Társadalombiztosítási Hivatal.

Moldovában 2016-ban hajtottak végre nyugdíjreformot, melynek keretei között a nők esetében 57, a férfiakéban 62 évről egységesen 63 évre emelték a nyugdíjkorhatárt, de ez az alacsony várható élettartam miatt az európai országokra jellemző 65–67 éves nyugdíjkorhatár alatt maradt.

Öregségi nyugdíjra jogosult lehet foglalkoztatott, önfoglalkoztatott, mezőgazdasági dolgozó, vagy munkanélküli segélyben részesülő állampolgár.

Az öregségi nyugdíj esetében az új nyugdíjtörvény a férfiak és a nők számára is biztosítja a korengedményes, teljes összegű nyugdíjba vonuláshoz való jogot, 3 évvel a nyugdíjkorhatár betöltése előtt. A törvény további úgynevezett különleges nyugdíjkorhatárokat is nevesít, mint például a pilóták esetében, akiknél a kedvezményes nyugdíjkorhatár 45 év, a szükséges járulékfizetési idő 25 év. Azok a köztisztviselők, akik rendelkeznek megfelelő járulékfizetési időszakkal (férfiak esetében 33, nők esetében 30 év) szintén korengedménnyel mehetnek nyugdíjba. A nehéz, vagy veszélyes munkát végzők 54 évesen vonulhatnak nyugdíjba.

A garantált öregségi nyugdíjminimum összege 2018-ban havonta 1021 MDL (52 EUR) volt, felső korlát nincs meghatározva.

Az özvegyi nyugdíj mértéke a házastárs nyugdíjának 50%-a, azonban, ha az özvegyi nyugdíjra jogosult házastárs dolgozik, akkor nem jár.

A 15 évnél kevesebb biztosítási, ill. járulékfizetési időszakkal rendelkező állampolgárok szociális nyugdíjra jogosultak, melynek összege a mindenkori öregségi nyugdíjminimum 15%-a. 2018-ban ez 153,95 MDL (7,84 EUR) volt. A nyugdíj mellett végzett munka általában magasabb nyugdíjat eredményez, mivel a munkavállaló nyugdíjasok továbbra is járulékfizetésre kötelezettek.

Az új nyugdíjrendszer családpolitikai vonatkozása, hogy 2017-től a gyermekek gondozásának időtartama (a gyermekek 3 éves koráig) az egyik szülő részére (jellemzően az anya) járulékfizetésnek, illetve nyugdíjszerző időszaknak minősül.

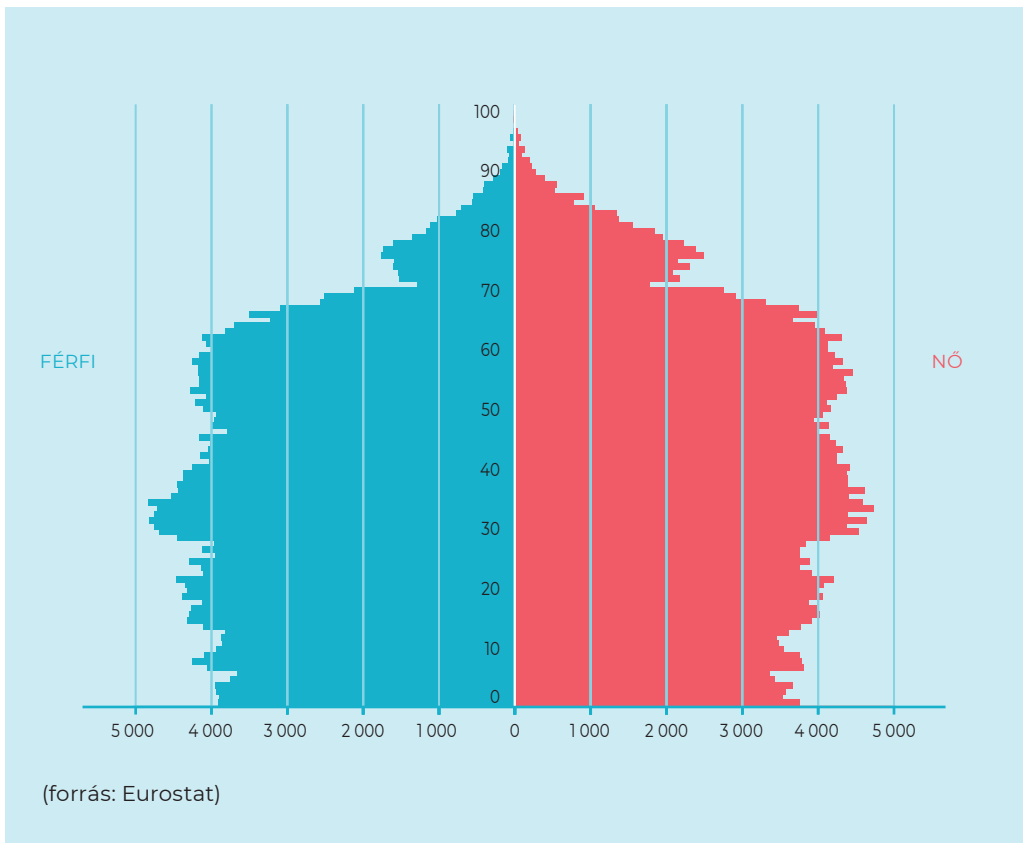

Montenegró

1992-ben, Jugoszlávia felbomlása után, Montenegró és Szerbia szövetségre lépett és létrehozta az utódállamot, a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságot, amelyet azonban sem a többi jugoszláv utódállam, sem az ENSZ nem ismert el. 2003-ban „Szerbia és Montenegró”-ra változtatták a szövetség nevét. 2006 májusában – szigorú nemzetközi ellenőrzés mellett – népszavazáson döntöttek az ország függetlenségéről. Szerbia nem támadta meg a döntést, így az államszövetség felbomlott. Montenegró 2010 óta EU tagjelölt állam, 2012-ben kezdődtek meg a csatlakozási tárgyalások.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Montenegró korfája kiegyensúlyozott népességszámot mutat.

Montenegróban 2003-ban és 2011-ben tartottak hivatalos népszámlálást. 2003-ban 612 267 főt regisztráltak, a 2011-es népszámláláskor az ország lakossága 620 029 fő volt. A 2018-ra vonatkozó becslés szerint a népesség 622 359 főre volt tehető, a lakosság szám kismértékű növekedését mutatva.

Montenegró legnagyobb lélekszámú nemzetisége a montenegrói: az ország lakosságának mintegy 45%-a. Ezenkívül jelentős a szerb (32%), a bosnyák (7,7%) és az albán (5%) kisebbség, további 1–1% a horvát és a roma származású.

MONTENEGRÓ FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI

	2003	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	612 267	620 029	622 218	622 387
élveszületés (fő)	8499	7 215	7 569	7 432
halálozás (fő)	5 513	5 847	6 464	6 523
bevándorlás (fő)	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
kivándorlás (fő)	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
házasságkötés (db)	4 050	3 528	3 178	3 272
válás (db)	494	471	703	765
TTA	1,83	1,65	1,79	1,78

Az élveszületések száma 2003 óta 12,6%-kal csökkent, míg a halálozás 18,3%-kal nőtt. Ennek ellenére még 2017-ben is többen születtek, mint ahányan meghaltak. Így a természetes szaporodás csökken, de még mindig pozitív az egyenlege. A termékenységi arányszám 1,78 volt 2017-ben, ami bár alacsonyabb, mint a 2009-es 1,98, de az utóbbi években emelkedett a 2011-es mélypont után.

A házasságkötési kedv csökkent, 2003-hoz képest 19%-kal kevesebben házasodtak 2017-ben, a válások száma viszont 55%-kal nőtt az évtized végére.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családpolitika alakításáért és az intézkedések végrehajtásáért a Szociális és Munkaügyi Minisztérium (*Ministarstvo rada i socijalnog staranja*) a felelős. A családtámogatási rendszer alapelveit és elemeit a Szociális és Gyermejjóléti Törvény rögzíti.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Családi pótlékra azok a családok jogosultak, akik egyébként is részesülnek más szociális juttatásban. 18 éves korig folyósítják a támogatást, ha a gyermek tanulói jogviszonyban áll, illetve 18 év felett addig, ameddig a középiskolába jár. 15 és 18 év közötti fiatal után,

ha nem jár iskolába, de regisztrált munkanélküli, szintén jár az ellátás. Összege 2018-ban 24,11 EUR – 32,45 EUR között változik attól függően, hogy milyen más szociális juttatást kap a család. Legfeljebb 3 gyermek után igényelhető kivéve ikrek, fogyatékkal élők, vagy adoptált gyermekek esetében. Ezen felül további, magasabb összegű ellátások biztosítottak a fogyatékkal és a mélyszegénységben élő, valamint az adoptált gyermekek részére.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

A gyermek születésekor egy egyszeri juttatás alanyi jogon jár, ennek összege 2018-ban 111,04 EUR volt.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülési szabadság időtartama 365 nap. Ez idő alatt csecsemőgondozási ellátásra jogosult a szülő (apa is igényelheti), ha biztosított volt a szülés előtt. Az ellátás a szülő korábbi teljes fizetése, de nem lehet kevesebb, mint a minimálbér összege (2018-ban 193 EUR), illetve több, mint a bruttó átlagbér kétszerese (1530 EUR). Amennyiben a szülő regisztrált munkanélküli vagy nappali tagozatos felsőoktatási hallgató volt a szülés előtt, az ellátás összege 80,46 EUR.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincsen családi adókedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság időtartama 365 nap, amely idő alatt az anya jogosult teljes fizetékompenzációra. A szülési szabadságot a szülés előtt leghamarabb 45 nappal kezdheti meg, de 28 nappal a kiírt időpont előtt kötelező megkezdenie.

Apaszabadság

Jogszámban rögzített apaszabadság nincsen.

Kisgyermekek napközbeni ellátása

Bölcsődei ellátásra van lehetőség a gyermek 3 éves koráig. 3–5 éves kor között az óvodáztatás nem kötelező, csak a beiskolázást megelőző egy évben, vagyis 5 éves kortól.

Az átlagos óvodai részvételi arány a 2015/16-os tanévben a 3–5 éves korú gyermekek körében 42% volt, az 5 év feletti gyermekek körében pedig mindössze 52%, annak ellenére, hogy ebben az életkorban már kötelező lenne. A részvételi arány a középső és déli országrészben 88%, míg az északi részen igen alacsony, 27%. Az északi országrészben szétszórt települések találhatók, nagyfokú szegénység és munkanélküliség jellemző, aminek következtében jelentős a belső migráció, hiszen a fiatal családok elköltöznek a középső és déli régiókba. Ennek a tendenciának a megállítása érdekében kidolgozásra került a Stratégia a Korai és Óvodai Nevelésért Montenegróban, amely 2016–2020 időszakra határoz meg feladatokat.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az Oktatási és Sport Minisztériumhoz tartozó Ifjúsági és Sport Igazgatóság felelős az ifjúságpolitikáért. Az Igazgatóság feladata a szabályozás, az ágazatközi együttműködések koordinálása, a helyi stratégiák kialakításának támogatása, valamint a civil szervezetekkel és a nemzetközi partnerekkel való együttműködés erősítése. 2012-ben jött létre a Montenegrói Nemzeti Ifjúsági Tanács, az a civil szervezet, amely minden fontos ifjúságpolitikai konzultációban és döntéshozatalban részt vesz.

A Nemzeti Ifjúsági Akcióterv a 15–29 év közötti korosztályt definiálja ifjúságként. 2011-ig az Akcióterv volt a legfontosabb ifjúságpolitikai dokumentum. Felülvizsgálata után, 2016-ban fogadta el a montenegrói parlament az Ifjúsági Törvényt. A Törvény szabályozza az ifjúságpolitika kialakítását, végrehajtását és monitorozását nemzeti és helyi szinten. A Kormány még ugyanebben az évben elfogadta az Ifjúság Stratégia 2017–2021 dokumentumot és a 2017-es évre vonatkozó akciótervet is. Az új Stratégia kidolgozását az Igazgatóság és az Oktatási Minisztérium vezette, és az ENSZ támogatásával készült a *UN Joint Programme on Youth Empowerment's* keretein belül.

A Stratégia 5 fő prioritást nevesít:

- a fiatalok gazdasági és szociális biztonságának elérése a munkaerőpiaci lehetőségeik növelésével;
- a fiatalok hozzáférése minőségi oktatáshoz;
- a fiatalok legyenek aktív, motivált és proaktív szereplői a döntéshozatali folyamatoknak, a közösségi fejlesztéseknek, stratégiák kialakításának és végrehajtásának;
- a fiatalok jó egészségben, biztonságban és megfelelő támogatással lépjenek a felnőttkorba és legyen esélyük az önmegvalósításra;
- a fiatalok, mint alkotók és mint résztvevők is, férjenek hozzá minőségi kulturális eseményekhez.

Idősek, nyugdíjak

A montenegrói nyugdíjrendszer központi szerve a Nyugdíj és Fogyatékosági Biztosítási Alap. A rendszer 2005 óta egy több szakaszban zajló átalakítás alatt áll.

Öregségi nyugdíjra jogosult, aki a férfiak esetében 67. életévét, a nők esetében 62. életévét betöltötte és legalább 15 év speciális biztosított időszakot tud igazolni vagy legalább 40 éve foglalkoztatott és nyugdíjbiztosítást fizet. A nők biztosított éveinek kiszámításánál minden gyermek után további fél év számolható el.

A speciális eset, ha a kérelmező nem fizetett nyugdíjbiztosítást, mert katonai szolgálatot teljesített, a háború utáni újjáépítési munkálatokban vett részt, vagy a fronton szerzett sérülés miatt gyógykezelésen vagy rehabilitáción vett részt 1990. augusztus 17. után. Ez az időszak is biztosított jogviszonynak minősül.

Korai nyugdíjazást 62 éves kortól és legalább 15 év speciális biztosított jogviszonnal lehet kérni. A nyugdíjminimum havi összege 2018-ban 125,62 EUR volt, a maximuma ennek négyszerese.

2009 óta önkéntes magánnyugdíjpénztárak is működhetnek Montenegróban.

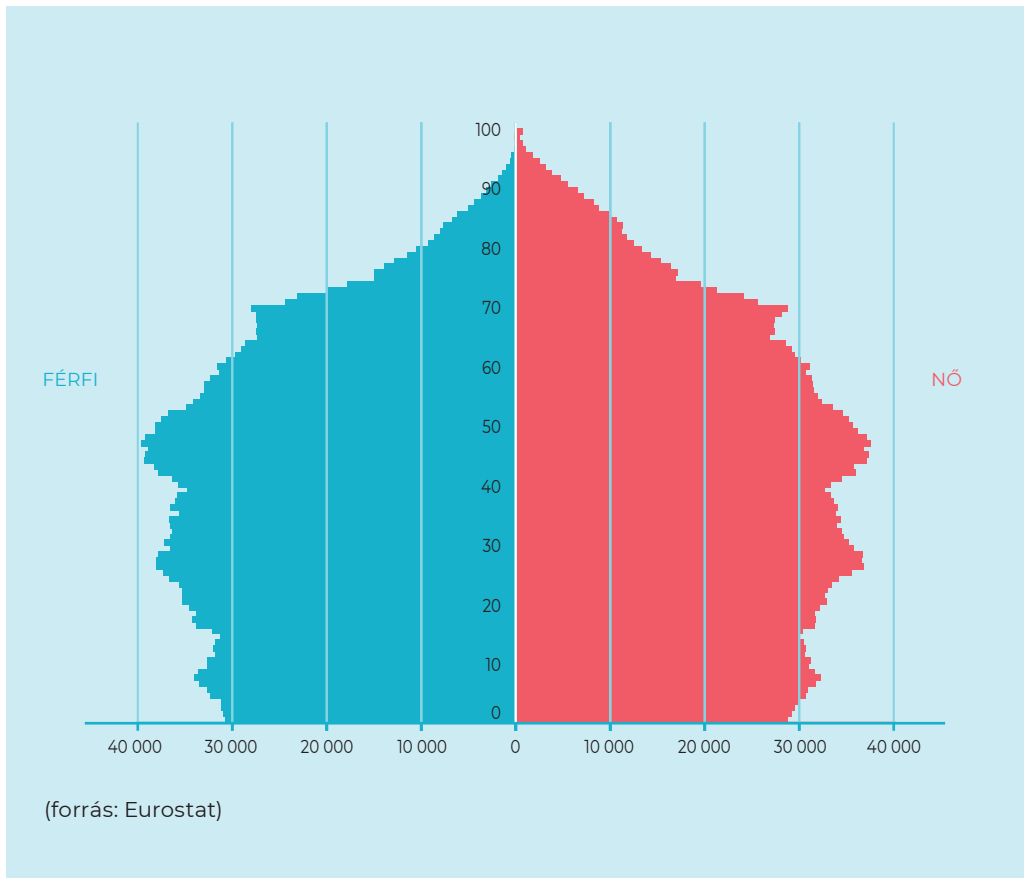

Norvégia

Norvégia 1905-ben békésen elvált Svédországtól. Mindkét világháborúban semleges kívánt maradni, de a II. világháborúban, 1940-ben Németország megtámadta. 1949-ben Norvégia csatlakozott a NATO-hoz, szoros szövetségese volt az Amerikai Egyesült Államoknak. Az Európai Unióhoz történő csatlakozásról két népszavazást is tartottak, de mindkétszer a csatlakozás ellenzői voltak többségben.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Norvégia korfája egy lassan öregedő társadalmat ábrázol, ahol a 30 év alatti korosztályok létszáma folyamatosan csökken.

Norvégia népessége növekvő tendenciát mutat. Az ország lakossága 2018-ra már 5 295 619 fő volt, 17,6%-kal több, mint 2001-ben. A lakosság közel 93%-át norvégok alkotják. A különböző nemzetiségek aránya 1% alatti, mint például a svédeké és a dánoké.

NORVÉGIA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	4 503 436	4 920 305	5 210 721	5 258 317
élveszületés (fő)	56 696	60 220	58 890	56 633
halálozás (fő)	43 981	41 393	40 726	40 774
bevándorlás (fő)	34 264	70 337	61 460	53 351
kivándorlás (fő)	26 309	20 349	34 694	31 963
házasságkötés (db)	19 722	22 876	23 672	23 134
válás (db)	10 308	10 188	9 944	10 567
TTA	1,78	1,88	1,71	1,62

Az élveszületések száma 2001-től 2016-ig tartó időszakban 58 ezer körül mozgott. A halálozás száma is kedvezően alakult, folyamatosan csökkent, összesen 7%-kal.

A Norvégiába érkező bevándorlók száma változó. Volt egy nagyobb hullám az évtized elején, ami 2017-re jelentősen visszaesett, de még így is másfélszerese a 2001-es adatoknak. A kivándorlók száma 2010 körül volt a legalacsonyabb, 2017-ben több, mint 30 ezren hagyták el az országot.

A házasságkötések száma 2001 és 2017 között kissé növekedett, összesen 17%-kal. A válások száma nem mutat számottevő változást, 10 ezer körüli számot regisztráltak a vizsgált években. Norvégiában a gyermekvállalási kedv 2009-ben érte el a csúcspontját, a termékenységi ráta értéke ekkor 1,98 volt, a következő évtől azonban romló tendencia tapasztalható.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A Gyermek- és Esélyegyenlőségi Minisztérium (*Barne- og likestillingsdepartementet*) felelős a gyermekjóléti szolgáltatásokért, a családjáért, a gyermekkori fejlesztésért, az esélyegyenlőségért és a fogyasztói ügyekért.

A minisztériumhoz tartozó Gyermek-, Ifjúsági és Családügyi Igazgatóság (*Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet - Bufdir*) felelős a gyermek- és ifjúságpolitika, valamint a kormányzati családpolitika kialakításáért és összehangolásáért.

A családpolitika a következő területekre terjed ki:

- gyermek- és családjáogi jogalkotás;
- a gyermekes családok támogatási rendszerének kidolgozása és irányítása;

- családi, jóléti intézkedések;
- gyermekekkel és ifjúsággal kapcsolatos szakpolitikák kialakítása;
- örökbefogadási szakpolitika;
- családon belüli erőszak megelőzésére és az áldozatok segítésére irányuló szakpolitika.

Az állami finanszírozású gyermekjóléti szolgálatok, családokat segítő szociális munka és az örökbeadás ügyeivel a Gyermek-, Ifjúsági és Családügyi Iroda (*Barne-, ungdoms- og familietaten Bufetat*) foglalkozik.

Megyei szinten a gyermekjóléti ügyek az összesen 12 – a minisztériumtól és megyei kormányzóktól független – megyei gyermekjóléti testület hatáskörébe tartoznak.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

Norvégiában minden 18 évesnél fiatalabb gyermek után havi 970 NOK (98 EUR) családi pótlék jár.

Az egyedülálló szülők 3 év alatti gyermek után kiegészítő családi pótléket igényelhetnek, ami 660 NOK (67 EUR).

Anyasági támogatás jellegű ellátások

A gyermek születésekor egyszeri juttatás (*engangsstønad ved fødsel/adopsjon*) jár. Összege 2018-ban 63 140 NOK (6399 EUR) volt és örökbefogadás esetén is igényelhető.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülési szabadság időtartama 49 hét. Erre az időre csecsemőgondozási ellátás (*foreldrepenge*) jár a munkavállaló vagy vállalkozó szülőnek, illetve az olyan munkanélkülinek, aki legalább 6 hónapot dolgozott a szülést megelőző 10 hónapban. Az ellátás a korábbi fizetés 100%-a (vagy 59 hétre a 80%-a), de legfeljebb évi 561 804 NOK (56 938 EUR). A fenti ellátásra jogosultságot nem szerző szülőknek csecsemőgondozási segély (*engangsstønad ved fødsel*) jár, amelynek összege 2018-ban évi 63 140 NOK (6399 EUR) volt. Adoptáló szülőknek ugyanezek az ellátások járnak.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Az 1–2 év közötti gyermeket nevelő szülők kaphatnak pénzbeli támogatást (*kontantstøtte*) a kisgyermek napközbeni ellátásához, amennyiben a gyermek nem részesül államilag támogatott bölcsődei gondozásban. A támogatás összege 2018-ban havi 7500 NOK (760 EUR) volt, ha egyáltalán nem járt bölcsődébe, és 3750 NOK (380 EUR), ha 19 óránál kevesebbet töltött bölcsődében. 2017 óta feltétel, hogy a szülők legalább 5 éve biztosítottak legyenek.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

A gyermeknevelési költségek levonhatók az éves adóalapból a gyermek 12 éves koráig – az első gyermek esetén évi 25 000 NOK-ig (2525 EUR), a további gyermekek esetén évi 15 000 NOK-ig (1515 EUR).

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság összesen 49 hét, amely legkorábban a szülés előtt 12 héttel kezdhető el, de minimum 3 héttel előtte az anyának kötelező kivennie, és legalább 6 hétig a szülés után is igénybe kell vennie. A 49 hétből mindkét szülőnek jár 10-10 hét külön-külön, de az anya 10 hete magába foglalja a szülés előtti 3 hetet és a 6 hetet utána. A fennmaradó 29 hét szabadon megszatható, átadható a szülők között. Részmunkaidővel kombinálva a gyermek 3 éves koráig lehet felhasználni.

Apaszabadság

1993-ban vezették be az apaszabadságot (*fedrekvote*), aminek időtartamát 2013-ban 14 hétre növelték, majd 2014-ben 10 hétre csökkentették.

Kisgyermek napközbeni ellátása

Norvégiában nem tesznek különbséget a 0–3 és a 3–6 éves korú gyermekek gondozását ellátó intézmények elnevezésében. A törvény szerint 1 éves kortól joga van minden gyermeknek államilag támogatott gyermekgondozási elhelyezésre.

2015-ben a 0–3 éves gyermekek 52%-a, a 3–6 évesek 97%-a járt óvodába.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Norvégiának nincs hivatalos ifjúságpolitikája, sem ifjúsági stratégiája. Főként a Gyermek- és Egyenlőségügyi Minisztérium foglalkozik a 13–30 éves korosztály ügyeivel, akik a népesség 23,5%-át jelentették 2016-ban. Bár ez a minisztérium a felelős, az ifjúságpolitika konkrét megvalósítói főként a helyi önkormányzatok.

A Norvégiában élő 80 ezer fős lapp, más néven számi, kisebbségnek van egy saját országgyűlése (norvégul *Sametinget*, számiul *Sámediggi*), és ennek az Ifjúságpolitikai Bizottsága (amely mindig öt 18–20 éves fiatalból áll) foglalkozik az ifjúságügygel.

2015-ben Norvégiában 155 országos ifjúsági szervezet volt. Ezek legtöbbször a Norvég Gyermek- és Ifjúsági Tanács (LNU) tagja. Az LNU-hoz 97 országos szervezet tartozik és 9 regionális ifjúsági tanácsot, valamint egy országos gyermek- és ifjúsági parlamentet is működtet.

A Norvég Társadalomkutatás (*NOVA*) Intézetének mintegy 20 fős ifjúságkutatási részlege van, amely támogatja a mintegy 80 fős Norvég Ifjúságkutatók Hálózatát.

Idősek, nyugdíjak

A nyugdíjrendszer három pillérből áll. Az első az állami nyugdíj, amelynek van egy mindenki számára azonos összegű alapnyugdíj- és egy további keresetarányos része. Ebben a rendszerben mindenkinek kötelező részt vennie, aki egy évnél tovább dolgozik Norvégiában. A második pillért a munkahelyi nyugdíjak jelentik, amelyek működhetnek csoportos biztosítás keretében is, és nyugdíjalapon is. A rendszer harmadik pillérét az első kettőt kiegészítő egyéni nyugdíjszerződések jelentik. Ebben a szférában a biztosítás a legjellemzőbb, itt a nyugdíjak alapját mintegy 75%-ban biztosítás alapján fizetik.

A teljes összegű öregségi nyugdíj esetében 67 év a nyugdíjkorhatár, és 40 év szolgálati idő szükséges, amelybe beleszámít a 6 év alatti gyermek gondozásával eltöltött időszak. Ugyanakkor már 62 évesen is nyugdíjba lehet menni, és emellett még 5 éven át lehet dolgozni (akár teljes, akár részmunkaidőben). Hozzá tartozói nyugdíj van, azonban nincs törvényileg szabályozott nyugdíjminimum vagy maximum, de a számítási módszerből adódik, hogy egy egyedülálló éves nyugdíja 2018-ban legalább 188 766 NOK (19 131 EUR) és legfeljebb 368–918 NOK (37 389 EUR) volt.

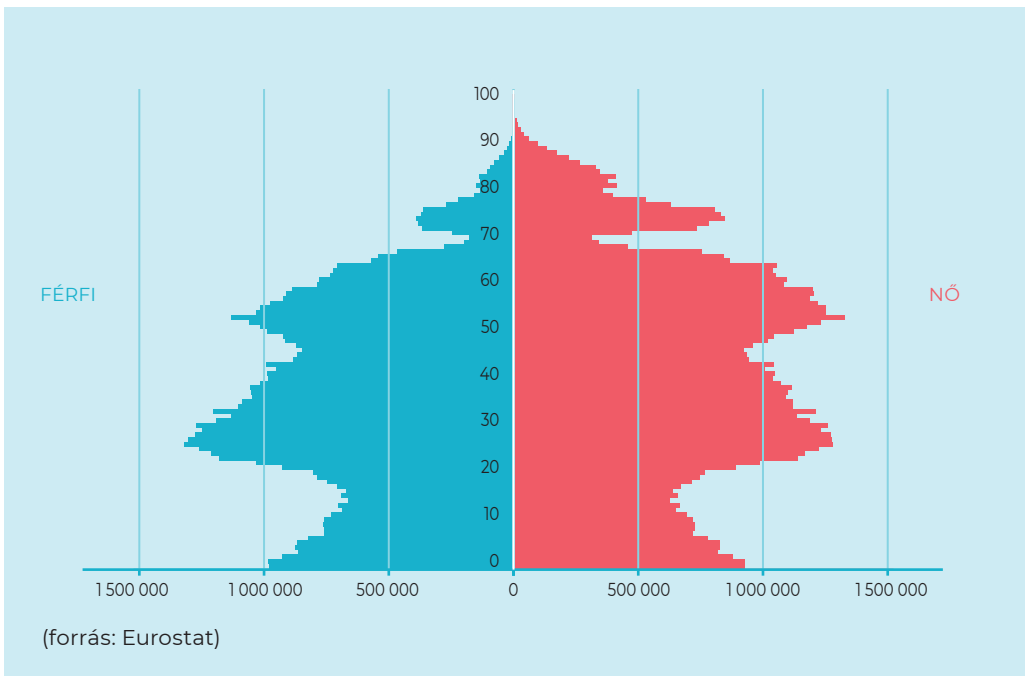

Oroszország

A világ legnagyobb területű országa és kilencedik legnépesebb állama. Az Oroszországi Föderációnak 83 egyenjogú alanya van: 21 köztársaság, 9 határterület, 46 terület, 2 szövetségi jelentőségű város, 1 autonóm terület, 4 autonóm körzet. A Szovjetunió hivatalosan 1991. december 25-én szűnt meg. A rendszerváltás súlyos árat követelt Oroszország lakosságától. Az ipari termelés és az életszínvonal visszaesett. A kilencvenes évek elején rendszertelenül fizették a nyugdíjakat, több éves elmaradás sem volt ritka. A születésszám rendkívül alacsony szintre csökkent, a halálozási szám viszont az egekbe szökött. A gazdaságot nagyarányú tőke kivonás is sújtotta. A kedvezőtlen folyamatok Vlagyimir Putyin elnökké választása után fordultak meg. Az olajjüvedelmek segítségével sikerült konszolidálni a gazdaságot.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZETKÉP

Oroszország korfája a 2014-es korösszetételt ábrázolja, frissebb adatok az Eurostat adatbázisában nem voltak elérhetőek. A korfa egy öregedő társadalmat mutat, a 30 év alattiak száma meredeken csökkenni kezdett, amelyet az utóbbi években sikerült mérsékelni.

OROSZORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2002	2010	2016	2017
népesség (jan. 1.)	*145 200 000	*142 900 000	*146 500 000	*146 800 000
éveszületés (fő)	n. a.	*1 788 948	*2 028 516	*1 690 300
halálozás (fő)	n. a.	*1 888 729	*1 891 015	*1 826 100
bevándorlás (fő)	*184 612	*191 656	*575 158	*266 420
kivándorlás (fő)	*106 685	*33 578	*313 210	*164 129
házasságkötés (db)	*1 019 762	*1 215 066	*985 836	*1 049 700
válás (db)	*853 647	*639 321	*607 591	*611 400
TTA	*1,29	*1,57	*1,76	*1,62

Az Oroszországi Föderáció 146,8 millió fővel (2017) Európa legnépesebb országa. A Szovjetunió felbomlása után drámai csökkenés következett be a születésszámban és a termékenységi mutatókban. A zuhanó tendenciát csak 20 év alatt, 2013-ra sikerült megfékezni. Ebben az évben növekedett először a lakosság szám. 2002-ben és 2010-ben tartottak hivatalos népszámlálást. Az Orosz Föderációt mintegy 160 nemzetiség lakja. A 2010-es népszámlálás adatai szerint a lakosság 80,9%-a orosz, a legnagyobb kisebbségek az ukránok (4%), a tatárok (3,7%), a baskírok (1,15%), illetve több mint 5 millió ember nem válaszolt az etnikai hovatartozás kérdésére.

Az elmúlt években az orosz demográfiai mutatókban vegyes változások következtek be. Növekedett, majd visszaesett a gyermekvállalási kedv, a halálozások száma csökkent, és a válások száma is jelentősen csökkent.

A termékenységi ráta az 1998-as mélypontot jelentő 1,25-ös szintről, 2008-ra 1,44-re emelkedett, majd 2015-re elérte az 1,78-at, ám 2017-re visszaesett 1,62-re. 1998-ban leértékelték a rubelt, ami a gazdasági válsággal együtt valószínűleg nem kedvezett a gyermekvállalási kedvnek. Ezután egy gazdaságilag kedvezőbb, kiegyensúlyozottabb korszak következett, ami hatással volt a szociálpolitikára és az emberek családalapítási hajlandóságára is. A születések száma, valamint a termékenységi ráta 2017-ben csökkent ugyan, azonban a lakosság összlétszáma az átlagéletkor növekedésének, a bevándorlási hullámnak (jellemzően a közép-ázsiai szovjet utódállamokból) és az orosz állam pronatalista népesedéspolitikájának köszönhetően egyelőre, ha mérsékelten is, de növekszik.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Oroszországban a családpolitika szakmai irányítását a Munkaügyi és Szociális Minisztérium (*Министерство труда и социальной защиты*) végzi. A családtámogatási ellátásokat, juttatásokat a Minisztérium regionális és helyi intézményei biztosítják. Egyes családi (anyasági) támogatásokat a Nyugdíjalap (*Пенсионный фонд*) és regionális szervezetei folyósítják.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

2018. január 1. óta számos új intézkedést vezettek be a gyermekes családok támogatására Oroszországban. A változtatások elsősorban a második gyermek megszületését segítő „anyasági tőkét” és a nagycsaládok támogatására irányuló kifizetéseket érintették. Az orosz szülők számára nyújtott 2006-tól 2017-ig tartó „anyasági tőke” programot sikeresnek értékelte az orosz kormányzat, ezért úgy döntött, hogy 2021-ig meghosszabbítja, valamint lehetővé teszi, hogy az egyösszegű támogatás havi szintű készpénzes juttatásként is igényelhető legyen (*Ежемесячных выплат из материнского капитала*). Ezen kívül a harmadik gyermek után járó juttatások (*Ежемесячная выплата на третьего ребенка до 3 лет*) összegét az alacsony születési rátával rendelkező régiókban megemelték és bevezették az „Első gyermek részére nyújtott támogatást” (*Закон о выплатах за первого ребенка*). Továbbá a gyermekes családok támogatását célzó juttatások reálértékének megtartása, illetve növelése céljából a szociális kifizetésekre vonatkozó egységes számítási módszer került bevezetésre.

Családi pótlék

Családi pótlék jár minden 18 hónap és 18 év közötti gyermek után, illetve amennyiben továbbtanul, akkor 23 éves koráig. A támogatás jövedelemfüggő. Abban az esetben folyósítják, ha a család jövedelme nem haladja meg a helyi létminimumot. A havi támogatás összege régióként eltérő, egyedi elbírálás alapján történik. Az egyszülős családoknak dupla összeg jár.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Az „anyasági tőke” (*Материнский капитал*) csak a második és további gyermekek után jár, egyszeri összege 2018-ban 453 026 RUB (5908 EUR) volt, és örökbefogadás esetén is jár.

További támogatásra jogosult az a biztosított jogviszonnyal rendelkező nő, akit a várandóssága leelején nyilvántartásba vesz egy egészségügyi intézmény. Ez 2018-ban egyszeri 16 759,09 RUB (218,5 EUR) juttatást jelentett.

Várandóssági támogatást kaphat az a biztosított jogviszonnyal rendelkező nő, aki a várandóssága 12. hetéig regisztrál. Egyszeri összege 628,47 RUB (8,1 EUR).

Örökbefogadó szülőnek egyszeri 105 000 RUB (1369 EUR) támogatást ad az állam.

A helyi (ön)kormányzatok ezektől az összegektől pozitív irányba eltérhetnek, ezért régióként változó támogatások kerülnek kifizetésre.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülési szabadság (*декретный отпуск*) ideje 140 nap, ikerszülés esetén 194 nap. Ez idő alatt a biztosított jogviszonnyal rendelkező anya a megelőző 24 hónap átlagkeresetének 100%-ára jogosult, ami nem lehet kevesebb, mint a minimálbér, 2018-ban 11 163 RUB

(150,3 EUR). Az ellátás maximuma 282 493,40 RUB (3680,7 EUR), ikerszülés esetén pedig legfeljebb 391 455,14 RUB (5101,6 EUR) volt.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Biztosított jogviszonnyal rendelkező, vagy munkanélküli szülő jogosult gyermekgondozási szabadságra a gyermek 18 hónapos koráig. A szülési szabadság lejártát követő időszakra a szülést megelőző 24 hónap átlagkeresetének 40%-át kapja ellátásként. Munkanélküli szülő ellátása 2018-ban nem lehetett kevesebb az első gyermek esetén havi 3 42,33 RUB-nél (40,9 EUR), a második és minden további gyermek után 6 284,65 RUB-nél (81,8 EUR), a maximuma pedig nem lehetett több 24 536,57 RUB-nél (319 EUR).

Dolgozó anyák jogosultak további gyermekgondozási szabadságra a gyermek 3 éves koráig, azonban erre a 18 hónapra nem jár pénzbeli ellátás.

2018. január 1-től vezették be, új juttatási formaként az első gyermek részére nyújtott támogatást (*Закон о выплатах за первого ребенка*), amely alanyi jogon jár a gyermek 18 hónapos koráig. A juttatás összege megegyezik a gyermek számára megállapított regionális létminimum összegével, 2018-ban átlagosan 10 500 RUB (136,6 EUR) volt.

Harmadik, vagy további gyermek után jár kiegészítő ellátás, amennyiben a család átlagos jövedelme nem haladja meg a létminimumot. A juttatás összege megegyezik a gyermek számára megállapított regionális létminimum összegével, 2018-ban átlagosan ez 10 500 RUB (136,6 EUR) volt, és a gyermek 3 éves koráig folyósítják.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Családi adókedvezmény

Az adóalap csökkentése a gyermek születésének hónapjától számítva 18 évig vehető igénybe, illetve 24 évig, ha a gyermek felsőfokú nappali tanulmányokat folytat. Az adóelengedés összege: 1 illetve 2 gyermek esetén 1200 RUB/gyermek, 3 vagy több gyermek esetén 3000 RUB (39 EUR)/gyermek.

18 év alatti, illetve nappali tagozaton tanulmányokat folytató fogyatékos gyermek esetén 12 000 RUB (156,2 EUR) gyermek, 18 év alatti örökbefogadott, gyámság vagy gondnokság alá helyezett fogyatékos gyermek esetén 6000 RUB (78,1 EUR).

Jogosult a csökkentésre a bejelentett munkaviszonnyal vagy más kereső foglalkozással rendelkező szülő, örökbefogadó szülő, gondviselő, gyám.

Otthonteremtés

Országos szinten a kisgyermekes családok lakhatási feltételeinek, életkörülményeinek javulását segíti elő a 2007-ben bevezetett úgynevezett „anyasági tőke” program. A tíz éve bevezetett családtámogatási program sikeresnek tekinthető abból a szempontból, hogy az állam által nyújtott támogatást a családok 95%-a lakásvásárlásra, új lakások építésére, korábbi hitelek havi törlesztésére, vagy jelzáloghitelek kiváltására használta fel.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

Az orosz kormány 2018-ban kétszer is emelte a minimálbér összegét, valamint célzott intézkedésekkel támogatja a munka és a családi élet összeegyeztetését. 2016-ban a 6 év alatti gyermeket nevelő nők 63,8%-a dolgozott.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság 140 nap, 70 nap a szülés előtt és 70 nap a szülés után vehető igénybe. Ikerszülés, vagy szövődmények esetén: 84 nap a szülést megelőzően és 110 nap a szülést követően. Az orosz rendszer 18 hónap fizetett gyermekgondozási szabadságot biztosít, amelyet a gyermek szülei – anya vagy apa –, vagy a gyermek elsődleges gondozója vehet igénybe. A dolgozó anyák jogosultak további fizetetlen gyermekgondozási szabadságra is a gyermek 3 éves koráig.

Apaszabadság

Öt nap fizetés nélküli szabadságot kapnak az apák gyermekük születése után.

Kisgyermek napközbeni ellátása

Az orosz alkotmány kimondja, hogy minden Oroszországban élő gyermeknek joga van részt vennie az iskola előtti óvodai ellátásban. Oroszországban kiterjedt gyermekfelügyeleti, óvodai-, bölcsődei ellátórendszer van, azonban régiós szinten eltérő a gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmények, szolgáltatások kiépültsége, elérhetősége, kapacitása. Több orosz régióban az állami és önkormányzati óvodákban jelentős a helyhiány. A Tudományos és Felsőoktatási Minisztérium 2015-ös adatai szerint, az iskola előtti oktatási intézményekben (bölcsőde, óvoda) több mint 430 ezer 3 év alatti és közel 244 ezer 3–7 éves gyermek számára nem biztosított a napközbeni ellátás. A hozzáférési nehézségek mellett, sok kisgyermekes szülőnek nehézséget jelent a magas óvodai térítési díj kifizetése, különösen akkor, ha több óvodás korú gyermek is van a családban. 2015-ben a 3–6 év közötti gyermekek 80%-a járt óvodába.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

A kormány közvetlenül felügyeli az Ifjúsági Ügyek Szövetségi Ügynökségének munkáját, amely az Ifjúsági Fejlesztési Stratégia (2013) végrehajtásáért felelős. Az Ügynökség koordinálja a fiatalok lehetőségeinek és fejlődésének előmozdítása érdekében tett erőfeszítéseket. Az ifjúságpolitikát regionális hatáskörbe utalják, ahol megvannak a helyi szervezetei és eszközei.

Az Ifjúsági Fejlesztési Stratégia (2013) célja, hogy hozzájáruljon a társadalmi-gazdasági fejlődéshez. A fiatalok igényeire tekintettel meghatározza az ifjúságpolitikai beruházások célkitűzéseit, prioritásait, eszközeit, hosszú távú értékelési rendszerét, valamint paramé-

tereit. A stratégia a hazafiságra, a családra, az erkölcsre, az igazságosságra, az egészséges életmódra és a természet tiszteletére helyezi a hangsúlyt. A dokumentum a 14–29 év közötti korosztályt tekinti ifjúságnak.

Az 1992-ben alapított Orosz Nemzeti Ifjúsági Tanács 41 országos, orosz és régióközi szervezetet, valamint 32 regionális ifjúsági tanácsot foglal magába. Fő feladata a tagok tevékenységének támogatása a gyermekek és fiatalok jogainak érvényesítése érdekében.

Idősek, nyugdíjak

Az orosz állami nyugdíj három pilléren alapszik: állami nyugdíjtámogatás, kötelező nyugdíjbiztosítás, nem állami (magánnyugdíj) biztosítás.

Az európai országok közül Oroszországban az egyik legalacsonyabb a nyugdíjkorhatár (férfiak: 60 év, nők 55 év), azonban a születéskor várható átlagos élettartam – 70,8 év – is alacsonyabb, mint a legtöbb európai országban (leginkább a férfiak esetében alacsony – 63 év). A dolgozók jelentős része (pl. nehéz fizikai munkát végzők, fegyveres testületek tagjai, vagy a négynél több gyermeket nevelő anyák) jogosult korengedményes nyugdíjra. Minimum 25, illetve 20 évi munkaviszony után jár a teljes, de alacsony nyugdíj. Az anyák számára a gyermek gondozásának időtartalma nyugdíjszerző időnek minősül.

Akik nem szereznek jogosultságot, férfiak esetén 65 éves kortól, nők esetén 60 éves kortól kaphatnak nyugdíjminimumot, 2018-ban havi 5180,25 RUB-t (67,4 EUR).

A gyermekvállalás ösztönzése céljából az elmúlt évtizedben az orosz kormányzat lépéseket tett az egyes családpolitikai ellátások és a nyugdíjrendszer összekapcsolásának irányába. A jelenlegi szabályozás lehetővé teszi például, hogy az anyasági tőke összegét az anya tőkefedezetként átutalja a nyugdíjpénztáraknak, ezzel is növelve a jövőbeni nyugdíjának összegét.

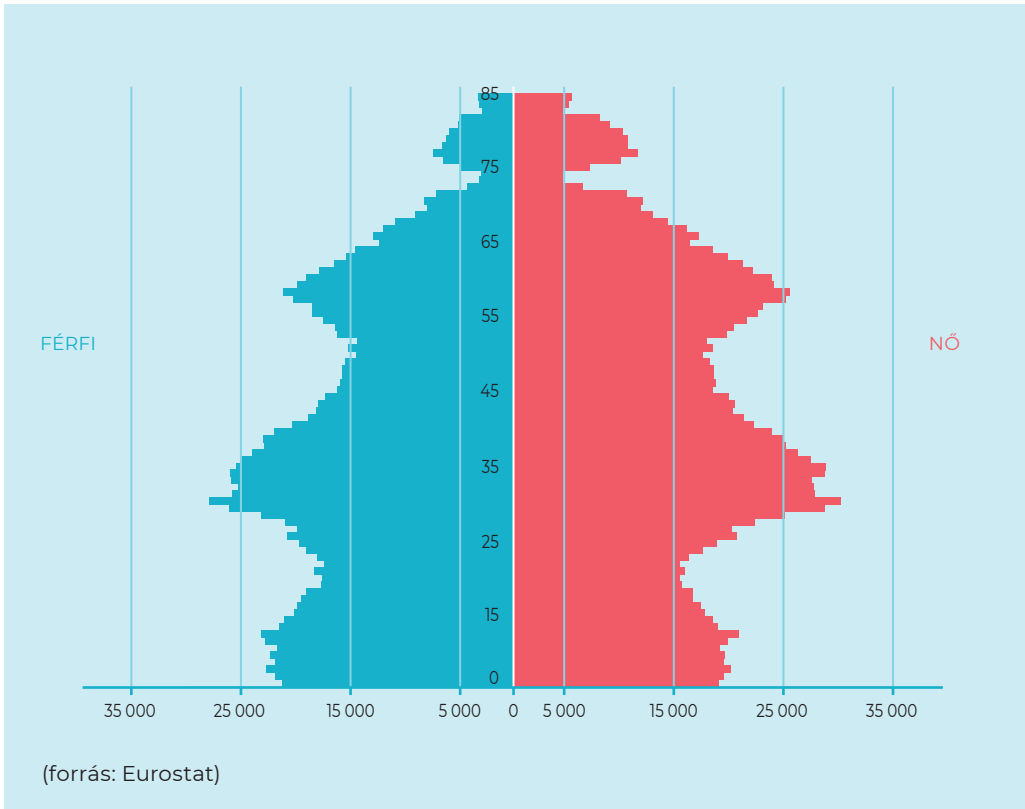

Örményország

Örményország az elmúlt évszázadok során állt török és perzsa fennhatóság alatt is, majd 1922-től a Szovjetunió tagköztársasága lett. 1991-ben nyerte vissza a függetlenségét. Az önálló állam a kezdetektől fogva háborúban áll Azerbajdzsánnal a karabahi autonóm terület hovatartozása miatt. Ezért Azerbajdzsán és Törökország lezárta az örmény határait, csak Georgia és Irán felől lehet megközelíteni. Emellett gazdasági blokádot is bevezettek az ország ellen, ami súlyos válságot okoz.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Az ország korfája igen eltérő létszámú korcsoportokat mutat, a rendszerváltásig viszonylag fiatal társadalom volt, azóta viszont egyre kevesebb gyermek születik, csak az utóbbi 10 évben érzékelhető javulás.

Örményország lakossága folyamatosan csökken, a 2018-ra vonatkozó becslés szerint a 3 millió főt sem éri el (2 972 732). 2001-ben és 2011-ben volt hivatalos népszámlálás. A 2011-es adatok szerint az ország lakosságának 98%-a örmény nemzetiségű, 1,3%-a kurd, 0,5%-a orosz. Örmények élnek még a szomszédos Azerbajdzsán Hegyi-Karabah régiójában, amely felett a fennhatóságot Örményország gyakorolja.

ÖRMÉNYORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	* 3 213 000	3 262 650	2 998 577	2 986 151
élveszületés (fő)	* 32 065	43 340	40 592	37 700
halálozás (fő)	* 24 003	27 963	28 226	27 157
bevándorlás (fő)	* 7 947	* 17 800	* 8 200	* 9 200
kivándorlás (fő)	* 11 906	* 46 300	* 33 000	* 33 200
házasságkötés (db)	* 12 302	19 706	16 294	* 15 214
válás (db)	* 1 776	3 188	3 648	* 3 940
TTA	* 1,24	* 1,49	* 1,64	* 1,57

A demográfiai mutatók közös jellemzője a hullámlás. Az elmúlt 20 évben néha javulás volt tapasztalható, de csak eseti jelleggel. Hiába látszik némi emelkedés az élveszületések számát, a termékenységi mutatót vagy a bevándorlás volumenét illetően, ez a lakosságszám megtartásához sem elegendő. 2018-ra a lakosságszám 7,5%-kal csökkent a 2001-es adathoz képest. A bevándorlásban megmutatkozó ingadozások összességében 16%-os növekedést eredményeztek. A kivándorlás 2011 óta csökken, de még így is csaknem háromszorosa a 2001-es értéknek. A házasságkötések száma 2011-ig emelkedett, majd megfordult az irány, de még így is 24%-kal magasabb a 2001-es értéknél, miközben a válások száma a kétszeresére nőtt.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családok ellátása a szociálpolitika részeként jelenik meg, és elsősorban rászorultsági elven működik. A kapcsolódó szakpolitika, az intézkedések kidolgozása a Munkaügyi és Szociális Minisztérium (*աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն*) feladata.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék folyósítása függ a család összetételétől, jövedelmi helyzetétől és lakóhelyétől. Csak azoknak a családoknak jár, akiknél a szegénységi kockázatnak való kitétség nagy, és a jövedelmük kevesebb, mint ami a létminimumhoz szükséges. Ezt egy többtényezős indikátorrendszer alapján állapítják meg. Az alapösszeg 2018-ban havi 18 000 AMD (32,2 EUR), ami kiegészülhet 5500-8000 AMD-mal, a család helyzetétől függően.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

A gyermek születésekor és örökbefogadásakor (csak akkor, ha a gyermek közvetlenül a kórházból kerül az örökbefogadó családhoz) átalányösszegű juttatás jár, melynek összege 2018-ban:

- az első és második gyermek után 50 000 AMD (89,7 EUR);
- a harmadik és a negyedik gyermek után 1 000 000 AMD (1794 EUR);
- az ötödik és minden következő gyermek után 1 500 000 AMD (2691 EUR).

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

Biztosított jogviszonnyal rendelkező anya jogosult 140 nap szülési szabadságra, ikerszülés esetén 180 napra. Erre az időszakra a korábbi teljes átlagkeresete jár, ami nem lehet kevesebb, mint a minimálbér (55 000 AMD, 98,7 EUR) fele, illetve nem lehet több, mint annak 15-szöröse.

Munkanélküli anya is jogosult 140 nap szülési szabadságra, amely idő alatt az ellátás a minimálbér fele, vagyis havi 27 500 AMD (49,4 EUR).

Gyermekgondozást segítő ellátások

A gyermek születése pillanatában munkaviszonnyal rendelkező szülők jogosultak gyermekgondozási szabadságra a gyermek 2 éves koráig. Erre az időszakra 2018-ban havi 18 000 AMD (32,2 EUR) ellátás járt. További egy év vehető igénybe a gyermek 3 éves koráig, azonban erre az évre nem jár pénzbeli ellátás.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincsen családi adókedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a 6 év alatti gyermeket nevelő anyák 62,8%-a dolgozott.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A dolgozó nőnek (beleértve a vállalkozót is) 140 nap szülési szabadság jár. Ezt 70 nappal a várható születési dátum előtt és a szülést követő 70 napban veheti igénybe. 180 nap igényelhető ikerszülés esetén (70 nappal a várható születési dátum előtt és 110 nap azt követően). A szülők számára, akik gyermekeket fogadnak örökbe, a gyermek 70 napos koráig szintén jár a szülési szabadság.

A szülési szabadság után fizetett gyermekgondozási szabadságra jogosultak a szülők a gyermek 2 éves koráig, amelyet megoszthatnak egymás között. További egy év fizetetlen szabadság vehető még igénybe.

Apaszabadság

Jogszabályban rögzített apaszabadság nincsen.

Kisgyermek napközbeni ellátása

2015-ben a 3–6 év közötti gyermekek 22%-a járt óvodába. 2017-ben ez az arány 28% volt.

Az óvodák többsége állami kézben van, de léteznek magánóvodák is. A kisgyermekek el látásának harmadik formája az alternatív óvoda, ami azt jelenti, hogy vagy többlet szolgáltatásokat nyújtanak a gyermekgondozáson felül, vagy sok esetben egy mobil team rugalmasan felügyeli a gyerekeket a szükségleteknek megfelelően. Ez utóbbi jellemző a ritkán lakott területeken, ahol a kisgyermekek száma kisebb, mint egy óvodai csoport. Az alacsony részvételi arány oka az óvodai férőhely- és kapacitáshiány, ami miatt még városi környezetben is nehéz bekerülni valamelyik óvodába. Ezen felül a bonyolult bürokratikus procedura sem segíti a szülőket, hogy az intézményesített megoldást részesítsék előnyben. 2017-ben az óvodába járó gyermekek 60%-a állami óvodába járt, 3%-a magánóvodába, és viszonylag nagy aránya, 22%-a járt alternatív óvodába.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika alakításáért felelős szervezet a Sport és Ifjúságügyi Minisztérium. Nemzeti ifjúsági törvény nincsen. Az Állami Ifjúsági Stratégia és Cselekvési Terv a 16–30 éves korosztályt tekinti ifjúságnak.

A 2013–2017-es évekre készült el az Állami Ifjúsági Stratégia, amelynek folytatásaként 2018–2022-re is készít egy dokumentumot az Állami Ifjúságfejlesztési Munkacsoport. A 2013–2017-es stratégiát az örményországi ifjúságra vonatkozó nagyszabású kutatás alapján dolgozták ki. A stratégia fő célkitűzése a fiatalok gazdasági, társadalmi és kulturális életben való részvételének előmozdítása volt. Egyéb prioritásai:

- ifjúsági foglalkoztatás és társadalmi-, gazdasági kérdések;
- az egészséges életmód népszerűsítése az ifjúság körében;
- az ifjúsági szellemi és kulturális értékek fejlesztése és a katonai-hazafias nevelés;
- a nem formális oktatás elterjesztése és elismertségének növelése.

Az Ifjúsági Stratégia cselekvési tervében különös jelentőséggel bír a vidéki ifjúsági civil szervezetek és szakemberek bevonása.

A nemzeti ifjúságpolitika végrehajtói az állami hatóságok és a helyi önkormányzatok, valamint az ifjúsági civil szervezetek.

Idősek, nyugdíjak

A nyugdíjrendszer koordináló szerve az Állami Társadalombiztosítási Szolgálat. A teljes összegű öregségi nyugdíj elérésének feltétele mindkét nem esetében 63 év és 25 év szolgálati idő, amelybe beleszámít a gyermekgondozással eltöltött idő. Korengedményes nyugdíjra jogosultak bizonyos foglalkozásokat végzők. Részleges nyugdíj vehető igénybe 10 év szolgálati idő után. A nyugdíjminimum 16 000 AMD (28,7 EUR), amely kiegészül havi 500 AMD-mal (0,9 EUR) szolgálati évenként a 11. évtől számítva. Nyugdíjmaximum nincsen. Aki nem rendelkezik a szükséges szolgálati idővel, csak a nyugdíjminimumot kapja.

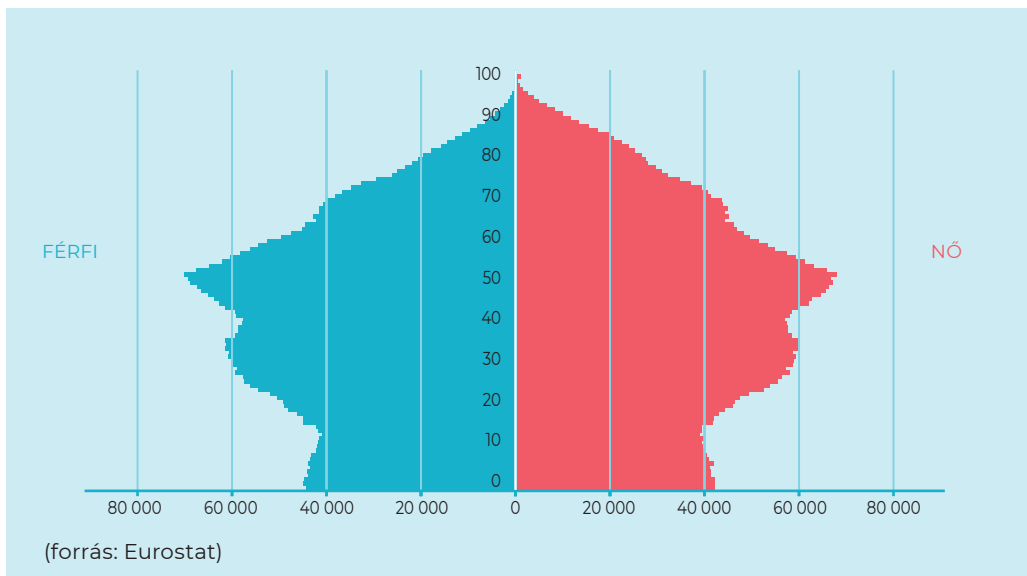
A Svájci Államszövetség egy kantonokból álló szövetségi köztársaság. Svájc híres a külpolitikai semlegességéről, aminek köszönhető, hogy több nemzetközi szervezet központja is itt található.

A francia megszállást követően 1815-ben kapta vissza a függetlenségét. 1923 óta szoros gazdasági kapcsolatban áll Liechtensteinnel, és mindkét ország svájci frankot használ.

Az ország semleges szemléletére jellemző, hogy csak 2002-ben lett az ENSZ tagja. 2017-ben Svájc volt az Európai Unió harmadik legnagyobb gazdasági partnere, Svájcnak pedig az Európai Unió volt a legfontosabb partnere. Az Európai Unió és Svájc között 120 kétoldalú megállapodás rendezi a viszonyokat. Az utóbbi időben feszültséget okozott a kapcsolatokban a 2014-ben megtartott, bevándorlás-ellenes eredményt hozó svájci népszavazás. Ez alapján szigorították a külföldiek beáramlását az országba, jóllehet az uniós álláspont a belső piac négy alapszabadságának elvét tükrözve nem tartja elfogadhatónak az uniós polgárok szabad munkavállalásának korlátozását.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Az ország korfája egy öregedő társadalom képét mutatja, a 30 év alattiak létszáma jelentősen csökken.

SVÁJC FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	7 197 638	7 870 134	8 327 126	8 419 550
éveszületés (fő)	72 295	80 808	87 883	87 381
halálozás (fő)	61 287	62 091	64 964	66 971
bevándorlás (fő)	124 077	148 799	149 305	143 377
kivándorlás (fő)	82 234	96 494	120 653	124 997
házasságkötés (db)	35 987	42 083	41 646	40 599
válás (db)	15 778	17 566	17 028	15 906
TTA	1,38	1,52	1,55	1,52

Az ország lakossága folyamatosan gyarapodik, 2010-ben még 7,8 millió a becült lélekszám, ami 2018-ig azonban már több mint fél millióval növekedhetett. Ekkor Svájcban 8 484 130-an éltek. A többlet egyértelműen a nagymértékű EU-n belüli és azon kívüli migrációra vezethető vissza. A közel 8,5 milliós lakosságszámból 6 millió a svájci állampolgárok száma, ami azt jelenti, hogy 2,5 millió bevándorló, vagy svájci állampolgársággal nem rendelkező ember él az országban. A bevándorlók legnagyobb része a környező országokból, Németországból, Franciaországból és Olaszországból érkezik a kedvezőbb munkaerőpiaci lehetőségek és a magasabb bérek miatt. Jelentős még a Balkánról, illetve korábban Tibetből, Srí Lankáról és Irakból érkező menekültek száma. A svájciak körülbelül 65%-a németnek, 20%-a franciának, 10%-a olasznak vallja magát.

A termékenységi ráta a 2001-es 1,38-ról 2010-re elérte az 1,52 értéket, azóta nem változik. A születésszám 21%-kal emelkedett, a halálozások száma 9%-kal nőtt a vizsgált időszak alatt. A bevándorlók száma évek óta 150 ezer körüli, a kivándorlás volumene 2001 óta másfélszeresére emelkedett.

A házasság intézménye még mindig erősnek mondható, 13%-ot nőtt a házasságkötések száma 2001 és 2017 között. A 25 és 34 éves kor közötti szülők 84%-a él házasságban, ami nagyon magas arány más európai országokhoz viszonyítva. A válások száma 2011 óta csökken, 2017-ben nem tért el jelentősen az évezred eleji értékektől.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Svájc föderális berendezkedésű ország, ami a családpolitika intézményrendszerének működésére is hatással van. A kormány (*Bundesrat*) tartja fenn a családpolitikai igazgatás legmagasabb szintű ágazati-irányítási intézményeit. Az államszövetség stratégiáihoz igazodva a kantonok saját pénzübeli ellátásokat, szolgáltatásokat és intézményeket működtethetnek, ezek azonban nem térhetnek el irányelveiket és minimumaikat tekint-

ve az államszövetség által deklarált céloktól. A kantonok családpolitikai jelentéseikben (*Familienbericht*) évente beszámolnak a szövetségi kormányzatnak a családpolitikai intézkedéseikről és azok hatásairól.

Az államszövetség négy legfontosabb családpolitikai stratégiai célja, amelyekhez minden kantonnak alkalmazkodnia kell:

- a családok gazdasági biztonságának megteremtése és a családok elszegényedése elleni küzdelem;
- a családi élet és a munkavállalás összeegyeztethetőségének támogatása;
- a családokra irányuló jogi szabályozás valós élethelyzetekhez való igazítása;
- a gyermekes családok általános támogatása.

A Svájci Államszövetségnek nincsen külön családügyekkel foglalkozó minisztériuma, a szövetség pedig csupán a törvényi szintű jogi szabályozási és stratégiaalkotási feladatokat látja el. A kantonok feladata a koragyermekkorai szolgáltatások, valamint a családoknak nyújtott pénzbeli ellátások és családfenntartást biztosító szolgáltatások szabályozása. Ennek a gyakorlatnak a következménye, hogy kantononként nagyon eltérő családpolitikákkal találkozhatunk.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

A pénzbeli ellátások alapvetően 3 pilléren nyugszanak: a dolgozó családoknak nyújtott általános családtámogatások, a mezőgazdaságból élő családoknak biztosított szövetségi garanciával ellátott speciális támogatások, valamint az alacsony jövedelmű családoknak biztosított szociális támogatások.

Családi pótlék

A gyermekes családokat megillető pénzbeli ellátások két részre oszthatók a gyermek kora alapján. A gyermek 16 éves koráig a szülők családi pótlékot (*Kinderzulage*) vehetnek igénybe gyermekeik után, 16 és 25 éves kor között pedig az úgynevezett képzési támogatásra (*Ausbildungszulage*) jogosultak.

A családi pótlék összege 2018-ban 200 CHF (171 EUR) havonta, a fiataloknak járó képzési támogatásé pedig 250 CHF (214 EUR). A családtámogatási törvény csak a minimum összegeket határozza meg, a kantonok ettől felfelé eltérhetnek. A mezőgazdaságból élő családok támogatása megoszlik annak függvényében, hogy az adott család hegyvidéki, vagy síkvidéki területen él. A támogatás alapösszege ebben az esetben 200 CHF (171 EUR) a síkvidéken élő, és 220 CHF (188 EUR) a hegyvidéken élő családoknál, a fiatalok képzési támogatása pedig 250 CHF (214 EUR), illetve 270 CHF (231 EUR) gyermekenként. A támogatásokat a dolgozó szülőnek fizetik ki. Amennyiben a szülő munkanélküli járadékban részesül, a családi pótlékot az álláskereső támogatáshoz kapcsolva, szociális alapon folyósítják. Ha a szülőnek nincsen munkaviszonyból származó jövedelme, csak ab-

ban az esetben kaphat családi pótlékot, vagy képzési támogatást, ha az éves jövedelme nem éri el a 42 300 CHF-t (36 141 EUR).

Anyasági támogatás jellegű ellátások
Szövetségi szinten nincs ilyen ellátás.

Ugyanakkor 9 kanton (a 26-ból) nyújt a kismamáknak anyasági támogatást (*Geburtzulage*). Ennek összege kantononként eltérő, a legalacsonyabb összeg 850 CHF (726 EUR), a legmagasabb pedig 2000 CHF (1709 EUR). Az anyasági támogatás minden egyes megszületett gyermek után alanyi jogon jár.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A jogszabályban rögzített szülési szabadság (*Mutterschaftsurlaub*) 14 hét. Erre az időszakra csecsemőgondozási ellátás (*Mutterschaftsgeld*) jár azoknak az anyáknak, akik a szülést megelőzően legalább 9 hónapig biztosítottak voltak, és ez idő alatt legalább 5 hónapig munkaviszonyuk is volt. Az ellátás összege a korábbi átlagfizetés 80%-a, de legfeljebb 196 CHF (167 EUR) naponta.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Az adórendszer figyelembe veszi a gyermekvállalással járó terheket és kantononként eltérő adókedvezményekben részesülhetnek a gyermekes családok. A bölcsődei és óvodai költségeket jóvá lehet írni 10 000 CHF (8520 EUR) alatt.

Otthonteremtés

A mezőgazdaságból élő családok jogosultak a családi pótlék mellett 100 CHF (91 EUR) értékben úgynevezett háztartási támogatásra (*Haushaltungszulage*) a gyermekeik után. Ezenkívül a szociális segélyben részesülő alacsony jövedelmű családok évente érvényesíthetnek 830 CHF értékű rezsitámogatást is.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

A 25 és 54 év közötti nők 86%-a van jelen az elsődleges munkaerőpiacon, 60%-uk rész-munkaidős állásban dolgozik. Míg korábban a gyermekes családoknál egyértelműen inkább csak a férfi tartotta el a családot, addig napjainkban a „férfi teljes állásban, a nő rész-munkaidőben” típusú gazdasági aktivitás a jellemző.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A jogszabályban rögzített szülési szabadság a gyermek 14 hetes koráig tart. Az anya ennél hamarabb is visszamehet dolgozni, de nyolc hétig kötelező otthon maradnia gyermekével. A 14 hetes anyasági szabadság további 2 héttel meghosszabbítható, erre az időszakra azonban a munkáltató nem köteles bért fizetni.

Apaszabadság

Jogszabályban rögzített apaszabadság nincsen.

Kisgyermek napközbeni ellátása

A koragyermekkori ellátás intézményei sokfélék lehetnek, a leggyakrabban előforduló intézménytípusok a kisgyermekeknek fenntartott bölcsődék, a nagyobbak részére szóló óvodák és a változó korösszetétellel működő családi napközök. Az intézmények legtöbbször piaci viszonyok között működik, és magánkézben van, a térítési díjaik pedig igen magasak. Ezért számos alacsonyabb jövedelmű család nem engedheti meg magának gyermeke bölcsődei ellátását. A kantonok támogatást nyújthatnak az intézményi ellátás költségeihez, például gondozási utalványt adnak a kisgyermekes családoknak, ennek gyakorlata azonban nagy eltéréseket mutat. A 3 év alatti kisgyermekek 41%-a jár jelenleg bölcsődébe, ellátásuk az esetek döntő többségében meghaladja a heti 30 órát.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúsági ügyekért a Szövetségi Társadalombiztosítási Hivatal Család, Generációk és Társadalom részlege a felelős. Fő tevékenységei közé tartozik az ifjúsági programok koordinálása, a fiatalokkal foglalkozó szervezetek pénzügyi támogatása, valamint az éves szövetségi ifjúsági kongresszus társszervezése.

A különböző dokumentumok különböző korosztályokat tekintenek ifjúságnak. A 2008-ban kidolgozott Ifjúságpolitikai Stratégia a 16–25 éves korcsoportot célozza meg. A 2011-es Ifjúsági Törvény az óvodáskortól 30 éves korig tartalmaz intézkedéseket. Ugyanakkor az Ifjúságpolitikai Stratégia kiemeli, hogy míg a szövetségi kormánynak szerepe van az ifjúságpolitika kialakításában, a megvalósítás elsődlegesen a kantonok és az önkormányzatok felelősége. Ennek megfelelően nyolc kantonnak saját ifjúsági törvénye van, és további kilenc kantonban más jogszabályokban rendelkeznek az ifjúságot érintő intézkedésekről.

A Svájci Nemzeti Ifjúsági Tanács 65 ifjúsági szervezet ernyőszervezete.

Idősek, nyugdíjak

A nyugdíjrendszer alappillére az általános nyugdíjbiztosítás, a második pillére a munkavállalók által befizetett járulékalap, és ezen felül működnek önkéntes nyugdíjpénztárak is. A nyugdíjjogosultság eléréséhez legalább 15 év szolgálati idő szükséges, amelybe beleszámít a gyermekgondozással eltöltött idő. A teljes összegű nyugdíj korhatára nők esetében 64 év, férfiak esetében 65 év. Korai nyugdíjra van lehetőség, hozzátartozói nyugdíj azonban csak a gyermekeknek jár. A nyugdíjminimum 2018-ban havi 1175 CHF (1004 EUR), a nyugdíjmaximum havi 2350 CHF (2008 EUR) volt.

Szerbia

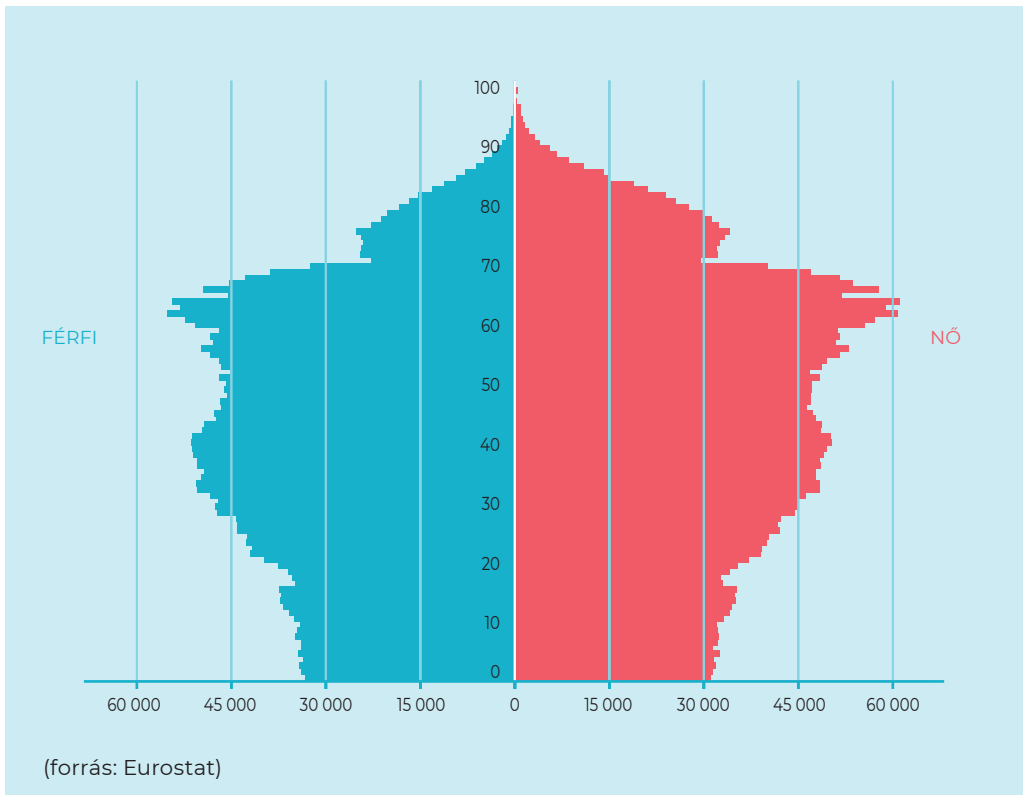
Jugoszlávia felbomlása után Szerbia Montenegróval államszövetséget hozott létre. Majd annak békés megszűnése után 2006-ban önálló állammá vált. 2008-ban kivált belőle Koszovó, amikor a tartomány albán vezetése egyoldalúan kikiáltotta a függetlenséget. Szerbia és Koszovó 2013-ban írta alá az első megállapodást a két ország közötti viszony rendezését meghatározó elvekről.

Szerbia 2012 óta EU tagjelölt állam. 2014-ben kezdődtek meg a csatlakozási tárgyalások.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Szerbia korfája egy gyorsan öregedő társadalmat ábrázol, ahol a fiatal korcsoportok létszámának folyamatos csökkenését nem sikerült megállítani.

Az 1990-es években Szerbiában volt Európa legnagyobb menekült populációja. A menekültek és a lakóhelyüket elhagyni kényszerült emberek a teljes népesség 7-7,5%-át alkották. Körülbelül fél millió menekült érkezett a jugoszláv háború után, többségük Horvátországból.

A legutóbbi hivatalos népszámlálásra 2011-ben került sor, amikor az ország népessége 7 251 549 fő volt. Szerbia lakossága az idősoros adatok alapján az 1990-es évek vége óta folyamatosan csökken. A 2001-re vonatkozó becslés szerint 7 504 739-en, a 2018-as becslés szerint 7 001 444-en éltek Szerbiában.

Az ország lakosságának túlnyomó része (83,3%) szerb. 3,5%-a magyar, 2–2%-uk román és bosnyák nemzetiségűnek vallja magát. Azokban a tartományokban, ahol a kisebbség létszáma meghaladja a teljes népesség 15%-át, a saját nyelv hivatalos nyelvként használható.

SZERBIA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI

	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	7 504 739	7 251 549	7 076 372	7 040 272
élveszületés (fő)	78 435	65 598	64 734	64 894
halálozás (fő)	99 008	102 935	100 834	103 722
bevándorlás (fő)	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
kivándorlás (fő)	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
házasságkötés (db)	41 406	35 808	35 921	36 047
válás (db)	*9 982	8 251	9 046	9 262
TTA	1,58	1,40	1,46	1,49

Szerbia népessége 2001 óta 6,7%-kal csökkent. A csökkenő születésszám (17,3%) és a növekvő halálozás (4,8%) eredményeként a természetes fogyás az utóbbi években 35–40 ezer fő közt mozog. A házasságkötések száma 2001-hez képest 13%-kal csökkent, bár 2011 óta, nagyon kis mértékben, de növekszik. Habár a válások száma az évezred eleje óta 7%-kal csökkent, ebben is növekedés figyelhető meg 2011 óta.

A termékenységi arányszám kissé növekszik, de nem éri el az 1,5-ös értéket, alacsonyabb, mint 2001-ben.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

A családpolitika formálásának felelős intézménye a Munka, Foglalkoztatási, Veterán és Szociális Ügyek Minisztériuma (*Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања*).

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A családi pótlék rászorultsági alapon jár a gyermek 19 éves koráig, ha a család egy főre eső havi jövedelme nem haladja meg a 8605 RSD-t (72,7 EUR). A küszöbérték 20%-kal magasabb egyedülálló, örökbefogadó szülők, fogyatékkal élő gyermeket nevelők számára. Havi összege 2018-ban 2761 RSD (23,3 EUR) volt gyermekenként, de legfeljebb 4 gyermek után járt.

Fogyatékkal élő vagy örökbefogadott gyermek után magasabb összegű juttatások járnak, 3589 RSD (30,3 EUR). Egyedülálló szülők 20%-kal több támogatást kapnak, mint a fenti összegek.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

A gyermek születésekor járó egyszeri juttatás 2018 januári összege az első gyermek esetén 39 503 RSD (334 EUR), a második gyermek után 154 473 RSD (1306,5 EUR), a harmadik gyermek után 278 038 RSD (2351,6 EUR), negyedik gyermek után 370 713 RSD (3035,3 EUR). A második gyermektől 24 havi részletben kerül kifizetésre. A jogosultság feltétele, hogy az anya foglalkoztatott vagy vállalkozó, és szerb állampolgár legyen, valamint szerbiai lakóhellyel rendelkezzen. Az anyasági támogatás nem jár, ha a család bruttó összjövedelme több mint 12 millió RSD (101 361 EUR).

A szerb parlament 2017 decemberében módosította a családtámogatási törvényt, 100 000 RSD-re (845 EUR) emelte az első gyermek után járó összeget. A változás 2018 júliusában lépett életbe.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A szülési szabadság időtartama 365 nap. A csecsemőgondozási ellátás jár a munkavállaló vagy vállalkozó anyáknak, ha a szülést megelőző 12 hónapban legalább 6 hónap munkaviszonyt tudnak igazolni. Ha rövidebb volt a munkaviszonyuk, csökkentett összegre jogosultak. Az anya korábbi fizetésének 100%-ára jogosult, ami nem lehet kevesebb mint a minimálbér, 2018-ban bruttó 35 395 RSD (299,3 EUR), és nem haladhatja meg a nemzeti átlagfizetés ötszörösét.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Nincs ilyen ellátás.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincsen családi adókedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a 15 év feletti nők foglalkoztatási aránya 45,4% volt.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság ideje összesen 365 nap. Az első 3 hónapos időszakot az anya megkezdheti 45 nappal a szülés kiírt időpontja előtt, de legkésőbb 28 nappal a szülést megelőzően el kell kezdenie. Az apa az első 3 hónapot csak akkor veheti át, ha az anya meghalt vagy valamilyen okból nem képes gondoskodni a gyermekről. A fennmaradó 9 hónapot az apa is kiveheti, ha ő gondoskodik a gyermekről. Három vagy több gyermek esetén a szülési/gyermekgondozási szabadság ideje 2 év.

Apaszabadság

A szülést követően jár az apának 7 nap apaszabadság.

Kisgyermek napközbeni ellátása

Az óvodalátogatás nem kötelező, csak az iskolakezdést megelőző évben, vagyis a gyermek 5,5–6,5 éves korában. A 3 és 5,5 év közötti gyerekeknek a fele jár óvodába. Komoly problémát jelent, hogy a roma származású gyerekek esetében ez az arány csak 10%. 2015-ben az óvodáskorú gyerekek 58%-a járt óvodába, az egy pedagógusra jutó gyermekek átlagos száma 12 volt.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitikáért felelős intézmény az Ifjúsági és Sport Minisztérium.

2011-ben született meg az Ifjúsági Törvény, amely a 15–30 év közötti fiatalokat definiálja ifjúságként.

A 2008-ban elfogadott első Nemzeti Ifjúsági Stratégia határozza meg az ifjúsággal kapcsolatos feladatokat és intézményi mechanizmusokat. Miután 2014-ben lejárt a vonatkozó Akcióterv, kidolgozásra került a második Stratégia, jelenleg a 2015–2025 időszakra szóló Akcióterv van érvényben. Az új Stratégia 9 fő célt nevesít:

- foglalkoztatottság növelése;
- oktatáshoz való hozzáférés, kompetenciák fejlesztése;
- aktív részvétel ösztönzése a társadalomban;
- egészség és jólét fejlesztése;
- biztonságérzet növelése;
- veszélyeztetett vagy kirekesztett fiatalok befogadásának erősítése;
- mobilitás, nemzetközi együttműködés, fiatal migránsok támogatásának fejlesztése;
- információs rendszer fejlesztése;
- kulturális programok létrehozása és fogyasztása.

A Szerbiai Ifjúság Ernyőszervezete elnevezésű civil szervezet biztosítja a fiatalok legmagasabb szintű képviselését. Küldetése, hogy ösztönözze az együttműködést az állami és a nemzetközi szervezetekkel, aktív részvételre buzdítsa a fiatalokat az érdekérvényesítésben.

Idősek, nyugdíjak

A nyugdíjrendszert koordináló szerv a Szerb Köztársaság Nyugdíj- és Fogyatékosági Pénztára. Szerbiában kétféle nyugdíjárulékot különböztetnek meg: az öregségi és a rokkantsági nyugdíjat. Az öregségi nyugdíjárulékra való jogosultság feltétele, hogy az igénylő foglalkoztatott, vállalkozó vagy mezőgazdasági dolgozó legyen.

Az öregségi nyugdíj feltétele legalább 15 év munkaviszony, valamint férfiak esetében a 65. életév, nők esetében pedig a 62. életév betöltése. A nőket, ha 3 vagy több gyermeket neveltek fel, plusz 2 év szolgálati idő illeti meg. Korai nyugdíjazáshoz szükséges az 57. életév betöltése, és legalább 40 év munkaviszony a férfiak esetében, illetve 56. életév és 38 év 4 hónap a nők esetében. A munkavállalók vagy vállalkozók minimum nyugdíja 2018-ban 14 339 RSD (121 EUR) volt, a mezőgazdasági dolgozóké 11 273 RSD (95,3 EUR), a maximuma 132 065 RSD (1117 EUR). 2011 óta van lehetőség magánnyugdíjpénztári tagságra is.

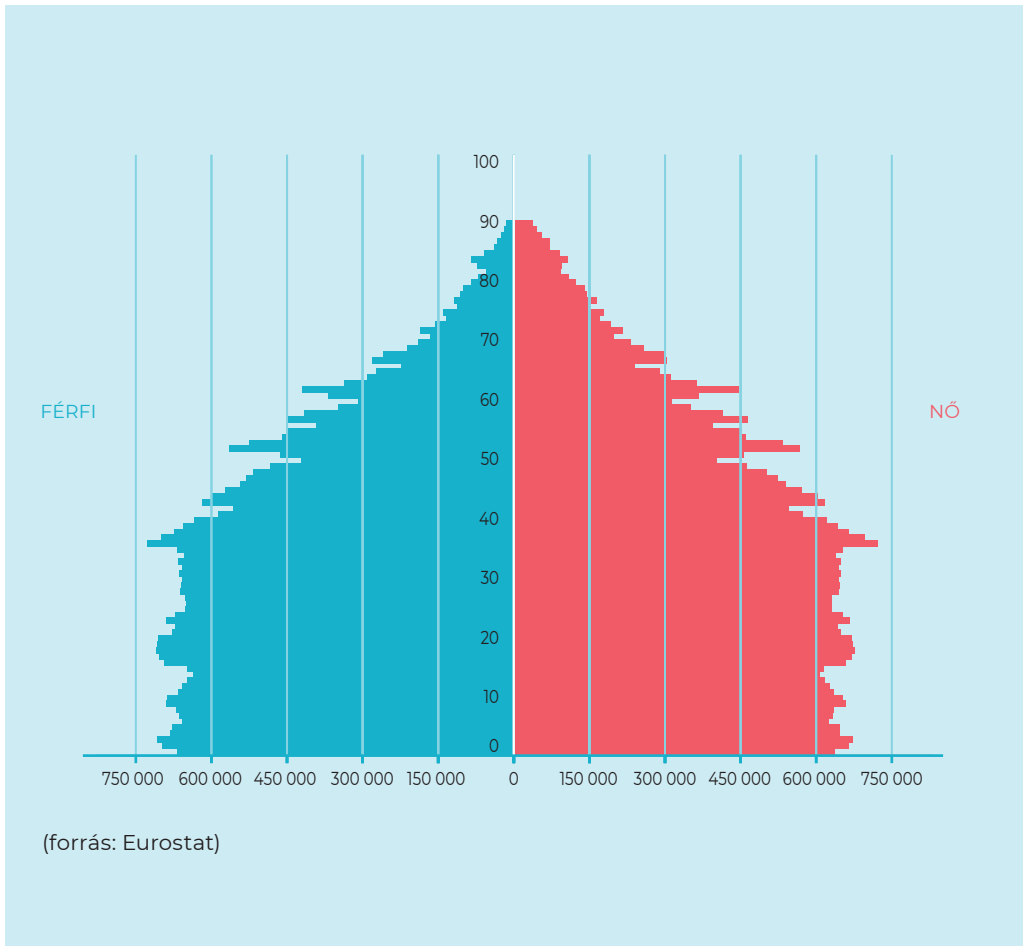

Törökország

Törökország kultúrája és társadalma az ország különleges, európai-ázsiai fekvésének és történelmének köszönhetően igen változatos, ötvözi a keleti és a nyugati tradíciókat. 1995-ben vámunióra lépett az EU-val. 1999-ben benyújtotta csatlakozási kérelmét. A tárgyalások 2005-ben kezdődtek meg.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Törökország korfája egy stabilan fiatal társadalom képét mutatja.

Alig több, mint 80 év alatt a lakosságszám 65 millió fővel nőtt (1935-ben 16 158 018 fő; 2018-ban 80 810 625 fő). A török népesség fele 28 év alatti. 2000-ben és 2011-ben tartottak hivatalos népszámlálást. A legutóbbi adatok szerint a lakosság kb. 70–75%-a török, a legjelentősebb kisebbség a kurd (20%), akik az ország keleti területein élnek. További nagyobb létszámú népcsoportok közé tartoznak a grúzok, cserkeszek, zazák, azeriek, lázok, szírek, arabok és örmények.

TÖRÖKORSZÁG FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016	2017
népesség (jan. 1.)	67 803 927	73 722 988	78 741 053	79 814 871
élveszületés (fő)	*1 323 341	1 241 412	1 309 771	1 291 055
halálozás (fő)	422 000	375 367	422 135	425 781
bevándorlás (fő)	n. a.	n. a.	380 921	n. a.
kivándorlás (fő)	n. a.	n. a.	177 960	n. a.
házasságkötés (db)	544 322	592 775	594 493	569 459
válás (db)	91 994	120 117	126 164	128 411
TTA	2,38	2,03	2,11	2,07

Bár az élveszületések száma mérséklődik, a halálozások száma jelentősen nem változott, a népesség egyenletes ütemben gyarapodik, a természetes növekmény évente 850 ezer fő felett volt a 2010-es években.

A házasságkötések száma 4,6%-kal nőtt, a válások száma viszont 40%-kal a vizsgált időszakban.

A termékenységi arányszám, bár az ezredforduló óta csökkent, stabilan 2 fölött van.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

2005 óta a családpolitikának önálló minisztériuma van, a Család- és Szociálpolitikai Minisztérium (*Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı*).

A Munkaügy és Szociális Biztonság Minisztériumához (*Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı*) tartoznak a társadalombiztosítási ellátások.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Általában elmondható, hogy eltérő szabályok vonatkoznak a közigazgatásban, illetve a más területen dolgozó anyákra.

Családi pótlék

Nincs ilyen ellátás.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Minden elsőszülött gyermek után anyasági támogatásként 300 TRY (47,9 EUR) jár. A második gyermek után 400 TRY (63,9 EUR), a harmadik és minden további gyermek számára 600 TRY (95,8 EUR).

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

A török munkaügyi törvény értelmében gyermekszülés esetén az anyának 16 hetes szülési szabadság (*doğum izni*) jár – 8 hét szülés előtt és 8 hét utána. Ikerszülés esetén 18 hét igényelhető.

Általánosságban csecsemőgondozási ellátásra (*geçici is göremezlik ödeneği*) jogosult az az anya, aki a szülés előtti 1 évben legalább 90 napot dolgozott. Összege a korábbi átlagfizetésének 66,7%-a.

Köztisztviselőknél nincs minimum feltétele az ellátás folyósításának, és a korábbi fizetésük 100%-át kapják a szülési szabadság ideje alatt.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Általánosságban a fizetett szabadság leteltét követően az anya igénybe vehet további 6 hónap fizetés nélküli szabadságot. Köztisztviselők esetén ez az időszak 2 év.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Nincsen családi adókedvezmény.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban Törökországban 39,7 millió nő élt. A török nők közel 33%-a volt jelen a munkaerőpiacon, 28,4%-uk mint aktív foglalkoztatott, 4%-uk pedig mint munkanélküli.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság időtartama 16 hét. Ebből 8 hét a szülés előtt, és 8 hét a szülés után vehető igénybe. Ikerszülés esetén a szabadság 18 hét. Köztisztviselők a szülési szabadságot 3–13 hét bontásban is felhasználhatják. A fizetett szabadság leteltét követően az anya igénybe vehet további 6 hónap fizetés nélküli szabadságot. Köztisztviselők esetén ez az időszak 2 év.

Apaszabadság

5 nap fizetett szabadság (*babalık izni*) jár az apáknak, köztisztviselőknek 10 nap. Adoptálás esetén csak 3 nap fizetett szabadságra jogosultak.

Kisgyermek napközbeni ellátása

A gyermekekről elsősorban az anyák, vagy az idős rokonok gondoskodnak, de egyre inkább nő a városokban az óvodák száma. Ezek állami és magánintézmények is lehetnek, de mindkét esetben fizetősek. Jellemzően 3 éves koruk után kerülnek be a gyermekek.

Az általános iskolai oktatás 5,5 évesen kezdődik. Az iskolaelőkészítő év egyelőre nem kötelező, de vannak erre irányuló törekvések. 2015-ben a 3–6 éves korosztály mintegy fele járt napközbeni ellátást nyújtó intézménybe.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitikáért felelős állami szerv az Ifjúsági és Sportminisztérium.

Nincsen nemzeti ifjúsági törvény. Az ifjúságpolitika kereteit a 2013-ban hatályba lépett Nemzeti Ifjúsági és Sportpolitikai dokumentum határozza meg, mely ifjúságnak tekinti a 14–29 év közötti korosztályt. A dokumentum első fejezete 13 fő szakpolitikai területet jelöl ki. Ezek:

- oktatás és egész életen át tartó tanulás;
- család;
- etikai és humanitárius értékek;
- foglalkoztatás, vállalkozás és szakképzés;
- a hátrányos helyzetű fiatalok és a társadalmi befogadás;
- egészség és környezet;
- demokratikus részvétel és polgári tudatosság;
- kultúra és művészet;
- tudomány és technológia;
- ifjúság a nemzetközi térségben és a kultúrák közötti párbeszéd;
- a szabadidő felhasználása;
- a fiatalok tájékoztatása;
- önkéntes munka és mobilitás.

A dokumentum az elért eredmények négyévenkénti vizsgálatát írja elő, azonban nincs információ az első négy évben megvalósított célokról. A Török Statisztikai Intézet elvileg évente készít jelentést az Ifjúság adatokban címmel, de 2014-es az utolsó elérhető jelentés.

Idősek, nyugdíjak

Az öregségi nyugdíj kiszámításának feltételei és módja a biztosított személyek járulékfizetési idejéhez igazodik. Akik 2008 előtt kezdtek dolgozni, a férfiak esetében 60, a nők esetében pedig 58 évesen mehetnek nyugdíjba. Akik 2008 után léptek be a munkaerőpiacra, azok 63 illetve 61 évesen, de ez fokozatosan 65 évre emelkedik. A teljes összegű nyugdíjhoz szükséges szolgálati idő legalább 15 év. A szolgálati idő meghatározásakor figyelembe veszik a fizetett és a fizetetlen gyermekgondozási időszakot is. 50 éves kortól a koreggedményes nyugdíjazásra is lehetőség van a fogyatékkal élők vagy a vállalkozók esetében. Az öregségi nyugdíj minimális összege nem lehet alacsonyabb a havi átlagkereset 35%-ánál, illetve 40%-ánál abban az esetben, ha a biztosítottnak házastársa vagy gyermeke van. 2018-ban ez az összeg legalább 1569,5 TRY (260 EUR) volt, köztisztviselők esetében 1977,68 TRY (327,8 EUR). A nyugdíj maximuma a korábbi átlagkereset 90%-a. 2018-ban legfeljebb 5975,8 TRY (990,4 EUR) volt, köztisztviselők esetén pedig 7852,59 TRY (1301,4 EUR).

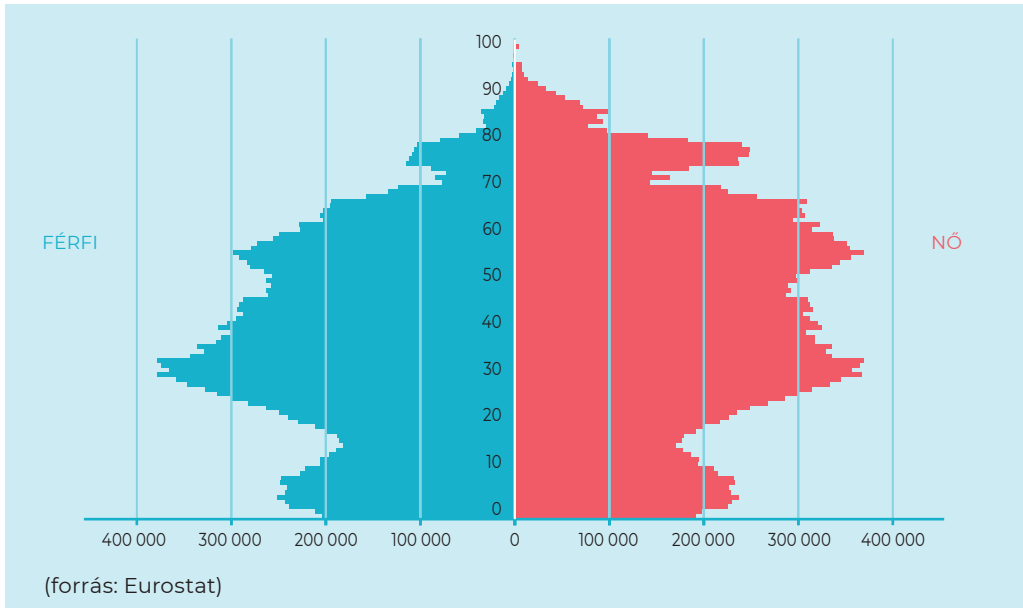
Ukrajna

Ukrajna 1991-ben szakadt el a Szovjetuniótól, és hosszú idő után ekkor vált újra független állammá. 2004-től kiéleződő politikai küzdelem alakult ki, melyben hol orosz, hol pedig nyugatbarát vezetők kerültek hatalomra. 2013-ban az európai uniós társulási szerződéstől az akkori elnök visszalépett, majd 2014-ben Oroszország megszállta a Krím-félszigetet az ott élő orosz kisebbség érdekeire hivatkozva. A Krím megszállásával párhuzamosan félkatonai alakulatok vették át az irányítást az ország délkeleti részén, majd áprilisban létrehozták a Donyecki Népköztársaságot és a Luhanszki Népköztársaságot. A kialakult háborús helyzetben Ukrajna elvesztette lakosságának minimum 13%-át és területének 8%-át.

Összességében elmondható, hogy a negatív társadalmi-demográfiai folyamatok, a 2008-as pénzügyi válság óta tartó gazdasági visszaesés, a 2014-ben kezdődő politikai, társadalmi krízis, valamint a nagyarányú elvándorlás eredményeként Ukrajna lakossága folyamatosan csökken, ami jelentős kihívások elé állítja az ukrán kormányzatot.

I. DEMOGRÁFIAI HELYZET

Ukrajna 2017-es korfája öregedő társadalmat ábrázol, a 30 év alatti korcsoportok létszáma radikálisan lecsökkent.

UKRAJNA FŐBB DEMOGRÁFIAI MUTATÓI				
	2001	2011	2016 **	2017 **
népesség (jan. 1.)	48 923 200	45 598 179	42 590 879	42 414 905
éveszületés (fő)	n. a.	502 595	397 037	363 987
halálozás (fő)	745 952	664 588	583 631	574 123
bevándorlás (fő)	Nem állnak rendelkezésre megbízható adatok			
kivándorlás (fő)	Nem állnak rendelkezésre megbízható adatok			
házasságkötés (db)	309 602	355 880	229 453	249 500
válás (db)	181 334	182 490	129 997	128 700
TTA	1,07	1,46	1,35	n. a.
** Nem tartalmazza a Krím Autonóm Köztársaság, Szevasztopol és a terrorizmusellenes művelési övezet részét képező ideiglenesen elfoglalt területeket.				

Ukrajna lakosságát 2018. január 1-én 42 216 766 főre becsülték. A pontos számot a jelentős kivándorlás, illetve a kelet-ukrajnai konfliktus miatt nehéz pontosan megmondani. A legutóbbi, a független Ukrajna történetében eddigi egyetlen hivatalos népszámlálás 2001-ben volt. Az egykori Szovjetuniótól függetlenné váló Ukrajna népessége 1991-ben 51,94 millió fő volt, ami az ezredfordulón 48,92 millió főre, majd 2010-re 45,96 millió főre csökkent. 2014-ben további veszteség érte az országot, miután Oroszország elcsatolta a Krími Köztársaságot és Szevasztopolt. (Mintegy 2,5 millió főt érintett ez a változás).

Az elmúlt 10 évben Ukrajna súlyos demográfiai válsággal szembesült, ugyan a halálozások száma csökkent, azonban nem növekedett a gyermekvállalási kedv, és a születések száma továbbra is csökkenő tendenciát mutat. A lakosság számának csökkenését felgyorsítja a nemzetközi migráció negatív egyenlege. A kelet-ukrajnai konfliktus miatt jelentős a kivándorlás. Az orosz ajkúak/országi pártiak Oroszországba menekültek, az ukránok az ország nyugati részébe, vagy külföldre, azaz tapasztalható egy igen komoly belső vándorlás is Kelet-Ukrajnából. Az országot elhagyók elsősorban Belaruszba vagy Lengyelországba költöznek a nyelvi közelség miatt, de sok kárpátaljai magyar költözött Magyarországra is az utóbbi években. A belső vándorlás során a legtöbben Kijevbe mentek. Az elmúlt 10 évben jelentősen csökkent a házasságkötések és a válások száma is.

II. A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE

Ukrajnában a családpolitika szakmai irányítását a Szociálpolitikai Minisztérium (*Міністерство соціальної політики*) végzi. A családtámogatási ellátásokat a Szociálpolitikai Minisztérium irányítása és felügyelete mellett, az illetékes önkormányzatoknak a lakosság szociális védelmével foglalkozó közigazgatási osztályai, főosztályai kezelik.

III. CSALÁDTÁMOGATÁSI ELLÁTÁSOK

Családi pótlék

A 3 vagy több gyermeket nevelő családok jövedelemfüggő támogatásra jogosultak a gyermek 16 éves koráig, vagy 18 éves koráig, ha még tanulói jogviszonnal rendelkezik. 3 gyermek esetén a támogatás mértéke havonta a minimálbér összege (3723 UAH, 114,8 EUR), ennek kétszerese 4 vagy több gyermek esetén. Feltétele, hogy a család átlagos havi összjövedelme ne haladja meg a minimálbér háromszorosát.

Egyedülálló anyák (apák) számára létezik egy speciális családi pótlék, amely a gyermek 18 éves koráig, illetve felsőfokú tanulmányok folytatása esetén 23 éves koráig jár. Ennek összege a gyermek életkori kohorszára megállapított létminimum és a család átlagjövedelmének különbözete.

A gyermek életkori kohorszára megállapított létminimum összege 2018-ban:

- 0–6 éves korig: 1559 UAH (48 EUR);
- 6–18 éves korig: 1944 UAH (60 EUR);
- 18–23 éves korig: 1841 UAH (56,8 EUR).

Örökbefogadó szülőknek az utóbbi, speciális családi pótlék jár.

Anyasági támogatás jellegű ellátások

Az anyasági támogatás összege 2018-ban 41280 UAH (1274,7 EUR) volt. Két ütemben folyósítják a gyermek 3 éves koráig. Közvetlenül a szülést követően: 10 320 UAH-t (318,6 EUR), a fennmaradó 30 960 UAH-t pedig 36 havi egyenlő részletben, havonta 860 UAH-t (26,5 EUR). Korábban ez két külön ellátás volt, anyasági támogatás és gyermekgondozási ellátás, de 2014-ben összevonták.

Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások

Munkaviszonnal rendelkező anyák számára a szülési szabadság (*декретною*) időtartama 126 nap. Ikerszülés esetén 140 nap. Erre az időszakra a korábbi teljes átlagfizetésük jár.

A biztosított jogviszonnal nem rendelkező anyák szintén jogosultak szülési szabadságra. Esetükben az erre az időszakra járó ellátás a munkanélküli segély minimális összegével egyenlő. 2018-ban ez 1933 UAH (59,6 EUR) volt.

Gyermekgondozást segítő ellátások

Az anyasági támogatásnál szerepel, a gyermek 3 éves koráig jár alanyi jogon.

Egyéb adó- és járulékkedvezmények

Családi adókedvezmény

Az ukrán szülők eltartott gyermekeik után nagycsaládos adókedvezményre jogosultak. Kettő vagy több 18 év alatti gyermek után a szülők (vagy gondozók) jogosultak adókedvezményt igénybe venni, ha a szülő fizetése nem haladja meg a küszöbértéket, ami 2018-

ban 2470 UAH volt (76,2 EUR). Az adókedvezmény nagysága a havi munkanélküli létminimum 50%-a, 2018-ban az összeg 881 UAH (27 EUR) volt.

További adókedvezményként azok a mezőgazdasági termeléssel foglalkozó szülők, akik három vagy több gyermeket nevelnek, mentességet kapnak a „földadó” megfizetése alól.

Otthonteremtés

Az ukrán állam 2015-ben újraindította az otthonhoz jutás, illetve a lakhatási körülmények javítását célzó „Megfizethető lakhatás” programot (*Доступне житло*). A programban résztvevők számára az állam kifizeti a lakhatási költségek vagy a lakás/ház vásárlásának, építésének 30-50%-át. A programban azok az ukrán állampolgárok vehetnek részt:

- akiknek nem megfelelőek a lakhatási körülményei;
- akik nem rendelkeznek saját otthonnal;
- akik kevesebb mint 13,65 négyzetméter lakóterrel rendelkeznek (fő/négyzetméter).

Az állami támogatás feltétele, hogy a családban az egy főre jutó jövedelem ne haladjon meg a régiós átlagkeresetet.

IV. CSALÁD ÉS MUNKA ÖSSZEEGYEZTETÉSE

2016-ban a 6 év alatti gyermeket nevelő anyák 55,9%-a dolgozott.

Szülési, gyermekgondozási szabadság

A szülési szabadság a szülés előtt 70 nappal, illetve a gyermek megszületését követően 56 napig vehető igénybe, összesen tehát 126 nap. Egynél több gyermek születése, illetve szülési komplikáció esetén az 56 nap 70 napra növelhető, így ez legfeljebb 140 naptári napot jelent. A csernobili katasztrófa 1–4. kategóriás károsultjainál a szülési szabadság 180 nap, 90 nap a szülés előtt, és 90 nap utána. A gyermekgondozási szabadság a gyermek 3 éves koráig jár.

Apaszabadság

A hatályos ukrán jogszabályok nem írnak elő apaszabadságot. Azonban a munkáltató kérelemre köteles fizetés nélküli szabadságot biztosítani 14 naptári napig (kérelem alapján) olyan munkavállaló részére, akinek a felesége, élettársa szülési szabadságon van.

Kisgyermek napközbeni ellátása

A 2010-es évektől kezdődően a kisiskolás vagy az annál fiatalabb korú gyermeket nevelő nők gazdasági aktivitása lényegesen visszaesett. A 2013-as adatok szerint a munkanélküliek 55% nő volt. A gyermeket nevelő nők munkavállalását gátló tényező, hogy Ukrajnában a 90-es évektől kezdődően jelentősen leépült a bölcsődei-óvodai ellátórendszer. Az ukrán családpolitika a gyermeket nevelő családoknak folyósított pénzbeli juttatásokkal jellemzően az otthoni gyermeknevelést támogatja, az állami fenntartású gyermekgondozási

intézmények kiépítettségének hiánya, a kapacitás problémák, a hozzáférési nehézségek, valamint a magas óvodai térítési díj miatt, a 6 év alatti gyermekek 44%-a otthon nevelkedett. Azonban kimondottan a nagycsaládok (4 vagy több gyermeket nevelő családok) esetében az ukrán állam az óvodai térítési díjak 50%-át átvállalja, illetve azok a családok, ahol az egy főre jutó átlagos havi bruttó jövedelem nem éri el a létminimum összegét, mentesülnek az óvodai ellátási díjak megfizetése alól.

V. GENERÁCIÓS POLITIKÁK

Ifjúságpolitika

Az ifjúságpolitika központi szerve az Ifjúsági és Sportminisztérium. Ukrajnának 1993 óta van ifjúsági törvénye, amelyet 1994-ben és 2017-ben módosítottak. „Az ifjúság társadalmi fejlődésének elősegítése” elnevezésű törvény a 14–35 év közötti korosztályt definiálja ifjúságként. Nincs átfogó ifjúságstratégia, hanem három alapdokumentum határozza meg az ifjúságpolitika megvalósításának kereteit. A „Nemzeti Ifjúságpolitika Fejlesztési Stratégiája 2020-ig”, az „Útmutató a reformhoz: ifjúságpolitika Ukrajnában” és az „Ifjúság Ukrajnában 2016–2020” célzott szakpolitikai program van érvényben. Az utóbbi hat prioritást nevesít:

- a polgári és nemzeti-hazafias oktatás támogatása;
- egészséges életmód ösztönzése;
- a nem formális oktatás fejlesztése;
- fiatalok munkavállalásának elősegítése;
- fiatalok lakhatásának támogatása;
- partnerség az ideiglenesen elfoglalt területen élő fiatalokkal és a lakóhelyüket elhagyni kényszerült fiatalokkal.

Az Ifjúsági és Családpolitika Állami Intézetének feladata, hogy évente jelentést készítsen a kormány számára az ifjúság helyzetéről, a különböző ifjúságot érintő témák köré rendezve. Az Intézet kidolgozott egy 11 indikátorból álló rendszert, amely alapján 2017-től gyűjtik az adatokat: 1. demográfiai mutatók; 2. oktatás; 3. foglalkoztatás; 4. pénzügyi helyzet; 5. egészség; 6. HIV/AIDS megelőzés; 7. a fiatalok közötti bűncselekmények; 8. ifjúsági mobilitás; 9. hozzáférés az információs és kommunikációs technológiákhoz; 10. polgári tevékenység és ifjúsági részvétel; 11. az ifjúságpolitika végrehajtása.

Idősek, nyugdíjak

A felsztó-kirovó állami nyugdíjrendszer mellett magánnyugdíj pénztárak is működnek. 2017-ben az ukrán törvényhozás elfogadta a nyugdíjrendszer újabb reformját. A hatályos jogszabály előírja, hogy minimum 25 év munkaviszony mellett 60 évesen, 15 és 25 év közötti munkaviszonnyal 63 évesen, míg 15 évnél kevesebb munkaviszonnyal rendelkezők 65 évesen mehetnek nyugállományba. A teljes összegű nyugdíj feltétele férfiak esetén a 60. év betöltése és 35 év munkaviszony, nők esetén az 58. év betöltése és 30 év munkavi-

szony. Akiknek nincs nyugdíjbiztosítási jogviszonyuk, 63 éves koruktól kaphatnak úgynevezett szociális nyugellátást. A hatályos nyugdíjtörvény az 5 vagy több gyermeket felnevelő anyák részére öregségi nyugdíj jogosultságot és karkedvezményt biztosít.

A törvény a nyugdíj minimális mértékét 1452 UAH-ban (44,8 EUR) határozta meg. Maximuma 14 350 UAH (442,7 EUR). Az alacsony összegű nyugdíjak miatt sokan a nyugdíjkorhatár betöltését, vagy a karkedvezményes nyugdíjazásukat követően is dolgoznak.

EURÓPAI CSALÁDPOLITIKAI KITEKINTŐ - EU országok összesítő táblázat

	AUSZTRIA	BELGIUM	BULGÁRIA	CIPRUS
Népesség (fő) (2018)	8.822.267	11.398.589	7.050.034	864.236
Teljes Termékenységi Arányszám (TTA) (2017)	1.52	1.65	1.56	1.32
Családi pótlék alanyi jogon jár-e	nem	nem	nem	nem
Családi pótlék hány éves korig jár (és ha tanul)	18 (25)	18 (25)	20	18 (21)
Anyasági támogatás jellegű ellátások	nincs	van	van	van
Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások a korábbi átlagkereset %-ában	100	82, majd 75	90	72
Gyermekgondozást segítő ellátások a korábbi átlagkereset %-a vagy adott összeg	80	adott összeg	adott összeg	0
Szülési szabadság (nap)	112	105	410	126
Gyermekgondozási szabadság a szülési szabadság után	gyermek 2 éves koráig	4 hónap	gyermek 2 éves koráig	18 hét/szülő
Apaszabadság (nap)	28-31	10	15	14
Ösztönzi-e többletjuttatással, ha a szülők megosztják a szülési/gyermekgondozási szabadságot?	igen, hosszabb szabadság és plusz ellátás jár	nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem, mindkét szülőnek jár
Bölcsődébe járók aránya a 0-3 éves népesség körében (%)	22	50	9	21
Óvodába járók aránya a 3-6 éves népesség körében (%)	95	99	72	81
Női foglalkoztatási ráta (%) (2016)	67.7	58.1	60	59.3
Legalább egy 6 év alatti gyermeket nevelő nők foglalkoztatási rátája (%) (2016)	69.8	67.6	55.1	68.8
Családi adókedvezmény	van	van	nincs	nincs
Nyugdíjba beleszámít a gyermekgondozási időszak?	igen	igen	igen	igen

CSEH-ORSZÁG	DÁNIA	EGYESÜLT KIRÁLYSÁG	ÉSZT-ORSZÁG	FINN-ORSZÁG	FRANCIA-ORSZÁG
10.610.055	5.781.190	66.273.576	1.319.133	5.513.130	66.926.166
1.69	1.75	1.74	1.59	1.49	1.9
nem	nem	alanyi jogon	alanyi jogon	alanyi jogon	nem
15 (26)	18	16 (20)	16 (19)	17	20
van	nincs	nincs	van	van	van
70	egyéneként változik	90	100	90, majd 70	100
adott összeg	egyéneként változik	0	100	70	adott összeg
196	126	273	140	105	112
gyermek 3 éves koráig	32 hét	13 hét	435 nap	158 nap	gyermek 3 éves koráig 48 hónap/szülő
7	14	14	10	18	11
nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem, de megosztható
3	77	26	21	32	42
78	97	73	93	83	98
64.4	72	68.8	68.6	67.6	60.9
45.2	82.1	65	51.9	60.1	68
van	nincs	van	van	nincs	van
igen	nem	igen	igen	igen	igen

	GÖRÖG-ORSZÁG	HOLLANDIA	HORVÁT-ORSZÁG	ÍRORSZÁG
Népesség (fő) (2018)	8822267	17.181.084	4.105.493	4.830.392
Teljes Termékenységi Arányszám (TTA) (2017)	1.35	1.62	1.42	1.77
Családi pótlék alanyi jogon jár-e	nem	nem	nem	alanyi jogon
Családi pótlék hány éves korig jár (és ha tanul)	18 (24)	18	15 (19)	16 (18)
Anyasági támogatás jellegű ellátások	nincs	nincs	van	van
Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások a korábbi átlagkereset %-ában	67	100	100	80
Gyermekgondozást segítő ellátások a korábbi átlagkereset %-a vagy adott összeg	0	0	ún. biztosítási alap 120%-a	0
Szülési szabadság (nap)	119	112	210	182
Gyermekgondozási szabadság a szülési szabadság után	5 hónap	26 hét/szülő	4 hónap/szülő	18 hét
Apaszabadság (nap)	2	5	nincs	14
Ösztönzi-e többletjuttatással, ha a szülők megosztják a szülési/gyermekgondozási szabadságot?	nem osztható meg	nem, mindkét szülőnek jár	nem, de megosztható	nem osztható meg
Bölcsődébe járók aránya a 0-3 éves népesség körében (%)	11	46	12	31
Óvodába járók aránya a 3-6 éves népesség körében (%)	67	91	53	92
Női foglalkoztatási ráta (%) (2016)	43.3	70.1	52.4	61.1
Legalább egy 6 év alatti gyermeket nevelő nők foglalkoztatási rátája (%) (2016)	43.3	75.3	69.8	59.5
Családi adókedvezmény	van	van	van	nincs
Nyugdíjba beleszámít a gyermekgondozási időszak?	igen	nem	igen	igen

LENGYEL-ORSZÁG	LETT-ORSZÁG	LITVÁNIA	LUXEMBURG	MAGYAR-ORSZÁG	MÁLTA
37.976.687	1.934.379	2.808.901	602.005	9.778.371	475.701
1.48	1.69	1.63	1.39	1.54	1.26
nem	alanyi jogon	részben alanyi jogon	alanyi jogon	alanyi jogon	nem
18 (21)	15 (20)	18 (21)	18 (25)	18 (20)	16 (21)
van	van	nincs	van	van	nincs
100	80	100	100	70	100
adott összeg	60	100	100	70	0
140	112	126	112	168	126
gyermek 3 éves koráig	12 hónap	12 hónap	6 hónap/szülő	gyermek 2 éves koráig	4 hónap a magánszektorban és 12 hónap a közszférában
14	10	30	2	5	2
nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem osztható meg	nem osztható meg	nem, de megosztható	nem, de megosztható
5	23	10	52	15	18
43	82	74	83	89	88
58.1	67.6	68.8	60.4	60.2	55
62.2	69.3	75.2	72.3	40	57
van	nincs	van	van	van	van
igen	igen	igen	igen	igen	igen

	NÉMET-ORSZÁG	OLASZ-ORSZÁG	PORTUGÁLIA	ROMÁNIA
Népesség (fő) (2018)	82.792.351	60.483.973	10.291.027	19.530.631
Teljes Termékenységi Arányszám (TTA) (2017)	1.57	1.32	1.38	1.71
Családi pótlék alanyi jogon jár-e	nem	nem	nem	nem
Családi pótlék hány éves korig jár (és ha tanul)	18 (25)	18 (21)	16 (24)	18
Anyasági támogatás jellegű ellátások	nincs	van	nincs	nincs
Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások a korábbi átlagkereset %-ában	100	80	100	85
Gyermekgondozást segítő ellátások a korábbi átlagkereset %-a vagy adott összeg	65	30	25	adott összeg
Szülési szabadság (nap)	98	150	120	126
Gyermekgondozási szabadság a szülési szabadság után	14 hónap	6 hónap	3 hónap	gyermek 2 éves koráig
Apaszabadság (nap)	nincs	4	15	5
Ösztönzi-e többletjuttatással, ha a szülők megosztják a szülési/gyermekgondozási szabadságot?	igen, hosszabb szabadság jár	nem, de megosztható	igen, hosszabb szabadság jár	nem, mindkét szülőnek jár
Bölcsődebe járók aránya a 0-3 éves népesség körében (%)	26	27	47	9
Óvodába járók aránya a 3-6 éves népesség körében (%)	90	86	90	58
Női foglalkoztatási ráta (%) (2016)	70.8	48.1	62.4	53.3
Legalább egy 6 év alatti gyermeket nevelő nők foglalkoztatási rátája (%) (2016)	52.5	75.7	54.3	60
Családi adókedvezmény	van	van	van	nincs
Nyugdíjba beleszámít a gyermekgondozási időszak?	igen	igen	igen	igen

* nemzeti adat

SPANYOL-ORSZÁG	SVÉD-ORSZÁG	SZLOVÁKIA	SZLOVÉNIA
46.658.447	10.120.242	5.443.120	2.066.880
1.31	1.78	1.52	1.62
nem	alanyi jogon	alanyi jogon	nem
18	16	16 (25)	18
nincs	nincs	van	nincs
100	80	75	100
0	0	adott összeg	90
112	240 nap/szülő	238	105
gyermek 3 éves koráig	gyermek 1,5 éves koráig	gyermek 3 éves koráig	130 nap/szülő
56	10	nincs	30
nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem, de megosztható
40	64	1	37
92	96	68	91
54.3	74.8	58.3	62.6
81.5	42.1	75.8	n.a.
van	nincs	van	nincs
igen	igen	igen	nem

EURÓPAI CSALÁDPOLITIKAI KITEKINTŐ - Nem EU országok összesítő táblázat

	ALBÁNIA	AZER-BAJDZSÁN	BELARUSZ	BOSZNIA HERCEGOVINA
Népesség (fő) (2018)	2.870.324	9.898.085	9.491.823	3.502.550
Teljes Termékenységi Arányszám (TTA) (2017)	1,48	1,90*	1,54*	1,26*
Családi pótlék alanyi jogon jár-e	nincs	nem	alanyi jogon	nem
Családi pótlék hány éves korig jár (és ha tanul)	nincs	18	18	Föderáció: 18 (25), Szerb K: 15 (19), Brckoi K: 15 (26)
Anyasági támogatás jellegű ellátások	van	van	van	van
Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások a korábbi átlagkereset %-ában	80, majd 50	100	100	Föderáció: 50-90, Szerb K: 100, Brcko K: 100
Gyermekgondozást segítő ellátások a korábbi átlagkereset %-a vagy adott összeg	0	adott összeg	0	0
Szülési szabadság (nap)	365	126	126	365
Gyermekgondozási szabadság a szülési szabadság után	nincs	gyermek 3 éves koráig	gyermek 3 éves koráig	nincs
Apaszabadság (nap)	nincs	14	nincs	Föderáció: 7, Szerb K-, Brckoi K-
Ösztönzi-e többletjuttatással, ha a szülők megosztják a szülési/gyermekgondozási szabadságot?	nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem, de megosztható
Bölcsődébe járók aránya a 0-3 éves népesség körében (%)	15	n.a.	n.a.	n.a.
Óvodába járók aránya a 3-6 éves népesség körében (%)	33	11	87	14
Női foglalkoztatási ráta (%) (2016)	49,7*	52,4*	66,9*	29,5*
Legalább egy 6 év alatti gyermeket nevelő nők foglalkoztatási rátája (%) (2016)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Családi adókedvezmény	nincs	nincs	van	nincs
Nyugdíjba beleszámít a gyermekgondozási időszak?	igen	igen	igen	nem

* nemzeti adat

GEORGIA	IZLAND	KOSZOVÓ	MACEDÓNIA	MOLDOVA	MONTENEGRO
3.729.633	348.450	1.798.506	2.075.301	3.547.539	622.359
2,10*	1.71	1,66*	1.43	1,19*	1.78
nem	nem	nincs	nem	nincs	nem
16	18	nincs	18	nincs	18
nincs	nincs	nincs	van	van	van
100	80	70, majd 50	100	100	100
0	0	0	0	átlagkereset 30%	0
183	270	365	270	126	365
547 nap	nincs	nincs	nincs	gyermek 3 éves koráig	nincs
nincs	nincs	nincs	nincs	14	nincs
nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem, de megosztható
nincs	44	nincs	6	nincs	n.a.
63	97	30	36	64	40
58*	83.6	16,3*	39.2	62*	46.8
n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
nincs	nincs	nincs	nincs	van	nincs
nem	nem	nem	igen	igen	igen

	NORVÉGIA	OROSZORSZÁG	ÖRMÉNYORSZÁG
Népesség (fő) (2018)	5.295.619	146.500.000 (2017)	2.972.732
Teljes Termékenységi Arányszám (TTA) (2017)	1,62	1,76 (2016)*	1,57*
Családi pótlék alanyi jogon jár-e	alanyi jogon	alanyi jogon	nem
Családi pótlék hány éves korig jár (és ha tanul)	18	18 (23)	18
Anyasági támogatás jellegű ellátások	van	van	van
Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások a korábbi átlagkereset %-ában	100	100	100
Gyermekgondozást segítő ellátások a korábbi átlagkereset %-a vagy adott összeg	0	átlagkereset 40%	adott összeg
Szülési szabadság (nap)	273	140	140
Gyermekgondozási szabadság a szülési szabadság után	nincs	gyermek 18 hónapos koráig	gyermek 2 éves koráig
Apaszabadság (nap)	70	5	nincs
Ösztönzi-e többletjuttatással, ha a szülők megosztják a szülési/gyermekgondozási szabadságot?	nem, de megosztható	nem, de megosztható	nem, de megosztható
Bölcsődébe járók aránya a 0-3 éves népesség körében (%)	52	n.a.	nincs
Óvodába járók aránya a 3-6 éves népesség körében (%)	97	80	22
Női foglalkoztatási ráta (%) (2016)	72,8	63,8*	62,8*
Legalább egy 6 év alatti gyermeket nevelő nők foglalkoztatási rátája (%) (2016)	n.a.	n.a.	n.a.
Családi adókedvezmény	van	van	nincs
Nyugdíjba beleszámít a gyermekgondozási időszak?	igen	igen	igen

* nemzeti adat

SVÁJC	SZERBIA	TÖRÖKORSZÁG	UKRAJNA
8.484.130	7.001.444	80.810.525	42.216.766
1,52	1,49	2,07	1,35 (2016)
nem	nem	nincs	nem
16 (25)	19	nincs	16 (28)
nincs	van	van	van
80	100	66,7	100
0	0	0	adott összeg
98	365	112	126
nincs	nincs	6 hónap	gyermek 3 éves koráig
nincs	7	5	14
nem osztható meg	nem, de megosztható	nem osztható meg	nem, de megosztható
41	16	nincs	n.a.
81	59	52	52
75,4	48,5	31,2	55,9*
n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
van	nincs	nincs	van
igen	igen	igen	igen

A CSALÁDPOLITIKA MINT A NÉPESEDÉSI PROBLÉMÁK MEGOLDÁSA ÉS A NÉPESSÉGCSERE ALTERNATÍVÁJA

(Gallai Sándor)

A modern nyugati társadalmakban a családpolitika egyidejűleg szolgál népesedéspolitikai, szociálpolitikai és tágabb társadalmpolitikai célokat. A családpolitika a gyermekvállalást ösztönző-támogató pénzügyi transferekkel és szolgáltatásokkal, a szülők kieső jövedelmének pótlásával, a szülés utáni munkavállalás és foglalkoztatás megkönnyítésével, a családtagok jogainak védelmével egyszerre segíti a társadalmi reprodukciót, a családok anyagi biztonságának megőrzését (ezzel elszegényedésük megelőzését), a munka és a család közötti egyensúly megteremtését (azaz a gyermekgondozás és a munkavállalás összehangolhatóságát), a családok jogainak, döntési szabadságának, egységének és stabilitásának védelmét, a női egyenjogúság előmozdítását, a gyermekek és a családok megbecsültségét. A magasabb termékenység és a családi életforma ösztönzése azt is kifejezi, hogy az adott kormány értéket lát a megszületett gyermekekben, és a közösséget erősítő, annak kultúráját és szokásait továbbörökítő családokat a társadalom alapegységének tekinti.

A családok fontossága és pluralizálódása

A család az európai kultúrában a hagyományos értékek közé tartozik, és szerepe – a múlt században bekövetkezett társadalomszerkezeti változások ellenére – komplex és meghatározó maradt. Európában a családok és a háztartások szerkezetének változásában egyszerre figyelhetünk meg konvergens és divergens folyamatokat (Harcsa – Monostori, 2017). Egyértelmű konvergencia mutatkozik abban, hogy minden európai országban, s szinte valamennyi társadalmi rétegben nőtt az egyszemélyes háztartások száma, míg a fiatalok körében az élettársi kapcsolatban élők aránya mutat töretlen növekedést. Bár jelentősek az országok közötti eltérések, a termékenység általában csökken, a párkapcsolatok többnyire labilisak, az egyszülős és mozaikcsaládok aránya jellemzően növekvő, noha ez sem mindig és nem mindenütt érvényesülő tendencia (Jensen, 2009).

A női munkavállalás alakulásában nem érvényesült egységes és töretlen trend Európában, a XX. század közepéhez képest azonban Nyugaton így is nagyon komoly bővülés ment végbe a nők foglalkoztatottságában (Becker, 1981).¹ Munkába állásukkal megváltozott a nők családon és háztartáson belüli helyzete, s egyúttal megnőtt a gyermekvállalással kieső jövedelmük nagysága. Az önálló jövedelem és a karriercélok hozzájárultak

¹Kelet-Európában a transzformációs válság idején a nők (általános) foglalkoztatottsága jelentősen visszaesett, és az 1990-es évek közepére Észak- és Nyugat-Európában is megtorpant az addigi bővülése (Harcsa – Monostori 2017).

a házasságok számának csökkenéséhez és a gyermekvállalási kedv visszaeséséhez. Ugyanilyen hatást fejtett ki a szekularizáció és az individualizáció is, melyek a posztmodern értékrend központi elemeiként gyengítették a hagyományos családi kötelek támogatottságát (van de Kaa, 2001).

A házasság intézménye a fiatalok körében szinte mindenütt veszített a népszerűségéből, ezért e téren erősen csökkentek a területi különbségek az európai statisztikákban: a kontinens OECD-tagállamaiban a 20 és 35 év közöttiek negyede-harmada él házasságban, azaz az individualista Észak- és a hagyományörzőnek számító Dél-Európa országai között mindössze 8 százalékpontnyi eltérés mutatkozik.² Az élettársi kapcsolatok arányában viszont jelentős, 20 százalékpontnyi az északiak előnye a déliekkel szemben, mivel az előbbieknél a hagyományos család fogalom szinte egybecsúszott az együttélési közösségekével, így az élettársi viszony a házasságnak bevett alternatíváját jelenti, az utóbbiaknál viszont a házasság szentsége ma is sokkal erősebb, így az esküvő nélküli tartós együttélés továbbra sem túl gyakori a fiatalok körében (5%). Ennek megfelelően az egyedülálló fiatalok aránya jóval magasabb a déli országokban (60% feletti), mint az északiakban (50% alatti). Részben az eltérő jövedelemszinteket és anyagi lehetőségeket tükrözi, hogy az előbbiek döntő többsége a szüleivel, az utóbbiak fele viszont önálló háztartásban él. E különbség másik oka, hogy a dél-európai térségben nem csupán a családok őrizték meg kitüntetett szerepüket, hanem a nagycsalád jelentősége is felülmúlja az Európa többi részén megszokottat. A család befolyása és igénylése Kelet-Közép-Európában is jelentékeny, s bár ebben a térségben is inkább a családmagot lefedő nukleáris család fogalma számít általánosnak, a többgenerációs családok aránya itt is meghaladja az uniós átlagot.

Az egyszülős családok és a válások magyarországi aránya európai összehasonlításban már a rendszerváltás előtt magasnak számított. Ez nem csak a volt szocialista országok többségére jellemző társadalmi okokra (szekularizációra, gyorsított iparosításra és urbanizációra, nők általános foglalkoztatottságára) volt visszavezethető, hanem összefüggött a válásokat szabályozó jogi környezet nyugat-európainál megengedőbb természetével is (Tomka 2000). A válással végződött kapcsolatokban ráadásul viszonylag nagy hányadban voltak kiskorú gyermekek, így a szocialista blokk mozaikcsaládjaiban az európaihoz képest lényegesen magasabb volt azoknak az aránya, akik szülőként kötöttek második házasságot.³ Ezalól kivételnek számít Lengyelország, ahol a válások száma akkor is és jelenleg is alacsony. Az okok között a vallásosság az elsődleges, ami egyébként másutt is erős befolyással bír, hiszen az ugyancsak katolikus Dél-Európában szintén lényegesen alacsonyabb a felbontott házasságok aránya, mint az európai átlag (Prskawetz et al 2003). A párkapcsolatok annak ellenére is törékenyebbé váltak, hogy a stabilitásra és családra vágyakozók aránya a múlt évszázadban is szinte mindenütt magasnak mondható volt (Micheli, 2004). Sőt, a családot Európa országainak többségében a népesség több, mint

²Erre Richter (2017) is felhívta a figyelmet. Az adatok az OECD családstatisztikai adatbázisából származnak (<http://www.oecd.org/els/family/database.htm>, letöltve: 2019.01.17.).

³Erről is bővebb adatok érhetők el a termékenységi és családi felmérés eredményeiből (<https://www.unece.org/pau/ffs/ffs.html>, letöltve: 2019.01.28.), melyet Harcsa és Monostori is hivatkozott (Harcsa – Monostori 2017).

80%-a tartja nagyon fontosnak: a Baltikumban ez az arány kétharmad körüli, míg Svédországban 50% feletti, viszont szép számmal vannak olyan országok is, ahol 90%-ot meghaladó támogatottságot találunk (Richter, 2017). A kontinens egészét tekintve a hagyományos családmodell szerepe mégis gyengült, s a pluralizálódás, az úgynevezett második demográfiai átmenet (Gauthier, 2002) eredményeként az együttélési formák sokszínűbbek és kiterjedtebbek, mint évtizedekkel korábban voltak. A klasszikustól eltérő együttélési formák azonban csak részben jelentettek újdonságot, mivel egyedülálló, élettársi kapcsolatban, illetve párjuktól külön élők jóval korábban is léteztek az európai társadalmakban (Vaskovics, 2002). Az egyszülős és a mozaikcsaládok, az egyedülálló és a házasságon kívüli kapcsolatban élők aránya azonban összességében növekedett, s a rendszer-váltás után e tekintetben is csökkentek a kontinensen fellelhető különbségek, ekkortól már Kelet-Európában is hasonló folyamatok zajlottak (Frejka – Gietel-Basten, 2016). A kiterjedtség mellett az is újat jelentett, hogy a hagyományostól eltérő együttélési formák – sok országban az azonos neműek együttélését is beleértve – elfogadottabbá, nyíltan is felvállalhatóvá váltak; a pluralizálódás elfogadásával párhuzamosan bővült az egyének által választott életformák köre (Gross, 1994).

A pluralizálódási folyamatok ellenére vannak, akik az európai családformák egységesülése mellett érvelnek, mivel a szülői felelősségvállalás idejének kitolódása, valamint a gondozásra szoruló idős emberek számának növekedése alapján a családok felértékelődését prognosztizálják (Vaskovics 2002) Azokban a régiókban, amelyekben a többgenerációs családmodell szélesebb körben elterjedt (főként Dél-, részben Kelet-Európában), a gyermekek és az idősek hosszabb időn át tartó gondozását családon belül, családi feladatkörben értelmezik (főként Dél-, részben Kelet-Európában). A családok Európa egyéb területein is részt vesznek az idősek ellátásában, Észak- és Nyugat-Európában azonban a terheket inkább áthárítják a jóléti, karitatív, illetve piaci intézményekre.

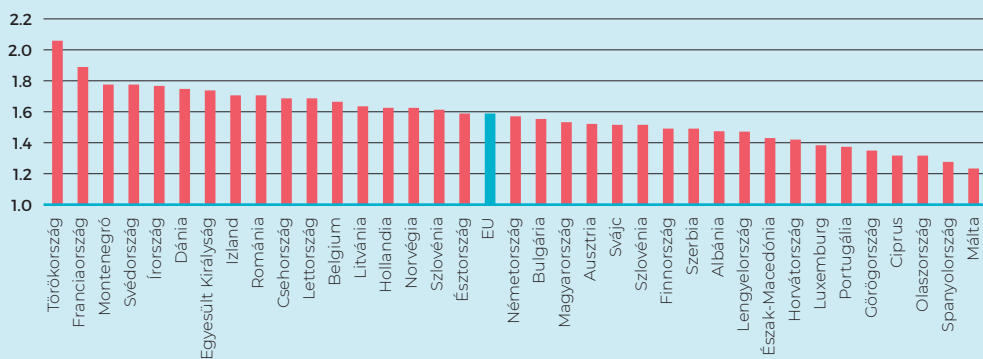
A területi különbségek ráadásul meglehetősen stabil mintázatokat mutatnak, hiszen a társadalomszerkezet és a társadalmi értékrend változása – sokkhatások nélkül – rendszerint hosszú és a fokozatosság keretei között zajló folyamat, márpedig a családpolitikai rezsimek és eszközök többnyire az adott közösség értékrendjére reflektálnak, maguk is azt tükrözik (Steiber et al, 2010).⁴ Németországban például lényegében minden második ember helyteleníti, ha kisgyermekes édesanyák (értsd: 3 év alatti gyermeket nevelők) munkát vállalnak, miközben Svédországban ugyanezt csak 14% kifogásolja. Ennek megfelelően Németországban az óvodai ellátás jóval kiterjedtebb, mint a bölcsődei, míg a skandináv államokban a kisgyermekes közösségi felügyelete és ellátása fontos eleme a gyermekgondozási intézményrendszernek. A dél-európai országokban a kifejezetten alulfejlett kisgyermekkorú ellátás⁵ azért nem okoz komoly problémát, mert széles

⁴Vannak azonban viszonylag általánosan elterjedt jellegzetességek is, így például az 1970-es évektől mindenütt nőtt a dolgozó szülők támogatása, és kismértékben emelkedett a családok pénzügyi támogatása; az érdemi emelés annak ellenére is elmaradt, hogy az 1960-as évektől többnyire csökkent a fertilitás, igaz, közben az idősebbek felé tolódott el a társadalmi korfa, (Gauthier, 2002).

⁵Ez természetesen viszonylagos: nyugat-európai mércével fejletlen ugyan, de az utóbbi években e területen – továbbá a szülői szabadság kiterjesztésében és a nemi egyenlőség előmozdításában is – érdemi változtatásokat vittek véghez a kormányok, (Escobedo – Wall, 2015).

körben elterjedt – bár a 2008-as válság hatására némileg visszaszoruló⁶ – gyakorlat az anyák otthon maradása, a munkát vállaló édesanyák pedig számíthatnak az inaktív családtagok (tipikusan nagymamák, idősebb nagynénik) segítségére (Escobedo – Wall, 2015). A család védőháló funkciója nem csak délen, hanem a kelet-közép-európai országokban is meghatározóbb, mint Európa egyéb térségeiben. Érdekes ugyanakkor, hogy e térségekben nemcsak a többgenerációs együttélés elterjedtebb, hanem az egygyermekes családok száma is magasabb, mint Európa más részein.

1. ábra: A 2017-es termékenységi mutatók egyes európai országokban

(forrás: A kötet országtanulmányjaiban található adatok alapján)

A termékenységi mutatóban (lásd 1. ábra) relatíve jobban teljesítő – mindazonáltal a természetes társadalmi reprodukcióhoz szükséges 2,1-es értéktől elmaradó – északi régió államaiban a klasszikus családi életforma olyannyira visszaszorult, hogy az elsőszülött gyermekek többsége immáron házasságon kívül élő partnerek kapcsolatában születik. Bár az utóbbi évtizedben Európa szinte valamennyi országában nőtt az élettársi kapcsolatban nevelkedő gyermekek aránya (Harcsa – Monostori, 2017), e kapcsolatok a vallásos társadalmakban még mindig kevésbé elfogadottak. Ugyanakkor Olaszország vagy Lengyelország példája azt mutatja, hogy a házasság és a család szentségének elvét képes megőrizni a vallás, de össztársadalmi szinten a házassági és gyermekvállalási kedvet csak kis mértékben tudja fokozni. A házasság és a gyermekek vállalásának időbeli kitolódása, illetve teljes elutasítása ugyanis elsősorban a bizonytalanabb, kevésbé kiszámítható társadalmi környezettel magyarázható⁷, ami túlmutat a vallás hatásán. A gazdasági

⁶Ezekben az országokban a válság alatt kényszerűségből kevésbé esett vissza a nők foglalkoztatottsága, mert a költségvetési nehézségek miatt a szociális ellátás nem tudott érdemi jövedelemhelyettesítést kínálni a gazdaságilag aktívak számára, (Adema – Ali, 2015).

⁷Az okokat nemzetközi összehasonlító fókuszcsoportos kutatás próbálta meg összesíteni (Perelli-Harris et al., 2014).

helyzetcsaládokragyakorolthatásaa2008-asválságidejénisbebizonyosodott:aholsúlyosvult a krízis, kisebb volt a költségvetési mozgástér, ott jobban csökkent a háztartások jövedelme, nagyobb mértékben esett vissza a termékenység, és emelkedett a válások száma (Adema – Ali, 2015).

A gyermek értéket képvisel, a szülők számára gazdasági, szociális és pszichológiai előnyökkel is jár, azonban a gyermekvállalás sok egyéb szempont eredője is, mivel fontos a megfelelő lakhatás, a munkahely biztonsága és rugalmassága, a gyermekgondozási intézmények megléte és elérhetősége, a gyermeknevelés támogatása, de a hagyományok és a kulturális tényezők is számítanak (Nauck, 2014). S bár ezek mindegyike hatással van a gyermekvállalási kedvre, a gyermekekre vágyók körében a munkahely- és a jövedelembiztonság hiánya rendelkezik a legerősebb visszatartó erővel (Fahlén – Olah, 2015).

Mindezek fényében tévesnek tetszik az a megközelítés, amelyik az élettársi kapcsolatok elterjedtségében vélte megtalálni az – egy főre jutó nemzeti jövedelemben is kimagaslóan teljesítő – északi országok európai átlagnál magasabb termékenységének magyarázatát (Richter, 2017). Bár a fenti kutatási eredmények nem reflektálnak a magasabb jövedelmi szintet nyújtó országokban is előforduló alacsonyabb termékenység lehetséges okaira, a szegényebbnek számító dél- és kelet-európai társadalmak gyermekínségéhez plauzibilis magyarázó tényezőt kínálnak.⁸

Annak ellenére, hogy a család intézménye több helyütt és több tekintetben megrendült, Európában továbbra is a legerjedtebb együttélési forma, melynek ráadásul normatív ereje is van, ami nem csak a hagyományos család iránti vágyakozásban mutatkozik meg, hanem abban is, hogy ehhez viszonyítják saját helyzetüket az attól eltérő helyzetben lévők is (Zartler, 2014).

A teljes és a funkcionálisan működő családok erősítik a családtagok szociális és mentális biztonságát, ráadásul a nemzetközi értékvizsgálatokból az is kiolvasható, hogy a családos emberek magasabb arányban elégedettek az életükkel, mint azok, akik sohasem házasodtak. S bár a különbség nem markáns, az eltérés nagyfokú stabilitást mutat (Mikucka, 2016). Szintén ismert jellegzetesség, hogy a családi állapot érdemben befolyásolja a halandóságot, mivel a házasságban és más tartós párkapcsolatban élők várható átlagos élettartama szignifikánsan magasabb, mint az egyedül élőké. Az összefüggés oka is feltárt: a partnerkapcsolatok egyfajta védőfunkciót töltenek be, ami érzelmi téren jelentkezik, és kiegyensúlyozottabb pszichés állapotot teremt. Még betegség esetén is fennáll a kapcsolat: az otthonápolás a nagyobb odafigyelés, a megszokott környezet és nyugalom biztosítása javítja a gyógyulási és a túlélési esélyeket (Richter, 2017).

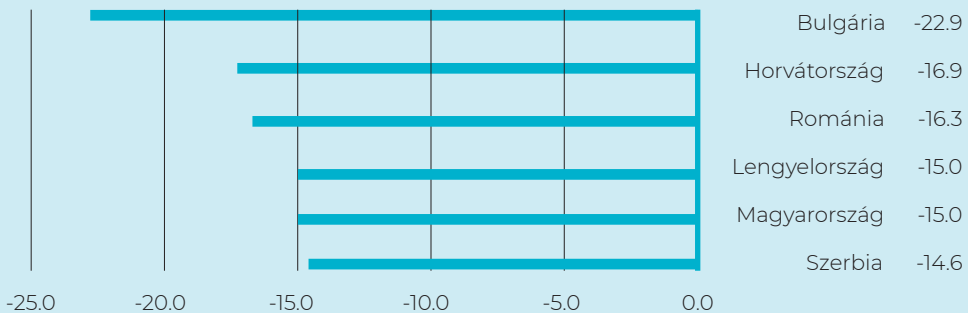
Népességváltozás és kezelése

Ahogy az együttélési formák Európában meghatározónak tekinthető pluralizálódása sem egyforma tartalommal és ütemben érvényesült, úgy az összességében csökkenő

⁸A rendszerváltás utáni jelentős visszaesés további okai között említendő a családmodell változása és a családtervezés könnyebbé válása is. Bár az ezredforduló után mindenhol javult a helyzet, a 2008-as válság negatív hatása e téren is megmutatkozott, (Frejka – Gietel-Basten, 2016).

gyermekszám alakulása sem egyenletes, de még csak nem is mindig egy irányba mutat. Az európai országok nem egységesek abban, hogy kormányaik mennyire tekintik fontosnak a család- és a népesedéspolitikát, s milyen eszközöket választanak a gyermekvállalás ösztönzéséhez. Néhány népességében bővülő európai állam elsődlegesen a nettó migrációs egyenlegének köszönheti a gyarapodást. Számos országban a népesség növekményét elsősorban a csökkenő elhalálozás és/vagy a termékenység korábbinál kedvezőbb alakulása okozza. A várható életkor kitolódásának hatására ezeket a társadalmakat az elöregedés folyamata jellemzi. Az ENSZ népesedési előrejelzése szerint – ha semmilyen változás nem történne a mostani trendekben – a legnagyobb arányú népességvesztést Bulgária és Horvátország szenvedné el 2050-re (lásd 2. ábra).

2. ábra: Az ENSZ által 2050-re becsült népességváltozás aránya egyes közép- és kelet-európai országokban (%)

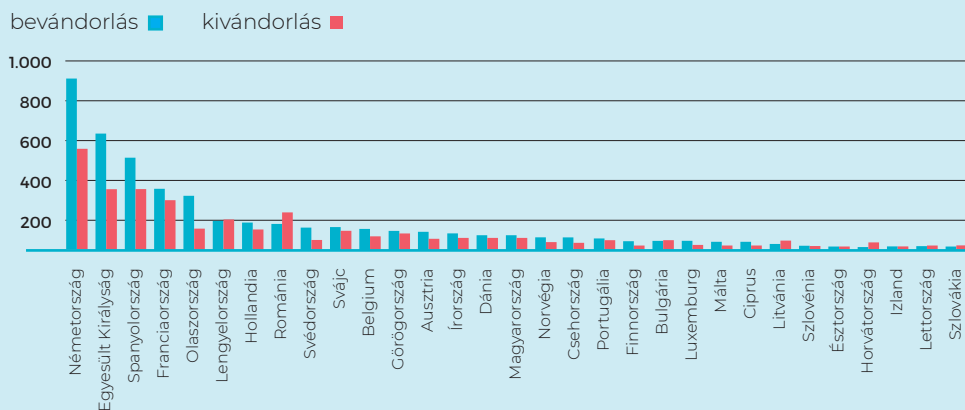
(forrás: World Population Prospects – The 2018 Revision, UN, DESA Division adatai alapján)

A népesség elöregedése és fogyása, illetve a munkaerőhiány és a kivándorlás (lásd 3. ábra) szinte valamennyi európai ország számára kihívást jelent, amire több állam liberális bevándorláspolitikával és a betelepülések ösztönzésével reagál. A jellemzően magasabb bérszínvonalal és jóléti juttatásokkal rendelkező nyugat-európai országok egyaránt vonzzák az uniós tagállamok közötti szabad munkavállaláson alapuló áttelepülést, az EU-n kívülről (ún. harmadik országokból) legális úton, konvencionális keretek között érkező bevándorlást, és az irreguláris úton Európába érkező tömegeket.

Az unión belüli mozgás és munkavállalás szabadsága – a négy alapszabadság egyikeként – az európai integráció egyik fontos vívmánya. Noha a kivándorlásról szóló döntés minden esetben egyedi és komplex, általános tapasztalat, hogy az unión belüli munkavállalási célú migrációban jellemzően fiatalabb és képzett-szakképzett emberek vesznek részt, akik nagyobb jövedelemért és/vagy jobb munka-, illetve életkörülményekért hagyják el hazájukat (Collier, 2013). Ez – hacsak nem átmeneti munkavállalásról van szó – mindenképp

veszteség a származási országnak és nyereség a befogadó tagállamnak.⁹ Ugyanez mondható el a harmadik országokból szabályozott körülmények között érkező bevándorlásról, mely tagállami hatáskörbe tartozó terület. A legális bevándorlás feltételeit és mértékét tehát minden tagállam maga határozza meg – jellemzően saját munkaerőpiaci igényeinek megfelelően.

3. ábra: Be- és kivándorlás mértéke az Európai Unió tagállamaiban (ezer fő) 2017

(forrás: A kötet országtanulmányaiban található adatok alapján)

A harmadik országokból érkező tömeges irreguláris bevándorlás hatása azonban nem ilyen pozitív: bár a 2015-ben kibontakozott migrációs hullámmal érkezők gazdasági hozzájárulását illetően voltak Európában pozitív várakozások,¹⁰ az eddig rendelkezésre álló adatok és információk alapján a remélt hasznok egyáltalán nem vagy csak korlátozottan realizálódhatnak. Az irreguláris beáramlás – az érkezők kormegoszlása alapján¹¹ – azzal kecsegtetett, hogy a betelepülők hosszú hátralévő gazdaságilag aktív életszakasza több évtizedes foglalkoztatást tesz lehetővé. Pontos statisztika nem áll rendelkezésre arról, hogy hány új potenciális munkavállalóról beszélünk, mivel az érkezők száma – a migrációs mozgások, a határőrizet és az uniós bevándorláspolitikai függvényében – évente változik, ráadásultöbbségükmenedékkérelmetnyújtottbe,ezértmaradásukazelismerésiesarepatriálási

⁹Egy a 2004-2007-es, tehát még a nyugati munkaerőpiacok teljes megnyitása előtti időszakot vizsgáló tanulmány szerint az EU-tagállamok összességében 30 milliárd eurónyi jövedelemnövekményt értek el a 2004-es bővítést követő munkavállalási célú migrációnak köszönhetően (D'Auria et al, 2008).

¹⁰Pierre Moscovici, az EU pénzügyi biztosa például úgy fogalmazott 2015-ben, hogy a 2015–2017 közötti időszakra prognosztizált 3 millió migráns nem okoz majd kárt az EU gazdaságának, sőt pozitív hatással lesz a gazdasági növekedésre (<https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/moscovici-3-million-migrants-won-t-harm-eu-economy/>, letöltve: 2019.01.16.).

arányoktól is függ. Az európai migrációs krízis 2015-2016-os csúcán több mint 1 millióan érkeztek a kontinensre irreguláris úton,¹² akik közül több százezen jogszerűen maradhatnak Európában, elsősorban Németországban. Azóta a beáramlás üteme és az elismerési arány egyaránt csökkent, s kis mértékben, de zajlanak hazatelepítések is, a kalkulációkat azonban nehezíti, hogy egyik folyamat sem tekinthető kiszámíthatónak.

A migráció gazdasági mechanizmusai meglehetősen sokrétűek, ám abban valamennyi vonatkozó kutatás és elemzés egyetért, hogy a fogadó országban a foglalkoztatás (tágabban: a munkaerőpiaci helyzet) alakulása jelenti a kulcsdimenziót. Fontos hüvelykujjszabály, hogy minél gyorsabb és sikeresebb az érkezők munkaerőpiaci integrációja, gazdasági értelemben annál kifizetődőbb a bevándorlás. A hatások érvényesülésénél különböző modellszámításokkal, becslésekkel szokás vizsgálni a gazdasági növekedés változását és a fogadó állam költségvetésére gyakorolt nettó egyenleget, ám a számszerűsíthetőségnek vannak erős korlátai. Egyrészt a létező, de ismeretlen mértékű illegális munkavállalás nem jelenik meg a hivatalos statisztikákban. Másrészt az egyes tagállamokban elismert menedékkérők munkaerőpiaci helyzetéről nincs egységes európai kimutatás, márpedig a migrációs válság 2015-ös hullámában érkezők szinte kivétel nélkül menedékkérelmet nyújtottak be. Harmadrészt, a kérelmek jogerős elbírálásáig a kérelmezők jellemzően el vannak zárva a legális foglalkoztatási csatornák elől, így munkaerőpiaci integrációjuk eleve időben elnyúló, lassú folyamat. Fokozottan igaz ez a most érkezettekre, mivel körükben – a korábbi hullámokban érkezőkhöz képest – érdemben alacsonyabb az iskolázottság, a nyelvtudás és a munkatapasztalat szintje, noha ezek a foglalkoztatás sikerességét valószínűsítő tényezők. Bár pontos és átfogó képpel ezekről sem rendelkezünk, egy az Európai Parlament által készített kutatásban hivatkozott nem reprezentatív lekérdezés alapján a 2013-2016 között Németországba érkezett – többnyire szír, afgán, iraki, iráni és pakisztáni – menedékkérők 35%-a legfeljebb alapfokú oktatásban részesült vagy semmilyen formális iskolai oktatásban nem vett részt korábban (Konle-Seidl, 2017). Egy ugyanott hivatkozott felmérés szerint a németországi megkérdezettek mindössze 18%-a vett részt felsőfokú (egyetemi vagy főiskolai szintű) képzésben. A németországi Szövetségi Menekültügyi és Migrációs Hivatal (BAMF) 2016-os lekérdezésének eredménye szerint a menedékkérők csupán 2%-a beszélt valamilyen szinten németül, és 35%-uk (a nők esetében ennek a duplája) semmilyen munkatapasztalattal nem rendelkezett (Rich, 2016). Ráadásul a beiskolázás és képzés költségei magasak, és nem is feltétlenül kecsegtetnek sikerrel: ugyancsak Németországban például tavaly a nyelvi és integrációs képzésre beiskolázott bevándorlók – akiknek a beiratkozás időpontjában 22%-a írástudatlan volt – mintegy 45%-a megbukott, negyedük pedig a pótórák után sem tudott levizsgázni.¹³

A fenti képzési és integrálási nehézségek a hivatalos németországi munkaerőpiaci

¹¹Az EU területén 2015-ben menedékkérelmet benyújtó harmadik országbeli személyek 70%-a 18-64 év közötti, 72%-uk pedig férfi volt, s az arányok azóta is hasonlóan alakulnak (<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, letöltve: 2019.02.16.).

¹²A pontos adatokért lásd a Frontex kimutatásait (<https://frontex.europa.eu/>, letöltve: 2019.02.16.).

¹³Tavalyelőtt 40%-os volt a bukási arány. A beszámoló főbb adatairól lásd a Deutsche Welle összefoglalóját (<https://www.dw.com/en/migrants-fail-german-tests-in-increasing-numbers/a-48018342>, letöltve: 2019.03.22.).

statisztikákban is tükröződnek. A Malteser nemzetközi segélyszervezet 2017. évi jelentésében – a német Szövetségi Munkaügyi Hivatal (IAB) adataira hivatkozva – megállapította, hogy a nyolc legtöbb menedékkérelmezőt kibocsátó ország (Afganisztán, Eritrea, Irak, Irán, Nigéria, Pakisztán, Szíria, Szomália) védelemben részesített állampolgárai között kimagasló, 30-40% közötti szinten alakult a munkanélküliség 2010 és 2015 között, míg 2017 közepén ugyanez az adat elérte az 50%-ot (Malteser, 2017). A gyűjtésből az is kiderül, hogy az említett kör foglalkoztatási rátája töredéke a Németországban élő teljes külföldi populáció foglalkoztatási rátájának. A kiábrándító munkaerőpiaci adatokra magyarázatot ad az a 2017-es felmérés, amelyet német vállalatvezetők körében készített a Munkaügyi Hivatal: a német cégek elsősorban a megfelelő képzettség és a nyelvtudás hiánya miatt nem alkalmazzák az Európán kívülről befogadott személyeket (Gürtzgen et al., 2017), noha a munkaerőpiacon kívül rekedt több százezer menedékkérő-menekült integrálása és ellátása óriási összegeket emészt fel. A költségvetésre gyakorolt nettó hatás tehát egyértelműen negatív, amivel csupán szerény mértékű addicionális gazdasági növekedést sikerült elérni. Ráadásul az alacsonyan képzettek tömeges munkaerőpiaci elhelyezkedése a jövőben még nehezebb lesz, hiszen az automatizáció és robotizáció nyomán rengeteg állás szűnhet meg a fejlett országokban: a McKinsey 2017-es globális körképe szerint Németországban a 2016 és 2030 között összesen 37 millióan kényszerülhetnek arra, hogy új képességeket sajátítsanak el, és másik foglalkozást keressenek maguknak (McKinsey, 2017).

Miközben a harmadik országokból érkező irreguláris bevándorlás gazdasági hatásai nem egyértelműen pozitívak, addig a társadalmi következmények is inkább negatívak. Az ellenőrizetlen tömeges beáramlás számos kulturális és társadalmi kihívást, illetve biztonsági és politikai kockázatot jelent a fogadó országok számára. Az 1950-60-as években Nyugat-Európába betelepülőkhöz képest többnyire nagyon erős volt az asszimilációs készlet. A második- és harmadik generációs bevándorlók integrációja többnyire egyéni sikerességük és a befogadó társadalmak teljesítményének függvényében alakult. Miközben látunk sikeres példákat is, az újabb generációk és a később érkezettek körében gyengült az integrációs hajlandóság, beilleszkedésük korlátozottan ment végbe. Az ilyen, rendszerint szegregáltan élő közösségekben rendre sérülnek a nők és a kiskorúak jogai, felütik fejüket az Európán kívülről importált konfliktusok, miközben a befogadó társadalomban kialakulnak zárványok, létrejönnek a párhuzamos társadalmak.¹⁴ A migrációs válság egyik negatív tapasztalata éppen abban mutatkozott meg, hogy nagy számban érkeztek Európába olyanok, akik ragaszkodnak saját kultúrájukhoz,¹⁵ akik nem kívánnak alkalmazkodni a befogadó közösség elvárásaihoz, saját szokásaikat és – többnyire vallási – törvényeiket újonnan választott országuk jogrendje felett állónak tartják. A tömeges irreguláris migráció ebből adódóan a remélt gazdasági hozadékot meghaladó társadalmi problémákat és biztonsági kockázatokat okoz. A bevándorlásnak csak akkor van

¹⁴Ezekekről lásd a Migrációkutató Intézet vonatkozó munkáit (<https://www.migraciokutato.hu/hu/2019/02/26/a-nok-jogai-es-helyzete/>, <https://www.migracikutato.hu/hu/2019/01/15/bevandorlas-es-antiszemita-indittatasu-atrocitasok-nyugat-es-eszak-europai-korkep/>, <https://www.migraciokutato.hu/en/2018/03/06/by-any-other-name-no-go-zones-rhetoric-and-reality/>, <https://www.migraciokutato.hu/hu/2018/04/06/franciaorszag-egyes-teruletei-felett-mar-nincs-allami-kontroll/>, leöltve: 2019.04.06.).

érdemi gazdasági haszna a fogadó országokban, ha a bevándorlók korlátozott számban és integrálódási szándékkal érkeznek, fiatalok, tanultak és képzettek, beszélnek, vagy könnyen elsajátítják az érintett ország nyelvét, s munkakultúrájuk illeszkedik a többségi társadaloméhoz.

Európa demográfiai és gazdasági problémái tehát nem oldhatók meg tömeges migrációval. A kontinensen kívülről importált népességgel véghezvitt „fiatalítás” növeli ugyan a munkaképes korúak létszámát, azonban rengeteg kockázatot és társadalmi konfliktust is eredményez. Ráadásul a megcélzott pozitív demográfiai és gazdasági eredmények fenntartásához az elmúlt évekhez hasonló intenzitású nettó bevándorlásra lenne szükség a jövőben is, ami már középtávon is a lakosság érdemi kicserélődésével és súlyos következményekkel járna a befogadó és a kibocsátó országokra egyaránt (Rowthorne, 2015).

A csökkenő népesség okozta kihívásra adott másik tipikus válasz a családpolitika, a gyermekvállalás és -nevelés ösztönzése, támogatása, ami különösen nagy hangsúlyt kapott Lengyelország, Szerbia és Magyarország jelenleg (is) regnáló kormánya alatt.¹⁶ Az utóbbi kifejezetten komplex családpolitikai csomaggal állt elő, benne egyre nagyvonalúbb adó- és járulékkedvezményekkel, adómentességgel, bővülő pénzügyi támogatásokkal, szolgáltatásokkal és természetben nyújtott támogatásokkal (gyes harmadik év, otthonteremtés, első házások kedvezménye, ingyenes KRESZ-tanfolyam és első nyelvvizsga, bölcsődeprogram, ingyen tankönyv és szünidei gyermekétkeztetés), női munkavállalás ösztönzésével (részmunkaidő és gyed extra).¹⁷

Miközben a kormány prioritásként kezeli a gyermekvállalás és -nevelés állami támogatását, a 2010 előtti időszakhoz képest paradigmaváltást is végrehajtott a családpolitikában. A rendszerváltás utáni időszak baloldali kormányai elsődlegesen szociálpolitikai céloknak rendelték alá családpolitikájukat, és kevés figyelmet fordítottak a demográfiai kérdésekre. Ezzel szemben a jobboldali kormányoknál a demográfiai kihívás kezelése mindig megjelent a kormányprogramokban, a népesedéspolitikai célok pedig nem csupán beépültek a családpolitikába, hanem kiemelt támogatást is kaptak. Bár a Fidesz-kormányok alatt is maradtak szociálpolitikai elemek a családpolitikában, elsősorban a társadalmi felzárkózáshoz kapcsolódóan (például ingyenes gyermekétkeztetés bővítése, ingyenes tankönyv, családi pótlék iskoláztatáshoz és óvodáztatáshoz kötése), a paradigmaváltás lényege mégis a rászorultság elvű szociális célok és eszközök különválasztása a családpolitikától. A szegények támogatása a szociálpolitika keretében, jellemzően a családpolitikán

¹⁵Mindez a házassági szokásokban is megmutatkozik: a bevándorló közösségeken belül a párválasztás nem a befogadó, hanem a származási országok szokásait követi, s a vonatkozó kutatások azt mutatják, hogy ez nem csak az első generáción belül jellemző, hanem több generáción keresztül így is marad (Hannemann et al 2014).

¹⁶Ide sorolható a lengyel „Család 500+” elnevezésű (fejenként havi 500 zlotys) gyermektámogatási program és az elsőszülötteknek 100 ezer dináros egyszeri, a többi gyermek után pedig megemelt rendszeres kifizetést juttató szerb népesedéspolitikai akcióterv (a részletekért lásd Magda et al 2018, illetve <https://www.euractiv.com/section/enlargement/news/well-pay-you-to-have-babies-serbia-tells-its-women/>, letöltve: 2019.01.10.).

¹⁷Az intézkedések teljes és részletes bemutatásához lásd a *Családbarát fordulat* című kiadványt (EMMI 2017).

kí-vül, azt kiegészítve valósul meg, irányultságát tekintve konzervatív, gazdasági aktivitásra ösztönző módon. Se ez a szociálpolitika, se a családpolitika nem új keletű. A kereszténydemokrata Ludwig Erhard szerint a hatásos gazdaságpolitika a legjobb szociálpolitika, azaz a foglalkoztatás a szegénység elleni legeredményesebb eszköz (*Schubert et al, 2009*). A jóléti államok múlt század végi válságára Nyugaton több helyütt ugyancsak a gazdasági aktivitás ösztönzésével reagáltak, amit a gondoskodástól a munkaalapú társadalom és az öngondoskodás felé tett elmozdulásként, azaz a welfare-től a workfare irányában tett fordulatként is értelmezhetünk (Pierson, 2001). Az első Orbán-kormány a családpolitikában már szintén ugyanezt az irányvonalat képviselte ellentétben a gyermekeket többnyire univerzálisan, de a költségekhez képest – egységesen – kis mértékben támogató, s a gyermekvállalás esetén ösztönzésével magát a szegénységet is újratermelő szocialista kormányokkal szemben. Ez a megközelítés azon az elven alapul, hogy a családok megélhetését legbiztosabban a munkából származó jövedelem képes biztosítani, azaz a megszerzett jövedelem tiszteletén alapul, s a jövedelmi szinthez kapcsolt haszonmotiváló hatásában bízva igyekszik megelőzni a jövedelmek – akárcsak részleges – eltitkolását. Ennek megfelelően a családpolitikai támogatások sokfélesége és kiterjedtsége miatt a családpolitikai kiadások aránya és mértéke viszonylag magas szintű.

A családpolitika eredményességének összetevői

A családpolitikára fordított közkiadások önmagukban nem sokat árulnak el a családok tényleges helyzetéről, a gyermekvállalási hajlandóságról és annak anyagi terheiről, vagy éppen a munka és a gyermekgondozás összeegyeztethetőségéről, mivel ezek több más tényezőtől is erősen függenek. Azt viszont ki tudják fejezni az adatok, hogy a költségvetési prioritások között milyen hely jut a családpolitikának, amiből arra is következtethetünk, hogy az adott kormányok számára mennyire fontos a családok fiskális eszközökön keresztül megvalósított támogatása. Az OECD minden tagországra külön-külön is összesíti a családoknak adott közvetlen pénzügyi transfereket, az adókedvezményekben nyújtott támogatásokra és a szolgáltatásokra fordított kiadások mértékét, és közli ezek GDP-hez, illetve egymáshoz viszonyított arányát.¹⁸ A szolgáltatásokra fordított összegek a családpolitikai kiadások több, mint felét teszik ki az észak-európai államokban, ellenben ők adókedvezményeket egyáltalán nem vagy – a kivételnek számító Norvégiában – csak elhanyagolható mértékben alkalmaznak. Az Egyesült Királyságban, Írországban, Luxemburgban, Észtországban, Szlovákiában, Szlovéniában, Ausztriában, Görögországban, Kanadában, Ausztráliában és Új-Zélandon arányaiban a közvetlen pénzügyi támogatásokban realizált ráfordítások a meghatározók. Az összesített családtámogatási kiadások GDP-hez mért – átlagosan 2,4%-os – aránya nagyon nagy nemzeti eltéréseket mutat az 1,5% alatti Törökországtól, Görögországtól, Mexikótól és az Egyesült Államoktól a 3,5%-ot meghaladó Franciaorszáig, Egyesült Királyságig, Svédorszáig és Magyar-

¹⁸ Az adatbázisban elérhető legfrissebb adatok a 2015-ös állapotokat mutatják (http://www.oecd.org/els/soc/PF1_1_Public_spending_on_family_benefits.pdf, letöltve: 2019.01.19.).

országig. A családtámogatáson belül kifejezetten magas az adókedvezmények formájában nyújtott transzferek aránya Franciaországban, Németországban, Csehországban, Magyarországon. A GDP-hez mérten is érdemi (0,5% feletti) az adótámogatás Franciaországban, Németországban, Olaszországban, Svájcban, Csehországban és Magyarországon.¹⁹

A kiadások mértéke és a gyermekvállalási hajlandóság közötti kapcsolatot sokan megkérdőjelezi arra hivatkozva, hogy nincsenek nemzetközileg elfogadott, egyértelmű és megkérdőjelezhetetlen összefüggések. Ennek megfelelően alacsony családpolitikai ráfordítások mellett is találunk viszonylag magasabb gyermekszámot és magasabb kiadások mellett is lehet alacsonyabb a termékenység. Vannak ugyanakkor olyan szerzők, akik szerint a pénzügyi támogatások nagysága és a 3 év alatti gyermekek részére nyújtott közösségi gondozás hozzáférhetősége – ellentétben a fizetett szülői távollét hosszától²⁰ – érdemi hatással van a gyermekvállalási hajlandóságra (Luci-Greulich – Thévenon, 2013, Bertram – Deuflhard, 2015). Az is kimutatható, hogy a gyermekvállalási hajlandóságot erősen befolyásolja a szülők munkaerőpiaci helyzete, és pozitívan hat rá a munkahelyek biztonsága (Hanappi et al 2016). A családpolitikának ezért nagyon fontos megalapozója és kiegészítője a stabil foglalkoztatást elősegítő gazdaságpolitika.

Európa több országában megfigyelhető, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező nők körében a párkapcsolati stabilitás és a termékenység is magasabb (Chan – Halpin, 2008, Bernardi – Mortelmans, 2011, Lyngstad 2004, Salvini – Vignoli, 2011). Ennek magyarázatát egyes szerzők a családi életben és a munkaerőpiacon vállalt szerepek kiegyensúlyozottabb megosztásában vélik megtalálni (Esping-Andersen – Billari, 2015), míg mások a gyermeknevelés és a munkaerőpiaci aktivitás összehangolását segítő intézkedésekben látják a változások kulcsát (Thévenon, 2009).

A munkahely és a (kis)gyermeknevelés összhangjának megteremtése-megteremthetősége tekintetében a tapasztalatok szerint nem egyforma a választott állami eszközök hatásossága. 25 európai uniós tagállam erre irányuló szakpolitikáinak eredményeit vizsgáló felmérés (Anttila et al, 2015) alapján nem csak a helyi kulturális adottságok és hagyományok vannak érdemi befolyással a munka és a család egyensúlyának megteremthetőségére, hanem a családpolitika is képes hatni rá. Eredményességi oldalról általános tapasztalat, hogy miközben a munkavégzés helyének megválaszthatósága (pl. távmunka, otthonról végezhető munka biztosítása) nem jelent meghatározó segítséget a gyermeket nevelő szülők számára, addig a munkaidő rugalmasságát szükségesnek és elengedhetetlennek tartják az érintettek. A munkáltatók ebben akkor válnak könnyebben partnerré, ha egyben érdekeltté is tehető, ami magasan kvalifikált munkaerő esetében jóval könnyebben elérhető (Chung, 2018).

Bár gyakori, de mégsem szükségszerű, hogy a szülés utáni távollét megtörje a karrier-

¹⁹2018-as adatok szerint az OECD nyugati tagállamai átlagosan a GDP-jük 2,55%-át költik családpolitikára. Magyarország a maga 4,7%-ot (2019-ben 4,8%-ot) kitevő kiadásaival a lista élére ugrott, s ma már egyértelműen a legtöbbet fordítja a családok támogatására.

²⁰Bár a hosszú távollét lehetősége ösztönözhet otthon maradásra, ahogyan a rövidege is munkába állásra, a döntés meghozatalakor a család anyagi helyzete és az elérhető munka jellege is sokkal fontosabb tényezőnek bizonyul (Duvander – Thévenon 2014).

pályát. Vonatkozó kutatások (Evertsson et al., 2016) szerint a szabályozói környezet e tekintetben is sokat számít, és hozzájárulhat a karrierlétrán a gyermekvállalás utáni visszacsúszás kockázatának csökkentéséhez, kiiktatásához.

A fejlettebb országokban általános jelenségnek számít a tervezett gyermekszám és a vállalt gyermekek száma közötti eltérés: a megkérdezettek rendszerint több gyermeket szeretnének, mint amennyi végül megszületik a családjukban. Ennek egyik magyarázata abban rejlik, hogy gyermekekért hozott áldozatok és költségek elsődleges teherviselői a szülők, akik ha a kockázataik viseléséhez nem vagy csak korlátozottan kaphatnak külső segítséget (Caldwell, 1982), akkor önmagában a gyermekvállalás miatt hátrányos helyzetbe kerülnek az ugyanolyan jövedelmű gyermektelen társaikhoz képest. Ezt orvosolandó javasolták az inkluzív gazdaságot és társadalmat célul tűző közgazdászok a nagyobb állami szerepvállalást, a gyermeknevelés költségeinek számottevőbb közfinanszírozását, és a – munkahelyvesztés és keresőképtelenség miatti – jövedelemkiesés elleni védetség megteremtését, melyet magánbiztosítók a társadalom döntő többsége számára elérhetetlen áron vagy egyáltalán nem kínálnak (Black – Rothstein, 2019).²¹

A családpolitikai eszközök megválasztásánál és sikerességük értékelésénél tekintettel kell lenni a szakpolitikai célokra is. Politikai értékválasztás kérdése a célok definiálása, melyek mentén megfogalmazott egyes értékek, választott célok és eszközök hangsúlyosabbá tételével különböző családpolitikai megközelítéseket lehet beazonosítani. A születéseket ösztönző a termékenységre, a hagyományőrző a klasszikus családmodell védelmére, az egyenlősítő a családok közötti jövedelmi különbségek csökkentésére helyezi a hangsúlyt, s elsődlegesen ehhez rendeli az alkalmazott eszközöket és forrásokat is (Gauthier, 1999).

A családpolitika jelentőségének tágabb kontextusa

Ahogy a családpolitikák típusa, úgy a velük szembeni elvárások is sokfélék lehetnek. Eredményességük viszont – még saját célfüggvényükön belül is – sok összetevőtől, köztük olyanoktól is függ, amelyek exogén tényezőként túlmutatnak a családpolitika területein. Ugyanakkor a családpolitikának szintén vannak olyan kihatásai, amelyek messze meghaladják a családok világát, és a közösség egészéről szólnak. A családok azért számítanak a társadalmak alapegységeinek, mert a gyermekvállalással és -neveléssel egyszerre töltenek be reprodukciós és szocializációs szerepet, s látnak el szociális és gazdasági feladatokat.

A PricewaterhouseCoopers előrejelzése szerint 2050-re Európából már csak Németország lesz jelen a világ tíz legjelentősebb gazdasági hatalma között, s az Európai Unió egésze tovább fog veszíteni világgazdasági súlyából Ázsiához és az Egyesült Államokhoz képest (PwC, 2017).

²¹Ehhez képest az alapproblémát azonosan diagnosztizáló Nemzeti Pedagógiai Műhely arra tett javaslatot, hogy a gyermeknevelést gazdasági tevékenységként is ismerje el az állam, s fordítsa meg a javak családon belüli áramlását azáltal, hogy a szülőknek adnák a felnevelt gyermekek által fizetett jövedelemadó egy részét (<https://magyaridok.hu/velemenycsaladpolitika-nepesedespolitika-3699704/>, letöltve: 2019.01.19.). További szempontok (a korábbi gyermekvállalástól a nemi esélyegyenlőségen át a rugalmas támogatásokig) is megfogalmazódtak demográfusoktól a Hegyemenet c. szakpolitikai kötet vonatkozó fejezetében (Kapitány – Spéder 2017).

Míg a dinamikus fejlődő ázsiai országokban, a családok továbbra is kiemelten fontos, központi helyen állnak, addig Nyugaton a múlt század végén – noha megmaradtak domináns együttélési formának – komoly válságon mentek keresztül. A legdrasztikusabb átrendeződést és válságtüneteket a leginkább individualizált társadalommal rendelkező Amerikai Egyesült Államokban tapasztalhattuk, ahol – a statisztikai hivatal adatai szerint – a 1970 és 2000 között a házasságok és a gyermekes házastársak száma a harmadával csökkent, a válásoké megduplázódott, a házasságon kívüli kapcsolatba született gyermekeké megháromszorozódott, s a fejlett országok között a legmagasabb az egyedülálló szülők, az abortuszok, a fiatal droghasználók és a börtönviseltek aránya (Clegg – Bird, 2001). A két végtel között elhelyezkedő Európának a legtöbb nyugati országa kellően vonzó élet- és bérszínvonalat kínál ahhoz, hogy Amerikához hasonlóan – továbbra is – profitálhasson az agyelszívásból, a többiek, és különösen a kelet-európaiak esetében viszont ez a hátrány csak színvonalas belső munkaerőképzéssel és támogató családi környezettel kompenzálható. E tágabb perspektívából érdemes tehát a magyar kormányzati politikát, a családok megerősítésére tett erőfeszítéseket értelmezni és értékelni. A családpolitika terén a kormányzati intézkedések rövid távú hatása egyértelműen kedvező: a házasságok száma nőtt, a válásoké csökkent, a termékenységi mutatók javultak. Ezek fenntarthatósága kulcsfontosságú a gazdasági versenyképesség megteremtéséhez-megőrzéséhez, ugyanakkor a dinamikus gazdasági bővülés pedig alapvető feltétele a jelenlegi családpolitika irányvonal folytatásának.

.....

FELHASZNÁLT IRODALOM

Adema, Willem – Nabil Ali (2015): 'Recent changes in family outcomes and policies in OECD countries: the impact of the economic crisis', *Community, Work & Family*, Vol. 18, No. 2, pp. 145-166

Anttila, Timo – Tomi Oinas – Mia Tammelin – Jouko Nätti (2015): 'Working-Time Regimes and Work-Life Balance in Europe', *European Sociological Review*, Vol. 31, No. 6, pp.713-724

Becker, Gary S. 1981: *A Treatise on the Family*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts

Bernardi, Laura – Mortelmans, Dimitri (eds) (2011): *Lone Parenthood in the Life Course*, Springer

Bertram, Hans – Carolin Deuflhard (2015): *Die überforderte Generation*, Verlag Barbara Budrich, Opladen

Birtchnell, John (1970a): 'Early parent death and mental illness', *British Journal of Psychiatry*, Vol. 116, No. 532, pp. 281-288

Birtchnell, John (1970b): 'The relationship between attempted suicide, depression and parent death', *British Journal of Psychiatry*, Vol. 116, No. 532, pp. 307-313

Black, Sandra E. – Jesse Rothstein (2019): 'An Expanded View of Government's Role in Providing Social Insurance and Investing in Children', *econfip Research Brief*, Economics for Inclusive Prosperity (<https://econfip.org/wp-content/uploads/2019/02/3.An-Expanded-View-of-Governments-Role.pdf>, letöltve: 2019.02.20.)

Brown, George W. – Tirril Harris – John J. Copeland (1977): 'Depression and loss', *British Journal of Psychiatry*, Vol. 130, No. 1, pp. 1-18

- Caldwell, John C. (1982): *Theory of fertility decline*, Academic Press, London – New York
- Chan, Tak Wing – Halpin, Brendan (2008): The instability of divorce risk factors in the UK, <http://users.ox.ac.uk/~sfos006/papers/change8.pdf> (letöltve: 2019.01.10.)
- Chung, Heejung (2018): 'Dualization and the access to occupational family friendly working time arrangements across Europe', *Social Policy Administration*, Vol. 52, No. 2, pp. 491-507
- Clegg, Tom – Warren Bird (2001): *Lost in America: How You and Your Church Can Impact the World Next Door?*, Group, Loveland, Colorado
- Collier, Paul (2013): *Exodus: How migration is changing our world?*, Oxford University Press, Oxford
- Darvas Ágnes – Szikra Dorottya (2017): Családi ellátások és szolgáltatások, In: Ferge Zsuzsa (szerk.): *Magyar társadalom- és szociálpolitika, 1990-2015*, Osiris Kiadó, Budapest, pp. 215-254
- D'Auria, Francesca – Kieran McMorrough – Karl Pichelmann (2008): Economic impact of migration flows following the 2004 EU enlargement process: A model based analysis, *Economic Papers*, No. 349, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, European Commission (http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication13389_en.pdf) (letöltve: 2019.01.12.)
- EMMI (2017): *Családbarát fordulat, 2010-2018*, Emberi Erőforrások Minisztériuma, Családbarát Ország Nonprofit Közhasznú Kft.
- Escobedo Anna – Karin Wall (2015): 'Leave policies in Southern Europe: continuities and changes', *Community, Work & Family*, Vol. 18, No. 2, pp. 218-235
- Esping-Andersen, Gøsta – Francesco C Billari (2015): 'Re-theorizing Family Demographics', *Population and Development Review*, Vol. 41, No. 1, pp. 1-31
- Evertsson, Marie – Daniela Grunow – Silke Aisenbrey (2016): 'Work interruptions and young women's career prospects in Germany, Sweden and the US', *Work, employment and society*, Vol. 30, No. 2, pp. 291-308
- Fahlén, Susanne – Livia Oláh (2015): 'The impact of economic uncertainty on childbearing intentions in Europe', *Families And Societies*, Working Papers Series, No. 36, <http://www.familiesandsocieties.eu/wp-content/uploads/2015/06/WP36FahlenOlah2015.pdf> (letöltve: 2019.01.11.)
- Frejka, Tomas – Stuart Gietel-Basten (2016): 'Fertility and Family Policies in Central and Eastern Europe after 1990', *Comparative Population Studies*, Vol. 41, No. 1, pp. 3-56
- Fristad, Mary A. – Rebecca Jedel – Ronald A. Weller – Elizabeth B. Weller (1993): 'Psychosocial functioning in children after the death of a parent', *American Journal of Psychiatry*, Vol. 150, No. 3, pp. 511-513
- Gauthier, Anne Héléne (2002): 'Family Policies in Industrialized Countries: Is There Convergence?', *Population* (English edition), Vol. 57, No. 3, pp. 447-474
- Gauthier, Anne Héléne (1999): *The State and the Family. A Comparative Analysis of Family Policies in Industrialized Countries*, Clarendon Press, Oxford
- Gross, Peter (1994): *Die Multioptionsgesellschaft*, Suhrkamp, Frankfurt am Main
- Gürtzgen, Nicole – Alexander Kubis – Martina Rebien (2017): 'Geflüchtete kommen mehr und mehr am Arbeitsmarkt an', *IAB-Kurzbericht*, 14/2017 (<http://doku.iab.de/kurzber/2017/kb1417.pdf>, Letöltés: 2019.02.16.)

- Hanappi, Doris – Valérie-Anne Ryser – Laura Bernardi (2016): 'The role of attitudes towards maternal employment in the relationship between job quality and fertility intentions', *Journal of Research in Gender Studies*, Vol. 6, No. 1, pp. 192-219
- Hannemann, Tina – Hill Kulu – Amparo González-Ferrer – Ariane Pailhé – Leen Rahnu – Allan Puur (2014): 'A Comparative Study on Partnership Dynamics among Immigrants and Their Descendants', *Families And Societies*, Working Paper Series, No. 14 (<http://www.familiesandsocieties.eu/wp-content/uploads/2014/12/WP14HannemannEtAl2014.pdf>, letöltve: 2019.01.13.)
- Harcza István – Monostori Judit (2017): 'A háztartás- és családszerkezeti változások hosszú távú trendjei Magyarországon európai kontextusban: teóriák, tévképzetek, tények', *Demográfia*, Vol. 60, No. 4, pp. 299-332
- van de Kaa, Dirk (2001): Postmodern fertility preferences: From changing value orientation to new behavior. *Population and Development Review*, 27(Suppl.), 290–331
- Kalmijn, Matthijs – Jaap Dronkers (2015): 'Lean on me? The influence of parental separation and divorce on children's support networks in four European countries', *Journal of Family Research/Zeitschrift für Familienforschung*, Vol. 27, No. 10, pp. 21-42
- Kapitány Balázs – Spéder Zsolt: In: Jakab András – Urbán László (szerk): Hegyemet. Társadalmi és politikai kihívások Magyarországon, Osiris Kiadó, Budapest, pp. 177-191
- Konle-Seidl, Regina (2017): Integration of Refugees in Austria, Germany and Sweden: Comparative Analysis, Study for the EMPL Committee, European Parliament, ([http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/614200/IPOL_STU\(2018\)614200_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/614200/IPOL_STU(2018)614200_EN.pdf), letöltve: 2019.02.16.)
- Luci-Greulich, Angela – Olivier Thévenon (2013): 'The impact of family policies on fertility trends in developed countries', *European Journal of Population*, Vol. 29, No. 4, pp. 387-416;
- Lyngstad, Torkild H (2004): 'The impact of parent's and spouses' education on divorce rates in Norway', *Demographic Research*, Vol. 10, No. 5, pp. 121-142
- Magda, Iga – Aneta Kie czewska – Nicola Brandt (2018): 'The "family 500+" child allowance and female labour supply in Poland', *OECD Economics Department Working Papers*, No. 1481
- Maldonado, Laurie C. – Rense Nieuwenhuis (2015): 'Family policies and single parent poverty in 18 OECD countries, 1978-2008', *Community, Work & Family*, Vol. 18, No. 4, pp. 395-415
- Malteser (2017): Facts instead of Sentiment, Malteser Migration Report
- McKinsey (2017): Jobs lost, jobs gained: workforce transitions in a time of automation, McKinsey Global Institute, December 2017
- Micheli, Giuseppe A. (2004): On the verge of familistic interpretation. Familism, moods and other alchemies, In: Gianpiero Dalla Zuanna – Giuseppe A. Micheli (eds): Strong family and low fertility: A paradox?, *European Studies of Population*, Vol. 14, Springer Netherlands, linkspringer, pp. 127-160
- Mikucka, Malgorzata (2016): 'The Life Satisfaction Advantage of Being Married and Gender Specialization', *Journal of Marriage and Family*, Vol. 78, No. 3, pp. 759-779
- Nauck, Bernhard (2014): 'Value of children and the social production of welfare', *Demographic Research*, Vol. 30, No. 66, pp. 1793-1824

Perelli-Harris, Brienna – Olga Isupova – Monika Mynarska – Renske Keizer – Ann Berrington – Andreas Klärner – Caroline Berghammer – Trupe Lappegård – Ann Evans – Daniele Vignoli (2014): 'Towards a new understanding of cohabitation: Insights from focus group research across Europe and Australia', *Demographic Research*, Vol. 31, No. 34, pp. 1043-1078

Pew (2014): In Post-Recession Era, Young Adults Drive Continuing Rise in Multi-Generational Living, Pew Research Center (<https://www.pewsocialtrends.org/2014/07/17/in-post-recession-era-young-adults-drive-continuing-rise-in-multi-generational-living/>), letöltve: 2018.12.15.)

Pierson, Paul (ed) (2001): *The New Politics of the Welfare State*, Oxford University Press, Oxford

Prskawetz, Alexia – Andres Vikat – Dimiter Philipov – Henriette Engelhardt (2002): Pathways to Stepfamily Formation in Europe: Results from the FFS', *MPIDR Working Paper*, WP 2002-046 (<https://www.demogr.mpg.de/papers/working/wp-2002-046.pdf>), letöltve: 2018.12.08.)

Rich, Anna-Katarina (2016): 'Sozialstruktur, Qualifikations-niveau und Berufstätigkeit', *BAMF-Kurzanalyse*, No. 03/2016, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Kurzanalysen/kurzanalyse3_sozial-komponenten.pdf?__blob=publication-File), letöltve: 2019.03.16.)

Richter, Rudolf (2017): *On Families – Facts and Thoughts*, University of Vienna, Vienna

Rowthorne, Robert: *The Costs and Benefits of Large-scale Immigration – Exploring the economic and demographic consequences for the UK*, Civitas, London

PwC (2017): *The World in 2050. The long view: How will the global economic order change by 2050?*, PricewaterhouseCoopers (<https://www.pwc.com/gx/en/world-2050/assets/pwc-the-world-in-2050-full-report-feb-2017.pdf>), letöltve: 2018.12.17.)

Salvini, Silvana – Daniele Vignoli (2011): 'Things change: Women's and men's marital disruption dynamics in Italy during a time of social transformation, 1970-2003', *Demographic Research*, Vol. 24, No. 5, pp. 145-174

Schubert, Klaus – Simon Hegelich – Ursula Bazant (eds) (2009): *The Handbook of European Welfare Systems*, Routledge, London and New York

Steiber, Nadia – Barbara Haas – Begrenzte Wahl (2010): 'Gelegenheitsstrukturen und Erwerbsmuster in Paarhaushalten im europäischen Vergleich', *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*, Vol 62, No. 2, pp. 247-276

Thévenon, Olivier (2009): Does fertility respond to work and family reconciliation policies in Frances? HAL – archives ouvertes (<https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00424832/document>), letöltve: 2018.12.11.)

Thévenon, Olivier – Ann-Zofie Duvander (2014): Leave policies for parents with young children, In: Olivier Thévenon – Gerda Neyer (eds): *Family policies and diversity in Europe: The state-of-the-art regarding fertility, work, care, leave, laws and self-sufficiency*, *Families And Societies*, Working Paper Series, No. 7, pp. 20-41

Tomka Béla (2000): *Családfejlődés a 20. századi Magyarországon és Nyugat-Európában*. Osiris Kiadó, Budapest

Vaskovics László (2002): 'A család fejlődése Európában', *Educatio*, Vol. 11, No. 3, pp. 349-365

Weller, Ronald A. – Elizabeth B. Weller – Mary A. Fristad – Jennifer M. Bowes (1991): 'Depression in recently bereaved prepubertal children', *American Journal of Psychiatry*, Vol. 148, No. 11, pp. 1536-1540

Zartler, Ulrike (2014): 'How to Deal With Moral Tales: Constructions and Strategies of Single-Parent Families', *Journal of Marriage and Family*, Vol. 76, No. 3, pp. 604-619

UTÓSZÓ

Családbarát fordulat Európáért – ezzel a címmel zajlott egyedülálló nemzetközi konferencia 2019. április 29-30-án Budapesten, kevéssel e kötet megjelenése előtt. A rendezvényen magyarok, lengyelek, csehek, szlovákok, svédek, franciák, olaszok, németek, osztrákok, portugálok; döntéshozók, szakpolitikusok, tudósok, nemzetközi szervezetek vezetői és magyar családbarát civil szervezetek találkoztak és vitatták meg a legnagyobb kihívásokat, a legjobb gyakorlatokat. Arról beszéltek és beszélgettek, mi és miként válthatja fel Európa „demográfiai telét”. Az esemény, amelyet a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS) rendezett a Három Királyfi, Három Királynnyal Mozgalommal együttműködve, az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatásával valódi európai kitekintő volt: az öreg kontinens fiatal jövőjére. Politikákról és értékekről, alapállásokról és stratégiákról szólt, a családról mint a múlt, a jelen és a jövő meghatározó intézményéről.

Az európai demográfiai problémák megoldása tekintetében a 24. órában, s egyben egy új kor hajnalán vagyunk – ismét „tengelyforduló-korszakba” értünk. Új, az eredeti kútfókhöz visszanyúló, az aktuális, általánosan érvényesnek tekintett bizonyosságokat megingató gondolatok és szemléletek ideje ez. Változó és egyben változtató időszak, amelyben a jövőt ígérő közösségi rend megtalálása fontos feladat az egyén és a társadalom számára egyaránt.

Ennek a közösségi életrendnek alapköve a család. Ennek megfelelően, a családbarát felfogás és a családpolitikai szemléletű társadalompolitika mögött is a család mint nemzeti alapérték szemlélete húzódik meg. Ebben a felfogásban a család a jövőstratégiák kulcsintézménye és alapvető mozgatója: az organikus (belülről induló) növekedés potenciálja. Érték, amelynek nem csupán ideálképe, hanem létező, élő, gyarapodó valósága is kívánatos.

A családpolitika a társadalompolitika meghatározó nézőpontja, egyszersmind rendszere. Olyan intézkedések és eljárások összessége, amelyek végeredményben azt mutatják meg, mit gondol egy közösség, egy ország, egy állam a családról. Milyen életformákat és élethelyzeteket sorol a család fogalmi és működési körébe, milyen problémákat tekint érdektelennak és melyeket tartja megoldandónak, illetve milyen eszközöket szolgáltatásokat, beavatkozásokat dolgoz ki és működtet. Az országok családpolitikája arról is szól, mit vállal és mit választ az állam, hogy közösségét meg- és fenntartsa. A családpolitikák a társadalmak fenntarthatóságának rendszerét adják – országokra, kultúránkra és politikai berendezkedésekre jellemzően.

A KINCS jelen kötete Európa 2018-as családpolitikai képét mutatja meg, 765 pixelben. Az Európai Unió 28 tagállama és további 17 európai ország családpolitikai intézményrendszerébe nyújt betekintést 17 pontban (ld. összefoglaló táblázat). Az országok és intézkedések metszetében, 765 mezőben egy sajátos európai családpolitikai térkép rajzolódik tehát elő. Az egyes országportrék a demográfiai helyzettől a generációs politikákig a családok életébe és lehetőségeibe nyújtanak betekintést, szisztematikusan,

és összevethetőn. Ilyen összefoglaló munka erről a szakpolitikai területről még nem született – ezért a kép, amit láttat, nemcsak leíró, hanem megvilágító is lehet. Hiszen az Európai családpolitikai kitekintő olvasása alkalmat adhat arra, hogy megismerjünk, elemezzünk és értelmezzünk. Hogy tanuljunk és tanulságokat vonjunk le. Hogy tovább kutassunk és keressünk.

Alkalmat ad arra, hogy betekintsünk Európa családbarát jövőjének lehetőségeibe és kilátásaiba.

Aczél Petra

KINCS tudományos főtanácsadója

Budapest, 2019. május 3.

Kiadja:

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS)

Felelős kiadó:

Fűrész Tünde

Szerkesztők:

Székely András, Farkas Péter, Nyírády Adrienn, Agócs Gergely

Lektor:

Major Gyöngyi

A könyv elkészítésében közreműködött:

Külgügyi és Külgazdasági Intézet

Gallai Sándor, Budapesti Corvinus Egyetem, Politikatudományok Intézete

Aczél Petra, Molnár Balázs

Arnold-Broccati Petra, Joó Kinga, Kállay-Kisbán Krisztina, Kostyál Árpád,
Papházi Tibor, Regős Judit, Szarvas Andrea, Szalóki Mihály, Tárkányi Ákos,
Temesváry Zsolt, Török Péter, Zsíros Emese

Grafika:

Mészáros Péter

Nyomdai kivitelezés:

Családbarát Ország Nonprofit Közhasznú Kft.

© Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért, 2019

ISBN 978-615-81289-0-2

A kiadvány kereskedelmi forgalomba nem hozható.

Vajon milyen lenne egy másik európai országban élni és gyereket nevelni? Vajon milyen a családtámogatási rendszer máshol? Vajon tényleg olyan egyedi, különleges a magyar modell? Ezekre a kérdésekre is választ kaphat a Kedves Olvasó, ha belelapoz a kiadványba. Bizony nem mindenhol segítik állami eszközökkel a gyermekvállalást és gyermeknevelést. Bizony kivételes, hogy Magyarországon akár három évig otthon lehet maradni a kisgyermekkel, hogy van családi adókedvezmény, otthonteremtési program, Babaváró támogatás, bevezetjük a nagyszülői GYED-et és a négygyermekes anyák szja-mentességét is. Sok helyen a családpolitika még nem szabadult ki a szociálpolitika fogságából, nem mindenhol ismerték fel, hogy a legjobb befektetés a jövőbe, ha a gyerekekre fordítjuk a forrásainkat.

Büszkék lehetünk rá, hogy a magyar emberek számára a gyermek, a család ilyen fontos, arra, hogy a magyarok szorgalmának köszönhetően a gazdasági teljesítményünkhöz mérten a legtöbbet fordíthatjuk családtámogatásokra. Magyarországnak 2010 óta családbarát kormánya van. Azért dolgozunk, hogy évről-évre könnyebb legyen családot alapítani, gyereket nevelni. Tanulunk mások jó és rossz példáiból, és idővel – bár ilyen ambíciónk nem volt – európai szinten a magyar családpolitika hivatkozási alappá vált.

A Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS) hiánypótló feladatra vállalkozott. Forgassák Önök is ezt a kötetet minél többet. Bízom benne, hogy Önöket is megerősíti abban, hogy érdemes Magyarországon gyereket nevelni.

Novák Katalin

család- és ifjúságügyért felelős államtitkár

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

www.koppmariaintezet.hu

